Calinic Episcopul

Veşnicia de zi cu zi

Cuprins

Capitolul 1. Cunoaşterea lui Dumnezeu

Cum poate omul să-L vadă pe Dumnezeu?

Înainte de a spune cum anume Îl putem vedea pe Dumnezeu, este necesar să ne amintim ce spune Sfântul Varsanufie: că atunci „când te vezi pe tine pornit de *a vorbi* despre Dumnezeu, află că *tăcerea* este mai minunată şi mai slăvită decât convorbirea“ (*Filocalia*, XI, p. 59). Tâlcuind, Părintele Dumitru Stăniloae zice: „Dumnezeu este mai presus de cuvânt. Principal este să simţi prezenţa Lui ca o putere mai presus de cuvânt. Şi o simţi puternic prin responsabilitatea ce a trezit-o şi o susţine în tine.“

Sfinţii Părinţi avertizează că este greşit şi primejdios a vorbi despre Dumnezeu în cuvinte; Sfântul Ioan Scărarul zice spre luare aminte: „a vorbi despre Dumnezeu prin cuvinte este greşit şi primejdios celor ce nu iau aminte. Cuvântul despre dragoste este cunoscut îngerilor, dar şi acelora numai prin *lucrarea iluminării.* Dragostea este Dumnezeu. Iar cel ce voieşte să arate hotarul Acestuia, este ca cel ce, orb fiind, numără nisipul de pe fundul oceanului!“ (*Filocalia* IX, p. 425).

Sigur că mare parte dintre creştini ştiu prea bine că a-L *cunoaşte pe Dumnezeu* este cea mai mare lucrare a omului zidit pe acest pământ; aceasta se adevereşte prin cuvântul lui Iisus Hristos, din definiţia dată vieţii veşnice atunci când a rostit rugăciunea arhierească din capitolul XVII din *Evanghelia după Sfântul Ioan*: „Aceasta este viaţa veşnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul, adevăratul Dumnezeu, şi pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis“ (*Ioan* 17, 3).

Pentru a ne dumiri mai bine despre cunoaşterea şi, implicit, vederea lui Dumnezeu, vom spune astfel: cunoaşterea este acţiunea de vedere a persoanei — în cazul de faţă, a lui Dumnezeu. Iar ca să cunoşti pe cineva trebuie să ai o calitate de primă mână, aşa cum scrie Sfântul Antonie cel Mare: „Căci calea cunoştinţei lui Dumnezeu este *bunătatea*“, iar „Cea mai mare boală a sufletului, ruina şi pierzarea lui, este să nu cunoască pe Dumnezeu, care *a făcut toate pentru om* şi i-a dăruit lui mintea şi cuvântul prin care, zburând sus, omul se uneşte cu Dumnezeu, înţelegând şi preamărind pe Dumnezeu“; căci „Cunoaşte pe Dumnezeu şi este cunoscut de Dumnezeu omul care se nevoieşte neîntrerupt să fie *nedespărţit* de Dumnezeu. Iar *nedespărţit de Dumnezeu ajunge omul care este bun în toate* şi care biruie toată plăcerea, nu din pricina lipsei, ci prin *voinţă şi înfrânare“.* (*Filocalia,* vol. I, pp. 22, 34–35, 38, 44–45).

Poate că mai scurtă şi mai pe înţeles ar fi definiţia *cunoaşterii şi vederii* lui Dumnezeu, dată de Sfântul Diodorh al Foticeii: „A te uita pe tine când te gândeşti la Dumnezeu“ (*Filocalia,* vol. I, p. 338).

Ce poate fi mai puternic imprimat în inima noastră, atunci când ne gândim la lucrarea lui Dumnezeu, lucrare ce poate fi văzută, auzită şi palpabilă? Iată ce scrie Sfântul Ioan Casian în primele veacuri creştine: „Dumnezeu se cunoaşte din măreţia şi frumuseţea făpturilor Sale, din cârmuirea şi purtarea Sa de grijă cea de fiecare zi, din dreptatea Sa şi din minunile pe care le arată în fiecare neam prin sfinţii Săi. Căci, când cugetăm la puterea Sa nemăsurată şi la ochiul Său neadormit, care vede cele ascunse ale inimii lor şi de care nu se poate ascunde nimic, nu facem altceva decât să-L admirăm cu inimile cuprinse de frică şi să I ne închinăm Lui“ (*Filocalia,* vol. I, p. 139).

Sigur că fiecare din noi este darul lui Dumnezeu, aici, pe pământ. Este minunea despre care tragicii greci spuneau în stihuri:

În lume-s multe mari minuni
Minuni mai mari ca omul nu-s!
(Sofocle, Antigona)

Această minune — omul — s-a ostenit de la începuturi şi se va osteni mereu să ajungă la *vederea lui Dumnezeu;* vedere la care nu va ajunge dacă nu va împlini ceea ce a spus Iisus: „Cel ce Mă iubeşte pe Mine va păzi poruncile Mele şi va fi iubit de Tatăl Meu, şi Eu îl voi iubi pe el, şi Mă voi arăta Lui“ (*Ioan* 14, 21).

Iar inima noastră intră şi mai mult în desluşire când citim cele scrise de Sfântul Maxim Mărturisitorul: „Domnul este *de faţă prin virtuţi* în cel ce se află pe treapta făptuirii; iar de cel ce nu preţuieşte întru nimic virtutea este departe. Şi iarăşi, în cel ce se află pe treapta contemplaţiei este *de*

faţă prin cunoştinţa adevărată a lucrurilor; dar de cel ce este lipsit de aceasta în vreo privinţă este departe!" (*Filocalia,* vol. II, p. 186).

A vedea pe Dumnezeu este la îndemâna noastră! Dacă vrem, Îl putem vedea, dacă nu vrem, nu-L putem vedea, doar de noi depinde lucrul acesta. Când eram mititel şi mergeam singur prin munţi la mănăstiri, în frumuseţile fără seamăn zidite de Dumnezeu cu dor mare aşteptam să-L văd pe Iisus! Să mă întâlnesc cu El pe cărările de munte, să merg pe drum cu El! Eram într-o bucurie mare! Inima mi se umplea de putere şi parcă zburam peste munţi! Îl simţeam pe Iisus în toată fiinţa mea! Când m-am făcut mai mare şi am citit ceea ce spunea Sfântul Petru Damaschinul, am înţeles că: „cel ce caută să vadă pe Hristos nu trebuie să-L caute *afară,* ci *în sine însuşi,* prin imitarea vieţii Lui în lume şi prin aceea că *devine trup şi suflet nepăcătos,* ca şi Hristos, şi are o minte care cugetă pentru Hristos!" (*Filocalia,* vol. V, p. 206).

Mai târziu am înţeles şi mai bine ce înseamnă a-L vedea pe Dumnezeu, dorul fiecăruia dintre noi! Am înţeles şi drama nevederii lui Dumnezeu! O stare gravă, care cade peste firea noastră zdrobită de păcat: „Dumnezeu nu este nicăieri pentru cei ce privesc trupeşte, căci este nevăzut. Dar pentru cei ce înţeleg duhovniceşte este pretutindeni; căci *este de faţă,* fiind în toate şi în afară de toate. El este în toate şi aproape de cei ce se tem de El, cum spune David în *Psalmul* 84, 10, dar mântuirea Lui este departe de cei păcătoşi! (Psalmul 118, 155)" (Sfântul Simeon Noul Teolog, *Filocalia,* vol. VI, p. 17).

Dumnezeu este departe şi aproape în acelaşi timp şi de acei curioşi care pun întrebarea: "Ce făcea Dumnezeu înainte de a crea lumea?" Mai înainte de a răspunde, voi spune că pe vremuri, în secolii trecuţi, la o astfel de întrebare pusă de cineva, Luther, părintele protestantismului, a răspuns pe ton şăgalnic: "Dumnezeu înainte de a crea lumea pregătea bice pentru cei care pun întrebări năstruşnice!"

Trecând de la glumă la un ton serios, în Scripturi şi Sfinţii Părinţi se poate citi că Dumnezeu, înainte de a crea lumea noastră vizibilă, a creat lumea invizibilă, Pleiadele şi Orionul, lumea îngerilor, galaxiile şi miile şi miliardele de stele şi "planeţi" (cum zicea Eminescu!), pe care le ţine în palmele Sale, având pământul ca aşternut al picioarelor Lui!

În ce scop a zidit omul, încununare a operei Sale?

Învăţătura Bisericii lui Hristos spune că Dumnezeu a făcut lumea văzută şi nevăzută, adică lumea perceptibilă, văzută, înţeleasă de noi şi lumea nevăzută, lumea îngerilor, lumea cerească, unde suntem chemaţi să ajungem şi noi într-o bună zi — locul unde spune Iisus Hristos că a mers să ne gătească loc şi unde ne rugăm să ajungem cu toţii!

Să ne bucurăm cu îndrăznire, aşa cum a făcut Moise, văzătorul de Dumnezeu, şi să zicem ca şi el lui Dumnezeu: „Dacă am cunoscut că am aflat har la Tine, *arată-mi-Te ca să Te cunosc şi să Te văd*!" (*Ieşirea* 33, 13).

De unde începe vederea lui Dumnezeu?

De mic copil, auzindu-l eu pe tatăl meu deseori pronunţând cuvântul *Dumnezeu,* inima mi se umplea de o mare bucurie şi mă simţeam în deplină siguranţă. Mama nu prea îndrăznea să pomenească numele lui Dumnezeu, iar de cele mai multe ori chemările ei în rugăciune erau către Maica Domnului.

După ce m-a dus mama de mic pe la mănăstirile moldovene, mai pe jos, mai în spinare, în traista pe care o ţin minte şi acum, făcându-mă eu puţin mai mărişor o porneam de unul singur către ele, prin zăvoaie şi păduri. Totdeauna, atunci, ca şi acum, de altfel, gândul îmi era numai la Dumnezeu şi la bucuria cu care aşteptam să mă întâlnesc cu El pe cărare.

Eram singur-singurel, poate şi pentru a fi cu mine însumi, gândesc acum, dar îmi aduc aminte că gândul meu era mai năstruşnic, în sensul că doream să-L văd pe Dumnezeu doar eu singur şi să mă bucur fără să spun cuiva. Mai târziu, m-am ruşinat de egoismul de a-L vedea doar eu singur pe Dumnezeu!

Mergând la şcoală, am aflat cu mirare de la profesori că Dumnezeu este Părintele nostru, al tuturor, şi că El ne iubeşte pe fiecare dintre noi, iar noi suntem cu toţii copiii Lui! Cu greu mi-a venit la inimă, eu crezând că Dumnezeu este numai al meu şi că nu-L împart cu nimeni! M-am lecuit între timp şi m-am dat la brazdă, lăsând la o parte mofturile egoiste!

Am spus că mama se sfia să pomenească numele lui Dumnezeu. Iar aceasta îmi aminteşte de vremile străvechi, când poporul evreu nu avea dreptul să-L pomenească. Pentru prima dată în Biblie se foloseşte cuvântul Elohim, care înseamnă *Dumnezeu puternic* şi este întrebuinţat în Vechiul Testament de 2.312 ori; cuvântul Iehova este folosit de 6.499 ori,iar iudeii nu aveau îngăduinţa să-l pronunţe, ci urmau să-l substituie în vocabular cu *Domnul* (Adonai, Domnul meu).

Este emoţionant dialogul purtat de Moise cu Dumnezeu, în urma căruia a fost trimis la faraonul Egiptului ca să-i scoată pe fiii lui Israel din robie. Moise s-a cam codit la început, din sfială, dar până la urmă a acceptat: „zis-a iarăşi Moise către Dumnezeu: «Iată, eu mă voi duce la fiii lui Israel şi voi zice: Dumnezeul părinţilor voştri m-a trimis la voi… Dar de-mi vor zice: Cum îl cheamă, ce să le spun?» Atunci Dumnezeu a răspuns lui Moise: «Eu sunt Cel ce sunt.» Apoi i-a zis: «Aşa să spui fiilor lui Israel: Cel ce este m-a trimis la voi!»“ (*Exod* 3, 13–14).

Deci, înainte de a-L vedea şi imagina pe Dumnezeu, am considerat că este necesar să ştim cum se numeşte pe Sine Dumnezeu pentru a înţelege, ca şi Moise, acest lucru foarte folositor şi important pentru noi. Se pot folosi cele două stări veşnice: Cel Ce Sunt şi *Cel Ce Este!* S-ar înţelege pentru noi mereu şi atunci când comunicăm unii cu alţii această stare îmbucurătoare: *A fi şi a trăi!*

Ca şi acum câteva mii de ani, fiii acestui pământ îşi pun întrebări esenţiale, precum acestea: Cum ni-l imaginăm pe Dumnezeu şi dacă l-am văzut? Înainte să spunem cum ni-l imaginăm noi, este potrivit şi de folos să aflăm asemenea lucruri din mărturii biblice. Iată că Moise a zis cu rugăminte lui Dumnezeu: „Arată-mi slava Ta!“ Adică nici mai mult, nici mai puţin Moise dorea să afle despre Dumnezeu ce este El în Sine, adică în toată plenitudinea Sa. Atunci „Zis-a Domnul către Moise: «Eu voi trece pe dinaintea ta toată slava Mea, voi rosti numele lui Iahve înaintea ta şi pe cine va fi de miluit îl voi milui şi pe cine va fi vrednic de îndurare, de acela mă voi îndura.» Apoi a adăugat: «Faţa Mea însă nu vei putea s-o vezi, că nu poate vedea omul faţa Mea şi să trăiască.» Şi iarăşi a zis Domnul: «Iată aici la mine un loc: şezi pe stânca aceasta; când va trece slava Mea, te voi ascunde în scobitura stâncii şi voi pune mâna Mea peste tine până voi trece!»“ (*Ieşirea* 33, 18–22).

Moise a făcut şi alte experienţe. Aflându-se în Madian şi păscând oile lui Ietro preotul, socrul său, şi ajungând cu turma în pustie până la muntele Horeb, acolo i s-a arătat îngerul Domnului într-o *pară de foc,* ce ieşea dintr-un *rug* şi a văzut că *rugul ardea şi nu se mistuia.* Atunci Moise şi-a zis: „Mă duc să văd această arătare minunată: că rugul nu se mistuieşte.“ Iar dacă a văzut Domnul că el se apropie să privească, a strigat din rug şi a zis: „Moise! Moise!“ Şi el a răspuns: „Iată-mă, Doamne!“ Şi Domnul a zis: „Scoate-ţi încălţămintea din picioarele tale, că locul pe care calci este pământ sfânt!“ Apoi i-a zis iarăşi: „Eu sunt Dumnezeul tatălui tău, Dumnezeul lui Avraam şi Dumnezeul lui Isaac şi Dumnezeul lui Iacov!“ “Şi şi-a acoperit Moise faţa sa, că se temea să privească pe Dumnezeu!“ (*Ieşirea* 3, 2–6).

Aş vrea să subliniez că noi vedem mereu pe Dumnezeu! Cum? Iată ce spune Avva Apollo, din pustiul Egiptului, despre primirea fraţilor: „Trebuie să ne închinăm fraţilor care vin la noi. Căci nu lor, ci lui Dumnezeu ne închinăm! L-ai văzut pe fratele tău, L-ai văzut pe Domnul Dumnezeul tău! Am învăţat aceasta de la Avraam. Iar când îl primiţi, puneţi-l să se odihnească. Am învăţat aceasta de la Lot, care i-a pus pe îngeri să se odihnească!“ (*Geneza* 18, 2; 19, 2).

Să luăm bine aminte! Să nu uităm că de aici începe vederea lui Dumnezeu!

Ce spun Sfinţii Părinţi despre cunoaşterea lui Dumnezeu?

Despre Dumnezeu în Sine, adică ce este El întru fiinţa Sa, nouă, oamenilor, nu ni s-a dat a şti decât atât cât ne este de folos pentru mântuire. Sfântul Maxim Mărturisitorul ne arată că: „Dumnezeu este fără de început, necuprins, având toată puterea de a exista. El este cu totul inaccesibil şi nu poate fi cuprins de nici una dintre făpturi, prin vreo descoperire fiinţială a Sa“ (*Filocalia,* Vol. II, p. 127).

Pentru a-L înţelege şi a-L vedea pe Dumnezeu este necesar să ne pregătim duhovniceşte — să facem un salt din starea trupească, pentru că Sfântul Simion Noul Teolog ne spune: „Dumnezeu nu este nicăieri pentru cei ce *privesc trupeşte,* căci este nevăzut. Dar pentru cei ce înţeleg duhovniceşte este pretutindeni; căci este de faţă, fiind în toate şi în afară de toate. El este în toate şi aproape de cei

ce se tem de El, precum spune Duhul Sfânt, prin psalmistul David: «Dar mântuirea Lui este aproape de cei de se tem de Dânsul, ca să se sălăşluiască slava Lui în pământul nostru» (Psalmul 84, 10)”.

Noi, creştinii, din mila lui Dumnezeu, ştim multe despre El, atât cât ni s-a descoperit din Sfânta Scriptură şi din natură, Biblia nescrisă, dar la fiecare pas văzută şi la îndemâna fiecăruia dintre noi. Aşadar, Biblia chiar de la primele cuvinte ne vorbeşte despre Dumnezeu: „La început a făcut Dumnezeu Cerul şi pământul“ (*Geneza* 1, 1). Dar înainte de a Se descoperi prin Cuvântul scris, Dumnezeu s-a manifestat mai ales prin *opera de creație.* Aceasta, de bună seamă, exprimă limpede gloria, puterea şi dumnezeirea Creatorului, pe care se cuvine să-L căutăm, să-I dăm slava cuvenită şi să-i aducem din inimă mulțumiri pentru binefacerile Sale. Sfântul Evanghelist Luca ne scrie, inspirat de Duhul Sfânt, că Dumnezeu „A făcut dintr-un sânge tot neamul omenesc, ca să locuiască peste toată fața pământului, aşezând vremile cele mai înainte orânduite şi hotarele locuirii lor, ca ei să caute pe Dumnezeu, doar L-ar pipăi şi L-ar găsi, deşi nu este departe de fiecare dintre noi. Căci în El trăim şi ne mişcăm şi suntem, precum au zis şi unii dintre poeții voştri: căci ai Lui neam şi suntem“ (*Faptele Apostolilor* 17, 26–28).

Fiind, deci, noi, neamul lui Dumnezeu, nu trebuie să socotim că dumnezeirea este asemenea aurului sau argintului sau pietrei cioplite de meşteşugul şi de iscusința omului. Dar Dumnezeu, trecând cu vederea veacurile neştiinței, vesteşte acum oamenilor “*ca toți, de pretutindeni* să se pocăiască“ (*Faptele Apostolilor* 17, 26–30).

Dacă le ştim pe acestea, rezultă fără doar şi poate că în sânul societății omeneşti mai există un sâmbure de moralitate. Pretențiile unor filosofi sunt respinse categoric, pentru că: „lumea, cu înțelepciunea ei, n-a cunoscut pe Dumnezeu“ (*I Corinteni* 1, 21). Aşadar, Dumnezeu a găsit potrivit să Se descopere mai întâi în chip direct lui Avraam, Isac, Iacob, profeților iluminați ai Vechiului Testament, culminând, de bună seamă, cu Întruparea lui Iisus Hristos, care a fost profețită mai înainte cu mii de ani! Se ştie prea bine că pentru a putea înțelege şi beneficia de descoperirea lui Dumnezeu este absolut necesară lucrarea lăuntrică a Duhului Sfânt. Firea noastră fiind păcătoasă, are nevoie de o transformare, de o pregătire specială pentru a-L înțelege pe Dumnezeu, lucrarea şi atributele Lui. Ştim din Sfânta Scriptură că: *Dumnezeu este veşnic!* (*Evrei* 9, 14); *Dumnezeu este atotştiutor* (Ioan 16, 30; *I Corinteni* 2, 10); *Dumnezeu este omniprezent!* (*I Regi* 8, 27); *Dumnezeu este atotputernic!* (*Matei* 19, 26); *Dumnezeu este Duh!* (Ioan 4, 24); *Dumnezeu este îndurător şi drept!* (*Evrei* 2, 17); *Dumnezeu este sfânt!* (Ioan 17, 11); *Dumnezeu este dragoste!* (*I Ioan* 4, 8).

Şi pentru a spune şi mai desluşit cum Îl putem şti şi vedea pe Dumnezeu, pentru că vederea lui Dumnezeu este cea mai înaltă ştiință, voi reda mai jos un pasaj din Sfântul Simion Noul Teolog: „Când Îl vede cineva pe Dumnezeu descoperit, vede o lumină. Şi se minunează văzându-L. Ce ai văzut, fiule? O lumină dulce, părinte; o lumină de aşa fel, că nu am destulă pricepere pentru a-ți spune cum este. Şi în vreme ce spune aceasta, inima lui saltă şi palpită şi se aprinde de îndată de dorul Celui pe Care L-a văzut. Apoi începe iarăşi să spună cu lacrimi fierbinți şi multe: Mi s-a arătat, părinte, acea lumină. Pereții chiliei mele au dispărut îndată şi lumea a trecut, fugind, socotesc, de la fața ei. Am rămas numai eu, într-o însoțire cu lumina singură. Nu ştiu, părinte, de era şi trupul meu atunci acolo. De am ieşit din el, nu ştiu, dar atunci nu ştiam de port trup şi sunt îmbrăcat în el. Aveam o bucurie de negrăit care mă însoțeşte şi acum, şi o iubire, şi un dor mare, încât s-au pornit din mine valuri de lacrimi în râuri, ca şi acum, precum vezi. Acela, răspunzându-i, zice: Este Dumnezeu, fiule! La acest cuvânt, el îl vede din nou şi puțin câte puțin se *curățeşte* deplin, iar curățindu-se, capătă îndrăzneală şi-L întreabă pe Acela şi zice: Dumnezeul meu, Tu eşti? Acela îi răspunde şi zice: Da, *Eu sunt Dumnezeul cel Care M-am făcut om pentru tine!* Şi iată te-am făcut pe tine, precum vezi, şi te voi face *dumnezeu.* După ce va fi petrecut mai mult timp *plângând, căzând la pământ şi smerindu-se,* începe să cunoască puțin câte puțin pe Dumnezeu!” (*Filocalia,* Vol. II, pp. 171–172).

Ne dăm seama că ştiința Sfinților Părinți asupra cunoaşterii lui Dumnezeu este clară şi din spusele Avvei Dorotei: „Deci, despre Dumnezeu *ştim* că iubeşte şi ocroteşte făptura Sa şi că El însuşi este izvorul înțelepciunii şi ştie să cârmuiască cele ale noastre şi că nimic nu-I este Lui cu neputință, ci toate slujesc voii Lui; şi trebuie să ştim că toate câte le face sunt spre folos şi că trebuie să le primim …cu mulțumire, ca de la un Stăpân bun şi binefăcător“ (*Filocalia* IX, p. 610).

Marele Sfânt din neamul nostru strămoşesc, Ioan Casian, născut în Dobrogea, ne arată mai pe larg

cum putem cunoaşte pe Dumnezeu atunci când scrie: „Dumnezeu nu se cunoaşte numai în ființa Sa cea fericită şi necuprinsă, căci aceasta s-a păstrat numai pentru sfinții Săi în veacul ce va să fie, ci şi din măreția şi frumusețea făpturilor sale, din cârmuirea şi purtarea Sa de grijă cea de fiecare zi, din dreptatea Sa şi din minunile pe care le arată în fiecare neam prin sfinții Săi. Căci când cugetăm la puterea Sa nemăsurată şi la ochiul Său neadormit, care vede cele ascunse ale inimilor şi de care nu se poate ascunde nimic, nu facem altceva decât să-L admirăm cu inimile cuprinse de frică şi să I ne închinăm Lui!“ (*Filocalia* I, p. 139).

M-am bucurat mult când am aflat ce spune Sfântul Marcu Ascetul: „Domnul este ascuns în poruncile Sale. Şi cei ce-L caută pe El Îl găsesc pe măsura împlinirii lor …şi chiar El a zis: Cel ce Mă iubeşte pe Mine, va păzi poruncile Mele şi va fi iubit de Tatăl Meu, şi Eu îl voi iubi pe el, şi Mă voi arăta lui (*Ioan* 14, 21). *Vezi cum este ascunsă arătarea Sa în porunci?*“ (*Filocalia* I, p. 227).

Aşadar, este lămurit pentru noi toți că putem vedea pe Dumnezeu dacă *împlinim poruncile lui Dumnezeu din iubire,* dacă ne curățim inima, mintea noastră şi sufletul de toate păcatele adunate din pustia acestei lumi întunecate şi atunci când căpătăm *uitarea de noi înşine* gândindu-ne la Dumnezeu, precum scrie şi Sfântul Diadoh al Foticeii.

De nenumărate ori am îndrăznit să caut pe Dumnezeu cu mintea mea mărginită şi am fost multă vreme în neodihnă, mai ales în tinerețea vieții mele, când trufia este proprie vârstei şi nu aveam înțelepciunea să întreb. Am aflat un bun răspuns la Teognost. Iată ce zice el: „Nu căuta cu mintea ce este Dumnezeu şi unde este El. Căci *este mai presus de ființă şi necuprins de loc,* fiind mai presus de toate. Ci priveşte numai pe Dumnezeu *Cuvântul cel circumscris,* pe cât este cu putință, răspândind lumină din firea dumnezeiască, şi închipuieşte-L în spațiu pe Cel ce este pretutindeni, pentru necircumscrierea dumnezeirii. Însă pe cât *te vei curăța,* pe atât te vei învrednici de iluminare!“ (*Filocalia* IV, p. 249).

Şi iarăşi, cu îndrăznire, am încercat să aflu ceea ce este Cel mai presus de ființa noastră omenească, pe Dumnezeul Luminilor! Acelaşi înțelept Teognost m-a adus la măsura cuvenită nouă a o avea prin ceea ce am citit, lămurindu-mă astfel: „Dar ce este ființa Celui mai presus de ființă nu va afla nicidecum. Căci acesta este un lucru cu neputință întregii firi. Ci Îl va cunoaşte din înțelepciunea ziditoare a lucrurilor, *din purtarea de grijă,* din îndrumarea, ținerea la un loc, cârmuirea şi susținerea lor. Prin acestea se află şi oarecum se vede *minunatul meşter, în chipul în care zidarul se vede din lucrurile mâinilor sale!*“ (*Filocalia* IV, p. 256).

Cine nu vede pe Dumnezeu şi a Lui putere din *divina zidire,* la îndemâna noastră, a fiecăruia dintre noi, nu va înțelege şi nici nu va vedea niciodată pe Dumnezeu, pentru că nu merită!

Dumnezeu nu se arată ignoranților!

Putem să ne ascundem de vederea lui Dumnezeu?

Să te pregăteşti pentru a avea despre Dumnezeu o imagine absolut limpede ca lumina soarelui este o lucrare cu totul aparte.

Ştim că atunci când rostim Crezul facem o mărturisire mângâietoare: *Lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat!* Am putea spune că Dumnezeu este Lumină şi că David Proorocul, inspirat de Duhul Sfânt, zice: „Tu eşti lumina mea, Doamne! Doamne, luminează-mi întunericul meu!“ (*II Samuil* 22, 29).

Fiecare dintre noi a avut prilejul ca, pe parcursul vieții, să aibă experiența a cel puțin unei drumeții sau a câtorva paşi printr-un *întuneric perfect,* să zicem. Ştim cât de incomod este şi că dorim să ieşim de îndată la *lumină,* să se termine o dată cu întunericul. Cum ne-am simți oare să ştim că, odată soarele scăpătat după deal, el ar apune atunci pentru ultima dată şi că ar trece ore în şir fără să răsară la ora cunoscută, potrivit mersului astrelor? Ar fi cea mai groaznică stare, nu-i aşa? Ne-am simți ca şi cum cele câteva ore sau zile — Doamne fereşte! — ar dura mii de ani, iar inima ne-ar exploda şi s-ar face țăndări.

Şi dintr-o dată, din marea disperare, săltăm într bucuria fără margini, văzând că se luminează zarea a soare răsare!

Fără să vrem, din adâncul inimii vom auzi glasul întru strigare mare: „Fă să răsară peste noi lumina

Feţii Tale, Doamne!“ (*Psalmi* 4, 6).

Acest strigăt se transformă în *rugăciune dureroasă,* dar şi plină de bucuria care nu mai moare, căzând întru prosternare adâncă şi în murmur de şoaptă: „Domnul este luminarea mea şi mântuirea mea; de cine mă voi teme? Domnul este apărătorul vieţii mele; de cine mă voi înfricoşa?“ (*Psalmi* 26, 1).

Iar inima, în vâlvătăi de foc, mărturiseşte fără echivoc, drept mărturie şi pentru cei care se îndoiesc în sufletul lor: „Că la Tine este izvorul vieţii, întru *lumina Ta* vom vedea lumină!“ (*Psalmi* 35, 9). Cu mare bucurie şi bună nădăjduire şi noi, asemenea marelui Prooroc David, să stăruim în rugăciune, zicând: „Trimite *lumina Ta* şi adevărul Tău; acestea m-au povăţuit şi m-au condus la muntele cel sfânt al Tău şi la locaşurile Tale!“ (*Psalmi* 42, 3).

Dacă ne-am bucura singuri de *bucuria luminii* lui Dumnezeu, am rămâne pururea izolaţi în *lumina rece* care îngheaţă cu Tartorul. Chemarea la *lumina dumnezeiască* le este adresată tuturor, aşa cum citim: „Fericit este poporul care cunoaşte strigăt de bucurie; Doamne, în *lumina Feţii Tale* vom merge şi în numele Tău se vor bucura toată ziua şi întru dreptatea Ta se vor înălţa!“ (*Psalmi* 88, 15–16).

Pentru a se împlini în viaţa noastră *bucuria luminii* feţii lui Dumnezeu este absolut necesar ca astăzi, acum chiar, să punem capăt păcatelor noastre, scăderilor de fiecare zi, şi oră, şi minut: „Pus-ai fărădelegile înaintea Ta, greşelile noastre ascunse, la *lumina Feţei Tale*!“ (*Psalmi* 89, 8).

Dacă ne-am strădui, rugându-L pe Dumnezeu să ne ajute mai mult, am pune capăt alunecărilor noastre de orice fel, chiar dacă tot întunericul din lume s-ar prăvăli spre noi a groaznică potopire, aşa cum avem mărturia hotărâtă a inspiratului David: „Răsărit-a în întuneric lumina drepţilor, Cel milostiv, îndurat şi drept!“! (*Psalmi* 112, 4).

De cele mai multe ori, când ne apucă valurile ispitelor şi păcatelor de tot felul, încercăm să facem întuneric în jurul nostru pentru a nu fi văzuţi de oameni şi credem, în ignoranţa noastră, că putem să ne ascundem şi de ochii lui Dumnezeu — şi zicem întru îngustimea judecăţii noastre: „Poate întunericul mă va acoperi şi se va face noapte lumina dimprejurul meu!“ — neştiind, sărmanii de noi: „Dar întunericul nu este întuneric la Tine şi noaptea ca ziua va lumina. Cum este întunericul ei, aşa este şi lumina ei!“ (*Psalmi* 138, 11–12).

Atâta vreme cât vom săvârşi judecăţi strâmbe asupra oamenilor şi dreptatea va umbla cu capul spart, să fim siguri că *lumina* nu va trece pragul casei inimii şi sufletului nostru. Că vom rămâne întru întuneric: „Pentru aceasta, judecata este departe de noi şi dreptatea nu ne ajunge. Noi aşteptăm *lumina*, dar iată întunericul; aşteptăm revărsatul zorilor, dar umblăm în beznă. Umblăm bâjbâind, ca orbii pe lângă zid; ca şi cei fără ochi bâjbâim mereu, ne poticnim în miezul zilei ca şi pe înserate; între oameni în putere suntem ca nişte morţi. Că păcatele noastre s-au înmulţit înaintea Ta şi nelegiuirile sunt mărturie împotriva noastră; fărădelegile noastre sunt de faţă şi faptele noastre nelegiuite le ştim: *necredinţa şi tăgada Domnului, căderea de la credinţa în Dumnezeu,* grăirea minciunii şi răzvrătirea, născocirea şi cugetarea la lucruri viclene …“ (*Isaia* 59, 9–13).

Alungarea păcatelor din mintea noastră, din inima noastră, din simţirile noastre printr-o hotărâre fermă, ajutată de rugăciune, dezlegarea de la duhovnic prin spovedanie şi căinţa sinceră ne vor duce în ipostaza, descrisă de Profetul Isaia, în care Domnul Dumnezeu îi va lua în *bucuria iubirii Sale* pe cei ce se ostenesc, astfel: „Nu vei mai avea soarele ca lumină în timpul zilei şi strălucirea lunii nu te va lumina; *ci Domnul va fi pentru tine o lumină veşnică şi Dumnezeul tău va fi slava Ta.* Soarele tău nu va mai asfinţi şi luna nu va mai descreşte; *că Domnul va fi pentru tine lumină veşnică* şi zilele întristării tale se vor sfârşi!“ (*Isaia* 60, 19–20).

Voi încheia cu ceea ce ne-a lăsat Sfântul Apostol Ioan pentru veşnicie: „Şi acestea noi vi le scriem, ca bucuria noastră să fie deplină. Şi aceasta este vestirea pe care am auzit-o de la Dumnezeu şi v-o vestim: *că Dumnezeu este lumină* şi nici un întuneric nu este întru El!“ (*I Ioan* 1, 4–5).

Iar Sfântul Apostol Pavel zice: „Altădată eraţi întuneric, iar acum *sunteţi lumină întru Domnul;* umblaţi ca fii ai luminii! … Căci tot ce este descoperit *lumină este.* Pentru aceea zice: „Deşteaptă-te cel ce dormi şi te scoală din morţi şi *te va lumina Hristos*!“ (*Efeseni* 5, 8 şi 13).

Ce înseamnă “iubirea cea veşnică a lui Dumnezeu pentru oameni”?

Iată ce scrie Ioan Casian, Sfântul nostru dobrogean, despre iubirea lui Dumnezeu: „Când medităm apoi la negrăita Sa înțelepciune, la *iubirea* de oameni şi la nepătrunsa Lui îndelungă răbdare, care rabdă greşelile cele fără de număr ale oamenilor, ne vine să-L preamărim din tot sufletul. Şi când cugetăm la dragostea Sa nemărginită față de noi, că deşi noi n-am făcut nici un bine, *a primit să se facă om!*, Dumnezeu fiind, ca să ne mântuiască din rătăcire, ne ridicăm spre dorirea Lui. În sfârşit, când socotim că El a biruit în noi pe potrivnicul nostru, diavolul, şi ne dăruieşte viață veşnică numai pentru hotărârea şi înclinarea noastră spre bine, inima ne îndeamnă să I ne închinăm!" (*Filocalia* I, pp. 139–140).

În negura veacurilor, când totul părea să se prăbuşească, a fost voia lui Dumnezeu să trimită Lumină mare, care să străfulgere genunea de păcat şi suferință! Lumina lumii, Iisus Hristos Domnul, avea să zguduie porțile întunecate ale păcatului, care țineau omenirea întru jalnică pedeapsă. Am putea şi noi să preamărim în imn de slavă pe Dumnezeu, aşa cum a făcut Petru Damaschinul, care zice: „Ce vom da în schimb Domnului pentru toate câte ne-a dat nouă? *Pentru noi Dumnezeu a venit între oameni!* Pentru firea cea stricată *Cuvântul trup S-a făcut* şi S-a sălăşluit între noi. La cei nemulțumitori a venit Făcătorul de bine; la cei robiți, Slobozitorul; la cei ce şedeau întru întuneric Soarele Dreptății; pe Cruce, Cel fără patimă; în iad, Lumina; în moarte, Viața; Învierea pentru cei căzuți. Către El vom striga: Slavă Ție, Dumnezeul nostru" (*Filocalia* V, p. 86).

Cu o mare delicatețe dumnezeiescul Simion Noul Teolog ne vădeşte gândirea lui atunci când zice: „Dar Dumnezeu pururea voieşte să-Şi descopere şi să ne arate iubirea Sa față de noi, ca şi noi, înțelegând şi respectând marea Sa bunătate, să voim să-L iubim pe El!" (*Filocalia* VI, p. 142).

Deşi măritul Apostol Pavel le scria filipenilor acum două mii de ani, scrisul său sfânt este pururea actual, făcându-ne poftirea de a lua aminte la viața noastră de zi cu zi şi a ne conforma viața gândirii sfinte, precum citim: „Faceți-mi bucuria deplină ca *să gândiți la fel,* având aceeaşi iubire, aceleaşi simțiri, *aceeaşi cugetare*… Gândul acesta să fie în voi care era şi în Hristos Iisus. El, măcar că avea chipul lui Dumnezeu, totuşi n-a crezut ca un lucru de apucat să fie deopotrivă cu Dumnezeu, ci S-a dezbrăcat pe Sine Însuşi, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor. La înfățişare a fost găsit ca un om. S-a smerit şi S-a făcut ascultător până la moarte, şi încă moarte de cruce. De aceea şi Dumnezeu L-a înălțat nespus de mult şi I-a dat Numele, care este mai presus de orice nume; pentru ca în Numele lui Iisus, să se plece orice genunchi ale celor din ceruri, de pe pământ şi de sub pământ, şi orice limbă să mărturisească spre slava lui Dumnezeu Tatăl, *că Iisus Hristos este Domnul*!" (*Filipeni* 2, 2; 5–11).

Rămâne pentru noi o mare mângâiere, acum şi de-a pururi, să ştim că Iisus Hristos este Domnul Dumnezeu, venit aici, pe pământ, pentru a ne da, pentru totdeauna, asigurarea că nu suntem singuri şi nu mai suntem în primejdia de a orbecăi întru neştiință şi întru nevederea lui Dumnezeu. Prin Întruparea Sa în Om, Iisus Hristos dezleagă „taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută" şi ne scoate pe noi afară din păcat. El, Iisus, se face asemenea nouă pentru a viețui ca noi în greul zilei! El, Omul durerilor, a venit nu numai să se facă asemenea nouă, ci cu mult mai mult, să se dea preț de răscumpărare pentru noi din robia neştiinței şi a păcatelor.

Aşadar, „Dumnezeu ne-a strămutat în Împărăția Fiului iubirii Sale, întru Care avem răscumpărarea prin sângele Lui, adică iertarea păcatelor; acesta este chipul lui Dumnezeu, celui nevăzut, mai întâi născut decât toată făptura!" (*Coloseni* 1, 13–15).

Avem de două mii de ani aici cu noi Icoana, sau Chipul lui Dumnezeu, pe Iisus Hristos, pe care milioane de oameni L-au văzut în mii de icoane. Dar nu numai în icoane a fost văzut, ci şi în toate Altarele Bisericii, sub forma Euharistică, adică Trupul şi Sângele Lui cu care ne împărtăşim de atâta vreme!

De câte ori ne aşezăm la rugăciune, Iisus Domnul este alături de noi! De câte ori citim Sfânta Scriptură, citim scrisoarea de iubire trimisă de Dumnezeu nouă, tuturor! De câte ori ne spovedim şi ne împărtăşim cu Trupul şi Sângele lui Iisus Hristos, nu numai că-L vedem în chipul potrivit puterii noastre de percepție, ci, mai mult ca orice pe lumea aceasta, El, Iisus Domnul, îşi face din ființa noastră tron împărătesc!

Şi aşa cum bine citim în Sfânta Scriptură, cartea de căpătâi a omenirii, Dumnezeu a orânduit totul pentru a ne asigura mântuirea şi bucuria veşnică! „Căci în El, în Iisus, a binevoit Dumnezeu să

sălăşluiască *toată plinirea.* Şi printr-Însul toate cu Sine să le împace, fie cele de pe pământ, fie cele din ceruri, făcând pace prin El, prin sângele crucii Sale. Dar pe voi, care oarecând eraţi înstrăinaţi şi *vrăjmaşi cu mintea voastră către lucrurile rele,* de acum v-a împăcat!" (*Coloseni* 1, 19–21).

Într-o lume plină de contradicţii şi curente filosofice, marele Apostol Pavel înota vitejeşte şi sfătuia puternic şi îndemna fără oboseală pe contemporanii săi, zicând: „Pe El (pe Iisus) noi Îl vestim, sfătuind pe orice om şi învăţând pe orice om, întru toată înţelepciunea, *ca să înfăţişăm pe tot omul, desăvârşit, în Hristos Iisus!* Spre aceasta mă şi ostenesc şi mă lupt, potrivit lucrării Lui, care se săvârşeşte în mine cu putere!" (*Coloseni* 1, 28–29).

Aşa mărturiseşte şi îndeamnă cu putere Sfântul Apostol Pavel peste veacurile întunecate de necredinţă, păcat şi urâciune! Împotriva întregului puhoi de ruşine şi dezmăţ, el ridică Icoana, Chipul lui Iisus Hristos, pentru a salva lumea de la prăbuşire.

Va înţelege, în cele din urmă şi această omenire bezmetică, închinătoare la toate patimile: „Ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti şi al celor pământeşti şi al celor dedesubt. Şi să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu – Tatăl!" (*Filipeni* 1, 9–10).

Cum putem să zidim Împărăţia lui Dumnezeu?

Este mult mai uşor să alcătuim anumite texte despre Împărăţia lui Dumnezeu decât a ne pregăti s-o moştenim — sau s-o luăm *cu sila,* cum se spune în Sfânta Scriptură. Adică a te osteni, a te sili mereu întru atentă pregătire de zi cu zi. Ce este Împărăţia lui Dumnezeu? Aşa cum ştie aproape fiecare, este locul sau spaţiul unde sălăşluieşte Dumnezeu. Adică am putea spune că peste tot, pentru că Dumnezeu este atotprezent. Cum este atotprezent? Ca să ne limpezim înţelegerea am putea spune: *aşa precum este lumina!*

Vom vedea că Împărăţia lui Dumnezeu este înfăţişată în Cartea Sacră a lumii — Biblia — în mai multe stări sau ipostaze, după cum urmează:

1. *Paradisul* sau *Raiul.* Ştim că Dumnezeu nu este, desigur, numai Creatorul universului, după cum ne-a învăţat Teologia, dar şi Dumnezeul cel slăvit de-a pururi! Domnul Dumnezeu este Tatăl tuturor naţiunilor lumii! Din nefericire, prin păcat, omul s-a îndepărtat de bunăvoie de sub stăpânirea Domnului şi s-a supus chemării Diavolului şi astfel el a devenit, oarecum, domnul lumii acesteia. De atunci, Dumnezeu a făcut lucrarea Sa de salvare prin restaurarea împărăţiei pierdute, adică a omului şi a frumuseţii lumii văzute şi nevăzute.

2. *Teocraţia sau conducerea lui Dumnezeu.* Dumnezeu ridică un popor ales şi-l conduce prin Moise şi judecători, urmaşii săi. Iar mai târziu poporul aşa-zis ales îi dă de înţeles judecătorului Samuil că ar prefera mai degrabă Împăratului divin un rege (suveran) pământesc, asemenea slăbiciunilor noastre. Bătrânii poporului au venit la Samuil în Rama şi au zis către el: „Tu ai îmbătrânit, iar fiii tăi nu-ţi urmează căile. De aceea pune peste noi un *rege,* ca să ne judece acela, ca şi la celelalte popoare! Şi a zis Domnul către Samuil: Ascultă glasul poporului în toate câte îţi grăieşte; căci nu pe tine te-au lepădat, ci M-au lepădat pe Mine, ca să nu mai domnesc eu peste ei!" (*I Regi* 8, 4–7).

3. *Împărăţia lui Dumnezeu propovăduită de profeţii Vechiului Testament.* Atunci când teocraţia a încetat, Dumnezeu vesteşte o reaşezare a domniei Sale, pentru că Fiul lui David se va naşte dintr-o Fecioară în Betleemul Iudeii şi va fi răstignit pentru iertarea păcatelor lumii de la începuturile ei şi va restabili dreptatea şi pacea pe pământ, apoi cerurile şi pământul cel nou: „Dar El a luat asupră-Şi durerile noastre şi cu suferinţele noastre s-a împovărat… Dar El fusese străpuns pentru păcatele noastre şi zdrobit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră şi prin rănile Lui, noi toţi ne-am vindecat!" (*Isaia* 53, 4–5).

4. *Împărăţia lui Iisus Hristos.* Încă de la naşterea Sa, Iisus Hristos a fost prezentat lumii ca Împărat. Îngerul Domnului a zis la naşterea lui Iisus: „Acesta va fi mare şi Fiul Celui Preaînalt se va chema şi Domnul Dumnezeu Îi va da Lui tronul lui David, Părintele Său şi va împărăţi peste casa lui Iacov în veci şi *împărăţia Lui nu va avea sfârşit*!" (*Luca* 1, 32–33).

5. *Împărăţia lui Dumnezeu din inima oamenilor!* Cărturarii şi Fariseii din timpul lui Iisus erau

preocupaţi de venirea Împărăţiei lui Dumnezeu: „Şi fiind întrebat de farisei când va veni Împărăţia lui Dumnezeu, le-a răspuns şi a zis: Împărăţia lui Dumnezeu nu va veni în chip văzut. Şi nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, Împărăţia lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru!“ (*Luca* 17, 20–21).

Dacă Împărăţia lui Dumnezeu se mai numeşte şi Împărăţia luminii, este limpede că nu vom regăsi nimic din lumea în care trăim. De cea mai mare importanţă, de altfel, nu este ca noi să mergem, neapărat, într-un loc anume fixat în spaţiul cosmic. Aceasta este grija lui Dumnezeu unde ne aşază după ce vom trece în Ţara de peste veac. Ceea ce trebuie să ne preocupe pe noi, imediat şi cu toată seriozitatea, este să realizăm sălăşluirea lui Dumnezeu în inima, sufletul şi viaţa noastră cea de toate zilele.

Însuşi Iisus, Mântuitorul nostru, în dialog cu aşa-zişii cărturari şi farisei din vremea sa, le-a spus hotărât că „Împărăţia lui Dumnezeu este înlăuntrul nostru!“ (*Ioan* 17, 21).

Iată mărturia sfinţilor: „Cu adevărat minunat şi uimitor lucru este că Dumnezeu, Cel ce nu are loc unde să se odihnească, se odihneşte în chip vrednic de Dumnezeu în *inimă*. Dacă un împărat, chiar pământesc şi mărginit în putere, atunci când îmbrăţişează pe cineva cu iubire şi dă mâna unui nobil îi pricinuieşte celui îmbrăţişat sau cel căruia i-a dat mâna multă slavă, cinste şi adaugă, pe drept cuvânt, aceluia mare bucurie, ce se va întâmpla când de cel miluit se atinge, în chip vădit, nu un împărat pământesc, ci Dumnezeu Cel fără de început şi necreat şi Făcătorul şi Domnul tuturor, Căruia îi stau de faţă cu frică zeci şi zeci de mii de îngeri şi-I slujesc mii de mii; ci se atinge nu simplu, ci înlăuntrul inimii, ba, mai vârtos, şi *locuieşte în el, nu vremelnic, ci veşnic,* în aşa fel că se uneşte cu el *şi-l slăveşte şi-l îndumnezeieşte* la culme şi-i dăruieşte celui ce-L primeşte şi este cu har dăruit zeci de mii de bunătăţi?“ (Calist Patriarhul, *Filocalia* VIII, p. 337).

Iar Sfântul Simion Noul Teolog ne pune la inimă că: „Cel ce s-a îmbogăţit cu bogăţie cerească, adică în prezenţa şi sălăşluirea Celui ce a zis: «Eu şi Tatăl vom veni şi locaş ne vom face întru el» (*Ioan* 14, 23) ştie în cunoştinţa sufletului de ce mare har s-a împărtăşit şi ce comoară poartă în inima lui. Căci, vorbind cu Dumnezeu ca şi cu un prieten, stă cu îndrăznire în faţa *Celui ce locuieşte în lumina cea neapropiată*!“ (*I Timotei* 6, 16) (*Filocalia* VI, p. 49).

Realizarea Împărăţiei lui Dumnezeu aici, pe pământ, între noi, oamenii, în pace şi bucurie este chemarea şi porunca lui Dumnezeu. A umbla în alte părţi, a ne îmbăta de înalturile cerurilor şi a tot adăuga teorii peste teorii fără să întrupăm poruncile lui Dumnezeu în viaţa noastră de aici înseamnă a ne depărta de scopul principal al vieţii noastre: *mântuirea*!

Dacă îi vom întâlni pe cei plecaţi demult dintre noi?

Sigur că-i vom întâlni! Dar tot în ipostaza pe care ne-o îmbie Iisus Hristos. Adică? Dacă realizăm în inima noastră, în mintea noastră, în sufletul nostru, aşadar, în toată viaţa noastră, înlăuntrul nostru, loc de cinste pentru aproapele nostru. Dacă îi vom face părtaşi la acest imperiu spiritual dinlăuntrul nostru şi pe cei din jurul nostru, adică să se bucure în împărăţia dinlăuntrul nostru toată creaţiunea, toţi cei pe care i-am cunoscut, toţi prietenii şi mai ales toţi vrăjmaşii pe care i-am avut, atunci putem spune că ne vom vedea şi în Împărăţia lui Dumnezeu.

Condiţia absolut necesară este ca înainte de a ne bucura de vederea celor dragi în Împărăţia lui Dumnezeu să ne bucurăm de a-i cuprinde în *Împărăţia inimii* încă aici, pe pământ.

La Dumnezeu nu merge cu păcăleala. Auzim spunându-se: *Viaţa este un iad!* Aşa este când lipseşte iubirea, răbdarea, îngăduinţa, iertarea, respectul, curăţenia pe dinăuntru şi pe dinafară! Viaţa este o bucurie, este un Rai, mai auzi pe ici-colea! Da, este un Rai dacă suntem şi noi ca ghiocelul de primăvară, ca floarea din glastră, ca mielul blând şi curat, ca îngerul păzitor al celor din casă şi al celor din jurul nostru! Să păşeşti în natură ca prin grădina lui Dumnezeu! Să te bucuri de cântec, de flori, de lumină, de soare, de lucrul mâinilor lui Dumnezeu!

Aşadar, fiecare dintre noi putem să zidim Împărăţia lui Dumnezeu: *în noi, în lume şi în Cer!* De aici, de pe pământ! Dacă nu o facem aici, nu vom găsi nimic în cer. Dacă am dărâmat aici totul — prin păcate, ură, nemulţumire, necredinţă şi alte urâciuni ale veacului — vom rămâne singuri, fără iubirea lui Dumnezeu. Este lucru greu, aşa cum ştie fiecare, şi nu putem glumi cu viaţa noastră atât de scurtă şi plină mai mult de amărăciuni decât de bucurii. Mărturiile sfinte spun „că prin multe suferinţe trebuie să intrăm în Împărăţia lui Dumnezeu!“ (*Fapte* 14, 22).

Iată mărturiile Sfinţilor Părinţi: „Păcatele noastre sunt acelea care nu lasă pe Dumnezeu să

strălucească în noi, ci ne bagă cu demonii care ne chinuiesc!" (Sfântul Antonie cel Mare, *Filocalia* I, p. 43). Şi de asemenea: „avem trebuinţă de *multă pază, osteneli trupeşti şi curăţie a sufletului ca să sălăşluim pe Dumnezeu în inimile noastre,* pentru ca de aici înainte să împlinim fără rătăcire poruncile Lui!" (Avva Filimon, *Filocalia* IV, p. 167).

Iar marele Apostol Pavel, din al treilea cer, unde a fost dus de Dumnezeu, ne spune, ca acela care a văzut: „Că Împărăţia lui Dumnezeu nu este mâncare şi băutură, ci *dreptate şi pace şi bucurie* în Duhul Sfânt!" (*Romani* 14, 17).

Ajută-ne, Doamne, să avem dreptate, pace şi bucurie în Duhul Sfânt, în toate zilele vieţii noastre, aici şi în bucuria Împărăţiei Tale!

Puteţi să ne arătaţi mai desluşit despre sălăşluirea Duhului Sfânt în noi, oamenii?

Deschizând Sfânta Scriptură, chiar în primele pagini citim: „La început, a făcut Dumnezeu cerul şi pământul. Şi pământul era netocmit şi gol. Întuneric era deasupra adâncului, şi Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor!" (*Geneza* 1, 1–2).

Dintru început, aşadar, puterea Duhului Sfânt S-a arătat întru zidirea cea nouă. Cu puterile noastre nu vom putea niciodată măsura puterea, mărimea şi lucrarea Duhului Sfânt. Dar vom şti, de bună seamă, când Duhul Sfânt S-a sălăşluit întru noi, după cum ne arată desluşit Sfântul Nichita: „Iar când va băga de seamă cineva că inima lui se umple de bucurie şi de bunătăţile de negrăit ale lui Dumnezeu întru umilinţă, să ştie că se află sub lucrarea Duhului dumnezeiesc. Când, în sfârşit, va simţi mintea sa umplându-se de o lumină de negrăit şi de înţelesurile unei înţelepciuni mai înalte, să se ştie că se petrece pogorârea Mângâietorului în sufletul său, pentru descoperirea visteriilor Împărăţiei cerurilor ascunse în El şi să se păzească pe sine ca pe un palat al lui Dumnezeu şi locaş al Duhului!" (*Filocalia* VI, p. 277).

Totdeauna m-a bucurat nespus de mult să întâlnesc făpturi ale lui Dumnezeu care să-mi inspire bucurie şi netemere. Îmi aduc aminte de prezenţa binefăcătoare a Părinţilor: Benedict Ghiuş, Arsenie Papacioc, Ilie Cleopa, Paisie Olaru, Nifon Bărbieru, Sofian Boghiu, Ioan Ivan, Vasile Ignătescu, Vasile Vasilache, Emanoil Branişte, Constantin Popescu, Mircea Păcurariu, Ştefan Alexe, Constantin Galeriu, Onisie Moraru, Nicolae Neaga şi a atâtor altora pe care nu-i mai pomenesc aici, cu speranţa că le voi face cândva câte un medalion fiecăruia.

Simţeam că Duhul Sfânt lucrează în ei cu putere şi că răspândesc în jurul lor putere şi bucurie mângâietoare.

De aceea, ne vom reaminti ce scrie Sfântul Nichita Stithatul: „Când ajunge cineva la împărtăşirea de Duhul Sfânt şi cunoaşte sălăşluirea Lui în sine printr-o oarecare lucrare şi bună mireasmă de negrăit, în aşa măsură că această bună mireasmă străbate şi la suprafaţa trupului, atunci el nu mai rabdă să rămână mai departe în hotarele firii. Ci schimbându-se cu schimbarea cea bună a dreptei celui Preaînalt, uită de mâncare, de somn, îşi biruieşte trebuinţele trupeşti, dispreţuieşte odihna trupească, şi toată ziua fiind în osteneli şi în sudorile nevoinţei, nu simte vreo oboseală sau sila vreunei trebuinţe fireşti cum este foamea, setea, somnul sau celelalte trebuinţe ale firii. Căci dragostea lui Dumnezeu s-a revărsat în chip nevăzut, însoţită de o bucurie negrăită, în inima lui!" (*Filocalia* VI, p. 283).

Atunci când vom simţi că pornirile spre păcat sunt înfrânte şi lacrimile inundă fiinţa noastră, vom înţelege mai bine ce spune acelaşi Sfânt Nichita, atunci când scrie, plin de Duhul Sfânt: „Dacă ai cunoscut că pornirea spre patimi este nelucrătoare în tine şi lacrimile umilinţei şi ale smeritei cugetări izvorăsc din ochii tăi, să ştii că a venit la tine Împărăţia lui Dumnezeu şi ai zămislit pe Duhul Sfânt!" (*Filocalia* VI, p. 295).

Lupta noastră se impune a fi plină de stăruinţă, pentru a ajunge la biruinţa care ne aduce acea bucurie care nu se va lua de la noi. Iar lupta cea bună este aceea care se duce pentru curăţirea vasului, adică a trupului şi a sufletului nostru, de toate păcatele care l-au covârşit. Să ascultăm pe Sfântul Grigore Sinaitul ce ne spune despre aceasta: „Deci precum trupul fără duh este mort şi nesimţitor (*Iacob* 2, 26), aşa cel omorât de patimi, prin nesocotirea poruncilor după botez, se face nelucrător şi neluminat de Duhul Sfânt şi de harul lui Hristos. El are Duhul prin credinţă şi naştere din nou, dar este nelucrător şi în nemişcare din pricina *morţii sufleteşti.* Căci sufletul fiind unul, iar mădularele trupului

multe, el le ține, le face vii şi le mişcă pe toate cele în stare de viață. Dar pe cele secate de vreo neputință întâmplătoare le poartă în sine ca moarte şi nemişcate, dar rămân fără viață şi nesimțitoare!“ (*Filocalia* VII, p. 185).

Şi aici vom adăuga transmiterea Duhului Sfânt, în chip cu totul special, asupra celor chemați să facă o lucrare cu totul ieşită din comun. Este vorba de darul Preoției, despre care Sfântul Grigore Palama ne-a lăsat scris: „Iar dăruirea Sfântului Duh se face prin atingerea mâinilor trupeşti (*Fapte* 8, 17), care transmite celui ce se apropie cu sinceritate şi cu adevărat lucrarea dumnezeiască şi harul dumnezeiesc, care, la rândul ei, se transmite prin aceasta iarăşi altuia, şi trece prin succesiune, întinzându-se împreună cu tot timpul!“ (*Filocalia* VII, p. 396).

În tălmăcirea Părintelui Stăniloae ar fi: numai cu puterea necreată harul pătrunde în tot trupul şi se poate transmite şi prin trup. Acest fapt explică şi succesiunea apostolică a transmiterii harului.

Aşadar, este bine ştiută marea responsabilitate a celor care poartă harul preoției lucrătoare. Vom vedea de îndată ce spune Sfântul Simion Noul Teolog despre cele de mai sus: „Va pune cineva foc în sân, zice înțeleptul, şi nu-şi va arde hainele (*Pilde* 6, 27). Iar eu zic: Cine nu va arde şi nu se va umple de strălucire, şi nu va răspândi şi el fulgerile dumnezeirii, pe măsura curățirii şi a împărtăşirii de foc, dacă va primi în inimă focul ceresc neacoperit? Căci împărtăşirea urmează curățirii, iar curățirea urmează împărtăşirii!“ (*Filocalia* VI, p. 74).

Nouă, celor ce viețuim aici, pe pământ, atât mirenilor, cât şi clericilor, ni s-a dat din puterea Duhului Sfânt — celor dintâi — mirenilor — de a avea puterea viețuirii de zi cu zi, iar clericilor, puterea de a sfinți întru lucrarea Duhului Sfânt, Carele pretutindenea este şi pe toate le plineşte.

Şi unora şi altora — mirean şi cleric — Dumnezeu ne cere curățire de patimile cele rele ce ne-au cuprins, pentru a putea face loc Duhului Sfânt ca să Se sălăşluiască în inima şi sufletul nostru.

Atunci vom răspândi fulgerele dumnezeirii, având în inimă focul ceresc neacoperit!

Să ne rugăm lui Dumnezeu ca aşa să fie!

Cum să înțelegem porunca lui Hristos:“Bucurați-vă”?

Viața noastră aici, pe pământ, ar fi plină de întuneric dacă n-am avea credința în Dumnezeu, în Iisus, Fiul Său Care S-a răstignit şi a înviat pentru a noastră mântuire! Să ştii că Cineva S-a jertfit pentru tine, pentru salvarea ta din umbrele morții este o bucurie plină de nădejde.

Altfel lucrăm zi de zi în chemările care ni se îmbie, nouă, celor care trecem pe aici, din mila Domnului! Noi, cei care purtăm un nume, avem o căsuță, avem o lucrare oarecare, sădim un pom, creştem un prunc în bătătură, ne bucurăm ochii şi inima de răsăritul soarelui şi dăm zor brațelor la grijile ce ne întâmpină, ştiind că avem un prieten, cel mai mare prieten din câți a avut lumea, pe Iisus Cel înviat, peste preaplinul vieții noastre se aşază lumina plină de bucurie, care nu ne mai părăseşte niciodată.

Dar atunci când te simți părăsit şi zdrobit de spaimele vremii, care-ți taie răsuflarea, aşa cum le-am văzut pe femeile ce-L urmau pe Iisus, ca să nu mai vorbim de disperarea bieților apostoli ai lui Iisus, care s-au risipit pe unde au văzut cu ochii?

Toate acestea adunate la un loc s-au risipit ca întunericul în fața luminii Învierii lui Iisus. „Când se lumina de ziuă, în ziua cea dintâi a săptămânii (Duminica), au venit Maria Magdalena şi cealaltă Marie, ca să vadă mormântul. Şi iată s-a făcut cutremur mare, că îngerul Domnului, coborând din cer şi venind, a prăvălit piatra şi şedea deasupra ei. Şi înfățişarea lui era ca fulgerul şi îmbrăcămintea albă ca zăpada. Şi de frica lui s-au cutremurat cei ce păzeau şi s-au făcut ca morți. Iar îngerul răspunzând le-a zis femeilor: *Nu vă temeți,* că ştiu că pe Iisus cel răstignit Îl căutați. Nu este aici; căci S-a sculat precum a zis; veniți de vedeți locul unde a zăcut. Şi degrabă mergând, spuneți ucenicilor Lui că S-a sculat din morți şi iată va merge înaintea voastră în Galileea; acolo Îl veți vedea. Iată v-am spus vouă. Iar plecând ele în grabă de la mormânt, cu frică şi cu *bucurie mare,* au alergat să vestească ucenicilor Lui. Dar când mergeau ele să vestească ucenicilor, iată Iisus le-a întâmpinat, zicând: *Bucurați-vă!“* (*Matei* 28, 1–9).

Femeile cele curajoase, purtătoare de mir (de aici şi numirea de mironosițe!) au bucuria cea mai mare din viața lor atunci când Îl întâlnesc pe Iisus înviat din mormânt şi aud cel mai frumos cuvânt

din lume rostit de Mântuitorul lumii!

Omenirea şi noi, creştinii, de două mii de ani, încă n-am înţeles pe deplin puterea acestui cuvânt: *Bucuraţi-vă!* Nu este o poftire de ocazie doar, ci este un imperativ, o poruncă, o chemare adresată inimii noastre, sufletului, întregii vieţi! Să te bucuri că exişti! Să te bucuri că ai venit în acest spaţiu atât de divers, în care-s zidite atâtea frumuseţi! Să vezi la fiecare pas lucrarea lui Dumnezeu! Să vezi florile zâmbind spre soare! Să te bucuri de parfumul florilor! Să priveşti în ochii pruncilor chipul lui Dumnezeu Creatorul! Să auzi trilurile păsărilor! Să te bucuri de prezenţa şi ajutorul prietenilor! Să ştii că Cineva aici te iubeşte şi dincolo de mormânt te aşteaptă!

Iată ce înseamnă *Bucuria* care nu se va mai lua de la noi niciodată! Să nu ne temem că într-o zi vom rămâne *orfani de bucurie!* Iisus dăruieşte mereu, mereu! El investeşte cu dăruire dumnezeiască în lucrul Său de la începuturi!

Femeile cele curajoase, pline de bucurie, apropiindu-se de Iisus, „au cuprins picioarele Lui şi I s-au închinat. Atunci Iisus le-a zis: *Nu vă temeţi!"* (*Matei* 28, 9–10).

În adânc de înţelegeri dumnezeieşti, Iisus ne cheamă şi azi la *ospăţul bucuriei,* aici, pe pământ şi în cerul cerurilor! El ne-a poruncit pentru totdeauna să ne bucurăm din toată inima, din tot sufletul şi din tot cugetul! Să alungăm crisparea, mohoreala, îndârjirile de tot felul, încruntările şi privirile fulgerătoare ca sabia ce despică.

El, Iisus, ne-a poruncit nu numai să ne *bucurăm*, dar s-o facem *fără teamă!* În bucuria noastră să avem curaj, să ne întărim zi de zi şi să nu ne temem! *Să salvăm Bucuria!* S-o întronăm în inima noastră! În casa noastră! În viaţa noastră!

Iisus cel Înviat din mormânt ne vrea bucuroşi şi întru bucuria Sa cea veşnică!

Din al treilea cer, Sfântul Pavel ne strigă: „Bucuraţi-vă pururea întru Domnul! Şi iarăşi zic: Bucuraţi-vă!" (*Filipeni* 4, 4)

Iar Sfântul Serafim de Sarov întâmpina pe cei ce veneau la el cu sfintele cuvinte: *Hristos a Înviat! Bucuria mea!*

Ce înseamnă Crucea, ca semn şi simbol al creştinismului?

În istoria omenirii ne-au rămas multe semne care au devenit simboluri în decursul timpului. Aici ne vom opri la unul dintre semnele cu un rol deosebit în viaţa poporului care a dat mult de furcă în istoria biblică. În paginile sacre găsim un episod de care este bine să amintim cu acest prilej. Iată ce se spune în *Cartea Numeri* din Scriptura Sfântă: „Şi grăia poporul împotriva lui Dumnezeu şi împotriva lui Moise, zicând: «La ce ne-ai scos din pământul Egiptului, ca să ne omori în pustiu, că aici nu este nici pâine, nici apă şi sufletul nostru s-a scârbit de această hrană sărăcăcioasă.» Atunci a trimis Domnul asupra poporului şerpi veninoşi, care muşcau poporul, şi a murit mulţime de popor din fiii lui Israel. A venit deci poporul la Moise şi a zis: «Am greşit grăind împotriva Domnului şi împotriva ta; roagă-te Domnului ca să depărteze şerpii de la noi.» Şi s-a rugat Moise Domnului pentru popor. Iar Domnul a zis către Moise: «Fă-ţi un şarpe de aramă şi-l pune pe un stâlp»; şi când un şarpe muşca vreun om, acesta privea la şarpele cel de aramă şi trăia!" (*Numerii* 21, 5–9).

Din cauza cârtirilor şi a nemulţumirilor, după cum am văzut, Dumnezeu a trimis pedeapsa Sa pentru a-i aduce la calea cea dreaptă pe cei care au apucat pe cărări greşite. Şarpele de aramă din pustie nu era, cum s-ar crede, doar un simbol sau un semn oarecare, pentru că iată mărturia desprinsă din paginile Noului Testament, de data aceasta arătându-se prin glasul lui Iisus Hristos: „Şi după cum Moise a înălţat şarpele în pustie, aşa trebuie să se înalţe Fiul Omului!" (*Ioan* 3, 14).

Fără doar şi poate, acesta este un *Semn* pe care noi l-am primit de două mii de ani, un *Semn* prin care primim bucuria izbăvirii şi care se numeşte *Cruce.* În limba greacă avem cuvântul *stavros.* În Bucureşti există o biserică, fostă mănăstire pe vremuri, numită Stavropoleos. Acum mă dumiresc de traducerea acestui cuvânt, care înseamnă *Oraşul Crucii!* Să se numească Bucureştiul Oraşul Crucii? Aceasta ar fi cea mai frumoasă numire! Adică oraşul suferinţelor, de când există şi poate cât va mai exista în geografia acestui spaţiu.

Iar în limba latină avem cuvântul *crux,* adică cruce — semn-simbol reprezentând marele mister al credinţei creştine: patima şi moartea prin răstignire a lui Iisus Hristos, identificat de la început ca fiind

semnul Fiului Omului, după cum citim: „Căci precum fulgerul iese de la răsărit şi se arată până la apus, aşa va fi şi venirea Fiului Omului …Atunci se va arăta pe cer *semnul Fiului Omului* şi vor plânge toate neamurile pământului şi vor vedea pe *Fiul Omului* venind pe norii cerului, cu putere şi cu slavă multă!" (*Matei* 24, 40).

Se înţelege de la sine şi este limpede pentru orice minte acătării că Semnul Fiului Omului nu poate fi decât Crucea!

Pe vremea Sfântului Apostol Pavel, deci nu prea departe de timpul când a vieţuit Iisus pe pământ, neamurile încă mai aveau o oarecare greutate în a înţelege cele despre Cruce şi trebuia să se insiste cu precădere pentru a limpezi acest mister. Iată ce li se scria creştinilor din oraşul Corint: „Căci cuvântul Crucii, pentru cei ce pier, este nebunie; iar pentru noi, cei care ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu. Căci scris este: Pierde-voi înţelepciunea înţelepţilor şi ştiinţa celor învăţaţi voi nimici-o. Unde este înţeleptul? Unde este cărturarul? Unde este cercetătorul acestui veac? Au n-a dovedit Dumnezeu nebună înţelepciunea lumii acesteia? …Fiindcă şi *iudeii cer semne,* iar elinii caută înţelepciune!" (*I Corinteni* 1, 18–20; 22).

Vădit lucru este că, în lumea antică, atât filosofii elini, cât şi evreii nu puteau primi cu inima deschisă şi cu putere de înţelegere noua învăţătură ce se răspândea printr-o nouă atitudine nemaiîntâlnită: *nebunia propovăduirii!* Căci nici prin înţelepciune n-au dorit să-l cunoască pe Dumnezeu, şi atunci „a binevoit Dumnezeu să *mântuiască* pe cei ce cred prin *nebunia propovăduirii!"* (*I Corinteni* 1, 21).

Cel care a fost în tăriile Cerului, ca nici unul dintre noi, pământenii, marele ales Pavel Apostolul, a primit taine de nedescris şi de nespus. El a luat putere de la Însuşi Iisus Hristos şi a învăţat pentru totdeauna cum trebuie arătat Dumnezeu-Iisus lumii întunecate de păcat şi neştiinţă. Nu vom putea adăuga sau scoate nimic din cele ce ne-a lăsat în scris şi în această privinţă: „Însă noi *propovăduim pe Hristos cel răstignit:* pentru iudei, *sminteală;* pentru neamuri, *nebunie*!"

De atunci lumea s-a învăluit şi se va învălui în cele două stări nefericite: sminteala şi nebunia! Aceste haotice stări Apostolul Pavel, cu putere de sus, a trebuit să le biruie în scris şi mai ales prin *nebunia propovăduirii.* Aşa a reuşit după judecata ce şi-a făcut să-L arate lumii de atunci şi nouă, până la sfârşitul veacurilor, pe Iisus Hristos Cel răstignit pentru iertarea păcatelor omenirii! Nimic nu-i era mai drag Sfântului Apostol Pavel decât să-L ştie pe Iisus în inima oamenilor, pentru totdeauna: „Căci am judecat să nu ştiu între voi altceva, decât pe Iisus Hristos, şi pe Acela răstignit!" (*I Corinteni* 2, 2).

De ce pe Iisus răstignit? Pentru a aşeza în inima şi sufletul omului adeverirea că Iisus Domnul nu a venit doar ca oaspete drag aici pe pământ, ci a venit să facă lucrarea de mântuire prin jertfa Sa pe Cruce!

Să învăţăm să ne însemnăm cu grijă şi corect cu semnul Sfintei Cruci. Iată ce spune Sfântul Petru Damaschinul: „De asemenea trebuie să ne minunăm, cum prin semnul cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci se izgonesc dracii şi felurite boli, lucru cu neputinţă tuturor. Şi cine poate număra laudele Crucii? Iar simbolurile acestui sfânt semn ni l-au predat Sfinţii Părinţi, ca să stăm împotriva necredincioşilor şi ereticilor. Căci cele două degete şi o singură mână arată pe Domnul nostru Iisus Hristos Cel răstignit, cunoscut în două firi şi într-un singur ipostas. Iar dreapta aminteşte de puterea Lui nemărginită şi de şederea de-a dreapta Tatălui. Coborând ea de sus, ne arată pogorârea Lui din ceruri până la noi. Iar trecând de la *dreapta la stânga,* izgoneşte pe vrăjmaşi şi arată că prin puterea Sa nebiruită a biruit Domnul pe diavol, care stă la stânga, lipsit de tărie şi întunecat!" (*Filocalia* V, p. 189).

Să spunem, ca oarecând Sfântul Calinic de la Cernica, înainte de a pleca în Ţara de peste veac, la Domnul: *Sfântă Cruce, ajută-mă!*

Are fiecare om un înger păzitor?

*M*are îmi este bucuria când se aduce vorba despre Îngeri! Este o desfătare a inimii numai să auzi pomenindu-se despre aceste creaturi. Imediat mintea ne zboară la frumuseţi negrăite, la dumbrăvi minunate, la întâmplări deosebite din povestirile pentru copii. Şi parcă tot gândindu-te, auzi paşi de

îngeri şi bătăi de aripi în jurul tău. Totul se luminează şi aerul din jur este proaspăt şi-n inimă coboară bucuriile care nu se mai termină.

*C*u ani în urmă, prin 1992, m-a fascinat o carte scrisă de Principesa Ileana a României, Maica Alexandra de mai târziu, carte intitulată *Sfinţii Îngeri*! Iată ce mărturiseşte chiar pe prima pagină, după foaia de gardă: „Într-o zi, dis-de-dimineaţă, când aveam şapte ani, am văzut îngerii! Sunt tot atât de sigură azi cum am fost şi atunci …această întâmplare — *propria-mi experienţă* — stă atât la începutul, cât şi la sfârşitul acestei cărţi … îngerii au o *miraculoasă realitate.* Activitatea lor printre noi a devenit pentru mine o realitate vitală, pozitivă."

*E*piscopul Irineu Bistriţeanul de la Cluj, traducătorul acestei cărţi unice despre Sfinţii Îngeri, în cuvântul prefaţator, nu ezita să spună: „Această carte a Maicii Alexandra este o expresie a sufletului ei curat, un suflet care l-a căutat pe Dumnezeu în toată viaţa ei, condus de *îngerul copilăriei*. Îngerii supuşi lui Dumnezeu sunt văzuţi numai de aceia care sunt disponibili, *curaţi cu inima,* precum inima de copil este curată."

*A*m văzut-o pe Maica Alexandra la Curtea de Argeş, când ne-a pus la inimă dorinţa sa de suflet de a pune o lespede de marmură pe mormântul mamei sale, Regina Maria, asemenea cu a regelui Ferdinand. Am văzut-o, în măreţia ei princiară, acum cu voal de monahie, îmbrăţişând în rugăciune sufletul mamei sale. Am împlinit dorinţa de testament şi azi *pisania* scrisă cu mâna sa, cum ar trebui săpată pe marmură, dă mărturie celor ce trec prin Catedrala Argeşului.

Şi-acum când scriu despre îngeri, răspunzând la întrebări puse tot de îngeri, îmi aduc aminte cu dor de cei care au trăit viaţă îngerească pe acest pământ, ca şi Maica Alexandra, stareţa Mănăstirii Ortodoxe Schimbarea la Faţă din America, fosta Principesă Ileana a României, o mare scriitoare şi cunoscătoare a tainelor lui Dumnezeu!

*R*ecent a apărut cartea *Despre Îngeri* a lui Andrei Pleşu, într-o viziune proprie modului său de gândire, precum şi cartea *Iacob şi îngerul* a lui Teodor Baconski, din 1996, de asemenea scrisă într-o manieră originală. Acestea trebuie citite negreşit pentru îmbogăţirea viziunii despre Îngeri!

*Ş*i acum ceea ce putem şti despre Îngeri este că noi încă dintru începuturi am fost înştiinţaţi de prezenţa lor în lumea existentă şi de ajutorul dat de ei oamenilor în decursul timpului.

*Î*nger înseamnă în traducere *trimis.* Cetele îngereşti, deşi spirite, sunt create ca şi noi: „Pentru că întru El au fost făcute toate, cele din ceruri şi cele de pe pământ, cele văzute şi cele nevăzute", cum citim în *Epistola către Coloseni* a Sfântului Apostol Pavel (*Coloseni* 1, 16).

*Î*ngerul are personalitate, individualitate şi o voinţă proprie, aşa cum avem şi noi; dar pe de altă parte nu ne seamănă, cum spune Maica Alexandra. Sfântul Vasile cel Mare spune că: „Substanţa lor este o suflare de aer sau un foc nemuritor şi de aceea sunt localizaţi ori devin vizibili în forma propriilor lor trupuri acelora care *sunt demni* să-i vadă!"

*A*şadar, Sfinţii Îngeri, de la începutul lor, sunt *fiinţe complete,* dar fără formă materială; şi din bunătatea nemărginită a lui Dumnezeu ei fac parte din viaţa noastră, iar în marile momente ale istoriei au fost şi vor fi mesageri pentru noi, conducându-ne cu grijă paşii de la naştere până la mormânt. Iezechiel a avut vedenii dumnezeieşti: „Şi făpturile vii însă când alergam înainte şi înapoi, ca scăpările de fulger!" (1, 14).

Mai pe înţeles, profetul David, inspirat de Duhul Sfânt, ne arată negrăita perfecţiune individuală a îngerilor: „Cel ce faci pe *îngerii Tăi duhuri* şi pe slugile Tale *pară de foc!"* (*Psalmi* 103, 4).

Sfânta Scriptură ne arată desluşit că toate cetele îngereşti sau *coruri îngereşti,* cum li se mai spune, au luat de la început parte la împlinirea voinţei lui Dumnezeu. Cele nouă Coruri Îngereşti sunt: *Serafimii* (*Isaia* 6, 2), *Heruvimii* (*Iezechiel* 10, 1), *Scaunele* (*Coloseni* 1, 16), *Domniile* (*Coloseni* 1, 16), *Stăpâniile* (*I Petru* 3, 22), *Puterile* (*Coloseni* 1, 16 şi *Efeseni* 3, 10), *Începătoriile* (*Coloseni* 1, 16), *Arhanghelii* (*I Tesaloniceni* 4, 16) şi *Îngerii* de care este plină Biblia. Maica Alexandra a numărat cam vreo două sute de locuri unde se vorbeşte despre Îngeri! Să numărăm şi noi, citind Biblia! Aşa ne vom putea întâlni într-o zi, aevea, cu îngerul nostru păzitor!

Cele nouă Coruri de Îngeri sunt în ascultarea Lui Dumnezeu pentru a împlini lucrările Sale: „Lăudaţi-L pe El toţi îngerii Lui, lăudaţi-L pe El toate puterile Lui… Să laude numele Domnului, că El a zis şi s-au făcut, El a poruncit şi s-au zidit!" (*Psalmi* 148, 2 şi 5).

Inspiratul Profet continuă: „Domnul în Cer a gătit scaunul Său şi împărăţia Lui peste tot stăpâneşte.

Binecuvântaţi pe Domnul toţi *îngerii* Lui, cei tare la vârtute, care faceţi cuvântul Lui şi auziţi glasul cuvintelor Lui. Binecuvântaţi pe Domnul toate *puterile* Lui, slugile Lui, care faceţi voia Lui. Binecuvântaţi pe Domnul toate lucrurile Lui, în tot locul stăpânirii Lui, binecuvintează suflete al meu pe Domnul!“ (*Psalmi* 102, 19–22).

Sfântul Dionisie Areopagitul, în *Ierarhiile cereşti,* ne arată că toată oastea cerească este în permanenţă în veşnic *cânt şi laudă* de mulţumire către Cel Preaînalt. În această lucrare, cetele sau corurile îngereşti sunt aşezate: *Serafimii, Heruvimii şi Scaunele*. Aceştia sunt sfetnicii şi nu au nici o legătură cu oamenii, ei fiind pururi cufundaţi într-o *nesfârşită iubire şi adorare* a lui Dumnezeu. Vin apoi: *Domniile, Stăpâniile şi Puterile,* care sunt conducătorii spaţiului, ai galaxiilor şi ai stelelor, iar în cele din urmă vine a treia triadă: *Începătoriile, Arhanghelii şi Îngerii,* adică “proletarii”, cum ar zice unii, cu un uşor zâmbet în colţul gurii. Aceştia se vor îndeletnici cu grija pentru Planeta Pământ, fiind împlinitorii voinţei şi iubirii lui Dumnezeu!

Când citim în Sfânta Scriptură, găsim numele a patru dintre cei şapte Arhangheli. *Mihail,* care se tâlcuieşte *Cine este Dumnezeu?* El l-a învins pe Lucifer şi l-a alungat din rai. *Gavril,* care se tâlcuieşte *Omul lui Dumnezeu,* îngerul despre care ştim din episodul biblic al Bunei-Vestiri. *Rafail,* care înseamnă *Vindecătorul lui Dumnezeu,* conducătorul îngerilor păzitori şi cel ce duce rugăciunile noastre în faţa lui Dumnezeu. *Uriil,* numindu-se în tâlcuire *Focul lui Dumnezeu,* interpretul profeţiilor.

O definiţie mai clară despre îngeri ne dă tot Dionisie Areopagitul, când zice: „Un înger este un *chip* al lui Dumnezeu, *o manifestare* a lumii nevăzute, *o oglindă arzătoare,* luminoasă, neîntinată, fără pată, nici cusur, primind (dacă-mi este îngăduit să spun aşa) toată frumuseţea absolutei bunătăţi dumnezeieşti şi aprinzând în ea însăşi, ca o iradiere nestricăcioasă, bunătatea tăcerii tainice“ (*De divinis Nominibus*, IV, 1957, pp. 246–247).

Cu acest prilej trebuie să aruncăm o privire foarte sumară şi asupra *„îngerilor căzuţi“.* Ştim că Dumnezeu a acordat o *libertate absolută* întregii zidiri, dorind să fie iubit în mod cu totul liber, fără constrângere. Aşa stând lucrurile, Lucifer, „prins de frumuseţea de netăgăduit, de perfecţiune, de bunătatea propriei sale arătări angelice, pe deplin înţeleasă, Lucifer a îndrăgit-o. Aceasta era aşa cum trebuie să fie, dar dragostea lui a *refuzat* să facă încă un pas dincolo de ea, a refuzat să privească dincolo de perfecţiunea angelică, la sursa ei divină; a insistat să rămână în această frumuseţe, ca să găsească aici deplinătatea fericirii *să-şi fie suficient sie însuşi.* După modul de manifestare al orgoliului, Lucifer *s-a izolat pe sine* chiar de Dumnezeu… Păcatul lui Lucifer a constat în a se iubi pe sine. *Păcatul său a fost păcatul unei răutăţi pure*“. Isaia Proorocul, în urma viziunii cereşti, spune: „Cum ai căzut tu din ceruri, stea strălucitoare (Lucifer), fecior al dimineţii! Cum ai fost aruncat la pământ, tu, biruitor de neamuri. Tu care ziceai în cugetul tău: Ridica-mă-voi în ceruri şi mai presus de stelele Dumnezeului celui puternic voi aşeza jilţul meu! Iar muntele cel sfânt voi pune sălaşul meu în părţile laturei celei de miazănoapte. Sui-mă-voi deasupra norilor şi *asemenea cu Cel Preaînalt voi fi*. Şi acum, tu te cobori în iad, în cele de mai jos ale adâncului!“ (*Isaia* 14, 12–15).

Satana, adversarul nostru, ştie ce face fără a comite erori şi puterea lui este inferioară puterii lui Dumnezeu, el ducând mereu bătălii cu oştile cereşti conduse de Sfântul Arhanghel Mihail: „Şi s-a făcut război în cer: Mihail şi îngerii lui au pornit război cu Balaurul. Şi se războia şi balaurul şi îngerii lui. Şi n-a izbăvit el, nici nu s-a mai găsit loc pentru ei în cer. Şi a fost aruncat balaurul cel mare, şarpele cel de demult, care se cheamă *diavol* şi satana, cel ce înşeală toată lumea, aruncat a fost pe pământ şi îngerii lui au fost aruncaţi cu el… Bucuraţi-vă ceruri şi cei ce locuiţi în ele. Vai vouă, pământule şi mare, fiindcă diavolul a coborât la voi având mânie mare, căci ştie că timpul lui este scurt!“ (*Apocalipsa* 17, 7–12).

Duhurile rele sunt destinate focului veşnic pregătit pentru ele; potrivit Scripturii: „Au fost aruncaţi în Adânc unde stau înconjuraţi de întuneric, legaţi în lanţuri şi păstraţi pentru judecată“ (*II Petru* 2, 4), pentru că: „nu şi-au păstrat vrednicia, şi şi-au părăsit locuinţa“ (*Iuda* 6).

Se spune că Satana este tare supărat că acum *puterea lui este limitată,* manifestându-se doar pe pământ; iar atunci când lumea noastră nu va mai fi, va înceta şi puterea lui de a amăgi lumea — într-un cuvânt, mai hazliu, îşi va pierde obiectul muncii!

Cât ne priveşte pe noi, pe fiecare, timpul Satanei este şi mai scurt, căci dibăcia lui de a ne înhăţa este mărginită la scurta viaţă care ne-a fost dăruită pe acest pământ; şi mai primeşte şi plesne peste nas

prin *cuminţenia şi tăria în rugăciuni, prin postul şi spovedania* creştinilor luptători, care cred fierbinte în Dumnezeul Luminilor!

Acum vă voi aduce la cunoştinţă câteva exemplificări prin care se arată cum lucrează îngerii la porunca lui Dumnezeu. Sigur că este o temă de mare întindere şi este greu să comprimi. Cu toate acestea, vom face o scurtă enumerare pentru bucuria noastră.

Subliniem că omul, atunci când a căzut, nu şi-a pierdut libertatea şi dreptul de a alege între bine şi rău; drumul spre Rai rămâne mereu deschis, iar satana face eforturi să oprească omenirea să se întoarcă. Noi avem mereu doi îngeri care ne asaltează: *îngerul păzitor* şi *îngerul ispititor,* în noi dându-se o mare înfruntare spirituală.

Tragedia! Adam şi Eva au fost izgoniţi din Rai. Biblia ne arată pentru prima dată *cum îngerii, păzitorii* spirituali, au fost puşi să păzească *un principiu:* „Domnul Dumnezeu a pus heruvimi cu *sabie de flăcări* vâlvâitoare să *păzească drumul* către pomul vieţii“ (*Facerea* 3, 24), sabia de foc fiind unul dintre cei şapte arhangheli, pe nume Jofiel, provenit din verbul ebraic „a arde“.

Sfânta întâlnire dintre Cei trei Îngeri şi Avraam cu soţia lui Sara este *prima prezenţă* a lui Dumnezeu Întreit în Persoane, la stejarul din Mamvri; deci putem consemna un dialog al lui Avraam cu îngerii, cum citim în cartea *Facerea* 18.

De asemenea, Domnul a trimis doi îngeri la oraşele Sodoma şi Gomora pentru a-l salva pe Lot şi a distruge cele două locuri rău famate, îngerii fiind ei înşişi atacaţi de locuitorii decăzuţi, loviţi cu orbirea. Lot a fost salvat de îngerii păzitori la rugămintea lui Avraam, datorită propriilor sale virtuţi, şi de aici puterea rugăciunii celui ce intervine: „Căci mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului“ (*Iacob* 5, 16). S-a împlinit şi promisiunea făcută lui Avraam şi Sarei că vor naşte un prunc la adânci bătrâneţe: „Şi a pus Avraam fiului său, pe care i-l născuse Sara, numele Isaac“ (*Facerea* 21, 3).

Îngerul Domnului a avut grijă de Agar în pustie, după cum citim în cartea *Facerii* 21, 15–19! Tot îngerul Domnului a oprit mâna lui Avraam să-l jertfească pe fiul său, Isaac, pasaj întâlnit în aceeaşi carte a *Facerii* 22, 1–12! Când slujitorul lui Avraam este trimis să-i găsească soţie lui Isaac, era, cum este şi firesc, întru teamă, dar Avraam îi spune să nu aibă grijă, pentru că Dumnezeu veghează şi „va trimite pe îngerul Său înaintea ta şi vei lua femeia feciorului meu de acolo“ (*Facerea* 24, 7).

Vom arăta, desigur, vedenia lui Iacob cu scara uriaşă care unea cerul cu pământul şi pe care coborau şi urcau *îngeri*, care ni se înfăţişează drept prima imagine clară dată omului despre oştile cereşti (*Facerea* 28). Iar atunci când bătrânul Iacov i-a binecuvântat pe fiii lui Iosif, nu l-a confundat pe Dumnezeu cu îngerul său: „Dumnezeu înaintea Căruia au umblat părinţii mei Avraam şi Isaac, Dumnezeul Cel Ce m-a călăuzit de când sunt şi până în ziua aceasta; îngerul care m-a izbăvit pe mine de tot răul să binecuvinteze pe pruncii aceştia“ (*Facerea* 48, 15–16).

Lui Moise i se trimite înger ca să-l ajute: „Iată, Eu trimit înaintea ta pe îngerul Meu, să te păzească în cale şi să te ducă la pământul acela pe care l-am pregătit pentru tine. Ia aminte la tine însuţi; să-l asculţi şi să nu fii necredincios, că nu te va ierta, pentru că numele Meu este în el“ (*Exod* 23, 20–21).

În cartea *Judecători* (capitolul 13) citim despre naşterea lui Samson; aici există pasaje pline de prospeţime, în care îngerul Domnului este trimis să aducă vestea cea mare lui Manoe: că soţia îi va naşte un fiu care va izbăvi poporul lui Israel din robia filistenilor.

Ghedeon, judecătorul, cel cu delicateţe de sfânt, atunci când îngerul Domnului a atins jertfa cu toiagul şi a ieşit foc din piatră şi a mistuit carnea şi azimile, a zis: „Vai de mine, Stăpâne Doamne, că am văzut pe Îngerul Domnului, faţă către faţă!“ (*Judecători* 6, 1–24).

Dar ce să mai spunem despre Valaam şi asinul său din cartea *Numeri*, la capitolul 22? Despre Ilie profetul de foc ce vom spune, când i-a adus îngerul de mâncare şi l-a încurajat la luptă împotriva idolilor (*I Regi* 19, 5–6)? Dar despre Iosia, Iezechiel, Daniel, Zaharia, Ezdra, Iov sau David, care în *Psalmii* săi zice: „Săracul a strigat şi Domnul l-a auzit pe el …Străjui-va îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de el şi-i va izbăvi pe ei“ (*Psalmi* 36, 6–7)?

Mărturiile din Vechiul Testament sunt impresionante şi ai o mare bucurie când le citeşti şi simţi cum îngerii stau în preajmă veselindu-se! Aşadar, noi am văzut până acum că rolul îngerilor este deosebit de important şi-i putem numi: *„mesageri“* (*Facerea* 27, 7); *„Fiii lui Dumnezeu“* (*Iov* 1, 6); *„Duhuri“* (*Psalmi* 103, 5); *„Cei sfinţi“* (*Daniil* 4, 14); *„Oştile Domnului“* (*Iosua* 5, 14); iar numărul lor este de miriade.

În Noul Testament, îngerii îl slujesc şi-L adoră pe Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Care este Regele lor, iar odată cu venirea lui Iisus pe pământ Sfinţii Îngeri slujesc pe Iisus şi pe oameni, arătându-se limpede că fiecare dintre noi are propriul său *înger păzitor* şi că aceştia fac parte integrantă din viaţa noastră de zi cu zi.

Cunoaştem cu toţii rolul îngerilor care au binevestit Naşterea lui Iisus, naşterea Sfântului Ioan Botezătorul, Fuga în Egipt şi plecarea din Egipt spre Galileea neamurilor! Îngerii au avut un rol deosebit în slujirea şi învăţătura Domnului Iisus. Luând un copil în braţe, a zis: "Vedeţi să nu dispreţuiţi pe vreunul din aceştia mici, că zic vouă: că îngerii lor, în ceruri, pururea văd faţa Tatălui Meu, Care este în ceruri" (*Matei* 18, 10).

Iată dovada faptului că fiecare are un înger păzitor, dat de Dumnezeu de cum venim pe lumea aceasta; iar tot despre noi, după ce vom pleca în Ţara de peste veac, Iisus spune: „Că nu vom putea muri, căci vom fi ca îngerii şi vom fi fiii lui Dumnezeu, fiind fii ai învierii!" (*Luca* 20, 36).

Îngerii se *îndepărtează* de noi — mă înfricoşează să folosesc cuvântul *a părăsi*. Vai de noi când ne părăseşte îngerul nostru păzitor! El se îndepărtează atunci când nu mai poate suporta mizeria şi păcatele din viaţa noastră trupească şi sufletească. Din pricina libertăţii prost înţelese, ne croim viaţa cu propriile noastre mâini şi atunci *îngerul este izgonit din lucrarea cea adevărată* şi suntem lăsaţi liberi să ne manifestăm. Robia şi neghiobia nu se află ca termeni în Dicţionarul Sacru!

Omul este opera lui Dumnezeu, operă de culme, iar atunci când vom înţelege aceasta ne vom comporta în consecinţă şi *îngerul păzitor* nu ne va mai părăsi niciodată!

Dumnezeu să ne mângâie inimile şi să ne întărească în orice lucru şi cuvânt bun!

Cum se pot distinge semnele divine de întâmplările simple?

Când sunt nevoit să pomenesc sau să scriu despre Luther, mă apucă fără să vreau hazul, gândindu-mă la spaima lui de moarte din noaptea cu trăznete şi fulgere!

Eram într-o vară la Mănăstirea Rohia în Maramureş şi noaptea a început o furtună năprasnică iar fulgerele tăiau cerul într-o lumină orbitoare după care trăznetele bubuiau cutremurând pământul. Nu mai văzusem astfel de dezlănţuiri ale naturii în dricul nopţii! Eram singur-singurel! M-a apucat oarecum spaima, dar mă ţineam bine pe picioare, fiind fermecat de aşa nemaivăzuturi! M-am rugat lui Dumnezeu să nu mă fulgere şi trăznească!

Pe povârnişul creierului meu urca întâmplarea cu Luther, săracul, viitor călugăr, născut din spaime!

Iar când eram elev şi profesorul de Istorie Bisericească Universală ne preda cele despre Luther, înţelegeam printre cele spuse că Luther a fost un învăţat al secolului XVI şi că era o fiinţă emotivă şi plină de sensibilitate cu nuanţe pronunţate de superstiţie. Sunt sigur că această întâmplare nu a fost o chemare de Sus pentru a-l determina să se facă monah. Drept dovadă că după o vreme, potrivit unei ziceri de pe la noi, i s-a potrivit şi lui Luther: Rămâi rasă cu Ghervase, că eu mă duc cu Gheorghe acasă! Adică şi-a pus haină călugărească într-un par şi s-a dus acasă să se însoare şi să se apuce de treabă. Şi ce mai treabă: Traducerea pentru prima dată în limba germană a Bibliei! Cred că doar acesta a fost un semn de Sus!

Se ştie, desigur, că minunile sunt semne sau arătări dumnezeieşti, mai presus de mintea noastră omenească. Şi pentru a ne lămuri, cât de cât, este necesar să facem o distincţie între minunile care s-au săvârşit de Iisus Hristos, de Sfinţii Apostoli, de Sfinţii Prooroci, precum şi de toţi sfinţii proslăviţi de Dumnezeu şi anumite întâmplări din viaţa noastră, pe care noi le aşezăm tot în categoria evenimentelor pentru a ne da uneori importanţă atât în faţa noastră cât şi în faţa contemporanilor.

Se fac, aşadar, confuzii, uneori din neatenţie, iar uneori cu bună ştiinţă. Îmi aduc aminte de un părinte care povestea cu mult interes celor care-l ascultau cu gura căscată a mirare şi mare minune, că în timpul războiului şi-a pierdut actele de identitate. S-a speriat şi a spus Maicii Domnului, că dacă ajungea acasă necontrolat şi fără pedeapsă, se face călugăr, aşa cum a promis şi Luther când se dezlănţuiau stihiile naturii. S-a ţinut de cuvânt şi bine a făcut. L-am cunoscut şi auzit când povestea cele de mai sus. El credea în ce spunea şi pentru el era o minune iar pentru noi o mare bucurie şi semn al purtării de grijă a lui Dumnezeu.

Iar atunci când nouă ni se dezvăluie purtarea de grijă a lui Dumnezeu şi ne arată semne vădite şi

repetate, este necesar ca grabnic să-I mulțumim lui Dumnezeu care are grijă de întreaga Lui zidire. Putem uşor distinge semnele divine de întâmplările simple, lipsite de semnificație. Vom simți în inima noastră o *pace divină*! Nici o teamă sau îndoială nu mai terorizează inima şi sufletul nostru! Păstrăm taina în inima noastră şi parcă nu simțim nevoia s-o mărturisim, adică să batem toba pentru a şti toată lumea.

Dialogul între Dumnezeu şi om se păstrează în pace şi linişte, stări care se aşează şi peste cei cu care ne întâlnim.

Cum pot fi recunoscute adevăratele minuni?

Am întâlnit în viața mea, pe drumurile pe unde am umblat, multe semne dumnezeieşti pe care le-am numit minuni. Pe când eram în Transilvania, în parohia Tioltiur (tot repet locul acesta pentru că a fost prima parohie oferită de Arhiepiscopul Teofil al Clujului şi nu o voi uita niciodată!), făceam Sfânta Liturghie în fiecare zi, iar la ea participa o singură persoană cu familia sa. Deseori mi se spunea: "Domnule părinte, azi este *slujba mea* şi să nu cumva să aud alte rugăciuni decât *pentru mine."* N-am reuşit să le lămuresc, mai ales pe creştine (pentru că ele veneau mai mult), că Sfânta Liturghie este pentru toată lumea şi că este a lui Hristos, Care se împărtăşeşte tuturor.

Într-una din zilele anului 1965, vine la biserică o femeie cu fiica ei din satul Aluniş de lângă Gherla. Îmi spune că fata este mută din naştere şi că a venit să-i fac o slujbă. I-am spus că va vorbi de se va sătura, să nu poarte grijă, doar să creadă cu putere în Dumnezeu. Am văzut cum se ruga. Lacrimile îi cădeau pe podeaua bisericii ca boabele de mărgăritar. M-a cuprins o mare emoție. După Sfânta Liturghie, i-am citit toate rugăciunile pentru vindecare. I-am urat drum bun spre casă. La o săptămână, aud în sat că fata cea mută a început să vorbească (avea vreo 7–8 ani) perfect, fără poticnire. S-a dus vestea că la Tioltiur este un călugăr care face minuni. N-a trecut prea multă vreme şi au început să vină căruțe cu bolnavi de toate felurile. M-am speriat văzând tot felul de ologi, şchiopi, uscați, orbi, surzi. L-am rugat pe Dumnezeu să mă scape de această nenorocire şi să-i vindece înainte de a ajunge la mine la biserică. Le-am spus că vindecarea vine prin credința în Dumnezeu şi să meargă fiecare la biserica din satul lui şi la rugăciunile preotului, care are puterea de la Dumnezeu. M-am bucurat când am fost pedepsit cu transfer în Maramureş, pentru că biserica fusese zidită fără aprobarea autorităților.

Am povestit acest episod pentru a arăta că *Dumnezeu face minunile, răspunzând la rugăciunile cu credință* ale celor aflați în suferințăşi ajutați de preoții lui Dumnezeu!

A crede altfel şi a ne lăuda că noi facem minunile înseamnă a încerca să uzurpăm lucrarea lui Dumnezeu şi credința oamenilor în puterea Lui şi ne-am numi şarlatani (iertați expresia!).

Am văzut Cruci imprimate pe lemn. Maica Filoteia, de la Mănăstirea Dintr-un Lemn, mi-a arătat o bucată de lemn, desprinsă dintr-o buturugă care avea chipul Crucii foarte clar. Mi-a povestit că tatăl ei cam înjura de Cruce şi chiar el, crăpând buturuga, a găsit semnul Sfintei Cruci. A rămas uimit, a început să plângă mustrat de conştiință şi de atunci n-a mai înjurat. Iată semn că în pământul binecuvântat al României se dau şi se arată semne pentru îndreptare; căci „Dumnezeu nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu", aşa cum spune şi porunca imperativă a lui Iisus: „Dar mergând, învățați ce înseamnă: Milă voiesc, iar nu jertfă, că n-am venit să chem pe drepți, ci pe păcătoşi la pocăință" (*Matei* 9, 13).

Fiind stareț la Cernica, o creştină mi-a adus un ştiulete de porumb care avea o cruce din boabe roşii imprimată pe rândurile de boabe albe. Am început să mă uit cu atenție, gândul meu ducându-mă şi la făcătură omenească, cum se mai întâmplă uneori. Am mişcat boabele care erau în formă de Cruce pentru a mă convinge că nu au fost cumva lipite. Eram în fața unui fenomen aşezat de Dumnezeu în regnul vegetal. Dumnezeu îşi arată semnele prezenței în lucrarea mâinilor dumnezeieşti.

Înainte de a arăta pe scurt criteriile de identificare a adevăratelor revelații şi minuni, cu voia Domniilor Voastre, voi descrie episodul cu Icoana Maicii Domnului care *a plâns* într-o biserică din Alexandria, județul Teleorman, când făcea parte din Eparhia Argeşului şi Muscelului.

Mă trezesc cu un telefon de la BBC — mi se cerea să mă pronunț în legătură cu icoana din Alexandria, care plânge de câteva săptămâni. Le-am spus că numai după ce voi vedea despre ce este

vorba le voi relata cum stau lucrurile. *Evenimentul Zilei* a consacrat spaţiu în câteva numere, relatând despre lacrimile Maicii Domnului care curgeau de zor la Alexandria. De la bun început, în sinea mea, m-am îndoit că acolo ar fi ceva adevărat. Adică, de ce să plângă Icoana Maicii Domnului? Să ne plângem noi păcatele noastre, a fost replica ascunsă a gândului meu. Aşadar, nu m-am pronunţat public. La o slujbă ţinută în Catedrala oraşului, la miruit, după slujbă, o credincioasă mi-a spus cu ton ridicat şi ocărâtor: "Nu prea crezi că Icoana Maicii Domnului plânge? N-ai fost să vezi?" I-am răspuns cu ton blând, zâmbind pe dinăuntru, că voi merge, de bună seamă! N-am ajuns nici până acum, când scriu aceste rânduri, dar atunci am trimis să se filmeze toată povestea în detaliu pentru a vedea cum stau lucrurile, cu pace şi fără tulburări şi influenţe. Am insistat să văd lacrimile, adică două urme din dreptul ochilor prelinse pe faţa Icoanei Maicii Domnului. Era clar că acele urme vizibile nu erau nici pe departe lacrimile pe care le clamau cu vehemenţă câţiva evlavioşi. După o vreme, aflându-mă la o conferinţă cu preoţii din Alexandria, am fost întrebat cuviincios despre ce cred eu în legătură cu tânguirea Maicii Domnului din Alexandria. Le-am spus că aş dori să mergem cu toţii în biserica unde a lăcrimat Maica Domnului, iar preotul să şteargă urmele lacrimilor care s-au prelins şi au lăsat două urme vizibile. După aceea să se închidă uşile bisericii şi să fie sigilate şi bine păzite pe dinafară ca să nu poată să iasă nimeni, iar noi toţi, în genunchi şi cu rugăciuni, să rugăm pe Maica Domnului să mai plângă o dată şi să nu ieşim din biserică până nu vedem toţi, cu ochii noştri, lacrimile curgând! Am înţeles de îndată că preoţii vor să vadă mai bine lacrimile lor străbătând văzduhul către Dumnezeu!

Şi acum iată criteriile de identificare a adevăratelor minuni.

Sunt câteva puncte de care trebuie să ţinem seama pentru a nu cădea în rătăcire.

1. Echilibrul moral. Dovada de bună credinţă, de curăţenie, de minte sănătoasă şi de echilibru sufletesc la persoana căreia i s-a făcut descoperirea.

2. Desăvârşita concordanţă cu învăţătura Bisericii. Sfântul Apostol Pavel vesteşte cu toată tăria: „Dar chiar dacă noi înşine sau înger din cer ar veni să propovăduiască o altă Evanghelie, deosebită de aceea pe care v-am propovăduit-o noi, să fie anatema!" (*Galateni* 1, 8).

3. Puritatea revelaţiei. Adevăratele revelaţii şi minuni nu cuprind elemente care ne-ar putea prilejui un simţământ de mândrie. *Descoperirile dumnezeieşti* nu ne ispitesc prin proslăvirea unor merite personale, cum face de obicei Satana pentru a ne pierde.

Pentru ca anumite pretinse descoperiri dumnezeieşti să poată prezenta siguranţa deplină că sunt o lucrare a lui Dumnezeu, este nevoie ca *tot conţinutul acelor revelaţii şi minuni să se încadreze în chip desăvârşit în litera Sfintei Scripturi şi în Sfânta Tradiţie. Nici un cuvânt să nu fie spus în plus sau în minus faţă de învăţătura Bisericii noastre Ortodoxe şi nici o ciudăţenie să nu apară din tot ce se vesteşte şi se face.*

Aşa vom putea deosebi minunile adevărate de falsele minuni.

Ajută-ne, Doamne Dumnezeule, să nu cădem în capcana şarlatanilor din toate zilele!

A fost Nostradamus un profet?

Înainte de a ne pronunţa dacă Nostradamus este sau nu un *profet*, în adevăratul înţeles al cuvântului, cred că este necesar, pentru cine citeşte şi este interesat, să aruncăm o scurtă privire asupra acestui fabulos personaj controversat, care a suscitat interes mai bine de patru veacuri.

Nostradamus, aşa cum este el cunoscut de opinia publică în decursul veacurilor, se numea Michael de Notredame şi a trăit 63 de ani. El a lăsat posterităţii anumite scrieri, printre care şi vestitele *Centurii astrologice*, apărute în anul 1555 — aşa-numitele profeţii codificate. Dar nu trebuie să uităm niciodată că o predicţie (profeţie) făcută de Nostradamus este extrem de dificil să o tălmăceşti şi mai ales să o plasezi în spaţiu şi timp. Într-una din cărţile sale, *Profeţiile complete ale lui Nostradamus*, unul dintre tălmăcitori, Ned Halley, credea că cele scrise într-un catren se vor împlini, desigur:

„Războiul teribil pregătit în Occident
Va fi urmat peste un an de o epidemie
Atât de virulentă încât nu va cruţa pe nimeni, tânăr, bătrân şi nici animalele.

Va curge sânge şi totul va trece prin foc sub semnul lui Mercur, Marte şi Jupiter."

Tălmăcitorii spun că nu este prea greu să *ghiceşti* acest catren, având în vedere groaznicul flagel consumat în Irak şi epidemia de gripă începută în anul 2003.

De asemenea, Nostradamus mai precizează că în anul 2004 vor avea loc cutremure foarte mari în Grecia şi Turcia (în luna august), precum şi o cădere catastrofală a economiei în majoritatea ţărilor vest-europene, aşa cum comentează în *Glob* Victor Ştefănescu.

Adepţii credincioşi lui Nostradamus susţin cu tărie că el este unicul astrolog care a descris cu maximă exactitate toate evenimentele care s-au consumat de la Hitler până la groaznicele nenorociri din 11 septembrie 2001, din SUA. Desigur, alţi analişti susţin că din cele 1477 de predicţii (profeţii) făcute de Nostradamus, doar un număr foarte mic şi-a găsit confirmarea în decursul istoriei.

Într-un editorial, Maria Barbu a făcut o prelucrare după revista franceză *Horoscope* despre predicţiile lui Nostradamus şi soarta omenirii, iar aici se arată că în cartea sa, *Centurii astrologice*, apărută în 1555, Nostradamus scria: „În fericita Arabie se va naşte (un om) puternic, de lege (religie) mahomedană." Să fie vorba de Ossama bin Laden? Foarte probabil!

Cum se pregătea Nostradamus înainte de a face profeţiile? Iată cum descrie acest lucru John Hogue: „înainte să facă profeţiile, el obişnuia să postească timp de 3–4 zile, renunţând la viaţa sa intimă. Noaptea îi era cel mai bun sfetnic pentru a studia viitorul. Înainte să intre în cabinetul său secret, se scălda în apă sfinţită, îmbrăca o robă şi lua în mână o creangă de laur, folosită drept baghetă magică. Apoi intra într-un cerc magic, desenat pe podeaua de lemn, luminat de lumânări …După ce inhala aburi parfumaţi, făcea succesiv — la fel ca un oracol — incantaţii magice, simţind cum micuţa flacără a focului divin îi penetrează sufletul. Obişnuia să discearnă semnele magice într-un vas umplut cu apă sau unul de cristal. După ce ieşea din transă, în zorii zilei, astrologul Nostradamus îşi punea viziunile pe hârtie, folosind în acest scop cea de-a treia pană din aripa dreaptă a unui gâscan. După aceea Nostradamus îşi transforma proza în poezie, asigurându-se ca versurile sale să fie criptice."

De ce scria codificat? Probabil pentru a se proteja de aceia care ar fi putut să-l bănuiască de faptul că ar practica magia neagră.

Ar fi interesant să se vadă, după tălmăcirea unora, o dată prezisă ca fiind falsă. Spre exemplu, anul 1732 este anul în care ar fi trebuit să se sfârşească lumea, potrivit celor profeţite de Nostradamus în anul 1555!

S-ar putea ca mulţi aşa-zişi iluminaţi, în decursul istoriei lumii, mai ales în cei peste 400 de ani de la Nostradamus, să fi tălmăcit opera sa, care, după cum se vede, nici până azi nu s-a stins în uitarea vremii. Pentru anul 2024 — când eu, dacă va îngădui Dumnezeu, aş avea 80 de ani şi aş putea vedea cu propriii ochi — se pare că astrologul francez vizionar scrie: „Om puternic va goni duşmanii şi îi va reda Bisericii o glorie renăscută. Focul va fi potolit de acest remediu extrem şi se vor planta măslini pe pământ." Aceasta pare să semnifice revenirea păcii pe pământ; definitiv, de data aceasta, cum crede aşa de frumos Florin Stănescu, tălmăcind *Profeţiile* codificate ale lui Nostradamus.

Putem spune că părerile asupra „profeţiilor" lui Nostradamus, exprimate de-a lungul secolelor, rămân sub semn de întrebare.

Dacă îmi este îngăduit, aş îndrăzni să spun, respectându-se proporţiile, că Nostradamus *este un fel de profet laic* şi că predicţiile lui nu au nici o importanţă, în sensul că nici o tălmăcire sau ghicire asupra operelor sale în catrene codificate nu a schimbat niciodată până azi mersul istoriei. În tot ce scrie el, este ca un fel de predestinare, adică o înţepenire pentru totdeauna, ca şi cuiele bătute în grindă, în care omenirea şi-a agăţat hainele croite de meşteri amatori.

Când citeşti cu credinţă şi suflet curat din Biblie şi Scrierile Sfinţilor Părinţi, ba şi din Istoria timpului prin care a trecut neamul în care te-ai născut, nu ai nevoie nici de un catren codificat al lui Nostradamus.

Când ne rugăm Dumnezeului Luminilor, puterea Duhului Sfânt ne iluminează să mergem pe drumul limpede arătat de Iisus, Care a zis: „Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa!" (*Ioan* 14, 6).

De-a lungul timpului şi atâta timp cât va mai îngădui Dumnezeu, fiii acestui pământ au avut şi vor avea în inima lor dorinţa, parcă înnăscută, de a şti dinainte ce anume le rezervă viitorul. Mama mea a ştiut exact anul, luna, ziua şi ora plecării la Domnul. Mi-a spus-o înainte cu ani de zile. Am auzit şi am văzut aceasta cu ochii mei. Lui Nostradamus i s-a întâmplat la fel?

S-ar crede, analizând mai în profunzime starea de spirit în care ne aflăm, că acest dor, pe faţă sau ascuns, al inimii noastre este un impuls pentru nădăjduirea în ziua de mâine. Aşadar, ar avea un fel de *dinamism constructiv,* şi nu un *dinamism demoniac.* Ar putea unii să spună cu promptitudine că aceste *dinamisme* sunt ca două aripi cu care zboară omenirea în mersul timpului. Poate fi şi aşa, din nefericire!

Ştim cu toţii cum numesc oamenii secolul cu care a început mileniul III. *Secolul negării,* pentru că negarea, din nefericire, este duhul care stăpâneşte vremurile sub care trăim şi noi! Negarea, această pecingine a veacului în care trăim, ne chinuie aproape pe toţi, deopotrivă.

De cele mai multe ori, suntem victimele ideilor şi teoriilor care se bat cap în cap şi astfel se creează un haos, pentru că totul ne apare ca nedefinit şi neclar. Şi nu se întrevede nici o speranţă cum că ne vom limpezi fără a ne obişnui mintea şi inima cu *rugăciunea minţii şi a inimii,* aflată la îndemâna fiecăruia dintre noi: Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul! Aşa vom avea bucuria echilibrului şi vom împlini imperativul paulin — „Rugaţi-vă, neîncetat!“ (*I Tesaloniceni* 5, 17); aşa vom primi de la Dumnezeu darul pe care să-l avem drept cea mai mare mângâiere, după cum suntem îndemnaţi, chiar imperativ: „Bucuraţi-vă, pururea!“ (*I Tesaloniceni* 5, 16). Să ne bucurăm în Domnul Iisus!

Aţi văzut filmul „Patimile lui Hristos“?

Am avut prilejul să văd mai multe filme cu Pătimirea lui Iisus Hristos. Cu mulţi ani în urmă, rula filmul *Iisus* a lui Zefirelli. Mai erau câteva producţii germane, iar acum, ca noutate mondială, filmul despre care întrebaţi.

Acest film realizat de regizorul Mel Gibson cred că are un mare impact la anumite persoane care l-au văzut în premieră. Mai săptămânile trecute, părintele Lucian Grigore mi-a spus, impresionat total, că după ce a văzut filmul şi-a pus cele mai mari şi capitale întrebări ale vieţii. Aşa a scris, cotropit de cele văzute, acel medalion unic, aş zice, din *Argeşul Ortodox*, numit “Lacrima din cer”!

Am mai auzit că unii au fost aşa de impresionaţi, încât au leşinat de durere, iar alţii au murit de-a binelea! Despre alte filme cu acelaşi subiect n-am auzit să fi avut un astfel de impact. Iar dacă este vorba să faci câteva consideraţii asupra acestui nou film de pe piaţa mondială, ce aş putea spune?

În primul rând, că a fost o idee foarte bună. Adică se vede limpede că oamenii sunt preocupaţi de *credinţă* şi că secolul XXI, vrem sau nu vrem, se zbuciumă să fie cu orice preţ *religios,* aşa cum a profeţit André Malraux.

În al doilea rând, aş vrea să subliniez că atât pentru mine, cât şi pentru mulţi alţii că aceste filme religioase, nu numai despre *Pătimirile lui Iisus,* dar şi despre *Moise* sau alte subiecte religioase, sunt nişte încercări, uneori izbutite, de a aduce la zi, ca să spunem aşa, faptele care au marcat cu adevărat istoria omenirii. Ne aducem aminte cât de fierbinte era credinţa primilor creştini şi cum Îl mărturiseau pe Hristos! Iubirea de Hristos era aşa de mare, încât mărturisitorii mergeau la moarte cu cea mai mare bucurie. Ce au însemnat sutele, miile de mucenici care au murit mărturisind pe Iisus? Istoria Creştinismului ne stă mărturie peste timp în acest sens. Cine nu ştie de cele zece mari persecuţii din primele veacuri creştine, până la Edictul din Milan, dat de Sfântul Constantin cel Mare în anul 313? Dar de jertfele de până azi?

Cred că, din când în când, este necesar să apară pe piaţă câte o ecranizare a zguduitorului eveniment: Răstignirea lui Iisus! Cred că în viitor vor fi descoperite şi alte mijloace tehnice care să ne aducă la zi chiar vocea lui Iisus ca Fiu al Omului de acum două milenii şi imaginea lui, aşa cum a fost descrisă de Isaia profetul!

Dar dincolo de toate aceste posibilităţi tehnice şi materiale, aş dori să subliniez că *Viaţa lui Iisus,* relatată şi descrisă de Sfintele Evanghelii, de scriitori convertiţi ca Giovani Papini, Francois Mauriac şi mulţi alţii, a fost trăită de fiii acestui spaţiu terestru fără ecranizări şi alte puneri în scenă.

Lumea a crezut pur şi simplu în Hristos, Cel propovăduit de Apostoli, de Sfinţii Părinţi, de misionari, de preoţii veacurilor. Până la aceste filme, credinţa a fost vie. Putem, deci, afirma că se poate crede şi trăi credinţa autentică şi fără astfel de ecranizări. Aş crede că aceste încercări sunt

rezultatul unei secularizări, a unei îndepărtări de credința în Dumnezeu, iar o parte a lumii ar simți nevoia de a reactualiza tehnic, pe ecran, marea dramă a lumii!

Ştim că Biserica Romano-Catolică agreează, poate mai mult, iubeşte şi sprijină astfel de ecranizări. Cât priveşte însă Ortodoxia, n-aş putea să mă pronunț şi chiar n-am citit astfel de opinii până acum. S-ar putea ca unii ierarhi, preoți sau profesori de teologie, precum şi creştinii ortodocşi, să se pronunțe în vreun fel.

Personal, aş spune că nimeni de pe pământ nu poate şi nu are dreptul să se substituie lui Iisus, aşa cum arată aceste ecranizări. Actul jertfei lui Iisus Hristos *a fost unic,* a făcut-o numai El, Cel chemat de Dumnezeu! Aşa stând lucrurile, nu-ți poți permite, tu, ca om, să imiți, dându-te drept Iisus Hristos, chiar dacă este vorba de un film, apreciat de unii şi de alții. Sfinții Părinți ar considera aceste ecranizări *blasfemii,* iar eu ascult de Sfinții Părinți.

Văzându-i pe unii luând cruci în spinare şi cărându-le întru biciuire, arătând lumii că suferă de dragul lui Dumnezeu, mi se pare o joacă de-a jertfa şi mântuirea. Mântuirea şi credința nu sunt o comedie în trei acte, ci un lucru extrem de serios şi trebuie tratat în consecință.

Aşadar, aceste filme ajută într-adevăr la ceva! La ce anume? La precizarea că pregătirea pentru mântuire nu este o chestiune de *teatru,* ci de viață trăită în Hristos în mod autentic, şi nu impresionist. Ce vom spune despre credința de aur, credința straşnică a părinților, a moşilor şi a strămoşilor noştri? Ei n-ar fi admis niciodată această joacă a artiştilor, care pe unii îi lasă cu gura căscată. Este vorba de diferența dintre firi. Nu trebuie să judecăm pe nimeni. Dar trebuie să ne aducem aminte de un episod care ne-ar ajuta într-un fel în această încercare de aşezare a gândului pe drumul cel bun.

Iată ce ne spune Sfântul Evanghelist Luca la capitolul 16 în legătură cu solicitarea bogatului nemilostiv care a nimerit în iad şi cerea, acum plin de milă pentru frații săi rămaşi pe pământ: „Rogu-te, dar, părinte, să-l trimiți (pe Lazăr cel sărac mântuit!) în casa tatălui meu, căci am cinci frați, să le spună lor acestea, ca să nu vină şi ei în acest loc de chin. Şi i-a zis Avraam: *Au pe Moise şi pe prooroci; să asculte de ei.* Iar el a zis: Nu, părinte Avraam, ci, dacă cineva dintre morți se va duce la ei, se vor pocăi. Şi i-a zis Avraam: *Dacă nu ascultă de Moise şi de prooroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morți!“* (*Luca* 16, 27–31).

Bogatul nemilostiv cerea un lucru spectaculos!

Nu i s-a dat prilejul, nu s-a admis spectacolul cu filmul unui mort înviat, ci au fost poftiți să asculte întru *citire* din Sfintele Scripturi şi din Sfinții Părinți despre cum trebuie să ne mântuim!

Iar aceasta ar trebui să ne dea de gândit foarte serios!

Cât despre vâlva făcută în jurul filmului, aş îndrăzni să spun, aşa cum zic cuminte românaşii noştri, din aşezarea inimii, că orice minune nu ține mai mult de trei zile!

Despre câtă creație artistică şi câtă afacere există în cazul acestui film, ce pot să spun? *Este multă imaginație artistică şi un profit dolofan!* Dar acestea n-au nici o legătură cu mântuirea! Iar filmul *impresionează* ca orice lucru artistic! Cam atât!

Doar Sfânta Scriptură şi Sfinții Părinți ne trezesc la realitate — *dacă citim şi împlinim!*

Capitolul 2. Împreuna-lucrare a raţiunii cu credinţa

Există o opoziţie între raţiune şi credinţă?

În viaţa noastră de zi cu zi este mai comod să credem după ce am văzut. Şi aceasta este bine când este vorba despre relaţiile noastre interumane. Ce frumos şi de cât folos este să nu credem nimic până ce nu vedem cu ochii noştri ceea ce ni se aduce la ureche despre una sau alta! Câte răutăţi nu s-ar curma din capul locului şi câte inimi n-ar fi cruţate de tulburările de fiecare zi! Cred că peste jumătate din omenirea de pe glob înoată în astfel de incertitudini şi îşi consumă o forţă enormă, pe care ar putea-o canaliza în lucrări ziditoare.

Cât priveşte credinţa în Dumnezeu, putem spune, potrivit Sfintei Scripturi şi Sfinţilor Părinţi, că este similară cu certitudinea şi că n-ar putea fi altfel. Cred că fiecare dintre aceia ce cred pot spune că această Taină a Credinţei este un dar al lui Dumnezeu. Iisus Hristos i-a mustrat pe ucenicii Săi atunci când ei n-au reuşit să alunge duhul necurat din inima lunaticului: „Dacă aţi avea credinţă cât un grăunte de muştar, aţi zice muntelui acestuia: «Mută-te de aici acolo!» şi s-ar muta; nimic nu v-ar fi cu neputinţă“ (*Matei* 17, 20). Chemarea lui Iisus Hristos adresată nouă este de a ne găti să primim credinţa puternică în inima şi sufletul nostru: „Să nu se tulbure inima voastră; credeţi în Dumnezeu şi credeţi şi în Mine!“ (*Ioan* 14, 2).

În textul biblic citim: „Orice lucru veţi cere, când vă rugaţi, să credeţi că l-aţi şi primit, şi-l veţi avea“ (*Marcu* 11, 24). Aşadar, este vorba de o absolută certitudine, care nu lasă loc nici la cea mai mică îndoială. Iată cum ne îndeamnă Duhul Sfânt prin Apostolul Iacob: „Apropiaţi-vă de Dumnezeu şi se va apropia şi El de voi. Curăţiţi-vă mâinile, păcătoşilor, şi vă sfinţiţi inimile, voi cei îndoielnici“ (*Iacov* 4, 8).

De mare bucurie este cuprins sufletul nostru atunci când citim despre Credinţă ca despre absoluta adeverire în *Epistola către Evrei*, unde Sfântul Apostol Pavel ne arată: „Iar credinţa este încredinţarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute. Prin ea, cei din vechime au dat buna lor mărturie. Prin credinţă înţelegem că s-au întemeiat veacurile prin Cuvântul lui Dumnezeu, de s-au făcut din nimic cele ce se văd… Fără credinţă, dar, nu este cu putinţă să fim plăcuţi lui Dumnezeu, căci cine se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că El este şi că Se face răsplătitor celor care Îl caută“ (*Evrei* 11, 1–3; 6).

În chip cu totul nejustificat s-a încercat în decursul istoriei omeneşti să se opună credinţa raţiunii omeneşti. Putem afirma cu certitudine că între credinţă şi raţiune nu pot exista contradicţii; există doar realitatea că *ele lucrează pe două planuri diferite.* După cum se ştie, credinţa se ocupă cu lucrurile nevăzute, cu realităţi care nu se pot vedea cu ochii fireşti. Ne gândim la Dumnezeu Creatorul Care, cu înţelepciune, a zidit toate lucrurile uimitoare ale Universului; rămânem fără glas în faţa lui Iisus, Cel întrupat pentru noi din dragoste ca să ne aducă iertarea, biruinţă asupra păcatului, perspectiva vieţii veşnice şi judecata cea de apoi. Raţiunea păleşte faţă de cele spuse mai sus şi avem dovada clară atunci când citim despre multitudinea religiilor şi filosofiilor omeneşti. Căderea în păcat a însemnat căderea omului în întuneric şi imperfecţiune, raţiunea fiind falsificată, iar mintea prăbuşindu-se din starea de echilibru şi frumuseţe duhovnicească.

Avertismentul Sfântului Pavel împotriva grecilor şi romanilor din timpul său — şi, de ce să n-o spunem, şi din timpul nostru — îl găsim în *Epistola către Romani* (1, 22): „S-au fălit că sunt înţelepţi şi au înnebunit.“

Omul zilelor noastre, oricât ar pretinde contrariul, nu este mai avansat în înţelegerea lucrurilor de Taină ale lui Dumnezeu, cu toată tehnica avansată şi multitudinea de cunoştinţe asimilate. Credinţa lucrează prin iubire de Dumnezeu (*Galateni* 5, 6) şi astfel câştigăm biruinţă asupra valurilor care ne înconjoară.

Legat de toate acestea, iată ce scrie Sfântul Maxim Mărturisitorul: „Cel ce crede se teme; cel ce se teme se smereşte; cel ce se smereşte se îmblânzeşte, dobândind deprinderea de a-şi linişti mişcările cele potrivnice firii, ale iuţimii şi poftei; cel blând păzeşte poruncile; iar cel ce păzeşte poruncile se curăţeşte; cel ce s-a luminat se învredniceşte să se sălăşluiască în cămara tainelor cu Mirele —

Cuvântul!“ (*Filocalia* II, pp. 131–132)

Aşadar: Să credem în Dumnezeu!

Să nădăjduim în Dumnezeu!

Să iubim pe Dumnezeu!

Este ştiinţa o cale de a-L descoperi pe Creatorul tuturor celor văzute şi nevăzute?

Tot gândindu-mă la lucrarea lui Dumnezeu şi încercând încă din adolescenţă să înţeleg şi eu minunile în care mă aflu întru vieţuire, am ajuns — atunci ca şi azi, când scriu aceste rânduri — să cred şi să mărturisesc din adâncul inimii că omul, adică noi, dimpreună, este *o minune dinamică* a lui Dumnezeu cuprinsă în *minunea palpabilă* care este natura, spaţiul, în care noi ne ducem greul zilei.

Şi tot aşa, aplecându-mi mintea spre cele mai de jos ale pământului, am înţeles ce taine se ascund în imensitatea oceanelor. Cât de bine se simte inima noastră când vedem pe ecran acele frumuseţi submarine, o lume fantastică pe care poate că mulţi ne-am dori să o vedem aevea.

Dar câte lucruri, câte taine nu ni s-au dat încă a le cunoaşte aici, pe pământ, asemeni unui *covor fermecat,* aşternut al picioarelor lui Dumnezeu. Să ne imaginăm tălpile uriaşe ale lui Dumnezeu călcând peste aceste frumuseţi dumnezeieşti! Aflându-mă în Ardeal, în parohia Tioltiur, am auzit pentru prima oară o vorbă — atât de dragă inimii mele şi pe care n-am uitat-o, rostită de o femeie într-o împrejurare oarecare: „Ţucu-i tălchile lui Dumnezeu!“

Ce poate fi mai frumos? Cred că femeia avea o credinţă puternică şi am rămas uimit de această apropiere a omului de Dumnezeu, de o debordantă sinceritate şi un uriaş curaj.

M-am gândit mereu ce poate fi în burta acestui pământ. Am citit despre geofizică pentru a mă dumiri! Am aruncat o privire retrospectivă asupra celor ce s-au scris de multă vreme şi până azi, atât cât am putut, şi am ajuns a spune că noi nu ştim încă multe despre tainele pământului, ale naturii — câte puţin despre regnul mineral, mai puţin despre regnul vegetal şi chiar mai puţin despre regnul animal. Şi aproape nimic despre creatura lui Dumnezeu, omul, această fiinţă unică şi de cea mai complicată şi mare frumuseţe pe faţa acestui pământ.

Mi-am îndreptat privirea şi mintea spre cer, spre aceste Înalturi care uimesc ochii şi încântă inima, umplându-o de bucurii. Când veneam seara târziu din munţi, tatăl meu mă oprea locului şi-mi spunea: “Uită-te, băiete, la Cer! Vezi stelele? Vezi Carul Mare? Vezi Luceafărul de seară? Vezi Găinuşa?” Şi-mi arăta cum să mă orientez, dacă mă rătăcesc, după mersul stelelor.

Mă apuca dintr-o dată uimirea şi mai târziu, mult mai târziu, m-am întrebat cu înfricoşare, oarecum, de unde ştia tata lucrurile acestea. Şi l-am întrebat, iar el mi-a răspuns cu bucurie: “Bunicul meu, preot din Transilvania, mi-a spus toate acestea!”

Citind în Sfânta Scriptură *Psalmii* profetului David, m-am bucurat când am dat peste versetele: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu şi facerea mâinilor Lui o vesteşte tăria. Ziua zilei spune cuvânt, şi noaptea nopţii vesteşte *ştiinţă.* Nu sunt graiuri, nici cuvinte ale căror glasuri să nu se audă. În tot pământul a ieşit vestirea lor, şi la marginile lumii cuvintele lor“ (*Psalmi* 18, 1–4).

Da, Cerurile spun slava lui Dumnezeu! Aşa spune Duhul Sfânt prin profetul David, aşa citesc de zeci de secole monahii şi monahiile din Psaltire, aşa cântă studenţii şi elevii din partituri, cu adâncă emoţie, aşa aud şi citesc creştinii de veacuri întregi, aşa meditează preoţii, arhiereii şi pustnicii în colibele aninate de cer, aşa citesc şi cărturarii, aşa se bucură întreaga zidire!

Cerul *vesteşte ştiinţă!* Dumnezeu *ne va permite* să cunoaştem totul. Să-L cunoaştem pe Însuşi Dumnezeu! Aceasta este poftirea, chemarea lui Dumnezeu, chemarea Lui părintească, lipsită de gelozie, de a-L cunoaşte — ca *supremă ştiinţă.* Nu vom uita niciodată cutremurătoarea rugăciune arhierească, rostită de Iisus, ca Testament lăsat nouă, înainte de a pleca din lumea aceasta: „Părinte, a venit ceasul! Preamăreşte pe Fiul Tău, ca şi Fiul să Te preamărească. Precum I-ai dat stăpânire peste tot trupul, ca să dea viaţă veşnică tuturor acelora pe care Tu i-ai dat Lui. Şi aceasta este *viaţa veşnică:* „Să *Te cunoască* pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis“ (*Ioan* 17, 1–3).

A cunoaşte înseamnă Ştiinţă! A cunoaşte pe Dumnezeu este Ştiinţa ştiinţelor! Şi ca să te încumeţi

la aceasta trebuie să fii nu numai curajos şi cu credinţă mare, ci şi extrem de serios, ca acela ce stai în palmele lui Dumnezeu făcute căuş!

În ce relaţie se află credinţa cu modernitatea?

Printre darurile lui Dumnezeu aşezate ca o cunună peste fiinţa omenească se află şi marele Dar al Credinţei! A avea credinţă este starea sau ipostaza cea mai importantă din viaţa omului pe cărările acestei frumoase vieţi, darul cel mai mare, care a uimit în toate timpurile minţile celor care cugetau, cugetă şi vor cugeta la Cel ce a creat, prin atotputernicia Sa, din nimic, după cum spun Scripturile, viaţa, făpturile, capodopera frumuseţii lumii văzute.

Că vrem sau nu vrem, trăim într-o *diversitate*, iar această diversitate este strâns legată totuşi de o viziune unificatoare asupra lumii în care trăim. Şi această paşnică viziune nu izvorăşte dintr-o idee, ci din sfânta uimire ce ne cuprinde când constatăm că fiecare gest făcut, fiecare lucrare şi fiecare eveniment se pot deschide ca şi corola unui crin uriaş către un sens, dacă răsare din *lumina Credinţei!*

Când vorbeşti de credinţă şi când spui, mai ales, că tu crezi în Dumnezeu, faci cea mai mare mărturisire, fără seamăn. Şi putem spune că noi toţi suntem locuiţi de Dumnezeu. Iar dacă ai îndrăzneala să spui că nu crezi în Dumnezeu, putem să ne aducem bine aminte ce spunea monahul Nicolae Steinhardt de la Rohia: *„Dumnezeu în care spui că nu crezi crede El în tine!“*

Ce poate fi mai mângâietor şi cu izbândă pentru viaţa noastră decât să scrii şi să citeşti că Dumnezeu crede în tine, ca om, ca şi creatură a Lui! Că nu eşti singur! Că eşti în ipostaza de a crede Cineva în tine! Şi mai ales Cine crede în tine! Însuşi Dumnezeu! Cel ce te-a zidit şi ştie mai bine ca oricine că exişti, zidit de mâna Sa pentru veşnicie.

Cât priveşte modernitatea, pentru că nimic nu-i nou sub soare, putem afirma că *starea de Credinţă nu este o modă.* Nu vom putea croi haine din stofa credinţei odată cu schimbarea modei. Omul, fiinţă bipolară de la începutul lumii, zidită adică din trup şi suflet, rămâne pentru totdeauna aşa cum l-a creat Dumnezeu, iar noi nu vom putea adăuga nimic. Scânteia de la Dumnezeu este semănată în fiecare fire şi-l ajută pe om să păşească pe calea mântuirii, chiar dacă uneori nu înţelegem acest lucru. Cu fiecare dintre noi se petrece o lucrare tainică a lui Dumnezeu, chiar dacă nu sesizăm acest lucru imediat, ci mult mai târziu.

Lăsându-ne înghiţiţi cu voia noastră de cele mai *moderne apucături* pe care ni le îmbie cu stăruinţă ziua de azi şi cea de mâine, vom ajunge în cele din urmă la o pustiire a sufletului şi la cea mai mare sărăcire a spiritului nostru, care va rămâne ca un pământ pustiu şi fără apă!

Când aşa-zisa *modernitate*, adică marele dezmăţ moral, a copleşit un popor, acesta a sfârşit prin a fi pedepsit de Dumnezeu cu robie şi chiar cu distrugerea totală, aşa cum s-a întâmplat cu Sodoma şi Gomora.

Aşadar, credinţa nu are nici un raport cu modernitatea, cu acea *stare exagerată* faţă de tot ceea ce este nou!

Are tehnica vreun folos pentru oameni?

În Paradis nu s-a gângăvit, aşa cum facem noi până ajungem să articulăm primele silabe întrupate în cuvânt! Dialogul dintre Dumnezeu şi oastea cerească, iar mai târziu cu omenirea toată, se consumă în Împărăţia Lui. Spre exemplu, Dumnezeu nu tună şi nici nu fulgeră cu glasul Său ca să sperie cetele îngereşti şi pe sfinţii din ceruri. A ne imagina că Dumnezeu răcneşte asemeni unora dintre noi, înfuriindu-ne aici în netrebniciile noastre, este o gravă batjocură sau blasfemie de neiertat.

Ştim prea bine ce ordine absolută este în Univers sau, mai bine-zis, în Împărăţia lui Dumnezeu! Totul este ca un Ceasornic Uriaş, care funcţionează perfect. Imaginaţi-vă ce ar însemna ca luna să se prăvălească peste pământ şi să ne cadă în cap chiar atunci când săvârşim cele mai ruşinoase fapte. Dar ciocnirea celorlalte planete, în fuga lor astronomică prin nesfârşitul Univers? Dar bulversarea a miliarde de stele?

Toate acestea se țin într-o legătură mai presus de înțelegerea noastră. Nici un om de ştiință în decursul vremurilor mai vechi şi mai noi nu a dat de capătul acestor taine ale lui Dumnezeu. Nu vom înşira nici una din descoperirile savanților, care nu-s puține, ci voi sublinia că marea lor majoritate au rămas uimiți atunci când au fost ajutați de Dumnezeu să descopere câte ceva din tainele Lui — doar câte ceva! Ei erau uimiți de ceea ce vedeau în găzduşagul lui Dumnezeu, în marea Lui gospodărie, cum ar zice ardeleanul plin de potrivită măsură.

Ştim cu toții despre undele radio, despre undele herțiene şi cum s-or mai chema ele! Ştim despre frecvența radio! Ascultăm posturile de radio pe anumite frecvențe care nu se încurcă între ele. Să ne imaginăm că într-o zi toate undele radio s-ar prăbuşi ca un puhoi de viitură peste noi! N-ar mai rămâne nici o ureche sănătoasă! Toate timpanele s-ar sparge şi ar trozni într-o bubuitură care ar face praf toate creierele.

Ce am mai spune dacă imaginile de televiziune, aşa, ca din întâmplare şi spre hazul tuturor, ne-ar plesni direct peste ochi, peste față, peste tot? Cum am arăta? De îndată întreaga lume ar arăta ca o împestrițare, de-ar râde tot iadul într-o înspăimântătoare hohotire.

Iată că spre marea noastră bucurie toate acestea nu se întâmplă! Totul este potrivit cu cea mai înaltă ştiință de către Dumnezeu. Toate sunt făcute din veşnicie să *funcționeze* veşnic! Pe vremea lui Iisus nu exista radioul, dar undele radio existau. Ştia despre asta, de bună seamă! Dar pentru auzirea Cuvântului Său folosea locuri potrivite ca acustică. Locul de unde a rostit mulțumii *Fericirile* se afla în apropierea Mării Galileii, pe un povârniş natural, care aducea cu acele teatre în aer liber în care se jucau tragicii greci!

Vocea lui Iisus se auzea perfect, cristalină ca apa mării şi dulce ca lumina de vecernii! Nici o undă de nelinişte în voce, nici o crispare pe fața Sa divină!

În decursul veacurilor, bisericile au fost şi sunt construite în aşa fel încât să aibă o acustică bună. Ce înseamnă altarele rotunde? Ce înseamnă turlele înălțate spre ceruri ca buciumele bihorene?Ce înseamnă oalele care se puneau pe bolți, cu deschidere spre captarea vocii? Toate acestea erau lucrări naturale de sprijinire a vocii, de amplificare a ei, astfel încât să fie mai bine auzită. Şi aceasta până în veacul al XX-lea, când au apărut oalele şi tigăile moderne numite microfoane şi stații de amplificare!

Cred că este inutil să spun ce îngrozire te apucă când începe o muzică trăznită, sunătoare la decibeli maximi. Nu mai amintesc de stațiile din vecinătatea bisericilor şi mănăstirilor, care urlă tot timpul slujbei ca să tulbure viața de rugăciune. De data aceasta, folosirea tehnicii moderne nu mai este justificată, ci din contră!

Bunul-simț, buna creştere, manierele te obligă să nu tulburi liniştea vecinului, invocând tot felul de scuze. Obrazul subțire îți dictează să asculți muzică pe un ton liniştit, precum un obraz şi mai subțire te obligă ca stațiile din biserică, mai ales, să fie temperate în aşa fel încât să nu stâlcească naturalețea vocii.

Cât priveşte întreaga gamă de înregistrări, în toate tehnicile posibile acum şi probabil mai sofisticate în viitor, ele sunt bune de folosit, dar cu bine-ştiuta măsură. Cât de bine şi frumos este să asculți o casetă şi chiar să faci un cadou! Cât de liniştitor este să ai în automobil o muzică lină, muzică religioasă, cu precădere, dar şi alte creații de inimă şi de suflet!

Într-un cuvânt, toată tehnica este bună şi de folos dacă este slujitoare omului, fără să i se pună în primejdie viața în vreun fel!

De ce este socotit Apostolul Toma părintele ştiințelor exacte?

De-a lungul veacurilor ce s-au scurs, topindu-se ca lumina lină în apusuri şi răsărituri de soare, în memoria popoarelor au rămas multe întâmplări. Însă dintre toate, puține sunt aşa de pregnante precum *lepădarea* lui Petru, *trădarea* lui Iuda şi aşa-zisa *necredință* a lui Toma. Acest triptic — necredința, trădarea şi lepădarea — redă felul în care s-ar naşte ele una din alta. Temelia este, după cum se vede, necredința, din care izvorăşte lepădarea şi, în cele din urmă, trădarea, neştiindu-se, în grabă mare, care este mai mare dintre cele trei.

Dacă am medita puțin, am vedea că toate în afară de aşa-zisa necredință a lui Toma ar fi cam la fel.

Am citit uneori şi cărţi care descriau marile trădări şi vânzări, în viaţa politică mai ales. Dar cea mai cumplită trădare şi vânzare s-a consemnat istoric şi spiritual în viaţa pământească a lui Iisus. Şi toate acestea din *lipsa de credinţă.* Atunci când îi eşti credincios lui Dumnezeu şi ai elementara grijă de a-ţi respecta obrazul subţire, din care se vădeşte o curată creştere din pruncie, nu vei aluneca pe povârnişul necredinţei, al lepădării sau al vânzării oamenilor, fraţii tăi egali de pe scoarţa acestui pământ.

Să ai bucuria că n-ai trădat pe nimeni sau, mai mult, să nu îndrăzneşti să asupreşti pe cineva este o stare de mare aşezare. Înseamnă că te-ai lepădat de tine însuţi! Ai făcut, aşadar, operaţia cea mare a *izbăvirii*. Şi această lucrare este extrem de anevoioasă, este lucrarea esenţială asupra noastră.

Toma, cel care nu s-a aflat dimpreună cu ceilalţi apostoli ai Domnului în Duminica Învierii, le-a spus celor care povesteau bucurându-se că L-au văzut pe Domnul că nu va crede până când nu va pune el degetul pe semnul cuielor şi pe coasta lui Iisus: „Iar Toma, unul din cei doisprezece, cel numit Geamănul, nu era cu ei când a venit Iisus. Deci au zis lui ceilalţi ucenici: Am văzut pe Domnul! Dar el le-a zis: Dacă nu voi vedea, în mâinile Lui, semnul cuielor şi dacă nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede“ (*Ioan* 20, 24–25).

Iisus Hristos ştia de atitudinea hotărâtă a lui Toma!

Şi după opt zile de zbucium şi de gânduri întortocheate, aflându-se laolaltă cu ceilalţi ucenici, a venit Iisus, uşile fiind încuiate de frica iudeilor, Care stând în mijlocul lor le-a zis: „Pace vouă! Apoi a zis lui Toma: Adu-ţi degetul tău încoace şi vezi mâinile Mele şi adu mâna ta şi o pune în coasta Mea şi *nu fi necredincios, ci credincios!“* (*Ioan* 21, 27).

Apostolul Toma a rămas uimit văzându-L pe Domnul Iisus şi auzind poftirea de a-şi *vindeca necredinţa* prin pipăirea rănilor Sale. Plin de o bucurie mai presus de fire, a căzut în genunchi şi a zis în extaz: „Domnul meu şi Dumnezeul meu!“ (*Ioan* 21, 28).

Toma zis Geamănul, din limba aramaică, sau Dydinos, din limba greacă, a fost atins de păcatul *necredinţei* în Iisus Hristos. Necredinţa lui a fost pentru sine doar, deoarece pentru noi credinţa lui este mai mult decât o credinţă obişnuită. Este cea mai puternică credinţă *dovedită pe viu,* aşa cum, de altfel, dorea Toma din adâncul sufletului. În zadar numele lui Toma este luat cumva ca dojană, uneori, atunci când dialogăm. El, după cum vom vedea, prin aşa-zisa lui necredinţă, ne-a *încredinţat* peste veacuri de adevărul Învierii lui Iisus!

Iată frumuseţea căutării: o, uimitoare minune! Credinţa a rodit credinţa nezdruncinată. Că zice Toma: de nu voi vedea, nu voi crede! Dar pipăind coasta, a mărturisit pe Cel întrupat ca pe Însuşi Fiul lui Dumnezeu. L-a cunoscut ca pe Cel ce a pătimit cu trupul, L-a propovăduit ca pe Dumnezeu Cel înviat; şi a grăit cu glas de bucurie: Domnul meu şi Dumnezeul meu, slavă Ţie! O, uimitoare minune! Iarba atingându-se de foc s-a păzit nearsă; că punându-şi Toma mâna în coasta cea de foc a lui Iisus Hristos Dumnezeu nu s-a aprins prin pipăire; ci neîncrederea sufletului a schimbat-o în dreaptă credinţă. Şi cu căldură a grăit din adâncul sufletului: Tu eşti Stăpânul meu şi Dumnezeu, Cel ce ai înviat din morţi, slavă Ţie!

Dintre cei trei apostoli ce au săvârşit cele trei păcate — al negării, de către Petru, care a plâns cu amar şi a fost iertat; al vânzării, de către Iuda, care a spus că a greşit vânzând sânge nevinovat, dar nu a plâns cu amar ca şi Petru şi şi-a pus capăt zilelor; şi al necredinţei în Învierea lui Iisus, de către Toma — doi s-au salvat: Petru prin pocăinţă, iar Toma prin stăruinţa de a crede cu adevărat în Hristosul Cel viu!

Aşadar, nu întâmplător, Toma Apostolul este socotit *părintele ştiinţelor exacte!* El a vrut să fie sigur că Învierea lui Iisus nu este o poveste sau o înşelăciune, ci un *adevăr,* care avea să uimească veacurile de bucurie şi mângâiere.

Episodul acesta celebru se încheie cu o mare speranţă, de data aceasta pentru noi, cei care nu am avut prilejul să facem experienţa dureroasă, dar plină de curaj a lui Toma, care, fiind peste măsură de bucuros şi de mulţumit, aude glasul lui Iisus, zicând: „Pentru că M-ai văzut, ai crezut. *Fericiţi cei ce n-au văzut şi au crezut!“* (*Ioan* 21, 29).

De mii de ani avem în viaţa noastră acest mare Har al lui Iisus cel Înviat din mormânt, *Harul Fericirii!*

El, Iisus Însuşi, ne ridică la înalta ipostază de *fericiţi* atunci *când avem dragoste şi credem în El!* Astfel, nimeni şi niciodată nu ne mai poate risipi Bucuria Fericirii! Aceasta ne-a adeverit-o Toma!

Ne puteți vorbi despre un om de ştiință român care a fost şi un gânditor creştin?

Numele lui Alexandru Mironescu este puțin sau deloc cunoscut publicului larg. Născut la Tecuci în anul 1903, după studiile efectuate în țară, Alexandru Mironescu îşi susține doctoratul la Paris şi se întoarce în 1930 în România, devenind profesor universitar de chimie organică. Om de ştiință, aşadar, dar şi scriitor, prefațat de Panait Istrate şi remarcat de G. Călinescu în bine cunoscuta sa *Istorie a literaturii…*

Când spui *om de ştiință*, te gândeşti aproape automat la o persoană plină de certitudini, formată în duhul pozitivismului — duh al secolelor al XIX-lea şi al XX-lea — adică al convingerii că deține cheile cunoaşterii. Pentru un astfel de om, totul se reduce la materie, la existența terestră şi la nişte "legi" abstracte care ne conduc viața în felul analog în care agenții de circulație, cu ajutorul radarelor, dirijează traficul. Atitudinea aceasta, suficientă şi mecanicistă, este astăzi depăşită în ştiință, însă ea a guvernat omenirea timp de peste o sută cincizeci de ani. Din ea au izvorât atât materialismul dialectic, cât şi ateismul prigonitor, în țările comuniste, respectiv, ruperea de Dumnezeu şi de Biserică, în Occident, adica acolo unde s-a şi zămislit stearpa perspectivă ontologică, ale cărei rădăcini coboară până la Renaştere şi trec prin Protestantism şi Iluminism.

A socoti însă că *om de ştiință* şi "liber-cugetător" (eufemism pentru ateu) sunt noțiuni sinonime este profund eronat. Newton era un credincios îmbisericit, iar Einstein a declarat că teoriile sale ştiințifice nu pun cu nimic sub semnul întrebării existența lui Dumnezeu. Corelarea ştiinței cu necredința este proprie pozitivismului. Deşi s-a format în această zodie neprielnică spiritului, Alexandru Mironescu a fost un credincios autentic, un trăitor ortodox şi a devenit un mărturisitor. El a vorbit, de altfel, într-o carte din 1945, despre *Limitele cunoaşterii ştiințifice*, după ce, în 1938, tipărise o lucrare, intitulată *Spiritul ştiințific.* Dar Alexandru Mironescu nu ar fi ajuns *un trăitor* şi *un gânditor* creştin, aşa cum ni-l înfățişează manuscrisele rămase în urma lui şi reeditate abia în ultima vreme, dacă nu ar fi frecventat, între 1945-1958, "Rugul aprins" de la Mănăstirea Antim din Bucureşti.

"Rugul aprins" a fost un centru de comuniune creştin-ortodoxă, care a marcat benefic Biserica noastră în perioada postbelică. A fost locul în care s-au întâlnit, *în practica rugăciunii şi a trăirii,* cele două elemente constitutive ale Bisericii: *mirenii şi clericii*. Laicii de la "Rugul aprins" erau intelectuali dornici să afle adevărata *cale* a Adevărului şi a Vieții. Între ei s-au prenumărat poeții Vasile Voiculescu şi Ion Barbu, prozatorul Ion Marin Sadoveanu, arhitectul Constantin Joja. Au venit în atingere cu acest mediu duhovnicesc tinerii — pe atunci — Virgil Cândea şi Alexandru Duțu, care au urmat într-ascuns Institutul Teologic şi alți oameni mai puțin cunoscuți. Sufletul, sau organizatorul "Rugului aprins", a fost părintele Benedict Ghiuş, dar l-au frecventat, de asemeni, părintele Sofian Boghiu, părintele Dumitru Stăniloae, ca şi călugării Petroniu Tănase şi Roman Braga, ultimul furnizând recent şi cea mai substanțială relație despre acest cerc de comuniune duhovnicească fără precedent la noi şi poate chiar în lumea ortodoxă. Pentru că este evident că "Rugul aprins" răspundea exigențelor, provocărilor şi vicleşugurilor lumii moderne. Dar el era, aşa cum cu îndreptățire arată părintele arhimandrit Roman Braga, şi o formă de *rezistență spirituală* în momentul în care năvălea peste România viforul comunismului. Nu întâmplător, pivotul acestei mişcări duhovniceşti — cred că putem să o numim astfel — a fost un călugăr rus, Ioan Kulîghin, duhovnicul mitropolitului pribeag Nicolae al Rostovului.

Mitropolitul refugiat din Rusia Sovietică a murit în primii ani de după război şi îşi doarme somnul de veci pe aleea ierarhilor de la Cernica. Pe când eram stareţul acestei mănăstiri, i-am îngrijit mormântul aflat în apropierea bisericii — paraclis cu hramul Sfântul Lazăr. Ioan Kulîghin, însă, duhovnicul care i-a învățat pe cei de la "Rugul aprins" *rugăciunea autentică*, a fost ridicat de poliția politică sovietică (NKVD) şi deportat în Siberia, unde s-a şi stins la scurt timp. În anii 1958-1959, Securitatea a arestat pe majoritatea celor ce frecventau cercul de la Mănăstirea Antim. Atunci au intrat în închisoare, în urma unui proces de proporții, care purta chiar numele de *Lotul Rugului aprins,* părinții Dumitru Stăniloae, Benedict Ghiuş, Roman Braga, Sofian Boghiu — menționez numai o parte dintre ei — şi o serie de intelectuali laici, între care profesorul Alexandru Mironescu, care a primit o

pedeapsă de douăzeci de ani de închisoare, din care a efectuat cinci. Tot atunci a fost închis şi Vasile Voiculescu. Procesul acesta, soldat cu condamnări de 20-25 de ani de temniță, era prefața la noul val de persecuții dezlănțuit asupra Bisericii şi la Decretul 410 din 28 octombrie 1959, menit să ne distrugă monahismul.

Am recurs la această paranteză, lungă, pentru a arăta care sunt liniile de forță ale personalității profesorului Alexandru Mironescu. Cum spuneam, paginile sale de meditații şi reflecții creştine au apărut — parțial — abia în anii din urmă. M-am gândit să extrag doar pasaje dintr-un tulburător eseu, intitulat "Sine intermissione orate", redactat în anul 1970, aşadar, cu trei ani înaintea morții. După cinci ani de recluziune, într-o vreme în care comunismul se aşezase temeinic şi părea de neclintit în țările din Răsăritul Europei, Alexandru Mironescu îşi mărturisea liniştit şi ferm nestrămutata credință în Dumnezeu: "Afirm, aşadar, din punctul acesta al vieții mele care n-a fost deloc de huzur şi nici măcar comodă, că Dumnezeu — inomabilul, Cel de nenumit, dar partenerul nostru prin Iisus Hristos, Fiul Său — este temeiul, stânca întregii noastre existențe. La acest nivel, controversa, semnul de întrebare, dialogul dubitativ, înarmat cu zorzoanele alambicului sau ale oricărui rafinament sunt astăzi pentru mine fastidioase, penibile, ridicole şi, în sfârsit, complet neinteresante... Nu-L mai *apăr* de mult pe Dumnezeu, ci Îl *afirm.* Îl mărturisesc în măsura în care Îl cunosc în mine; şi de mult nu mă mai scandalizează cei care Îl tăgăduiesc sau Îl nesocotesc" (*Cf.* Al. Mironescu, *Calea inimii,* Bucureşti, 1998, p. 228).

Pentru a ajunge însă la Dumnezeu, este imperioasă rugăciunea, arată ferm convins Alexandru Mironescu; titlul eseului său, aşa cum am văzut, nu este decât versiunea latinească a celebrului îndemn paulin: *Rugați-vă neîncetat!* În acest text-mărturisire, care se cuvine citit în întregime şi vă îndemn să-l descoperiți, impresionant prin adevărurile sale, copleşitoare este convingerea că rugăciunea este solidară cu Lumea şi cu existența noastră: "Rugăciunea — ca şi Viața — este precară şi necontenit amenințată cu instabilitatea, căci nu se păstrează chiar de la sine un echilibru, o unitate spiritual-naturală. Dar ar fi o mare eroare să credem că această coloană vertebrală a Lumii, care este Rugăciunea, este numai închipuire sau că ea a fost exterminată. Cum soarele şi ploaia nu încetează *să fie*, tot astfel şi rugăciunea *este* în viața lumii, în viața noastră *sine intermissione* (neîncetat, n.n.). De fapt, problema este de *participare*, de participare la binefacerile soarelui şi ale ploii, ca şi la binecuvântata revărsare de har" (*op. cit.,* p. 241, subl. aut.).

Asemenea pilde-etalon de trăire creştină şi credincioşie s-ar cuveni reproduse în manualele de religie si în cursurile de Teologie, excedate azi de "teorie" şi de abstracții.

Ce este ateismul?

Ce să fie ateismul? Este o stare dincolo sau dincoace de Dumnezeu! Unde ar putea fi aceasta, când ştim că Dumnezeu este *atotprezent?* Am putea deduce de aici că ateismul este un moft — nici măcar de zile mari. Nu are nicăieri loc! Să nu se mire cei care au nonşalanța să se numească pe ei niscaiva atei. În această ipostază nu au loc nicăieri. Totuşi, să fim cuminți şi să ne gândim puțin şi vom vedea că un loc tot au: *în ei înşişi*! Numai acolo pot avea loc destul şi se vor simți în siguranță şi neizgoniți de nimeni, fiind doar *ei cu sine laolaltă.*

În decursul vremurilor, s-a văzut că statul prea mult *în sine* nu a dus la bucurie, pentru că oricât te-ai mulțumi cu tine însuți, într-o zi tot te saturi de tine şi simți nevoia să te eliberezi. Această eliberare poate fi pozitivă în sensul că operația ai făcut-o pe sine, adică pe propria piele, suportând consecințele, dacă sunt. Gravitatea se arată atunci când ai infestat pe cei din jurul tău; adică nu ai puterea ca valul să fie consumat de *tine însuți* şi-l prăvăleşti asupra celorlalți.

De aici au pornit toate nenorocirile asupra omenirii, mai ales când această stare de spirit malefică a angrenat nu numai persoane, ci şi obşti întregi. Se cunosc prea bine consecințele, suferințele prin care au trecut milioane de oameni în decursul atât de nefericitei istorii.

Cum pot fi întorşi ateii de pe calea lor greşită? Îmi vine în minte o snoavă populară românească: Pe când se preumbla călare în jurul Bucureştilor, de un boier s-a apropiat un sărac şi cu multă umilință i-a cerut un ban de pomană:

"*Du-te şi munceşte!*" îi zise călărețul.

"Mă iartă, cucoane, răspunde omul, dar dumneata n-ai înțeles bine ce am cerut; eu am cerut un ban, iar nu un sfat!"

Sfatul pentru întoarcere ar fi cel dat de boier: "du-te şi munceşte!" Adică *să nu faci din necredința ta o ideologie.* Să munceşti cu mintea ta întreagă! Să munceşti cu mâinile tale din răsputeri! Să semeni în ogorul inimii tale, al minții tale, doar sământa adevărului întru sfântă rodire. Să înveți, să citeşti din răsputeri, să te cultivi curat pentru a-i ajuta şi pe cei din jurul tău. Să nu oboseşti! Să te întăreşti şi din nou să porneşti la drum, cu şi mai mare putere şi hotărâre!

Povestea tristă cu ateismul poate fi categorisită ca *o părere*. De multe păreri ne putem molipsi pe parcursul vieții, iar aceste păreri duc negreşit la înşelare, mai ales când este vorba despre credința în Dumnezeu. Iată ce spune Sfântul Ierarh Ignatie în cartea sa, *Despre înşelare*: „Cei molipsiți de înşelare prin părere pot fi întâlniți foarte adesea. Oricine nu are duh înfrânt, cel care îşi recunoaşte vreun fel oarecare de vrednicie şi de merite, oricine nu ține neabătut învățătura Bisericii Ortodoxe, ci judecă în ce priveşte oarecare dogmă sau predanie, după cum îl taie capul sau după învățăturile celor de altă lege, se află în această *înşelare.* Cât este de mare înşelarea cuiva se poate vedea după mărimea rătăcirii şi a stăruinței sale în rătăcire.

Neputincios este omul! Tot timpul se furişează în noi părerea într-unul din chipurile sale şi, dând ființă «eu-ului» nostru, alungă de la noi harul dumnezeiesc. Aşa cum nu este om, aşa cum bine a băgat de seamă Sfântul Macarie cel Mare, care să fie liber de trufie, tot aşa nu este om care să fie cu desăvârşire liber de lucrarea asupra lui a acestei patimi subțiri, numită părere!" (pp. 85–86).

Câtă prăpădenie n-a umplut viața noastră când, din cauza *înşelării* ce ne-a cuprins, din cauza *părerilor* noastre, am fost îndepărtați de lumina lui Dumnezeu?

Auzim glasul lui Iisus Hristos: „Fără Mine nu puteți face nimic!" (*Ioan* 15, 5). Atunci când uităm această imperativă poruncă, facem uneori ceva mai mult decât *nimicul;* facem răul din jurul nostru, care întunecă pacea şi lucrarea fraților noştri pământeni.

Am îndemnat la carte şi îndemn la *a citi în natură!* Te deslușeşti pe tine însuți şi-i ajuți şi pe alții din jurul tău. Ca să nu luăm decât pe Victor Hugo întru citire despre *natură*, el spune că aici totul este *enigmă* şi totul este *cuvânt,* natura fiind o carte frumoasă şi glorioasă, iar cel ce-o ascultă şi o înțelege, fericit!

Cei care îndrăznesc să se numească atei să spună că nu se satură niciodată să învețe acest alfabet măreț al naturii şi că în fiecare zi caută să descopere o literă nouă şi că natura are un suflet, nu este ca marmura. Şi să nu mai uite, căci natura nu uită pe nimeni, căci suntem flori şi ramuri, şi limpezimi curate, noi suntem natura, sursa eternă, triumfală, ce stinge orice sete şi orice aripă spală; doar de-nțelept pătrunse, şi câmpuri şi păduri, chiar spiritelor înalte aduc învățături! Şi iarăşi să nu mai uite că nimeni în această lume nu se poate sustrage fascinației cerului albastru, copacilor verzi, nopții întunecate, vuietului vântului, cântecului păsărilor. Iar atunci când omul comite anumite fapte brutale inutile şi din pură plăcere, natura pare că-l priveşte şi îl vede; atitudinea sa pare posomorâtă, iar liniştea înspăimântătoare. Iar pe cel ce ştie să înțeleagă natura totul îl îndeamnă să fie înțelept. Totul îi dă sfaturi *gânditorului* tânăr sau bătrân — credincios sau ateu —, planta te învață să progresezi, unda cea repede te îndeamnă să te grăbeşti, căci orele trec şi trebuie să înveți mai repede şi mai bine că, în contact cu natura, omul devine fie mai neînsemnat, fie mai măreț!

Şi mai ales să nu se uite ce a spus Duhul Sfânt prin glasul Împăratului-Profet David: „Mari şi minunate sunt lucrurile Tale, Doamne, toate cu înțelepciune le-ai făcut pentru bucuria şi înțelepțirea noastră!"

Ateismul înseamnă Negare! Veți spune: Ştim acest lucru şi nu este cazul să se mai brodeze pe această poveste demult ştiută. Sigur că este demult ştiută şi nu este numai o poveste, ci este mai mult decât atât, este o pacoste! Parcă îi şi vedem pe filosofi scormonind în înalturi şi în adâncimi şi negăsindu-l pe Dumnezeu. Cei mai mulți au strigat din răsputeri la Dumnezeu ca să li se arate în toată măreția Lui Împărătească. N-au avut bucuria ca Dumnezeu să asculte, ca la comandă, şi să se arate ba lui Democrit, ba lui Marx, ba lui Nietzsche — şi, de ce nu, şi lui Cioran, mai ales atunci când la Răşinari folosea craniile din cimitir drept minge de fotbal.

Ei, dacă atunci stăpânul craniului ar fi sărit drept în picioare şi i-ar fi altoit câteva lui Cioran, l-ar fi învăţat minte să mai glumească, dar aşa, el şi-a luat nasul la purtare mai târziu şi în scris. Bătea lumea, când cu piciorul când cu scrisul. Aşa au rămas treburile de atunci şi aşa vor merge înainte. Prostia şi aşa nu are graniţă.

Când căutăm prin dicţionare, la cuvântul *ateism*, citim că înseamnă: Negare a existenţei lui Dumnezeu şi a oricărei divinităţi; concepţie care se bazează pe această negare şi că vine din limba franceză *atheisme*! Parcă ar fi un făcut!

Ştim cu toţii ce a însemnat ateismul mai ales în Franţa şi de unde au pornit cele mai groaznice împotriviri asupra credinţei în Dumnezeu. Cine nu-şi aminteşte de masacrele din timpul Revoluţiei din 1789? Acolo nu era vorba doar de lupta împotriva relelor sociale şi a legilor strâmbe, ci era vorba şi de acea *negare a valorilor morale* când *drojdia societăţii* ajunsese să spulbere aluatul social din matca lui normală. Totul era pornit pe negare şi primul atac era împotriva *sacrului*. Să nu ne amintim decât de profanarea altarului Catedralei Notre Dame pe care au pus chipul spurcăciunii, la care urma să se închine cei care spulberau cu spor frumuseţile cumpănite ale înaintaşilor.

Mai anii trecuţi, citeam despre descoperirile savanţilor în decursul veacurilor. Se făcea o trecere în revistă unde se spunea despre fiecare savant, din fiecare ţară, ce a ajuns să descopere în domeniile variate ale ştiinţelor. Se sublinia că peste 80% dintre savanţi au ajuns la respectivele descoperiri doar cu ajutorul lui Dumnezeu, Căruia Îi aduceau mulţumiri cu mare pioşenie, înălţându-i slavă întru rugăciuni.

Ştim că medicii şi mai ales chirurgii, pe care-i numesc un fel de *supraoameni* (*über mensch*), de fiecare dată, înainte de a pune mâna pe bisturiu, fac o rugăciune către Dumnezeu pentru a reuşi intervenţia asupra zidirii Sale. Dacă aceşti chirurgi ar ţine un jurnal în fiecare zi şi ar nota toate operaţiile şi cum i-a ajutat Dumnezeu şi cum au văzut *minuni* cu ochii lor, ar fi o capodoperă de care s-ar ruşina *ateii* întru zgomotoasa lor necredinţă.

N-aş vrea să afirm chiar că ateismul ar fi o stare în care se cantonează ignoranţa ca la ea acasă. Nu trebuie să mai adaug că *a crede* înseamnă de la început şi fără echivoc, că trebuie să *ştii*! Iar ca să *ştii* trebuie să *citeşti*! Iar ca să *citeşti* trebuie să fii foarte *serios*! Iar ca să fii *serios*, trebuie să fii *om de treabă.* Adică, mai este cazul să spun că Dumnezeu ne-a zidit cu obraz subţire şi bun simţ? Că trebuie să ne privim pe noi înşine şi pe alţii ca zidiri perfecte în Univers! Că privirea noastră trebuie să se oprească asupra puzderiilor de stele, asupra regnului mineral, vegetal şi animal! Asupra cântului, asupra culorilor, asupra miresmelor!

Negarea vine de undeva, din interiorul nostru, din genunea spiritului înnegrit de păcat şi urâciune. N-am spune că unii dintre noi se nasc răi din fire şi puşi numai pe *negare*, dar vedem în jurul nostru tot felul de manifestări şi unele rămân în scris. Dacă Nietzsche şi-a spus sieşi că el *nu este un om* ci *o dinamită*, a şi dovedit-o în scris şi cei care îl citesc, nu scapă de ghearele *ignoranţei agresive*, alegându-se din nefericire doar cu suicidul. Aceştia sunt oamenii doar ai unei cărţi sau a câtorva şi acelea pline de dinamită ca să fim în tonul bietului Nietzsche.

Avem de învăţat de la albină! Ea culege mierea şi nectarul din mii şi mii de flori şi chiar otrava o preface în miere. Am fost uimit când am citit un *manual pentru albinărit*. Am văzut acolo că lumea albinelor este o societate, dacă o putem numi aşa, perfectă! De unde atâta înţelepciune? Şi când am şti că albina nu trăieşte mai mult de 60 de zile!

Ateul nu are timp să citească şi să mediteze ce este el ca om şi nici la ceea ce este în jurul său! Cred că nu mai este cazul să ne întrebăm ce va fi peste 50 de ani cu lumea aceasta, care nu prea citeşte ci doar *se instruieşte de ocazie* cu ce îi pune tehnica la îndemână. Vom avea puhoaie de atei care ignoră totul în calea lor precum se năpustesc furtunile şi valurile în inima naturii.

Se spunea că odată un orb se plângea că nu vede lumina! Asta da, se mai înţelege, dar sărmanul de el credea din răsputeri în Dumnezeu! Cel care a auzit, a răspuns: Da, era orb, dar nu era prost!

Credeţi că filosofii care pun totul la îndoială pot intra în Împărăţia Cerurilor?

Ca să înţelegem mai bine ce este *conceptul* lui F. Nietzsche: „Dumnezeu a murit“ este necesar să

aruncăm o privire asupra acestui filosof născut în 1844 la Röchen. Familia protestantă va avea un rol determinant asupra formării caracterului său, mai ales că tatăl său era pastor. După absolvirea studiilor la universitățile din Bonn şi Leipzig, la numai 24 de ani ajunge profesor de filozofie la Universitatea din Basel. Suferințe mari se abat asupra vieții lui. Maladia psiho-somatică nu-l va părăsi până la moarte. În anul 1879, va renunța definitiv la catedră. Vreo zece ani va merge pentru însănătoşire la stațiunile din Italia, Franța, Elveția şi căderea totală are loc în ianuarie 1889, murind în anul 1890, la numai 45 de ani de zbucium!

Scrierile lui au rămas până astăzi piatră de scandal, de care şi-au izbit piciorul şi mintea unii trecători. Nietzsche afirma: „Îmi cunosc soarta. Odată se va lega de numele meu amintirea a ceva monstruos, - a unei crize cum nu a mai existat pe pământ, a celei mai profunde ciocniri de conştiință, a unei decizii conjurată împotriva a tot ceea ce se crezuse, se ceruse, se considerase sfânt până atunci. *Eu nu sunt om, sunt dinamită*“, cum însuşi mărturiseşte despre sine, în scrierea sa din 1888, „Ecce homo“.

Şi parcă, pentru a se încheia istoria acestui *destin*, el îşi încheie viețuirea aici pe pământ prin ultima carte *Antihristul* şi am putea citi cam aşa: Iată omul (Ecce homo): Antihristul!

Citind mai pe îndelete scrierile lui Nietzsche: „*Naşterea tragediei*“ (1872); „*Inactualele*“ (cele patru Considerații inactuale: I David Strauss, mărturisitorul şi scriitorul; II Despre folosul şi paguba istorie pentru viață — 1873; III Schopenhauer ca educator — 1874 şi IV. Richard Wagner la Bayreuth — 1875–1876). Palmaresul continuă cu: „*Omenesc, prea omenesc*“ (1876–1878) şi „*Aurora*“ (1880–1881). În anul 1882 apare opera fundamentală *Ştiința veselă* care-l propulsează în nemurire precum afirmă Casandra Ioan într-un studiu dedicat lui Nietzsche: *Unii se nasc după moarte*, având ca text de mânecare: Pentru ce atât de molâi? O frați ai mei … Pentru ce este atâta tăgadă, atâta abnegație în inima voastră? Atât de puține meniri în privirile voastre?

După o *îndelungată reflecție* (1882–1888) scrie ca o „încercare de reconsiderare a tuturor valorilor: *Voința de putere* care a avut o influență covârşitoare asupra unor personaje din istoria Germaniei. Şirul scrierilor sale continuă cu elaborarea cărții: *Astfel a vorbit Zarathustra* — o carte pentru toți şi pentru nimeni, precum a definit-o însuşi autorul, după anii 1883, iar în anul 1886 apărând o nouă carte: *Dincolo de bine şi rău,* continuând cu: „Genealogia Moralei“ (o scriere polemică) în 1887. Spre apusul vieții, zdruncinată de boală, apar cărțile: *Amurgul idolilor* — cum se filozofează cu Ciocanul; *Cazul Wagner; Ecce homo* şi *Antihristul.*

Şi acum despre câteva „morți“ care se purtau prin ultimele secole ale mileniului II. Se anunțau, aşadar, *cele trei decese* pe care le-a înregistrat istoria gândirii: *moartea artei*, enunțată de Hegel, *moartea lui Dumnezeu* clamată răsunător de Nietzsche şi *moartea istoriei* de Fukuyama!

Povestea a început cu mii de ani în urmă. Deci, în antichitate exista o *concepție atomistă* (Leucip şi Democrit), iar Epicur îi scrie lui Herodot în secolul IV î.Hr.: „Atomii sunt necontenit în *mişcare veşnică*, unii căzând de-a dreptul în jos, alții abătându-se lateral, iar alții sărind datorită ciocnirilor dintre ei. Toate aceste mişcări nu au început, de vreme ce atât *atomii* cât şi *vidul* există din veşnicie“ (Emil Cuca, Elemente de fizică modernă, p. 80). Avem de a face cu o *gândire de factură materialistă* punându-se la baza lumii *materia* ca principiu primordial. De la „cărămida Universului“, cum era considerat *atomul* la *quarcul* zilelor noastre este o distanță care a frământat atâtea minți prin colbul istoriei!

Aristotel afirma că Pământul este centrul Universului, idee preluată şi de Ptolemeu prin secolul II după Hristos. Aşadar, Pământul era aşezat în centrul — fix, înconjurat de planete, aşa cum credem şi noi a fi la prima vedere, considerându-se că Universul este ca un ceasornic, mecanism cu roți uriaşe.

De aici s-a ajuns la convingerea că nu mai este nevoie de Dumnezeu. Universul s-ar conduce după legile cu care Dumnezeu l-a înzestrat inițial. În acest fel omul se simte mai în largul lui, crezându-se *stăpân* al Universului, pus chiar de Dumnezeu de la începutul creației. O întreagă pleiadă a oamenilor de ştiință se va osteni să descopere legile după care Universul se conduce, aceste noi legi arătate ca fiind independente de prezența lui Dumnezeu în creație.

După cum vedem desluşit, centrul se mută de la *Dumnezeu* la *om*, om care se va simți chemat să descopere Tainele Universului, făcând acest lucru numai prin *el însuşi* şi nu prin raportare la Dumnezeu! După cum se vede se conturează imaginea unui *Univers autonom,* univers creat de

Dumnezeu care nu mai are ce căuta în propria Lui creaţie, omul considerându-se săracul, ca stăpân al Universului pe care-l poate conduce — vai! — spre împlinirea scopurilor sale.

Apropiindu-ne spre Evul Mediu, după cum afirmă Adrian Lemeni în „*Concepţia mecanicistă despre Univers“*: „Suntem în perioada prerenascentistă, premergătoare marilor descoperiri geografice făcute de Amerigo Vespucci şi Cristofor Columb. Apuseanul simte nevoia să-şi mărească spaţiul în care să domine. Inclusiv pentru Biserica Romano-Catolică prezenţa lui Dumnezeu în creaţie era destul de stânjenitoare. Papa trebuia să-L înlocuiască în mod absolut pe Hristos. În acest context apare ideea aceasta despre posibilitatea infinităţii Universului. Această viziune cosmologică va fi folosită în mod favorabil pentru întărirea unei mentalităţi existente. În loc ca această *concepţie* să *relativizeze* poziţia omului în Cosmos, *i-o absolutizează* şi mai mult. De ce? Pentru că un *infinit* nu poate accepta prezenţa *altui infinit*. Din moment ce Universul este infinit, Dumnezeu cel infinit, nu mai are ce căuta în acest infinit al spaţiului. Dumnezeu a proiectat şi a creat acest infinit, dar i-a conferit legi proprii de autoguvernare. Raţiunea infinită a lui Dumnezeu este separată de legile după care Universul se conduce. Apare, astfel, această mentalitate în care *„Universul se conduce“*, nu mai avem de a face cu un *Univers care este condus“*.

În acest context, bietul Nietzsche fiind „monstruos“ în gândire, după cum însuşi a afirmat, ba mai mult declarând sentenţios: „*Eu nu sunt om,* sunt dinamită“, a lansat conceptul: Dumnezeu a murit!

Dacă Nietzsche s-ar fi aplecat cu precădere asupra operelor lui Copernic sau Kepler pe care nu trebuie să-i considerăm necredincioşi şi ar fi citit menţiunea din cartea „Armonia lucrurilor“: „O, Tată al luminii! Tu, ce prin lumină aprinzi în noi aspiraţii după lumea graţiei Tale pentru ca să ne duci la lumină măririi! Iată, acum Îţi mulţumesc Ţie, Stăpânul şi Făcătorul meu că Tu ne-ai desfătat *prin creaţiunea* Ta, că mult m-a fermecat opera mâinilor Tale“, şi-ar fi potolit îndârjirea şi ar fi fost om de treabă!

Dacă Nietzsche ar fi stăruit şi ar fi înţeles legea existentă a *gravitaţiei universale,* descoperită de Newton, care vedea *acţiunea lui Dumnezeu în lume*, deci purtarea de grijă permanentă a lui Dumnezeu în care credea: „Această fiinţă infinită guvernează totul, nu ca suflet al lumii ci ca Domn al tuturor lucrurilor … El este omniprezent nu numai *virtual*, ci şi *substanţial*, deoarece nu se poate acţiona în absenţă!“ (După Alexander Koyre, „De la lumea închisă la universul infinit“, Editura Humanitas, 1997, p. 19), de bună seamă, mult încercatul Nietzsche nu ar mai fi îndrăznit să-şi sloboadă cerneala pe coala de scris întru murirea lui Dumnezeu!

Dacă Nietzsche n-ar fi fost prea mult influenţat de Revoluţia franceză din 1789 şi n-ar fi aflat că pe altarul Catedralei Notre-Dame a fost ridicată o femeie desfrânată, supranumită „zeiţa raţiunii“ dorindu-se ca *raţiunea* să-L înlocuiască pe Dumnezeu în viaţa oamenilor, *cultul raţiunii* substituindu-se cultului religios, ar fi fost salvat de la acele maladii care i-au chinuit viaţa până la moarte!

Se ştie câte masacre a produs acea libertate proclamată în istoria omenirii. Erau roadele raţiunii umane pervertite, care s-a vrut autonomă în raport cu Dumnezeu. Unde a dus morala pozitivistă propovăduită de Spencer? Ce s-a întâmplat într-o lume care rezona la maximum cu acel strigăt al lui Nietzsche: „Dumnezeu a murit!“ Este clar că dorinţa omului de a-L ucide pe Dumnezeu se constituie de fapt într-un demers *sinucigaş. Omul rupt de Dumnezeu, devine de fapt propriul său ucigaş!*

Ştim cu toţii că secolul XX a fost cel mai sângeros din istorie, cu milioane de vieţi omeneşti secerate. Două războaie mondiale au măcinat omenirea. De ce? Pentru că omul s-a rupt de Dumnezeu şi a devenit propriul său ucigaş! Pentru că din sufletul nostru a fost izgonit Dumnezeu şi *am devenit nişte monştri*, pentru că Dumnezeu *nu poate muri niciodată*, barem acest lucru îl putea şti şi acest Nietzsche, despre care este vorba!

Fenomenul secularizării bântuie ca o stafie peste firea umană, iar în numele „*Drepturilor omului“* (de ce nu şi *„îndatoririle omului*“, mai întâi!) asistăm la cele mai *cumplite* pervertiri ale firii omeneşti. Triunghiul *Dumnezeu — om — lume* — este desfigurat. Legăturile dintre Dumnezeu şi om s-au rupt. Legătura dintre om şi Cosmos este pervertită, iar în loc să îndumnezeiească Creaţia, omul a exploatat-o fără cruţare, făcând să apară o gravă criză ecologică, criză ce ne va distruge într-un viitor apropiat dacă nu ne trezim!

*

Acela care vrea să se vindece de apucăturile filosofice ale lui Nietzsche *să nu uite*, adică *să ţină*

bine minte, că după mărturia lui personală, el a fost:

— „Ca specialitate, un decadent!“ („Ecce homo“, p. 13)

— „În toiul martiriului pe care mi-l provocam *migrene neîntrerupte* de câte trei zile, însoţite de trudnice vomismente de bilă!“ (Din „Ecce homo“, p. 12)

— „Un om dublu, mai am şi o „a doua“ faţă pe lângă prima. Şi poate chiar şi o a treia …“ (Din „Ecce homo“, p. 15)

— „Mai este nevoie, după toate acestea, să mai spun că am experienţă în ce priveşte problemele decadenţei?“ (Din „Ecce homo“, p. 13).

Ce să mai spunem despre Nietzsche, după ce citim cele trei capitole din cartea „Ecce homo“, intitulate:

— De ce sunt atât de înţelept?

— De ce sunt eu atât de inteligent?

— De ce scriu cărţi atât de bune?

Este limpede că Dumnezeu nu mai avea locaş într-o inimă atât de *burdujită de sinele său*!

S-ar părea că Nietzsche a alungat definitiv pe Dumnezeu din inima lui!

Având însă în vedere că a afirmat cu obstinaţie că este *un om dublu,* s-ar putea, ca în Ţara de peste veac, unde este dus, să ne spună cuprins de *migrene:* Dumnezeu n-a murit! Asta s-o ştiţi! V-o spune Nietzsche, care în final L-a văzut pe Dumnezeu!

Lectura cărţilor lui Cioran poate fi dăunătoare?

Cu *zăbava cititului*, aşa cum bine ne îndemna cronicarul Miron Costin, cu sute de ani mai înainte, nu prea stăm bine, din nefericire. Că nu se prea citeşte, aceasta o ştim cu toţii. Dacă s-ar face o statistică serioasă cu cât se citeşte în lume, am ajunge la nişte rezultate mai mult decât dezastruoase. Cât se citeşte în Europa? Dar cât se citeşte mai ales în România? Cărţi avem în această ţară culturală câte *una mie de căciulă*, ca să dăm numărul minim! S-ar putea să exagerez, dar numărul de cărţi este imens şi deci putem spune că avem o Ţară cu foarte multe cărţi, dar, din păcate, cu foarte puţini cititori adevăraţi şi nu doar de zile mari şi de ochii lumii.

Spun de ochii lumii pentru că ne adunăm cărţi multe, uitând de ceea ce spunea Seneca: nu contează câte cărţi ai în bibliotecă, ci cât de bune sunt! Şi adaug eu, sărman de mine, că nu contează biblioteca doldora de cărţi, ci mai ales cât ai citit din strânsura cărturărească.

Emil Cioran a mărturisit printre altele, într-o scrisoare adresată lui Dieter Schlesak: „…Urăsc scrisul. Sunt cel mai mare pierde vară din tot Parisul. Numai o târfă fără clienţi este mai fără treabă ca mine!“ S-ar putea să fie şocantă această afirmaţie a lui Cioran şi cred că n-ar fi cazul să-l credem pe cuvânt chiar dintr-odată. Ce am putea spune despre scrisul său dacă îl urăşte chiar cel care a scris cinci cărţi în româneşte: *Pe culmile disperării, Cartea amăgirilor, Schimbarea la faţă a României, Lacrimi şi sfinţi, Amurgul gândurilor* (acestea în perioada 1934–1937) şi abia după 1989 îi apar în traducere cărţile scrise în franceză, atât de apreciate în Occident: *Revelaţiile durerii, Ispita de a exista, Istorie şi utopie, Singurătate şi destin, Demiurgul cel rău,* ş. a.?

Hotărât: n-am să-l cred pe Cioran ce spune despre sine, atât de sarcastic şi degradant! N-am să-l cred niciodată că a fost într-atâta de sănătos, ca să iau drept paradigmă scrisul său. Am să-l citesc doar când nu voi avea altceva de făcut. N-am să capăt insomnie ca el, câţiva zeci de ani şi alţi câţiva zeci de adâncă miorlăială pe probleme bizare. Spun miorlăială pentru că mă întreb, şi nu numai despre el, ce au adus nou în literatură şi filozofie, mai ales? Cu ce s-a schimbat lumea?

Din „Lacrimi şi sfinţi“, iată ce spune Cioran: „Iubesc poeţii, fiindcă nu ajung şi nu vor să ajungă la nimic. Poezia lor nu duce nicăieri. Atâta inutilitate în armonie! Este un mare blestem în a-i înţelege. Înveţi prin ei să nu mai ai ce pierde!“

Dacă l-am lua în serios pe Cioran, numai din cele de mai sus, am ajunge să zicem că toată poezia de la începuturi şi până azi nu face două parale. N-am crede, dacă am face un sondaj de opinie, că ar fi prea multă lume de acord. Cine n-ar rămâne contrariat, atunci când citeşte, că ar fi un mare blestem a-i înţelege pe poeţi? Chiar aşa? Să nu fi înţeles Cioran nimic din poezie? Să fi fost supărat pe stirpea

poeţilor pentru că n-ar fi putut scrie nici o strofă? De unde această înverşunare? Staţi singuri şi reflectaţi!

La 3 iulie 1973 scrie din Paris, aceluiaşi Schlesak o scrisoare din care redau câteva rânduri: „Îmi închipui că vă înţelegeţi foarte bine cu italienii, care sunt tot un fel de români, *dar având şi trecut*. Fireşte că bieţii români nu au nici unul. Mi se pare că în memoriile dumneavoastră ar fi trebuit să insistaţi asupra acestui fenomen original: singurul popor din Europa care are avantajul de a fi lipsit de istorie. Dacă acest lucru li se potriveşte valahilor, cu atât mai adevărat este pentru *ardeleni*, a căror condiţie istorică seamănă doar cu a negrilor …" . Se vede cât de colo câtă istorie şi-a însuşit Cioran ca să facă astfel de afirmaţii! Comentariile sunt de prisos!

Acelaşi Dieter Schlesak, într-un studiu consacrat lui Emil Cioran, continuă: „Teama copilărească, plictiseala, scârba de viaţă, experienţa fundamentală a *insomniei* — prima trăire mistică avută: *căderea din timp*. Aceste experienţe s-au petrecut foarte devreme, ca şi cea de a doua, fundamentală, care (ca şi experienţa insomniei) l-a marcat profund. Este vorba de răspunsul mamei sale, într-o zi când el zăcea pe sofa văitându-se: „Nu mai pot să trăiesc, pur şi simplu, nu mai pot!", la care ea i-a replicat: „Dacă aş fi ştiut, aş fi avortat!". Din cartea sa „Despre neajunsul de a te fi născut" (1973), aflăm că răspunsul mamei sale a fost un şoc, însă unul eliberator: „În loc să mă revolt, am schiţat un zâmbet livid, iar această scenă a fost într-un fel o revelaţie pentru mine. A fi rezultatul *întâmplării* şi nu al necesităţii îmi dădea o anumită senzaţie eliberatoare, care m-a întărit până azi". Deşi a avut o senzaţie eliberatoare, cum spune Cioran, n-a înţeles nici pe departe, că el n-a fost produsul întâmplării, ci din contră. Şi de aici toată construcţia lui costelivă care a îmbrâncit pe unii şi pe alţii pe cărările întunecoase, în hăţişuri pline de primejdia interpretărilor care duc la deznădejde.

Dacă timpul mi-ar îngădui, m-aş bucura ca din întreaga operă a lui Cioran, care este destul de întinsă şi complicată, să alcătuiesc un mic compendiu filosofic. Cred că ar fi necesară o limpezire pe măsura scrisului lui Cioran, care n-a gângăvit chiar în zadar pe scena lumii!

Dacă Cioran ar putea dăuna tineretului? Nici vorbă!

Un tineret *studios* şi *serios*, nu va lua niciodată prea în serios pe Cioran, care de altfel, nici nu şi-a dorit acest lucru niciodată. El n-a dat doi bani pe scrisul său! A dispreţuit totul! A gândit de-andărătelea! A negat totul! S-a scârbit de el însuşi! Şi-a scârţâit nemulţumirea şi negaţiile în opinteli neputincioase! Dacă lui Toma de Aquino, după ce şi-a încheiat tratatul de teologie, Summa Theologiae, în 50 de tomuri, a spus, oftând din toate mădularele sale: Totul mi se pare un foc de paie!, după cum s-ar zice, atunci Cioran, ar putea spune, cuprins de aceeaşi insomnie, despre opera sa, că este un foc de vreascuri!

Sunt bune şi paiele precum şi vreascurile, la foc de tabără! De acest lucru nu se scrânteşte nimeni la cap!

Aşadar, divertisment, fraţilor!

Cum poate fi lectura o cale a mântuirii?

Am fost întotdeauna bucuros să văd, când intru în casa unui gospodar, mai ales biblioteca. Bucuria mi-a fost şi mai mare când am văzut bibliotecile bogate ale preoţilor şi nu rareori tot uitându-mă, am ales câteva titluri mai ales din cele, care spre surprinderea mea, erau în câte două-trei exemplare. Preotul, imediat ce a văzut aceasta m-a îndemnat, cu stăruinţă, să le iau. Am zis, împrumut doar, Părinte! Nici o vorbă, luaţi-le, că vedeţi prea bine că am mai multe exemplare. Şi a continuat, spunându-mi cu faţa plină de veselie, că atunci când cumpără o *carte bună*, nu uită, de bună seamă, să ia mai multe exemplare pentru a da şi celor care ar dori!

Nu-mi aduc aminte să fi furat vreo carte în viaţa mea, dar de împrumutat am împrumutat din când în când şi cred că am uitat uneori să le înapoiez. Nu ştiu dacă există vreun om în lumea aceasta să nu se bucure atunci când primeşte o carte sau atunci când a împrumutat şi i se spune că poate ţine cartea dacă vrea s-o aibă în casa lui. Eu am încercat această supremă bucurie, aş spune, fără teamă de a fi judecat prea aspru. Nu ştiu, dar cred că se întâmplă ceva special. A dărui *o carte* şi mai ales *o carte*

bună şi mai ales cu o *dedicaţie*, este cred darul cel mai valoros şi de folos. Este un fel de lucrare *întreită*: cel care dăruieşte, cel care primeşte şi cel care este dăruit! Adică aici are loc un colocviu tainic în trei! O comunicare şi o comuniune de iubire! Cel care a scris cartea, autorul este cel care vine în bucuria celor doi care se preţuiesc şi astfel are loc o *rugă* în duh aşternând o bucurie şi o pace în inimă, care nu se uită multă vreme.

Când merg în librării şi văd zeci şi sute de titluri pe bogatele standuri, primul gând care îmi încearcă mintea şi inima este să am o traistă uriaşă în care să iau cărţi câte pot duce în spinare. Nu am putut niciodată să-mi strunesc această apucătură şi de atâtea ori am ieşit cu inima strânsă, alegând doar câteva titluri. Bibliotecile m-au fascinat totdeauna. Am văzut biblioteca uriaşă a mitropolitului Antonie al Transilvaniei la Sibiu care acum este aşezată pentru totdeauna la Sâmbăta de Sus, mănăstirea de suflet pe care a rectitorit-o voievodal în vreme de prigoană atee. Acest cărturar, straşnic întru citire şi scriere, ar fi unul din *modelele* care te-ar îndemna fără zăbavă să te apuci să citeşti mai ales scriitori mistici. Dar înainte de a citi orice carte din lumea aceasta, pentru că aşa am apucat şi noi, din moşi — strămoşi, este absolut necesar ca paşii să ni se îndrepte spre biserică unde vom auzi glasul evanghelic şi apostolic, adică citiri din Sfânta Evanghelie şi Apostolul zilei, din Vieţile Sfinţilor.

Cântarea de la strană, cântarea omofonă, adică împreună glăsuirea în cânt, duc la *comuniunea sfântă* care nu poate fi atinsă de nici o stricăciune.

Dacă acasă am făcut primul pas citind sau spunând rugăciunile scurte şi în grabă, drumul spre Casa lui Dumnezeu este un act de *cult* şi *cultură*. Cultură duhovnicească trebuie să facem citind *cărţi duhovniceşti*, cărţi din belşug apărute pe piaţa românească. Pot să afirm că Dumnezeu a plouat cu cărţi pline de învăţături duhovniceşti. Atâtea edituri, atâţia autori! Mă întreb, câţi cititori suntem? Cărţi avem, putem acoperi întreaga Europă! Îmi vine să cred că România, astăzi, este ţara care tipăreşte cel mai mult şi citeşte cel mai puţin.

Aşadar, pentru a nu mă îndepărta prea mult de întrebare, spun: este necesar să citim învăţături duhovniceşti, pe cât ne ţin puterile şi *să ascultăm* în duminici şi sărbători *predica preotului*. În satul meu, Cracăul Negru, din munţii Neamţului, a fost un preot pe nume Gh. Savin, straşnic, nu numai prin statura sa uriaşă ci şi prin entuziasmul cu care predica având mereu în mână mai ales Noul Testament. Toţi eram absorbiţi ca de o dumbravă minunată! Nimeni nu l-a uitat. Nu glumea cu ţinuta sa de preot! Niciodată nu l-am văzut mergând civil! Niciodată nu lăsa impresia că-i grăbit, că nu ştie să răspundă la toate cerinţele creştinilor! Când îl vedeam pe drum mergând sau la biserică slujind, parcă vedeam pe Dumnezeu care umplea totul!

Dacă ne mântuim prin lectură sau prin ascultare?

Nostim gând! Sigur că ne mântuim şi prin *lectură*! Este absolut necesar să facem lecturile cele mai alese pentru că timpul este scurt. Prin lectură ne mântuim, ne salvăm de cel mai mare rău de pe lume: prostia! Spaima cea mai mare pe care o am este *ignoranţa* care loveşte în stânga şi în dreapta biata noastră viaţă. Cred că ar trebui să citim vreo trei sute de ani! Poate aşa ne-am vindeca şi pe noi şi această lume răvăşită de valurile vieţii! Dacă am fi puţin mai realişti, am putea să nu uităm ceea ce latinii spuneau: Nulla dies, sine linea! Adică, nici o zi, fără o linie! Asta însemnând, nici o zi fără să citeşti şi să scrii un rând, o filă cel puţin!

Îndemn şi acum: scrieţi zece rânduri pe zi, într-un caiet, un mic jurnal! Ce bucurie ar fi să am acum jurnalul mamei mele?

Ne mirăm şi ne bucurăm de scriitori, de poeţi?

Aţi văzut manuscrisele lui Eminescu? Acolo se vede osteneala de zi cu zi! Şlefuirea cuvântului, aşezarea în pagină, repetarea, revenirea, luarea de la capăt! Când a ajuns cuvântul scris în mâna noastră, a trecut prin durerile morţii şi a înviat spre bucuria noastră întru înviere!

Să avem în geantă, în buzunarul hainei o cărţulie de rugăciuni, de aforisme, de maxime, de eseuri, de literatură, de poezie, de istorie, de muzică, de filozofie! Ne va prinde bine! Este singurul timp câştigat: cel prin rugăciune, lectură şi lucru!

Pentru viaţa noastră este foarte important să citim cărţi de zidire sufletească, de echilibru. Dacă-ţi cade în mână din nefericire, o carte scrisă de Nietzsche, şi nu stai bine pe picioarele tale, o cam iei razna, precum şi atunci când citeşti anumite pasaje din cărţile lui Cioran. Nu oricine este atât de pregătit să înţeleagă şi să suporte unele nebunii de limbaj sau stări de suflet.

Dacă eşti slab de suflet şi slab în ale culturii şi în înţelesul lucrurilor aşezate, amarnice furtuni şi neînţelesuri te războiesc. Cartea care zideşte! Cartea care-ţi aduce pace în inimă şi suflet! Cartea care te bucură şi luminează ca soarele! Cartea cu care doreşti să te întâlneşti mereu ca în zi de sărbătoare!

Aceasta este cartea mântuitoare!

Ne mântuim *prin lectură* şi *prin ascultare,* adică prin învăţătură şi lucrare, aşa cum citim în Grigore Alexandrescu: „Tot ce-mi place mă aprinde, şi-n minutul ce *citesc*, / A putea *lucra* întocmai, deocamdată socotesc!“

Sigur că cititul face pe unii trufaşi şi pedanţi categorisindu-se în intelectuali, uitându-se că *a vedea multe* te face înţelept, înţelegător şi util, citind din înţelepciunea lui Lichtenberg!

Să nu mai amintim că: „*Cititul* îl face pe *om deplin*; vorbirea îl face *prompt*; iar scrisul îl face *exact“*, după înţelepciunea lui Fr. Bacon, iar Dimitrie Cantemir ne pune la inimă, că: „Cei ce topesc multe lumânări în citirea cărţilor, tocesc şi vederea ochilor trupului; dar cel ce *n-a căutat niciodată pe slove*, măcar că şi-a păzit mai ascuţită vederea ochilor, însă *neştiinţa* i-a vârât în întuneric şi în tartarul necunoştinţei“!

Despre cărţile care n-ar trebui să lipsească din bibliotecile noastre pot spune că este necesar să ne gândim, la fiecare dintre noi, cam ce gen de literatură, istorie, artă, filozofie, astronomie, etc. are întru iubirea sa. Deci este vorba de biblioteci de specialitate!

Atunci când ne gândim însă la principalele cărţi care nu trebuie să lipsească din bibliotecile noastre particulare, aş pune pe primul loc Biblia sau Sfânta Scriptură pe care oricine o poate avea fără mare greutate. Am citit că atunci când un savant a fost întrebat, dacă ar fi izgonit într-o insulă şi i s-ar îngădui să ia doar o singură carte, ce carte ar lua? El a răspuns, fără să stea pe gânduri: Aş lua Biblia!

Ce cărţi să mai avem? Ceaslovul şi Psaltirea din care să citim barem un psalm pe zi! Vieţile Sfinţilor! Cel puţin un volum din Filocalie! Urmarea lui Hristos de Toma de Kempis! Operele Sfinţilor Părinţi! Amintiri din copilărie de Creangă! Eminescu, Caragiale, Basmele lui Ispirescu! Victor Hugo, Goethe, Barbu Delavrancea, Coşbuc, Rebreanu şi mulţi alţii, după putere cumpăraţi! Uitam desigur aforismele, maximele şi cugetările din partea popoarelor lumii! Sunt extraordinar de instructive!

Şi încă o carte, Domnilor! Fără bani!

Marea Carte a Naturii, în care suntem chemaţi să citim cu toţii, pentru a ne desluşi credinţa în Creatorul Dumnezeu!

O carte poate schimba viaţa unui om?

Parcă văd acum scena pe care n-am s-o uit niciodată. În anul 1958 am intrat la Seminarul de la Neamţ printr-un examen extrem de dur, dar cu o dispensă de vârstă, de un an de zile. Trebuia ca să ai cincisprezece ani legal. Toate erau croite diabolic. La terminarea Seminarului, după cinci ani exact, făceai vârsta de 20 de ani, numai bun de armată.

Într-un fel nu se încurcau lucrurile, numai că eu grăbindu-mă mereu, ca şi acum, am cerut dispensă de la Mitropolitul straşnic de atunci, Iustin Moisescu. Nici nu ştiu cum a încălcat rânduiala, spre bucuria mea de atunci, dar care avea să mă coste scump peste doi ani de şcoală. La doi ani se dădea un examen clar de Diplomă. Aşa obţineai un document care îţi dădea dreptul să te angajezi Cântăreţ Bisericesc. Pentru a intra în anul III, la Seminarul propriu-zis, trebuia să ai vârsta de 17 ani. Eu nu aveam decât 16 ani, şi în consecinţă trebuia să stăm toţi cei care erau în ipostaza aceasta, un an acasă şi apoi să reluăm studiile.

Doamne, câtă amărăciune! Ce de plâns şi vaiuri s-au mai auzit pe drumuri şi în inima satului Cracăul-Negru, unde am văzut lumina zilei!

Singură mama, mă consola de zor, spunând că anul trece ca umbra pe perete, aşa era o vorbă pe la noi! Cât despre tata, ce să spun, era o mare bucurie pe capul lui, spunând că nu l-am ascultat ca să merg la liceul militar, că, deh, îşi dorea pe fecioru-său ditamai general de armată! Ca să vezi! Aşa îţi trebuie, dacă mumă-ta te-a vrut popă! Rabdă, taci şi la muncă, băiete. Ş-apoi să te ţii după aceea.

Dar în anul acela, an fericit pentru mine, am citit cele mai multe cărţi din viaţa mea. Adică, am

uimit pe bibliotecarul din sat. Am citit toată biblioteca de sute de cărţi. Le-am citit şi pe ale preotului Gheorghe Savin din sat. Îi mai rămăsese câteva sute după ce a fost nevoit să ardă mii de cărţi din spaima ce semănau comuniştii care dădeau iama cu securitatea pe la preoţi, profesori şi medici.

Ştiau ei unde să atace. Mi-a povestit preotul Gheorghe Savin întreaga nenorocire. Ceea ce a mai scăpat a fost doar cele pe care le-a îngropat în grabă în pământ, iar restul, cele mai multe le-a ars în câteva nopţi. Îmi spunea plângând, el, dar şi eu, când se văita cu durere zicând: Bre, Costică, cărţile nu vroiau să ardă, iar securiştii se apropiau.

N-am văzut durere mai mare pe bietul om. Mi-a spus să nu spun la nimeni. Atunci am plâns nu pentru o carte, ci pentru miile de cărţi arse.

Cred că Ţuţea şi Noica au citit *vagoane de cărţi*. Aşa este, după ce te saturi de citit, adică te-ai umplut de *bucuria lecturii* până-n gât, îţi vine lesne să spui sentenţios, că nu-i nevoie să citeşti decât o sută de cărţi, sau mai puţine de o sută.

S-o creadă Ţuţea şi Noica! Noi, n-o credem nici în ruptul capului.

Câte cărţi trebuie să citim?

Mai întâi să lămurim un lucru. Întrebându-l pe Seneca, pentru a ne linişti: „*Nu importă cât de multe cărţi ai, ci cât de bune!*“ Tălmăcind puţin, aş putea spune: N-are importanţă câte cărţi citeşti, ci mai ales, este extrem de important câte *cărţi bune, selectate cu grijă*, citeşti, mai ales în veacul acesta, atât de galopant şi nimicitor de timp!

Le-am spus, de curând, la unul dintre cercurile didactice ca profesorii, toţi profesorii, de tot învăţământul, să facă o listă cu titlurile care trebuie citite, pe ani, în tot timpul studiului, la toate disciplinele, cărţi din aria românească şi universală, deopotrivă.

Este absolut necesar acest lucru, pentru a ne face o *cultură generală,* orientativă şi apoi *studiu pe specialitate,* inclusiv o limbă — două străină pentru a putea comunica valorile şi a fi înţeles şi de folos pentru alţii şi implicit pentru tine.

Cultura se face gradual! Aceea este temeinică!

Aşadar, fiecare să citească sistematic şi profesorul este chemat să orienteze cu grijă formarea pentru mâine a viitorilor oameni de cultură şi ştiinţă înaltă. Aceasta este urgent şi în aria teologică. Pentru că sunt milioane şi miliarde de cărţi în lumea aceasta şi ne trebuie o sută de vieţi ca să putem citi doar un număr minim.

Dacă am aduna toate titlurile tipărite până acum la un loc, cred că am avea stive de cărţi cât ţin Carpaţii României şi până-n Himalaia! S-a scris, s-a tipărit, s-au adunat, nu glumă! Este fascinant, când stai şi te gândeşti!

Sigur că *o carte* poate schimba viaţa unui om, cum ar fi Biblia, Urmarea lui Hristos de Toma de Kempis şi altele pe care nu le înşir, că nu s-ar mai termina. S-au tipărit torente de cărţi, iar noi zăcem sub maldărele care cer eforturi peste măsură de a fi citite sau măcar, unele din ele, să se învrednicească a fi răsfoite. O carte bună poate schimba viaţa unui om în bine, dacă citeşti Biblia şi alte cărţi ziditoare de suflet. Iar dacă, din nefericire, citim o carte rea sau tulburătoare de inimă şi suflet, cum ar fi unele ca de-ale lui Nietzsche sau Cioran, atunci ne apucă vârcolacii şi vedem numai ştreanguri şi săpun! Doamne, fereşte-ne pe toţi de spurcatele stihii!

Vai, de capul meu, cum adică ce citeau oamenii, înainte de descoperirea tiparului? Păi, oameni buni, aţi văzut Evangheliarul de la Humor al lui Ştefan cel Mare? Dar cel al lui Gavriil Uric de la Neamţ? Cine-şi mai aminteşte de cel al Sfântului Nicodim de la Tismana din 1405? Dar manuscrisele din Orient şi Occident, dar cele de pe plaiurile noastre? Am văzut manuscrisele de la Qumran. Sunt uluitoare! La Dragomirna se află miniaturile, unice în lume, ale lui Anastasie Crimca, sfântul ctitor, zugrav şi miniaturist, cu înscris de aur! Parcă ai fi în lumea fantasticului! Şi atunci ca şi acum, să ai dor de citit! Se găsesc cărţi şi încă celebre!

Au fost cărţi care m-au uimit. Am rămas prietenul cel mai fidel cărţii. Latinii scriau pe uşa bibliotecii, cum am scrie şi eu, sărac de mine: Hic mortui vivunt! Adică, aici morţii trăiesc! Aşa este! Şi încă una: Muti loquntur! Tălmăcind: Muţii vorbesc!

Aşadar, mâna pe cartea bună şi ziditoare, întru citire zăbovind şi mereu scriind!

Iar dacă este vorba de plâns, am jelit citind romanul *Mizerabilii.* Am avut şi de ce! Îmi aduc aminte şi de *Singur pe lume* şi încă una pe lângă altele: *Cânta la Stupca o vioară*!

Capitolul 3. Refacerea unității creştine - un scenariu posibil pentru secolul XXI

Ne putem imagina Istoria fără creştinism?

Mă bucur că am prilejul să însăilez câteva gânduri ca răspuns la această întrebare. Primul gând care mi-a venit de îndată a fost acela că dacă Fiul lui Dumnezeu nu s-ar fi întrupat din Fecioara Maria în urmă cu 2.000 de ani, lumea ar arăta ca un om decapitat! Adică, imaginați-vă singuri că pe drumurile pe unde ne poartă picioarele am întâlni, în amiaza mare un om mergând pe drum fără cap! Ce sentimente ne-ar încerca?

Personal, nu ştiu nici ce aş gândi şi nici ce aş spune. Aş rămâne blocat şi fără grai!

Întruparea Fiului lui Dumnezeu, aici, la noi în bătătură, a fost şi rămâne pentru totdeauna cea mai mare lucrare a lui Dumnezeu, o încununare a operei Lui, care a uimit veacurile până acum şi va fi o *piatră uriaşă de încercare* nu numai pentru creştini dar şi pentru cei care au un strop de gândire.

Au rămas întru uimire îngerii de „Taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută!"; păstorii au cântat din fluier şi au slăvit pe Dumnezeu auzind din Cer îngerii cântând în cor: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, întru oameni bună voire!" (Luca 2, 14).

Dacă cineva, oricine ar fi el, deschide Biblia la Sfântul Evanghelist Ioan şi citeşte: „Fiindcă atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, că a dat pe singurul Său Fiu, pentru ca oricine crede în El, să nu piară, ci să aibă viață veşnică!" (Ioan 3, 16); va rămâne pe gânduri şi va medita la cele ce a citit, dacă nu pe loc, îşi va aminti, de bună seamă, nu peste multă vreme, de acest text celebru, nemaiîntâlnit în nici o carte din lume.

Ce a vrut să spună Dumnezeu? De ce această iubire, mărturisită de Dumnezeu, pentru lumea aceasta? Şi răspunsul va cădea precum ploaia peste pământul plin de secetă şi ciulini: „Căci Dumnezeu n-a trimis pe Fiul Său în lume să judece lumea, ci ca lumea să fie mântuită prin El!" (Ioan 3, 17).

Ceea ce se cere de la noi, pentru că un răspuns la iubirea lui Dumnezeu trebuie dat, este Credința pe care ne-o îmbie Dumnezeu pentru a crede în Iisus Cel Întrupat, asigurându-ne: „Cel ce crede în El nu este judecat; dar cine nu crede a şi fost judecat, pentru că nu a crezut în numele singurului Fiu al lui Dumnezeu" (Ioan 3, 18).

Fără a crede suntem depersonalizați! Desigur, a crede este un lucru anevoios, greu am zice la prima vedere, dar stând întru desluşire şi privind în jurul nostru, adică, silindu-ne să citim în tainele, atât în cele mai presus de fire, ca Întruparea lui Iisus cât şi în cele din natură, cu toată atenția, ne va fi plină de bucurie inima, iar sufletul se va veseli de mari descoperiri la fiecare pas. Cu câteva zile în urmă am văzut la o emisiune cum se nasc fluturii, aceste gingaşe creaturi! Am rămas uimit cum dintr-un vierme care se hrănea hrăpăreț cu ramuri şi frunze de copac, peste două săptămâni devine fluture colorat în cele mai frumoase culori în praf de aur şi argint.

Ați văzut cu toții acei miraculoşi fluturi împodobiți de nuntă, dansând, după care aleargă pruncii pe pajiştile însorite? Numai văzând naşterea lor rămâi uimit şi parcă te îndeamnă inima să-L întrebi pe Dumnezeu: De ce atâta frumusețe? De ce atâta dăruire şi risipă?

Am văzut apoi un documentar despre viața albinelor. Mai în tinerețe, la Seminar fiind, mi-au căzut în mână nişte cărți despre creşterea albinelor. Am citit cu nesaț minunile. M-am gândit să devin un mare apicultor (crescător de albine) mai ales că tata avea vreo 50 de stupi pregătiți — spunea el — pentru a ne face un dar atunci când ne vom aşeza la casele noastre. Tata îmi spunea: Băiete, să ştii că eu vorbesc cu albinele! Nu l-am crezut, iar atunci când am citit cărțile despre care am amintit, am dat de pasaje care mi-au limpezit nedumerirea.

Câtă organizare au albinele în stup! Ce rânduială perfectă! Dacă noi, amărâții de pământeni ne-am organiza *ca albinele* am avea cea mai perfectă rânduială în societate.

Prezentatorul emisiunii a avut darul să impresioneze până la lacrimi. Şi atunci mi-a venit în minte o întâmplare din Pateric în care, un frate a venit la un sihastru iscusit şi printre altele a adus vorba că el nu vede decât rău în lume şi ce să facă pentru a se mântui de această ispită. Sihastrul i-a spus: A venit dintr-o lature o *muscă* şi a fost întrebată ce a văzut pe cale. A răspuns că a văzut numai murdării peste

tot, pe câmp, prin grajduri, prin coteţe … Atunci a venit dintr-o lature o *albină* şi a fost întrebată ce a văzut pe cale. A răspuns şi ea că a văzut numai flori şi miresme, copaci, pajişti luminoase, soare şi lumină! Culegem nectarul şi mierea cea dulce cu care înveselim viaţa oamenilor! Atunci sihastrul l-a întrebat: Ce vrei să fii? Muscă sau albină! Atunci fratele înţelegând a plecat la chilie întru ale sale folosindu-se de cuvintele sihastrului.

Şi atunci ne întoarcem la textele sacre care ne spun că vom fi judecaţi. De ce, ar veni imediat întrebarea? „Şi aceasta este judecata: că Lumina (Hristos) a venit în lume şi *oamenii au iubit mai mult întunericul decât lumina pentru că faptele lor erau rele"* (Ioan 3, 19).

Adică la iubirea lui Dumnezeu care ne-a trimis în lume Lumina noi răspundem cu iubirea întunericului!

Fapte ale întunericului sunt faptele firii păcătoase, pe care Sfântul Apostol Pavel le arată creştinilor din Galatia ca fiind cunoscute: adulter, desfrânare, necurăţie, destrăbălare, idolatrie, vrăjitorie, vrăjmăşii, certuri, gelozii, mânii, neînţelegeri, dezbinări, secte, invidii, ucideri, beţii, petreceri dezmăţate şi alte lucruri asemănătoare cu acestea. Vă spun mai dinainte, cum am mai spus, că cei care fac astfel de lucruri nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu!" (Galateni 5, 19–21).

Auzim cuvântul lui Iisus adresat ca un Părinte copiilor Săi: „Căci oricine face răul, urăşte lumina şi nu vine la lumină, ca să nu i se vadă faptele aşa cum sunt!" (Ioan 3, 20).

Am rămâne descumpăniţi şi dezamăgiţi, ba uneori şi disperaţi în faţa stării de decădere în care unii dintre noi, din nefericire, n-am găsi soluţie care duce la tămăduirea relelor care ne împresoară fără alegere.

Acelaşi mare Apostol al Neamurilor, Sfântul Pavel ne arată şi roadele Duhului Sfânt în viaţa omului considerându-l capabil de înnobilare, când zice: „Roada Duhului, dimpotrivă, este: dragostea, bucuria, pacea, îndelunga-răbdare, bunătatea, facerea de bine, credincioşia, blândeţea, stăpânirea de sine. Împotriva unor astfel de lucruri nu este lege!" De ce? Pentru că: „Cei ce sunt ai lui Hristos Iisus *şi-au răstignit firea păcătoasă* cu patimile şi poftele ei!" (Galateni 5, 22–24).

Greu este lucrul acesta! Grea este această lucrare în viaţa noastră de zi cu zi! O mărturisim răspicat: fiecare dintre noi *are de luptat cu sine* pentru a întroniza Lumina, adică pe Hristos în inimă şi a alunga gheaţa întunericului.

Pentru a scoate hăţişurile şi mărăcinii de pe cărarea vieţii noastre este necesar să punem mâna pe neîndurata secure şi fără milă, *să ne răfuim cu noi înşine*: Căci firea păcătoasă pofteşte împotriva Duhului şi Duhul împotriva firii păcătoase; şi acestea sunt opuse unul altuia, ca să nu faceţi ceea ce aţi voi!" (Galateni 5, 17).

Aşadar, consider că, dacă nu s-ar fi întrupat Fiul lui Dumnezeu din Fecioara Maria, noi am fi decapitaţi spiritual şi am hălădui în această lume fără nici o noimă!

Dacă ne putem imagina Istoria fără creştinism?

Noi oamenii ne putem imagina tot felul de lucruri bune şi rele. Una dintre relele pe care le-am putea imagina este şi dispariţia în timp a creştinismului. Şi asta odată cu îndepărtarea noastră de Dumnezeu, de Iisus Cel întrupat ca să ne lumineze şi salveze de ignoranţă şi prostie.

Când o Constituţie a Uniunii Europene nu poate cuprinde în sânul ei nici un cuvânt despre libertatea asigurată a omului de a crede în Dumnezeu ca şi creştin, cum se poate tălmăci?

Poate fi vorba de o hoardă a secolului XXI?

În ce măsură a influenţat Luther istoria Europei?

Martin Luther este un continuator al Reformei, el având "rude" în acest domeniu, "părinţi şi moşi-strămoşi" cum ar fi John Wycliff (1330–1384), premergător al Reformei. Pentru a înţelege mai bine pe Luther, vom face un scurt popas asupra acestui reformator care în anul 1358 era profesor la Facultatea de Arte, iar din 1372 profesor la Facultatea de Teologie din Oxford — Anglia şi va deţine funcţia de paroh a unei comunităţi romano-catolice până la moarte. El a tradus, între anii 1378–1380 Biblia în limba engleză. Wycliff a predicat din amvon împotriva instituţiilor Bisericii Apusene, respingând dogma *infailibilităţii papale*, *comerţul cu indulgenţe,* Sfânta Tradiţie, cultul icoanelor al

Sfintelor moaşte, etc. Un sinod ţinut la Londra în 1382 a condamnat 24 de puncte din doctrina sa, fiind destituit de la catedra universitară în acelaşi an şi va sluji la parohie până în 1384 când va muri de un atac de apoplexie.

A scris o lucrare Trialogul, un fel de dialog între *adevăr*, *minciună* şi *înţelepciune*. Sinodul de la Konstanz (Germania 1415) a hotărât arderea scrierilor şi rămăşiţelor sale pământeşti. Wycliff, ca de altfel şi Jan Hus, a fost înainte de toate un *reformator moral*, cu vădite atitudini anticlericale. În anul 1401, la 1 martie este ars pe rug primul lollard (predicator care murmura rugăciuni, ucenici ai lui Wicliff) în localitatea Smithfiel.

Ideile reformatoare trec din Anglia şi ajung îmbrăţişate la Praga de predicatorul Jan Hus (1369–1415) care şi el este excomunicat de arhiepiscopul de Praga. Drept răspuns Jan Hus în mai-iunie 1412 condamnă comerţul cu indulgenţe şi după ce sunt executaţi trei participanţi la manifestaţiile antiindulgenţe, Jan Hus părăseşte Praga. Este condamnat la sinodul din 1414–1415 la Konstanz, ars pe rug şi cenuşa aruncată în apele Rinului. Nu peste multă vreme, prin 5 martie 1431, documentele menţionează prezenţa lor în Moldova unde s-ar părea că blândul Alexandru cel Bun le-ar fi îngăduit să se aşeze, întemeindu-se localitatea Huşi de astăzi.

În anul 1517 la 15 august, când la Curtea de Argeş se sfinţea celebra ctitorie a domnitorului Neagoe Basarab şi se făcea prima canonizare pe pământul românesc a patriarhului Nifon (1434/1440 — 1508), în octombrie 31, acelaşi an, călugărul augustinian Martin Luther ia atitudine împotriva practicii abuzive a indulgenţelor. Se alcătuiesc 95 de teze pe care le trimite unor ierarhi catolici din statele germane şi apoi le afişează pe uşa bisericii din Wittenberg, declanşând astfel Reforma. În 9–14 iulie 1519, Martin Luther contestă infailibilitatea papei, adresând poporului german trei scrieri: Către nobilimea germană, Despre „captivitatea babiloniană" a Bisericii şi Despre libertatea creştinului, prin care îşi dezvoltă ideile reformatoare, atacând instituţia papală şi clerul roman. În anul 1520, Papa Leon al X-lea semnează bula „Exurge, Domine!" („Ridică-te, Doamne!") prin care condamnă 41 de puncte din tezele lui Luther şi-l ameninţă cu excomunicarea. La 3 ianuarie 1521, Papa Leon al X-lea îl excomunică pe Luther, iar Dieta de la Worms îl declară pe Luther eretic şi hotărăşte alungarea sa din ţară. Refugiat la castelul Wartburg din Eisenach (Turingia) sub protecţia Electorului de Saxa, Luther începe să traducă Biblia în limba germană pentru prima dată, fiind terminată în anul 1535, adică circa 13 ani de muncă anevoioasă.

Istoria Europei a fost influenţată de Luther, prin Reforma lui, pentru că în anul 1523 reformatorul elveţian Ulrich Zwingli îşi publică la Zurich cele 67 de teze prin care condamnă postul, celibatul preoţilor, indulgenţele, primatul papal, pentru aceasta punându-se de acord cu Martin Luther prin întâlnirea de la Marburg în Germania.

În Franţa, în anul 1532, Jean Calvin pune bazele reformei franceze, prin discursul rectorului Universităţii din Paris, redactat împreună cu Jean Calvin, care-şi tipăreşte la 1536 opera fundamentală, *Instituţia credinţei creştine*, iar Reforma calvină se va răspândi în Ţările de Jos şi mai cu seamă în Franţa, Danemarca, Norvegia.

Martin Luther (1483–1546), socotit părintele Reformei, autor al unei vaste opere teologice, care vor produce o puternică ruptură în Biserica Romano-Catolică şi va influenţa decisiv viaţa şi istoria creştinismului, el scriind două mii de predici, operă în opt sute de titluri, patru mii de scrisori şi Biblia tradusă în limba germană, lucrare fundamentală şi toate acestea la început de secol XVI.

De atunci, Reforma a luat noi şi noi faţete, ajungându-se azi la sute şi mii de secte şi denominaţiuni, cum li se mai spune.

Dacă a fost sau nu ales de Dumnezeu, pentru misiunea pe care a îndeplinit-o am putea spune, ţinând seama de cuvântul lui Iisus, că nici un păr nu cade din capul omului fără ştirea lui Dumnezeu. Dar trebuie să subliniem că în sinea sa, Martin Luther n-a gândit la exagerările la care s-au ajuns chiar şi în timpul vieţii lui, el încercând să mai îndrepte câte ceva, dar n-a reuşit ci din contră, mai rău au evoluat lucrurile. Să ne amintim doar de războiul ţărănesc din Germania care a izbucnit în anul 1525 condus de Thomas Muntzer, izbucnit datorită ideilor liberale ale lui Luther!

Mi se pare interesantă întrebarea, dacă un ales al Domnului este posibil să fie şi mare iubitor de … bere?

Îmi amintesc că în Germania reformată a lui Luther, am văzut mai demult, o fostă mănăstire

catolică transformată în restaurant, unde se servea numai bere. Se vede că „alesul Domnului“ Luther prin lucrarea lui a împins lucrurile peste măsura cumpănită, făcându-se nu numai războaie civile ci şi bisericeşti, ruinând şi orânduiala duhovnicească din mănăstirile Europei, el, fost călugăr însurat apoi cu o călugăriță! Ce putea să iasă la iveală, decât o lovitură în aşezământul de unde a plecat! Încât a fi iubitor de bere nu mai este o problemă aşa de importantă pe lângă dezastrele morale săvârşite de-a lungul istoriei.

Ce să mai spunem de ce au făcut comuniştii atei când citim în istorii, ce a făcut la începutul secolului al XVI-lea Ulrich Zwingli, reformatorul elvețian, care, după ce demisionează din slujba de preot, înlocuieşte Sfânta Liturghie cu un ritual simplu, alcătuit din predică, împărtăşire şi câteva cântări. Statuile, icoanele (cu excepția vitraliilor) şi orgile au fost scoase din biserici, iar tragerea clopotelor oprită, mănăstirile au fost închise, transformate în spitale sau aziluri. Au pornit războaie religioase. Se pare că şi Lenin a citit despre Wycliff, Zwingli, Luther, Hus, Calvin şi alții, pentru că în Rusia a ras tot ce s-a putut numi Biserică şi Creştinism!

Iată că Luther a influențat istoria Europei şi a lumii, am putea spune, cu ideile lui reformatoare, care vor fluctua mereu şi vor influența gândirea şi acțiunea mai ales, în viața religioasă a omenirii.

Ca să ai dreaptă socotință şi măsură duhovnicească, trebuie să te adăpi din izvoarele, dătătoare de viață şi echilibru sufletesc, ale Sfintelor Scripturi, ale Sfinților Părinți şi ale experiențelor duhovniceşti trăite în spațiul plin de sfințenie, România, numită aşa de frumos şi de Episcopul Romei: Grădina Maicii Domnului!

Credeți că secolul XXI va fi unul al dezbinării, al războaielor religioase sau unul al păcii şi reconcilierii?

Pentru omenire, dar şi pentru români, mai ales, pericolul cel mai mare este alunecarea spre neopăgânism, adică idolatria! Ne închinăm şi ne pierdem timpul cu lucruri care îngraşă trupul nostru, îi împlinim toate poftele ştiute, auzite şi văzute şi la străini; televiziunea ne ia o bună parte din timp şi ne risipeşte deseori pacea inimii; lipsa de pace socială, parada politică şi nedreptățile pe toate drumurile; răutatea şi invidia între noi de acelaşi sânge; lipsa de credință fierbinte în Dumnezeu; lipsa iubirii şi a iertării; înstrăinarea de valorile strămoşeşti; fuga de a pune osul la muncă; dorința de câştig necinstit şi îmbogățirea peste noapte! Iată ce ne spune nemuritorul Eminescu: „Cel mai strălucitor dintre fluxurile timpului nostru orientat în sens material rămâne totuşi banul. Iar strângerea lui masivă şi cât mai fără trudă cu putință îl reprezintă pe diavol, apărut tocmai în aceste vremi în locul celui biblic, detronat. Cât de lipsită de sens e tăgăduirea lui! Diavolul trăieşte în sfera realului şi acționează-n lumea toată ca stihie [element] a negării: patimile şi poftele senzuale din inima omului sunt demonii activi care se îngrijesc zelos şi se străduiesc ca diavolul şi faptele drăceşti să nu înceteze vreodată. Iar liber-cugetătorul materialist cel mai cras, care persiflează cu zâmbet superior vechea credință biblică declarând că nu crede nici în iad nici în satana, îl poartă probabil în sânu-i pe cel mai rău diavol, care, atunci când el râde dispreţuitor, îi [şi] pune, batjocoritor, o piedică înțeleptului bărbat“. Țara este mare şi avem toți loc pentru a o face frumoasă şi bogată!

Ar fi ultima neghiobie ca să mai fie războaie după atâtea lecții usturătoare din istoria lumii. Dacă pământul s-a îngreunat (asta este o glumă demografică!), fiind miliarde de oameni, Dumnezeu găseşte în înțelepciunea Lui soluția cea mai viabilă. El poate face într-o clipită o mie de miliarde de oameni şi tot într-o clipită poate schimba direcția Pământului şi soarta celor ce-l locuiesc. Iar noi să ne batem precum chiorii (cum se spune!) ar fi o ruşine a veacului în care suntem, ca să nu mai vorbim de ruşinea mondială când ne gândim, că din mii de ani nu am avut pace decât câțiva zeci de ani!

Şi dacă n-o retezăm cu neopăgânismul, s-ar putea să primim o palmă zdravănă de la Dumnezeu, ca să ne învățăm minte! Să nu uităm!

Ce credeți legat de refacerea Bisericii Creştine ?

Acum câțiva ani, Episcopia Argeşului şi Muscelului a fost vizitată de Ministrul Culturii, Cardinalul

Paupard din Cetatea Vaticanului. Printre alte întrebări s-a numărat, după cum era şi firesc şi aceea dacă se va putea ajunge vreodată la unirea Bisericilor din care facem parte, adică Biserică Ortodoxă cu Biserica Romano-Catolică. L-am văzut a fi sincer întru auzirea opiniei exprimate şi atunci, mai în glumă, mai în serios am început să-mi desfăşor părerea pe care o am mai de multă vreme şi la care, am meditat ca şi creştin, teolog şi cleric. I-am spus că este greu acest lucru, dar nu imposibil, iar pentru a ajunge la o unitate adevărată în credinţă este necesar un timp oarecare. Dezbinările şi schismele au o vechime de aproape o mie de ani, iar pentru tămăduirea rănilor este nevoie de o vreme oarecare. Să nu spunem că este necesar de încă o mie de ani pentru a se reface stricăciunea, dar de câteva zeci de ani, este absolută nevoie. Astăzi mijloacele de prăbuşire şi alte nenorociri precum şi posibilitatea de a preveni şi repara ce s-a stricat în timp sunt ultramoderne, sofisticate aş putea spune. Comunicarea dintre noi este ultrarapidă. Mijloacele tehnice ne ajută. Problema principală este disponibilitatea noastră spre comunicare, *comunicarea* după cum bine se ştie, duce la *comuniune*, stare de care avem mare nevoie. Numai că, după cum se vede, nu prea avem pornire spre acest drum. Înstrăinarea şi orgoliul, sau mai bine zis, *suficienţa de noi înşine*, ne proţăpeşte locului aşteptând şi poate nici măcar aceasta, ca singur Dumnezeu să facă reparaţiile la stricăciunile săvârşite de noi.

Cardinalul Paupard, francez de neam şi de o delicateţe ieşită din comun, mi-a dat dreptate, citindu-se o bucurie nedisimulată pe faţa lui. Sigur că am continuat, spunându-i apăsat că este nevoie să se facă o lucrare specială la nivel de ierarhie şi apoi la nivel de profesori teologi precum şi schimbarea atitudinii din partea ambelor Biserici de a nu se mai ocărî reciproc nici în scris şi nici în vorbă. Am citit multă literatură teologică, studii şi opinii mai vechi şi mai noi, unde se exprimau poziţii de care Iisus n-ar fi fost bucuros, fără să mai adăugăm opiniile altor culte şi confesiuni, de parcă Dumnezeu s-ar fi împărţit, după cum avertiza Sfântul Apostol Pavel, mustrând pe creştinii din vremea apostolatului său, fiind necesar şi astăzi acest lucru, cu multă precădere!

La nivel ierarhic, Patriarhul Teoctist a făcut un pas mare, istoric, în cadrul Ortodoxiei, invitând pentru prima oară în istoria Bisericii, în mai 1999 pe Papa Ioan Paul al II-lea şi vizita oficială după câţiva ani, în octombrie 2002, a Patriarhului Teoctist la Roma. A fost un act remarcabil şi plin de o adâncă semnificaţie istorică. Dacă se va continua în acest ritm şi se vor elimina toate deosebirile care s-au amplificat într-o măsură mai mare sau mai mică, se va ajunge la bucuria comuniunii!

La noi ortodocşii trebuie o aplecare frăţească şi de bună înţelegere, de bună seamă şi din partea Bisericii pe stil vechi, care este o fracţie din Biserica Ortodoxă precum şi o comuniune de slujire mai rapidă cu ierarhia greco-catolică. *Adică să se ajungă la stadiul anilor 1940, când preotul greco-catolic atunci când pleca în concediu lăsa ca şi suplinitor pe preotul ortodox în parohie, preotul ortodox făcând acelaşi lucru fără nici o suspiciune sau neîncredere.* Trebuie să se înţeleagă odată pentru totdeauna că, Euharistia săvârşită de catolici, sau greco-catolici, sau stilişti, nu este mai dulce sau mai sfântă decât a ortodocşilor!

Euharistia, Spovedania, Botezul, Mirungerea, Preoţia, Căsătoria, Maslul, *Sfintele Taine* numite de ortodocşi, greco-catolici şi stilişti, sau *misteriile* numite de catolicii apuseni, care înseamnă acelaşi lucru, sunt la baza Bisericilor!

Să amintim că, au de asemenea aceleaşi trepte ierarhice: *episcop, preot, diacon,* cei care săvârşesc prin succesiune apostolică Sfintele Taine în mod valid, precum şi *Sfânta Scriptură, Sfânta Tradiţie, Sfinţii Părinţi şi Sfintele Canoane!*

Biserica Romano-Catolică sau Apuseană pentru că Biserica Ortodoxă este Răsăriteană, de parcă Hristos ar fi de Apus şi de Răsărit, are de făcut împăcare cu Biserica Anglicană, ruptă din sânul Bisericii Catolice; cu Biserica Protestantă, ruptă tot de la sânul ei, iar din cea Protestantă întregul noian de neoprotestanţi sau denominaţiunile de pe faţa pământului, cum ar fi: *omul* şi *bisericuţa lui*!

De asemenea venirea acasă şi a Bisericii Vechi Catolice, desprinsă din anul 1870 din trupul Bisericii Catolice.

Refacerea Trupului Bisericii Ortodoxe şi Catolice, adică fiii plecaţi din motive pământeşti să vină acasă, în vatra Bisericilor, ar fi un pas bun pe drumul refacerii unităţii.

Este vremea unor reflectări extrem de serioase în vederea refacerii unităţii creştine, lăsând la o parte ceea ce ne dezbină, adică un procent de 5–10% şi a fructifica ceea ce ne poate uni în numele lui Dumnezeu, adică procentul de 90–95%!

Se impune o refacere grabnică a Bisericii Creştine din lume! Fără rugăciune nu vom putea face nici un pas! Fără adumbrirea Duhului Sfânt, Care pretutindenea este şi pe toate le împlineşte, nu se poate ajunge la unitatea creştină!

Fără a ajunge cu toţii — lucru posibil — la starea la care ne chema mereu Iisus: „Fericiţi cei curaţi cu inima că aceia vor vedea pe Dumnezeu!“ (Matei 5,8), adică la starea de absolută curăţenie la inimă şi la suflet, nu vom reuşi să facem nici un pas spre *unitatea creştină*, al Cărui Cap este Iisus Hristos, Cel Întrupat pentru ca *să fim noi toţi una* şi să moştenim, ispăşiţi de păcate, Împărăţia Cerurilor!

Fără a ne lepăda de toate orgoliile şi înţepenirea — uneori — în lucruri formale peste care se poate totuşi trece, pentru a se face *pace* în *inimile oamenilor*, ne vom simţi *mustraţi* de Dumnezeu auzind: „Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema!“ (Matei 5, 9).

Trebuie să reamintesc din nou că gestul Bisericii Ortodoxe Române de a arăta o nădăjduitoare deschidere spre lumea catolică a fost de o înaltă şi apostolică deschidere, cu chemare de a se trece peste barierele omeneşti!

Istoria universală va consemna cu *litere de aur* această deschidere sinceră şi atât de responsabilă în faţa lui Dumnezeu.

Am putea spune că mileniul III şi-a deschis porţile pentru reconciliere, pentru sfântă împăcare!

Să stăruim în rugăciune, aşa cum în luna ianuarie a fiecărui an o *săptămână a rugăciunii ecumenice*, adică a tuturor cultelor, este un bun început! Dar să nu rămânem numai la atât!

Să stăruim în rugăciune şi să lucrăm pentru a ajunge la *Comuniunea Euharistică* atunci când toţi ne vom împărtăşi cu *Iisus Euharisticul* şi *vom învăţa drept Cuvântul Adevărului*!

Doar păcatele noastre stau drept poticneală în drumul spre refacerea Unităţii Creştine Dreptmăritoare!

Aşadar, Cler şi Popor al lui Dumnezeu să spunem din toată inima: „Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta şi după mulţimea îndurărilor Tale, şterge fărădelegea mea … Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule!“ Fie voia Ta!

Ce rol credeţi că ar putea juca România, ca ţară ortodoxă, în destinul Europei?

Cred că România ca Ţară Ortodoxă va juca un mare rol în destinul Europei. André Malraux a spus că: „Voi, românii, sunteţi deţinătorii unei strălucite spiritualităţi şi aceasta nu se poate desprinde de cea religioasă, adevărata credinţă în Dumnezeu!“ Iar afirmaţia Papei Ioan Paul al II-lea, când ne-a vizitat Ţara, despre România, a numit-o „*Grădina Maicii Domnului*“, se leagă de ceea ce a scris Marluaux!

Toate bune dacă ne reconsiderăm pe noi înşine, acasă, aici în spaţiul carpatic! Nici un rău nu ne va atinge! Dumnezeu este deasupra destinelor omenirii!

Afost Papa Ioan Paul al II-lea un om chemat de Dumnezeu la o lucrare grandioasă?

Când trebuie să scrii despre un om, oricare ar fi el, de pe faţa pământului, stai locului şi gândeşti cam despre ce ar trebui să scrii şi gândul te duce la o sumedenie de întrebări. Când scrii însă despre un lider, oricare de pe mapamond, lucrurile se desluşesc cât de cât pentru că azi este foarte uşor să te informezi în lumea aparaturii performante, şi aceasta, la drept vorbind, totuşi fragmentar şi incomplet.

Când ai prilejul să scrii despre un lider spiritual cum a fost, este şi va rămâne, Papa Ioan Paul al II-lea, lucrurile se limpezesc de-a dreptul.

După câte îmi amintesc, era prin anul 1966, când preot paroh fiind la Tioltiur, în inima Transilvaniei, ascultam noaptea la Europa liberă despre prăznuirea unui mileniu de creştinism în Polonia. Am urmărit întreg programul care a ţinut mai multe zile mai ales cu manifestări grandioase în

oraşele mari ale Poloniei.

Autorităţile comuniste s-au opus după cât le-a ţinut puterile. Creştinii catolici polonezi s-au manifestat, - ca unul -, cu o forţă uriaşă spirituală, arătând lumii şi limpezind ce înseamnă credinţa în Dumnezeu. Cardinalul Poloniei Vyszynski avea restricţii de circulaţie cu maşina şi peste tot prin Varşovia. Am auzit cum polonezii treceau pe umeri maşina peste locurile de restricţii, spre uimirea organelor poliţieneşti. Drept să spun, eram entuziasmat peste măsură şi nu puteam comunica bucuria mare ce încercam de teamă să nu fiu spus că ascult posturi străine.

Numele care se repeta mereu la radio atunci era cel al Arhiepiscopului de Cracovia, Karol Wojtyla! Aşadar, mileniul de creştinism sărbătorit avea să propulseze spre zările lumii numele celui care peste un deceniu avea să devină capul Bisericii Romano-Catolice. El a fost atunci inima şi sufletul prăznuirii creştine într-o ţară pustiită de comunism şi ateism ca şi România.

Aşa l-am cunoscut pe curajosul şi inimosul slujitor al lui Hristos, un adevărat atlet al credinţei zilelor noastre.

După triumful prăznuirii mileniului creştin polonez, atunci când s-a pus problema alegerii unui nou papă, Biserica Romano-Catolică şi-a îndreptat privirile spre Cardinalul Karol Woytila, neuitând puterea de mărturisitor al credinţei catolice, chiar dacă nu era italian ci un slav din Răsăritul Europei. Ştia Conclavul să aleagă!

M-aş bucura ca Papa Ioan Paul al II-lea să fi lăsat un jurnal, precum i-a fost şi lucrarea. Acolo, dacă ar fi, s-ar găsi scrisă durerea lui, dar şi a noastră, că în Constituţia Uniunii Europene nu se pomeneşte cuvântul *Dumnezeu* şi nici cuvântul *creştin*, Roma şi episcopul ei aflându-se chiar în inima Europei creştine de mii da ani. Dar consolarea ar cădea şi pe drept cuvânt, ca roua pe câmpul înverzit, cuvântul lui Dumnezeu şi mai ales *lucrarea Lui*, să fie în inimile şi în viaţa noastră şi nu pe filele unei constituţii făcute de oameni şi trecătoare ca ziua de ieri.

S-ar mai găsi scris acolo că lumea s-a îndepărtat de iubirea de Dumnezeu şi de respectul cuvenit fiecărei zidiri. Tot acolo am găsi scris despre bucuria plecării sfinţilor Ioan Gură de Aur şi Grigore de Nazianz de la Roma la Constantinopol, de unde au fost răpiţi de un amar de secole. Aşa a gândit pentru a se îndrepta căile strâmbe şi a se apropia cu sinceritate de ortodoxie. O dorea cu faptele şi nu numai cu vorbele.

N-ar lipsi, poate, din jurnal nici dorinţa şi sfaturile date Bisericii Greco-Catolice de a avea pace cu Biserica Ortodoxă şi de a nu se răvăşi în supărare şi ură pentru zidirile care trec şi nici pe ură confesională, noi fiind o Biserică din aceeaşi rădăcină apostolică a Domnului Iisus Hristos.

Mai dând câteva file, am putea citi bucuria papei că a putut birui îndărătnicia politică şi catolicii cubanezi au putut prăznui Paştele şi Crăciunul ca toţi creştinii din lume.

Prin mai 1999, am găsi spre exemplu în presupusul jurnal câteva fraze de inimă despre primirea excepţională în Biserica Ortodoxă Română, de creştinii minunaţi păstoriţi de Patriarhul Teoctist, întâiul patriarh apostolic, care a avut bucuria de a împărtăşi bucurie! Mi-a spus fostul premier Petre Roman că a stat treizeci de minute cu Papa Ioan Paul al II-lea şi aproape tot timpul şi-a amintit cu vădită emoţie despre cea mai frumoasă şi sinceră primire din viaţa lui avută în România.

Putem crede aceasta! A vorbit despre Andrei, despre o biserică apostolică soră, despre Grădina Maicii Domnului, despre sfinţii români, despre Eliade, Stăniloae, Eminescu, Steinhardt monahul de la Rohia, despre martiriul bisericii. Discursurile şi le-a citit în limba română cu o intonaţie aparte. Parcă le-a citit cu inima, cu sufletul. Şi aşa a fost. Când l-a întrebat Preşedintele Emil Constantinescu de ce nu a folosit limba franceză pentru limba română, că are aceeaşi rădăcină şi a folosit limba poloneză, a spus că a folosit limba poloneză pentru că este limba de inimă, de suflet, limba maternă şi a dorit să fie cât mai aproape de duhul limbii române.

Era spre apusul vieţii pământeşti! Totul era limpede. Avea în faţă apropiata trecere spre Ţara de peste veac.

Pe o altă filă a jurnalului ar putea fi scris că nu s-a făcut pace în Irlanda multă vreme; că anglicanii nu se întorc acasă; că vechii catolici stau mai departe, că Biserica luterană este aşteptată ca fiul plecat de acasă. Iar mai încolo, câteva fraze subliniate: comisiile interteologice ortodoxo-romano-catolice n-au mai lucrat cu sârguinţă din cauza vremurilor tulburi, pentru viitoarea unire a Bisericilor lui Hristos!

A fost şi el un biet om chemat de Dumnezeu la o lucrare grandioasă. N-a putut face tot ceea ce a

gândit şi a dorit pentru Biserica lui Hristos. A lăsat însă un drum deschis, drumul păcii, al dialogului, al concilierii şi iubirii creştine. A dorit să se surpe toate zidurile şi concepţiile care separă pe bieţii oameni.

Vizitele pastorale ale Papei Ioan Paul al II-lea vor rămâne unice în viaţa Bisericii Romano-Catolice. Aici poate fi numit cel Mare, cu adevărat. Cât despre *unitatea credinţei în Hristos Iisus*, pentru care trebuie să ne ostenim toţi, este încă mult de lucru. El a plecat către Domnul nemulţumit. Unitatea credinţei rămâne o speranţă şi o datorie şi pentru viitorul papă. Mai mult, rămâne o responsabilitate pentru fiecare dintre noi de a ne osteni să ne reconvertim la Hristos, să începem în fiecare zi o viaţă nouă, curată, responsabilă şi plină de bucuria Învierii!

Care sunt în prezent raporturile dintre Biserica Ortodoxă Română şi evrei?

M-am gândit că ar fi bine să amintesc un dialog pe care l-am avut prin anul 1992, când eram colegi de Parlament, cu distinsul profesor universitar Ştefan Cazimir.

Dumnealui stătea cu un rând de scaune, nu fotolii comode de acum, în faţa noastră, colegă apropiată având pe Doamna Iorga. Cu câteva zile înainte se pare, avusese loc o discuţie pe tema antisemitismului. Când a sosit domnul Ştefan Cazimir era cumva intrigat că nu se mai termină cu astfel de discuţii şi din ce în ce devenea tot mai vehement. Am intervenit spunându-i că şi eu sunt supărat pe astfel de discuţii care nu ar mai trebui să existe niciodată. Atitudinea mea i s-a părut, oarecum, curioasă, mai ales că subliniam cu seriozitate părerea mea. Când m-a întrebat, surprins, de ce totuşi am astfel de părere, i-am spus, la ureche că şi eu sunt *evreu*!

A rămas blocat! Cum? Sunteţi evreu? Dar cum aţi ajuns episcop ortodox? a căzut fulgerător întrebarea.

A sosit în sală Dan Marţian, preşedintele Camerei Deputaţilor şi s-au început imediat lucrările. Vădit surprins, Ştefan Cazimir se tot întorcea spre mine cerându-mi detalii. I-am spus că în pauză mă voi detalia mai pe larg şi să aibă *puţintică răbdare*, vorba lui Caragiale.

Din când, în când, se întorcea către mine să vadă probabil dacă nu am glumit. Nici vorbă, mi-ar fi fost răspunsul!

Se ia pauză. Profesorul Cazimir se răsuceşte imediat din scaun şi mă roagă să continuăm discuţia, că i se pare ceva extraordinar. L-am întrebat dacă ştie bine Biblia şi nu numai opera lui Caragiale, în care este expert. Desigur, a fost răspunsul prompt. Atunci i-am spus că, după cum se ştie, întreg neamul omenesc are un început, iar strămoşii noştri, a tuturora, adică cei dintâi părinţi sunt Adam şi Eva, precum citim în Geneză, cea dintâi carte din Biblie. Este adevărat, a fost rapid răspunsul! Oare noi cei doi, Ştefan Cazimir şi Calinic episcopul, nu avem aceiaşi primi părinţi? Da, sigur că da, răspunde entuziasmat Ştefan Cazimir!

Aşadar, cum este posibil să luptăm unii împotriva altora? Tragedia este din zările Creaţiei omului pentru că pruncii lui Adam şi Eva, Cain şi Abel, s-au păruit şi prima omucidere s-a comis la porţile Paradisului. Şi de atunci, în libertatea pe care ne-am dorit-o de la început, se repetă din nefericire aceleaşi lucruri, întru veşnică nemulţumire sau *protest* că am fost alungaţi pe drumuri. Nu putem şti exact de unde începe drama şi unde se termină tragedia!

Domnul a zis lui Cain: „Unde este fratele tău Abel“? El a răspuns: „Nu ştiu. Sunt eu păzitorul fratelui meu“? Şi Dumnezeu a zis: „Ce ai făcut? Glasul sângelui fratelui tău strigă din pământ la Mine. Acum *blestemat* eşti tu, izgonit din ogorul acesta, care şi-a deschis gura ca să primească din mâna ta sângele fratelui tău! Când vei lucra pământul, să nu-ţi mai dea bogăţia lui. Pribeag şi fugar să fii pe pământ“. Cain a zis Domnului: „Pedeapsa mea este prea mare pentru ca s-o pot suferi. Iată că Tu mă izgoneşti azi de pe faţa pământului; eu va trebui să mă ascund de Faţa Ta, şi să fiu pribeag şi fugar pe pământ; şi oricine mă va găsi, mă va omorî“. Domnul i-a zis: „Nicidecum! … Şi Domnul a hotărât un *semn* pentru Cain, ca oricine îl va găsi, să *nu-l omoare*.“ (Geneza 4, 9–14).

Plecând din Eden, Raiul pământesc, ne-am împrăştiat pe faţa întregului pământ zidit de Dumnezeu şi cu porunca de a creşte şi de a ne înmulţi: „Dumnezeu i-a binecuvântat, şi Dumnezeu le-a zis: Creşteţi, înmulţiţi-vă, umpleţi pământul, şi supuneţi-l; şi stăpâniţi peştii mării, peste păsările cerului şi

peste orice vieţuitoare care se mişcă pe pământ!“ (Geneză 1, 28).

De atunci şi până azi şi cât va fi lumea omenirea se străduieşte să umple pământul cu prezenţa sa dar şi cu problemele sale, unele mai complicate decât altele. În acest context ar intra şi problema relaţiei evreilor cu ortodocşii în general şi românii ortodocşi în mod special. Cercetând Istoria Bisericii dintru începuturi vedem că în general n-au fost probleme. În spaţiul în care ne-a aşezat Dumnezeu, au venit evreii prin secolele XVI şi XVII, în chip sporadic şi în număr vădit, mult mai mare în prima jumătate a secolului XIX, pe timpul lui Cuza şi a Regelui Carol I când se punea problema naturalizării adică a drepturilor cetăţeneşti depline precum le aveau românii. Deşi românii erau în procent de 90% (este vorba de populaţia Moldovei) nu se înregistrează persecuţii religioase. Templul Coral din Bucureşti de pe vremea lui Cuza, se pare, este un locaş de cult monumental cu care se poate mândri în faţa Europei.

Mai mult, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a luat în anul 1879 o hotărâre privind relaţiile noastre cu celelalte culte, după Războiul de Independenţă, prin care se arăta că este interzis să se facă prozelitism şi că toate etniile au drepturi egale.

Patriarhul Justinian a adâncit relaţiile de bună convieţuire cu evreii, rabinul Moses Rosen fiindu-i prieten confident patriarhului, după propriile mărturii făcute în public.

Patriarhul Nicodim a intervenit la Antonescu precum şi Mitropolitul Nicolae al Ardealului, iar de la Arad episcopul Andrei Mageru, pentru a fi salvaţi evreii în timpul războiului. Alexandru Şafran, Rabinul Şef, acum în Elveţia, a apreciat în cuvinte emoţionante actul săvârşit de Ierarhii Bisericii Ortodoxe Române, precum se vede şi înscrisul său în Cartea de Aur a Patriarhiei Române când a vizitat România, după 1990. „Dumnezeu să binecuvânteze nobilul Popor Român. Alexandru Şafran, (fostul Rabin Şef al Comunităţii evreieşti din România), 28 martie 1995.

Ellie Wisel, născut în Sighetul Marmaţiei, membru de onoare al Academiei Române, deplânge dezastrul care s-a consumat în Ardealul de Nord, care din anii 1940–1944 a fost ocupat de Ungaria şi precum grăieşte Istoria, atunci au fost deportaţi cei mai mulţi evrei. Deci *persecuţii* şi *deportări* în adevăratul înţeles al cuvântului, cum a făcut Hitler în toată Europa, au fost în Maramureş, Sălaj şi în toate localităţile unde erau evrei, precum mărturiseşte şi marele istoric profesor Mircea Păcurariu.

Cine a văzut documentarele de la televiziunea din România şi pe cele din lumea europeană şi cei care au citit cartea Fabrica Morţii şi alte scrieri în această cauză, rămâne înmărmurit. Recent am vizionat un documentar cum se făceau deportările din Polonia. Pe vremea lui Horthy, în Ardealul de Nord, ocupat prin Dictatul de la Viena în 1940 de Ungaria, tratamentul inuman a fost aplicat şi episcopului Nicolae Popovici de la Oradea deportându-l în trenul cu vagoane pentru vite, iar satele Ip şi Trăznea din Sălaj au fost rase de pe faţa pământului.

Prin anul 1888, publicistul şi cărturarul Bruto Amante a tipărit la Roma o carte intitulată România Illustrata — Ricordidi viaggio (România ilustrată — Amintiri din călătorii. Există în cartea lui Amante un capitol care atrage atenţia, atât prin titlul, cât şi prin conţinutul său: La Muntele Athos. Religia şi toleranţă religioasă, pp. 179–200). Capitolul respectiv îşi propune să dea informaţii (unui public italian, deci de confesiune catolică) asupra *ortodoxiei*, în genere, şi asupra *particularităţilor ei româneşti în special*, după care se ocupă de *toleranţa* pe care autorul o constată la noi — atât în trecutul istoric, cât şi în actualitatea de la sfârşitul secolului al XIX-lea — faţă de celelalte *religii* şi culte religioase.

Amante, vorbind pe larg de această *tipică* şi *largă înţelegere confesională*, pune la inimă o trăsătură definitorie a poporului nostru. Se ştie că la noi nu au existat războaie, mişcări sau conflicte generate de un substrat religios. În acelaşi timp, poporul român a privit cu înţelegere, fără dispreţ, dar şi fără ispită, credinţele sau *„legea“* îmbrăţişată de alţii.

Bruto Amante afirmă: „*Toleranţa religioasă în sens absolut, este prerogativa românilor* (…) În vremea luptelor de tot felul, mulţi străini s-au refugiat aici. Nu numai că românii nu au încercat atunci să facă vreo propagandă printre nou-veniţi; dar le-au dat chiar locuri pentru a-şi construi biserici, au făcut chiar şi danii acestor locaşuri!“ (La Romania …, pp. 185–186).

Am pomenit de Templul Coral din Bucureşti, o mândrie ca arhitectură, frumoasa sinagogă din Piteşti, sinagogile din alte oraşe ale ţării, numai oraşul Târgu Neamţ numărând vreo şapte.

În prezent, raporturile dintre Biserica Ortodoxă Română şi evrei sunt de *respect reciproc* şi *bună*

conviețuire şi *înțelegere.*

Putem spune, aşadar, că România n-a ucis!

Au ucis doar *accidente socio-politice* din România, nedorite de românii paşnici şi iubitori de neamuri!

Ce anume restabileşte ordinea în cosmos?

Când eram elev la Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamț, atunci când se întâmpla ca cineva să facă vreo trăznaie, eu săream să spun că sunt vinovat. Iar atunci când eram elev la Bălțăteşti, aveam obiceiul să spun aşa mereu până când am primit un toc de bătaie de la director de am văzut stele verzi. Mult mai târziu, mi-am dat seama, că atunci, aproape inconştient, făceam bravuri, mai în glumă, mai în serios. Colegii erau bucuroşi şi dădeau semne de admirație pentru că mă erijam într-un fel de *țap ispăşitor*! La maturitate am înțeles şi vorba aceasta, care se mai spune, din când în când.

La Cernica, prin anii '70 ai secolului trecut, a venit în vizită poetul Ioan Alexandru. Când l-am condus la autobuz şi s-a deschis uşa automat, un călător care stătea pe un scaun mai la vedere, dar se cam legăna a bețivire, deschizând ochii m-a văzut şi rapid mi-a zis, spre hazul celor dinăuntru: Țapule! Iar înainte de a se închide uşile, a spus mai vârtos ca la început: Țapule ispăşitor! După o vreme, mă văd iar cu Ioan Alexandru şi-mi spune: Frate Calinic, m-am bucurat să aud din gura acelui om, cel mai frumos cuvânt care se putea spune unui muritor, de pe acest pământ. De atunci, orice s-a întâmplat, rău mai ales, mi-am spus, fără cruțare, că *numai eu sunt vinovat*!

Îmi spun şi acum, dar nu numai de fațadă, ci cred cu adevărat în folosul duhovnicesc al *asumării*. Fac acest lucru de mulți ani. Am o mare pace atunci când spun că eu sunt vinovatul, fie că sunt, fie că nu sunt!

Am crezut şi cred până la capăt că nu are importanță cine este vinovat cu adevărat. Ceea ce este important, cu adevărat, este ca cineva să-şi asume aceste vini, de orice natură ar fi ele. Parcă se restabileşte atunci şi ordinea în cosmos.

Iată ce spune Sfântul Dorotei: „Însă cauza oricărei tulburări este, dacă vom căuta cu de-amănuntul, *faptul de a nu ne învinovăți pe noi* înşine. De aceea avem toată supărarea aceasta; din cauza aceasta nu aflăm niciodată odihnă. De aceea nu este de mirare că auzim la toți sfinții că nu este altă cale spre odihnă, afară de aceasta; şi vedem că nimeni n-a călătorit vreodată pe altă cale ca să afle odihnă. Dar noi aşteptăm să ne odihnim, sau să ținem peste tot calea cea dreaptă, nesuportând niciodată să ne învinovățim pe noi înşine. Cu adevărat, de ar agonisi omul mii de virtuți, dar de nu va ține calea aceasta, nu va înceta niciodată să supere şi să fie supărat şi va pierde toate ostenelile lui. Dar ce bucurie, ce odihnă, nu va avea oriunde va merge, cel ce, precum a zis Ava Pimen, *se va învinovăți pe sine însuşi*? Căci orice pagubă, orice necinstire, sau orice necaz i s-ar întâmpla, de se va socoti de mai înainte pe sine vrednic de ele, nu se va tulbura niciodată. Şi este oare cineva mai fără grijă decât acesta?

Valurile vieții vin peste noi cu învolburare neostoită şi uităm cele ce săvârşim unii împotriva altora. Dar, din când în când, Dumnezeu ne cercetează din mila Sa dumnezeiască, pentru a nu ne prăpădi viața. Iată ce spune Ava Dorotei: „De va zice cineva: Şi dacă mă necăjeşte vreun frate şi, cercetându-mă, voi afla că nu i-am dat nici un fel de motiv, cum pot să mă învinovățesc pe mine însumi? Dar dacă se va cerceta pe sine cu frică de Dumnezeu, va afla negreşit că i-a dat vreun motiv, fie cu lucru, fie cu cuvântul, fie cu înfățişarea. Iar de se vede pe sine, precum zice, că prin nici una din acestea nu i-a dat vreun motiv în clipa de față, este de presupus că l-a necăjit altădată, fie cu lucrul, fie altfel, sau este de presupus că a necăjit pe vreun alt frate şi pentru acesta era dator să sufere; sau, adeseori, pentru alt păcat. Deci, de se va cerceta cineva, cum am spus, pe sine cu frică de Dumnezeu, şi-şi va întreba cu de-amănuntul conştiința sa, se va găsi, fără îndoială vinovat pe sine!“ (Filocalia, IX, p. 551).

Rămânem uimiți de înțelepciunea duhovnicească, dată de sus, de la Părintele luminilor, Sfinților Părinți, care ne-au lăsat cele mai mari bogății ziditoare de suflet. Ei au fost cei mai buni cunoscători ai firii umane şi n-au lăsat nimic nearătat nouă. De aceea, mai jos veți vedea ce chirurgie aplică bietului nostru comportament. Iată textul Avei Dorotei: „Se întâmplă iară şi uneori, că cineva se vede pe sine şezând în pace şi în linişte, dar când îi spune un frate un cuvânt care-l supără, se tulbură şi socoteşte de

aceea că pe drept cuvânt se supără, zicând împotriva aceluia: „De nu venea şi nu-mi vorbea şi nu mă tulbura, n-aş fi păcătuit." Dar acesta este un lucru de râs, este o judecată strâmbă. Căci, oare, cel ce i-a spus lui acel cuvânt a sădit în el patima? Acela doar i-a arătat lui patima ce era în el, pentru ca, dacă voieşte, să se pocăiască pentru ea. Aşa şi acesta şedea în pace, cum socotea el, dar în lăuntrul lui avea patima şi nu ştia. A fost de ajuns să-i spună fratele acela un singur cuvânt şi a scos la arătare tina ascunsă înăuntru. Deci, dacă voieşte să fie miluit, să se pocăiască, să se curețe, să sporească şi atunci va vedea că mai degrabă trebuie să mulțumească fratelui, ca celui ce i s-a făcut pricină a acestui folos. Atunci nu-l vor mai apăsa greu încercările, ci cu cât va spori mai mult, cu atât se vor afla mai uşoare. Căci cu cât înaintează sufletul mai mult, cu atât se face mai tare şi are putere să rabde cele ce-i vin … Deci mult bine ne face şi la multă odihnă şi sporire ne duce faptul de a ne *învinovăți pe noi înşine şi nu pe altul*, pentru cele ce ni se întâmplă!" (Filocalia, IX, p. 552).

Aşa vom înțelege mai bine, cum se duc păcatele în spinare, de fiecare dintre noi şi cum ne vine *pacea* atunci când ne punem pe noi şi numai pe noi la stâlpul infamiei! Atunci vom înțelege *ceva* din ceea ce a făcut Hristos pentru noi! Aşa vom pricepe *arta de a ne linişti!*

Capitolul 4. Românii la răscrucea vremilor

Există vreo legendă despre țara dată de Dumnezeu românilor?

Se spune că la împărțitul țărilor de pe pământ, românii s-au bucurat aşa de mult seara la foc de tabără până târziu, încât au dormit până la amiază a doua zi. Când s-au sculat nu mai era nimeni. Plecaseră toți primindu-şi țara dată de Dumnezeu.

Când se aud bătăi în porțile Raiului şi glasuri hăulind că au venit să-şi primească Țara, Dumnezeu întreabă pe Petru:

— Cine strigă, Petre, aşa spornic la porțile Raiului?

— Românii, Doamne! Au venit şi ei să-şi primească Țara, dar aseară s-au bucurat până spre ziuă şi aşa au întârziat la împărțeală, rămânând fără Țară.

— Şi cum, Petre, n-a mai rămas nimic?

— Nimic, Doamne!

Auzind românii cum stau lucrurile au început să strige şi mai tare că vor şi ei o Țară. Cum să rămână chiar ei fără Țară? Atunci Dumnezeu i-a zis lui Petru:

— Petre, caută, poate o mai fi rămas ceva şi pentru români!

— N-a mai rămas nimic, Doamne, decât o mare grădină în care Tu să te odihneşti în răcoarea serii.

— Dă-o la români, Petre, să se bucure şi ei!

Şi aşa au ajuns românii în Grădina lui Dumnezeu, locul ales, în care noi azi ne bucurăm văzând acest spațiu de frumuseți şi bogății, în care trebuie să păşim sfielnic şi să nu strâmbăm nimic din ceea ce a zidit Dumnezeu.

Dar aici, în această Grădină a lui Dumnezeu, au tăbărât veacuri de-a rândul, din toate părțile, neamuri care au primit şi ei de la Dumnezeu Țara lor. Ne-au întunecat zările, ne-au distrus cărările, au umplut de sânge brazdele, au ars grânele, au otrăvit fântânile. S-au pus cu topoarele să hăcuie şi să distrugă Grădina lui Dumnezeu dată românilor în păstrare şi bucurie.

Atunci se făcea dinafară înăuntru! Românii din Grădina Maicii Domnului au izbit fără cruțare îndrăzneala şi neruşinarea, ca minte să-i învețe. Nici o țară, adunându-i-se la un loc toată istoria de mii de ani, nu uimeşte inima văzând straja de zi şi noapte întru apărarea Grădinii lui Dumnezeu. Românii n-au glumit cu darul lui Dumnezeu, Grădina cea bogată şi frumoasă. Au ştiut că darul lui Dumnezeu trebuie prețuit şi apărat şi că ei sunt mai de casa lui Dumnezeu şi că trebuie să fie oleacă mai aparte.

Suntem şi acum în Grădina lui Dumnezeu din mila Lui. Au trecut sute şi mii de mii de ani peste Grădina lui Dumnezeu în care noi acum ne zbenguim. Copiii poznaşi spun lucruri trăsnite, cei maturi uneori din cele ponosite, unii întru deznădejdi înnorată, alții visează la altă soartă.

Constantin Noica n-a părăsit țara, Grădina lui Dumnezeu. N-a fost pişcat de *psihologia trădătorului*. Mereu spunea: „Nu-ți vine să pleci din România! E o Țară prea Țară!

Nu vroia să vadă drumurile strâmbe şi rele, gândirea fumegând a gunoaie, pornirile rebele, spaima minciunilor ideologice. Visa frumos şi cu optimism nebun în Grădina lui Dumnezeu în care călca sfielnic.

Aşa gândea Noica pentru vremurile de atunci şi de acum. Să călcăm sfielnic şi cu grijă în Grădina lui Dumnezeu, în ograda europeană, în marea Familie a lumii, zidită de acelaşi Dumnezeu Care a trimis pe Fiul Său, ca să mântuiască lumea de *Ură* şi *Răutate*.

Există o vreme din an când omul este chemat hotărât să mediteze: că trebuie să fie mai OM!

În ziua naşterii lui Iisus, Fiul lui Dumnezeu ca OM, orice zidire de pe pământ, fără să ştie poate, dinăuntru simte că este mai OM!

Aşa a turnat pentru totdeauna, Dumnezeu din iubirea Sa, peste ființa noastră, înomenirea Sa dumnezeiască!

Să ne purtăm în fiece clipă, ca prunci ai lui Dumnezeu, în frumusețea Grădinii dăruite din Iubirea Sa cea veşnică!

Care sunt primele amintiri ale PreaSfinției Voastre despre mănăstiri?

Mergând prin România şi pe lângă, am putut vedea frumuseţile semănate de Dumnezeu pe pământ. Fiecare colţ de ţară, fiecare ţară a lumii, are frumuseţi care uimesc. Doar ochi să ai şi inimă bună ca să vezi lucrurile pe dinafara lor, dar mai ales pe dinlăuntru.

Din tinereţea şcolară pot spune că dintre ştiinţele exacte mi-au plăcut fizica, matematicele şi mai ales geometria în spaţiu. Am început de copil să măsor clădirile, se desenez case şi mai ales biserici. Aveam vreo 9 ani, după cum îmi aduc aminte şi primind poruncă de la tata, m-am dus în Tisa, în munţii Neamţului ca să cosesc iarbă cu fratele meu Haralambie, cu doi ani mai mare. Ne-a dat normă pe fiecare zi. Eu nu ştiam să bat coasa pe care mi-o aranja fratele meu strâmbându-i tăişul ca să nu mă pot ţine cu brazda de el. Făceam eforturi până-mi pornea sângele şuvoi din nas.

Văzând fratele că isprava lui a dat rezultat mi-a spus să plec de pe brazdă. Atunci m-am dus la colibă unde cu un cărbune am desenat pentru prima dată o biserică pe un răzlog (o felie ca o scândură de fag) scriind dedesubt: mănăstire! Spre uimirea mea, peste zeci de ani am văzut „opera“ din copilărie acolo unde am pus-o.

Când am avut bucuria de a fi elev la Seminarul din celebra Mănăstire Neamţ, am văzut de sute de ori inegalabila biserică a Mănăstirii lui Ştefan închinată „Înălţării Domnului“. Acolo am văzut perfecţiunea în arhitectură, iar călătorind spre casă, la Cracăul Negru, mergeam pe jos de la Mănăstirea Neamţ şi treceam pe la Schitul Vovidenia, vedeam *casa românească* a lui Visarion Puiu, mitropolitul Bucovinei, fost şi episcop al Argeşului (1921–1923). Trecând culmile munţilor singur, contemplam Schitul Procov dintr-o poiană unde timpul stătea pe loc, iar Mănăstirea Secu mă impresiona prin voinicia ei ieşită din comun.

La trei kilometri se zărea printre copacii pădurii Mănăstirea Sihăstria cea împodobită cu bătrânul în duh, Cleopa duhovnicul şi cu picturile lui Protcenco, iar Schitul Sihla mă îmbia la rugăciune mai ales în biserica dintr-un brad (făcută doar dintr-un copac).

Coboram apoi la Agapia Veche (din Deal i se mai spune de credincioşii dornici de drumeţii dumnezeieşti!) unde soarele parcă era mai aproape de pământ, iar Agapia din Vale, Agapia pictată de aproape pruncul Grigorescu îmi lăsa o emoţie greu de tălmăcit. Iar casa lui Vlahuţă cu cerdac cum nu se mai fac azi, te îmbia să intri şi să nu mai ieşi grabnic. Îmi continuam drumul prin pădure şi după o oră de mers ni se arăta Mănăstirea Văratic, un alt regat monahal ca şi cel de la Agapia. Şi aici totul era atins de perfecţiune. Iar tot prin pădure, pe drumul regelui Ferdinand ajungeam acasă plin de bucuria văzutului.

Dacă cineva va merge la Mănăstirea Horaiţa sau va osteni până la Horăicioara, aşezăminte sfinte pe plaiurile însorite din munţii Stânişoarei, va vedea o arhitectură bolovănoasă cu o pictură transparentă ca borangicul muscelean aşezat în cântec de ciocârlie.

Iar dacă pasul se învârtoşează la drum pe apa Almaşului va vedea mănăstirea cu acelaşi nume răsărind ca ghioceii în câmpul ce se deschide spre zare.

Dar Mănăstirea Bistriţa a lui Alexandru cel Bun care îţi bucură privirea şi inima la revărsatul zorilor pe ctitoria muşatină, dis-de-dimineaţă, după o călătorie de o noapte din buricul Cracăului Negru urcând şi coborând munţi cu lumânări şi felinare aprinse ca-n ziua de Înviere?

Aşa am mers ani în şir şi mereu din drag pe la toate mănăstirile celebre ale Moldovei unde m-am bucurat văzând minunile arhitecturii româneşti, şi mai târziu pe cele din întreaga ţară. Fără să vrei înveţi câte ceva din arhitectura acestei ţări. Am învăţat că trebuie respectat cu stricteţe locul şi biserica zidită pentru posteritate şi să nu dispreţuim frumuseţea lumii văzute la care au zidit Dumnezeu şi oamenii de-a valma!

Este Duhul Sfânt mereu la noi în casă?

Îmi aduc aminte că prin anul 1937, am citit undeva, de bună seamă, cel mai mare filosof al tuturor românilor, aş putea spune, din toate timpurile, Petre Ţuţea care acoperă 3.000 de ani de la Hristos spre începuturi şi 7.000 de după Hristos, l-a întrebat pe Nae Ionescu, alt neegalat: Care ar trebui să fie

însuşirile unui adevărat român? Petre Țuțea, cum îi era obiceiul de a gândi matematic întru filozofie şi morală, a zis:

1. Să fie creştin, conştiința religioasă fiind definitorie pentru orice om;
2. Să fie dispus a-şi da viața pentru România fără regret;
3. Să nu înşele pe nimeni;
4. Să nu necinstească nici o fecioară, pentru a nu ofensa majestatea Maicii Domnului şi
5. Să-şi recunoască limitele şi să respecte ceea ce poate face altul şi nu poate face el!

Când sunt aşa oameni, cu aşa gândire, scris şi voire, apoi poți spune că Duhul Sfânt este la noi în casă! Este în toate ale noastre lucrări mici şi mari, deopotrivă. Este bucuria care nu se mai termină niciodată. Să simți şi să recunoşti puterea şi lucrarea Duhului Sfânt din rugăciunea, aş zice, cea mai frumoasă din Cer şi de pe pământ, din toate timpurile: Împărate Ceresc, *Mângâietorule, Duhul Adevărului,* Care *pretudindenea eşti şi pe toate le împlineşti, Vistierul bunătăților şi Dătătorule de viață, vino şi Te sălăşluieşte întru noi şi ne curățeşte pe noi de toată întinăciunea* (spurcăciunea) şi *mântuieşte, Bunule, sufletele noastre*!, este de bună seamă un progres întru simțire şi gătirea inimii de a primi focul cel ceresc al Duhului Sfânt.

De Cincizecime, cincizeci de zile de la Învierea lui Iisus din mormânt şi după Înălțarea la Cer, potrivit promisiunilor lui Iisus, Duhul Sfânt s-a coborât sub chipul *limbilor de foc*, peste Sfinții Apostoli, care erau adunați cu Maica Domnului şi cei peste 120 de ucenici.

Graiuri noi auzea mulțimea, iar peste cincisprezece neamuri, în limba proprie auzeau cuvântul de foc al lui Dumnezeu, adăugându-se prin botez ca la *trei mii de suflete*. Aşa a luat ființă prima Biserică văzută a lui Dumnezeu pe pământ, care se va întinde până la marginile lumii şi în care suntem şi noi românii secolului XXI, din mila cea mare a Părintelui Luminilor.

Tot ce viază, tot ce mişcă pe pământ, viața sub toate ipostazele ei, sunt *darul* de *viață al Duhului Sfânt* şi noi mereu confirmăm acest lucru, atunci când glăsuim întru rugăciunea *Împărate Ceresc*, zicând că Duhul Sfânt este şi *Dătătorul de viață*.

Să gândim la aceasta mereu. Oricum ar fi, noi tot suntem în Duhul Sfânt, fie că înțelegem şi vrem aceasta, fie că nu putem sau nu vrem. Atât timp cât *se nasc prunci pe pământ*, răsare şi rodeşte lanul de grâu întru prescură de slujbă şi pâinea noastră cea de toate zilele, iar florile zâmbesc în culoare şi parfumul de care se îmbată ciocârliile străbătând văzduhul plin de soare, Duhul Sfânt este la noi în casă! Să nu vă temeți!

Noi toți am fost născuți şi crescuți prin puterea Duhului Sfânt. Omenirea întreagă, de-a lungul şi de-a latul timpului, este opera Duhului Sfânt, *Dătătorul de viață!*

În clipele de linişte şi taină, mama mi-a spus, aproape în şoaptă, că m-a născut în Duminica Rusaliilor. Îşi dorea să aibă o fată pentru că născuse la început un băiat. Mi-a spus că m-a născut după masă, pe la ora 5. Dacă mă năştea dimineața, zicea că aş fi fost fată, dar aşa, născut după masă, am venit pe lume băiat. Am spus-o aceasta la Catedrala Episcopală din Curtea de Argeş chiar ieri, în Duminica cea Mare, că aşa se mai numeşte pe la noi Duminica Rusaliilor. Pentru prima dată am făcut în public această mărturisire, fiindu-mi puțin ruşine, dar am îndrăznit, ştiind că voi fi iertat.

Am fost înregistrat la Primărie pe 6 iunie, după o săptămână şi ceva, moşica Anica lui Cojoc uitând ziua când m-am născut din cauza spaimelor cauzate de bombardamentele zilnice, frontul fiind aproape de satul Cracăul Negru unde m-am născut din mila Domnului!

În viața fiecăruia dintre noi, dacă n-am uita şi am fi doar un pic grijulii, am afla lucruri extraordinare. Ia să întrebăm fiecare pe mamele noastre, mai ales, de câte ori nu au fost salvate de Duhul Sfânt în lucrarea cea mare a vieții?

Veți afla lucruri uimitoare şi uluitoare!

Fiecare mamă în lucrarea vieții este podoaba Duhului Sfânt! Şi aşa trebuie să rămână de-a pururi!

Mama mi-a spus într-o zi, că eram doar de câteva luni şi m-a lăsat în leagăn în grija fratelui Haralambie care avea doar doi ani. Ducându-se după apă la depărtare de câteva case, a început să urle sirena care anunța un grabnic bombardament.

De spaimă s-a ascuns într-o pivniță. După încetarea nenorocirii, a luat apă în găleată şi se îndrepta spre casă, trecând pe lângă o poartă deschisă de pe uliță. După câțiva metri, o ghiulea rătăcită a izbit poarta care s-a făcut țăndări. În chip minunat, mama a scăpat doar cu spaimă. Acasă m-a găsit umflat

de plâns ca un pepene, iar fratele din legănat m-a răsturnat cât colo prin casă. Şi mi-a zis: Mare spaimă am tras, Costică al mamei, şi dacă mă omora obuzul, Doamne, ce s-ar fi întâmplat cu voi, încheia printre lacrimi mărturisirea care n-am uitat-o şi mă bucur că am putut-o adăuga aici. Aşa a lucrat Duhul Sfânt atunci, de la începuturi, acum, şi va lucra pururea cu fiecare dintre noi!

Să spunem mereu rugăciunea Împărate Ceresc şi să ascultăm în genunchi, rugarea Sfântului Pavel: „Nu întristaţi pe Duhul Sfânt al lui Dumnezeu!“ (Efeseni 4, 30).

Duhul Sfânt e numai bucurie şi să vorbim dintru ale lui Dumnezeu, mânaţi de Duhul Sfânt! (II Petru 1, 21).

Atunci vom deveni temple, lăcaşuri ale Duhului Sfânt! „Nu ştiţi că trupul vostru este templul Duhului Sfânt?“ (I Corinteni 6, 9).

Cum l-aţi cunoscut pe Părintele Cleopa?

Satul unde m-am născut este cuprins ca un safir între diamantele monahale înşirate pe firul de aur al razei de lumină, din Ţara Muşatinilor. Prunc fiind, din casa părintească, pe cărările munţilor, ajungeam la Sihla. Peste numai o jumătate de oră eram la Sihăstria cea frumoasă cu duh de rugăciune, mireasmă de prescură proaspătă şi luminiţele clipind din candelele orânduite de sihaştrii luminaţi de Duhul Sfânt.

La Sihăstria mă trimetea mama mereu cu pomelnic şi daruri. Auzeam de Părintele Cleopa, rostit cu sfială de cei ce jug de ascultare şi-au luat de bună voie.

Fiind elev la Seminarul din vatra ca o pâine caldă a Mănăstirii Neamţ, între noi se pomeneau nume de ostenitori. Am auzit din nou despre Părintele Cleopa rostit cu pioşenie de Părintele Ioanichie Bălan, care venea adesea să-şi vadă pe fratele Vasile, colegul nostru cel zburdalnic.

Prin anii ’60 ai secolului trecut, venind din Transilvania unde eram preot ca să-mi văd părinţii, un drum nu uitam: cel al Sihăstriei, pentru a vedea şi auzi pe Părintele Cleopa, de ale cărui sfaturi se împărtăşeau din ce în ce mai mulţi români.

Doream să-l aud ce spune, doream să-l văd, mai ales cum arată acest om al cărui nume era rostit şi răspândit peste tot. L-am văzut înconjurat de un grup de călugări şi creştini de toate vârstele. Am stat puţin mai la o parte şi l-am ascultat câteva ore vorbind neîntrerupt cu o voce înaltă şi hotărâtă.

Dintr-o dată s-a ridicat de pe banca de lemn şi a spus că pleacă la Piciorul Crucii ca să-şi facă rugăciunile, binecuvântând mulţimea ascultătorilor.

Doar un singur monah îl urma la oarecare distanţă. Fără să întreb şi să-mi iau binecuvântare am pornit după dânşii spre Piciorul Crucii. Nu ştiam ce înseamnă Piciorul Crucii şi doream cu orice preţ să nu scap această ocazie. Nici unul din ei nu se uita înapoi. Când să ajungem la locul de rugăciune, face o oprire să asculte cum cântau păsările. Se bucura cu voce tare adresându-le cuvinte pe care nu le auzeam fiind prea departe.

La o mică distanţă văd o casă mititică. Am sporit pasul şi i-am ajuns din urmă dându-le bineţe şi cerându-mi iertare că am îndrăznit să merg la Piciorul Crucii. I-am auzit glasul Părintelui Cleopa:

— Te-am văzut când stăteai pe margine ascultând. De unde eşti frate? Vino mai aproape.

— De la Cracăul Negru, m-am grăbit să-i spun.

— A, da, frumos sat. Cunosc mulţi oameni de acolo: pe Ursu, pe Bilbor, pe Răclaru, pe Haralambie Argatu … O, dar ce preot aveţi voi acolo! Straşnic om este Preotul Savin! Iubeşte tare mult mănăstirile!

— Dar cum te numeşti, după ce i-am spus că sunt preot în Ardeal.

— Tocmai că aţi pomenit şi pe tata şi mă bucur din toată inima, spunându-i numele întreg. S-a bucurat şi m-a invitat în căsuţa cea micuţă cu tavanele joase. M-a întrebat ce este prin Transilvania, cum merge pastoraţia şi ce face episcopul Teofil al Clujului. Da, da, evlavios episcop!

În timp ce vorbeam ochii iscodeau căsuţa de sihastru. Era mai mult goală. Dintr-o dată zăresc un sicriu fără capac. Fără să vreau mi-a venit a plânge. I-am auzit vorba gravă:

— Asta-i căsuţa cu care plecăm la drum, nu mai plânge. L-am pus aici ca să nu uit!

Se lăsa spre seară. Mi-a spus să mă întorc la mănăstire. Mi-a făcut o dezlegare cerându-mi să-l pomenesc în rugăciuni.

Am rămas uimit de simplitatea podoabelor monahale, de bunătatea care se revărsa ca zorile şi de vorba lui anume, de parcă erau doi Cleopa.

*

Când vremile s-au asprit şi pustiirea dărâma totul în cale, prigonirile secerau de zor lanul monahal şi pe cel clerical-mirean.

Sihastrul Sihăstriei a înţeles, acum, mai mult ca oricând psalmul care zice: *„La munte suflete al meu!“*

Şi aşa, condamnatu-s-a pe sine, pentru o vreme, în munţii Neamţului, Sihăstria Sihlei, păzind aprinsă lumina credinţei în şoapte de rugăciune. Iar după o altă vreme, a coborât din nou în mijlocul poporului cel iubitor de Dumnezeu care caută izbăvirea.

Părintele Cleopa a rămas cu noi! Din când în când, ca şi profeţii, se desprinde din paginile Bibliei şi ne mai trage câte o mustrare. Iar mai la urmă ne încurajează pentru totdeauna, glăsuind din adânc de inimă: *Mânca-v-ar Raiul!*

Ar putea fi Eminescu un sfânt?

Am spus deseori că ajunge sfânt numai cine este chemat de Dumnezeu la această nobilă stare. Iar nouă, aici pe pământ, nu ne mai este frică pentru că Sfântul Pavel ne mângâie spunând: „Deci, dar, nu mai sunteţi străini şi locuitori vremelnici, ci sunteţi împreună cetăţeni cu *sfinţii* şi casnici ai lui Dumnezeu“ (Efeseni 2, 19).

Atunci când cei păcătoşi aduceau hulire lui Dumnezeu aşa cum mulţi dintre noi îndrăznesc s-o facă, din partea *sfinţilor* şi a *îngerilor*, noi nu suntem trataţi cu indiferenţă, ci din contră: „Pe când îngerii, deşi sunt mai mari în tărie şi în putere, nu aduc în faţa Domnului judecată defăimătoare împotriva lor!“ (II Petru 2, 11).

Sfinţii, atât la Ortodocşi cât şi la Romano-Catolici se fac de Dumnezeu prin Biserică, iar criteriile după care se face canonizarea, este îndeobşte asemănătoare. În primul rând stă neclintită *credinţa* în Dumnezeu, Cel Întreit în Persoane: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt! După aceea este *viaţa morală ireproşabilă*, fie că este cleric, mirean, căsătorit sau monah. În al treilea rând, în viaţă fiind să fi săvârşit fapte demne din care să izvorască *dragostea neclintită faţă de Dumnezeu şi de oameni*. Îmi vine automat în gând cum a murit Preotul Kolbe în lagărul de exterminare oferindu-se să moară în locul unui deţinut care era condamnat la moarte, având 5 copii acasă. A fost canonizat! Nici nu se putea altfel!

Se adaugă, de bună seamă, intrarea *în conştiinţa publică* ca sfinţirea multor regi, domni, călugări, preoţi, arhierei, militari, doctori, bărbaţi şi femei mai ales, magistraţi, ţărani, savanţi, pustnici, asceţi, oameni de care numai Dumnezeu ştie, întreaga gamă şi nu uităm să adăugăm cum s-au proslăvit şi marii păcătoşi, cum a fost şi tâlharul de pe Cruce, căruia Iisus i-a zis, văzând pocăinţa lui: „Amin zic ţie, azi vei fi cu mine în Rai!“ (Luca 23, 43).

Ştefan cel Mare şi Sfânt a intrat în conştiinţa românilor ca şi sfânt, înainte de a se pronunţa Biserica; am putea adăuga un şir mare de sfinţi români proslăviţi de Dumnezeu în diferite chipuri. Avem asigurarea psalmistului David când zice: „Întru *pomenire* veşnică va fi dreptul!“ (Psalmul 111, 6).

Un alt semn care ne luminează credinţa întru cunoaşterea unui sfânt este *neputrezirea trupului* şi *răspândirea unei miresme* mai presus de miresmele pământeşti, aşa cum a fost Sfântul Mare Mucenic Dimitrie Izvorâtorul de Mir şi alţi sfinţi din decursul veacurilor. Iar cine vrea să cunoască mai mult să citească în Cartea Regi IV, capitolele 4–6, unde proorocul Elisei *a făcut multe minuni în viaţă fiind,* nu numai după moarte. Tot aşa stau mărturie Vieţile Sfinţilor, cărţi istorice la îndemâna oricui să le citească!

Atât la ortodocşi cât şi la catolici, atunci când este vorba să se purceadă la canonizarea sfinţilor, se

întruneşte o *comisie* specială compusă din învăţaţi teologi, din istorici, arheologi, oameni cu pregătire academică şi prelaţi / ierarhi cu viaţă deosebită duhovnicească.

Se va constata în studii aprofundate istoria, viaţa, minunile săvârşite, pelerinajele mulţimii, manifestările în masă a evlaviei întru cinstirea unui sfânt. Se va aprecia cu maximă grijă în ce condiţii istorice s-a produs martiriul şi care sunt datele în literatura sacră şi documentele de arhivă, precum şi alte mărturii. Sunt izvoare de certă valoare precum sunt celebrele *Actele martirice* unde vedem desluşit cum erau judecaţi şi condamnaţi la moarte de către Împăraţii persecutori cei care mărturiseau pe Hristos!

La Catolici, Papa dă un decret privind venerarea publică a celui găsit vrednic pentru aceasta. Deci este vorba de un *decret* de canonizare universală, sau locală prin decret de beatificare, adică o cinstire locală a unui sfânt, Papa, fiind recunoscut, în Biserica Romano-Catolică infailibil la acordarea decretelor de canonizare.

În Biserica Ortodoxă există de asemenea, o Comisie pentru canonizarea Sfinţilor Români, aşa cum am afirmat la început, aprobată de Sfântul Sinod pentru a se documenta în privinţa declarării şi canonizării sfinţilor cărora li se pregăteşte istoricul, icoana şi slujbele cuvenite aprobate de toţi ierarhii adunaţi în Sfântul Sinod, autoritatea supremă a Bisericii Ortodoxe Române. Pregătirile se fac pentru declararea internă şi în întreaga Ortodoxie a cinstirii precum şi în spaţiul unde şi-au sfârşit viaţa cum au fost şi în anii trecuţi: Sfântul Iosif Mărturisitorul în Maramureş, Sfinţii Teodosie al II-lea de la Brazi şi Sfântul Vasile de la Poiana Mărului din Episcopia Buzăului şi Vrancei, iar în 2005 şi 2006: Sfinţii Ierarhi: Dosoftei al Moldovei şi Sucevei şi Grigorie Dascălu, precum şi Sfinţii Cuvioşi: Onufrie de la Sihăstria Voronei şi Gheorghe Stareţul Cernicăi, Căldăruşanilor şi o vreme a Mănăstirii Curtea de Argeş.

Acum 10 ani s-a propus în Comisia de Canonizare pregătirea documentară în vederea canonizării şi a Domnitorului Neagoe Vodă Basarab şi a surorii lui Basarab Întemeietorul, Teofana, precum şi a altor vrednici mărturisitori ai credinţei în vremuri de prigoană în decursul istoriei.

Cele două Biserici, Ortodoxă şi Catolică au împodobit calendarul creştin cu numeroşi sfinţi, cinstindu-se după cuviinţă. Ca şi număr, nu am putea şti exact câţi sfinţi sunt în cele două Biserici. Am putem afirma că sunt de ordinul sutelor de mii dacă ne gândim la cele zece persecuţii împotriva creştinilor din primele secole după Hristos şi altele până în zilele noastre. Singur Dumnezeu ştie! Noi suntem cinstitori de Sfinţi Îngeri şi de Sfinţi proslăviţi de Dumnezeu din rândurile omenirii. În anii 1950–1955, Biserica Ortodoxă Română, în plină prigoană ateistă, după moartea lui Stalin, a canonizat şi organizat slujbă şi pelerinaje grandioase sub conducerea Patriarhului Justinian, iar după evenimentele istorice, în anul 1992 au fost proclamaţi sfinţi români de către Sfântul Sinod condus de Patriarhul Teoctist. Şi se continuă această lucrare de folos. În calendarul nostru, se serbează sfinţi, de la unu până la cinci-şase, numărul acestora pe întreg anul, acum trece de 1200 de sfinţi întru evlavioasă pomenire. În calendarul Bisericii Ortodoxă Române există o zi specială pentru cinstirea *tuturor sfinţilor români*, aşezată în Duminica a II-a după Rusalii, potrivit hotărârii Sfântului Sinod din 20 iunie 1992.

Cât priveşte o posibilă canonizare a lui Eminescu, putem spune că este o idee de luat în considerare. Pentru mine el este de multă vreme un sfânt şi nu numai el. La vremea cuvenită, se va arăta de la Dumnezeu şi aceasta! Dumnezeu face sfinţi cu puterea Sa! Iar noi să zicem, cu profetul David: „Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi!“ (Psalmul 67,36).

Ce ne puteţi spune despre "Îngerul din Iviria"?

Prin anii 1688-1690, Constantin Brâncoveanu, domnul Ţării Româneşti, prietenul Patriarhilor din Orient şi aflat mai ales în legături strânse cu Patriarhia Constantinopolei, pe care o ajuta băneşte, a obţinut încuviinţarea de a-l aduce pe mult priceputul Andrei în ţara pe care o domnea pentru împlinirea scopurilor sale culturale.

Dacă la vârsta de 30 de ani Andrei Ivireanul, sau Georgianul, a atras atenţia domnitorului Brâncoveanu, înseamnă că i s-au măsurat vredniciile, după cum se va vedea de îndată.

Chiar în anul 1691, tipărea în teascurile tipografiei domneşti, de pe lângă Mitropolia Ţării, o carte de literatură parenetică: *Învăţăturile lui Vasile Macedoneanul către fiul său Leon*, în traducerea grecească modernă a lui Hrisant Nottara, viitorul patriarh al Ierusalimului, cu care Antim Ivireanul va avea legături întreaga viaţă, când bune, când foarte rele, după cum vom vedea.

Deşi venit mirean în ţară, sub numele de Andrei, în 1691, când tipărea cartea, va semna, ca ieromonah Antim, între timp fiind hirotonit, desigur, de marele Mitropolit Teodosie.

Scăpat din robia turcească prin răscumpărarea Patriarhiei Ecumenice şi trăind în preajma acesteia, avea să-i uimească pe cei din jur prin talentul său deosebit în sculptura în lemn, pictură, broderie, învăţătură teologică şi priceperea limbilor străine.

Cât despre arta tipografică în care a excelat, a deprins-o la Bucureşti, făcându-şi ucenicia pe lângă fostul episcop al Huşilor, Mitrofan, care conducea tipografia domnească, iar nu în afara ţării, după cum îşi dădeau cu părerea unii istorici.

Cu o putere fără seamăn, a orânduit tipărirea de cărţi pentru Ţara Românească, Arabia, Georgia natală, în limbile română, greacă, arabă, georgiană, slavonă. Această lucrare straşnică, hrana sufletului său de zi cu zi, avea să-i aducă de timpuriu invidia şi ura contemporanilor săi dinlăuntrul şi din afara ţării în care a fost chemat de Dumnezeu să slujească întru osârdie pilduitoare.

Se cunoaşte din Istoria Bisericească şi Istoria literaturii vechi chipul marelui Ierarh Antim, care peste un sfert de veac a luminat spaţiul nostru românesc, atunci când a condus, ca egumen, Mănăstirea Snagov, unde, din tipografia meşterită cu mâna sa întru desăvârşită măiestrie, a scos zeci de cărţi; ca Episcop al Râmnicului, doar trei ani, a continuat munca de scoatere la lumină a cărţilor de folos clerului pe care-l păstorea cu maximă grijă duhovnicească; iar ca Mitropolit al Ţării Româneşti, a culminat întru grija cea mare pentru izbăvirea Bisericii şi a neamului românesc de lipitorile dinlăuntru şi din afară, cu care a avut grele lupte de dat.

Antim Ivireanul, cu îndemânare de adevărat artist, a turnat litere arabe pentru tipografie, lucru confirmat şi de Atanasie, Patriarhul Antiohiei, iar mai târziu, după ce a tipărit primele cărţi arabe, le-a trimis chiar tipografia completă cu meşteri tipografi. De aici înţelegem mai bine aria de cultură universală a marelui martir Antim Ivireanul.

De la el ne-a rămas un tezaur extrem de bogat şi valoros.

Putem aminti cu îndreptăţită bucurie: Biserica Mănăstirii Antim, din Bucureşti, ctitoria mâinilor sale şi cu cheltuiala sa, după cum însuşi spune şi cu Aşezământul în 32 de puncte, unic până azi; *Predicile* sau *Didahiile,* opera celebră, scrisă într-o limbă românească ajunsă la culmile de limpezime şi forţa de exprimare; *Chipurile Vechiului şi Noului Testament*, în 505 portrete în medalion, care se numeşte şi arborele genealogic al lui Iisus Hristos. Specialiştii spun că: "De altfel valoarea artistică a acestei opere este mult mai mult decât cea literară şi istorică, cu toate că textul este, la rândul său, destul de interesant, trădând pe un fin cunoscător atât al istoriei biblice, cât şi al celei profane".

Atât domnul ţării, cât şi cei doi patriarhi apostolici: Hrisant Nottara al Ierusalimului şi Gherasim Palladas al Alexandriei, mai ales, nu vor uita cuvântarea la instalarea ca mitropolit al Ţării Româneşti, din 21 februarie 1708.

Antim Ivireanul, într-o limbă românească limpede ca şi cristalul, plină de poezie şi patos, înălţătoare şi elocventă, arată programul său de lucru duhovnicesc, aşa cum nu se mai rostise în româneşte până la el. N-a rostit cuvântarea în limba greacă, deşi erau de faţă doi patriarhi greci. Era vădită intenţia sa de a ridica limba românească la loc de cinste şi de a-şi contopi aspiraţiile cu cele ale poporului pe care urma să-l păstorească, vorbindu-i în limba lui strămoşească. El arată, întru modestia care-l caracteriza, că nu meritele sale l-au ridicat la treapta arhierească, nu acestea l-au pus să păzească turma înconjurată şi împresurată "de atâtea nevoi şi scârbe ce vin totdeauna, neîncetat, de la cei ce stapânesc pământul acesta, ci bunătatea lui Dumnezeu". El l-a trimis "Să vă fiu de mângâiere în scârbele robiei celei babiloneşti a lumii acesteia …"

Cea mai amară durere a fost când Patriarhul Ierusalimului, Hrisant Nottara, a poruncit ca Patriarhul Atanasie al V-lea al Constantinopolei şi Mitropolitul Antim Ivireanul să nu mai fie pomeniţi la slujbă, iar toate averile mănăstirilor administrate de călugării greci, precum şi treburile canonice şi administrative să fie direct în subordinea Patriarhului de Ierusalim.

Marele Antim îi scrie două scrisori usturătoare. Redăm câteva crâmpeie din scrisoarea a doua: "Şi

mai de râs ar fi să se spună că în Ungro-Vlahia se află mănăstiri supuse Patriarhului Ierusalimului sau altui patriarh… căci n-au fost vreodată, nici nu vor fi în Ungro-Vlahia mănăstiri supuse vreunuia dintre patriarhii eparhiilor străine, ci toate acestea sunt sub a noastră cârmuire în care şi când săvârşim Jertfa cea fără de sânge stăm numai noi pe sfântul scaun, nu şi Patriarhul Ierusalimului!"

Cât priveste miluirea făcută de domnii ţării în decursul timpului către Răsăritul Ortodox, spune: "…a milui e obiceiul domnilor, dar a fura cele sfinte sub pretextul milei e cu totul fărădelege", iar Bisericile din Ţara Românească "închinate odată lui Dumnezeu nu mai pot fi închinate Bisericii Sfântului Mormânt… căci nu e Dumnezeu Biserica Sfântului Mormânt, ci Biserica… precum şi celelalte Biserici" şi închei hotarât: "…nici noi nu putem să dăm drepturile noastre, chiar îngerii din cer de ne-ar porunci!"

N-a fost iertat niciodată de Patriarhul Hrisant Nottara al Ierusalimului, pe care l-a înfruntat hotărât atunci când poftea să subjuge Biserica din Ţara Românească!

N-a fost iertat de confesiunile care cotropeau Transilvania mai ales, el ajutând Alba Iulia şi Braşovul cu tipografii şi cărţi de învăţătură ortodoxă!

N-a fost iertat nici de Nicolae Mavrocordat pentru capcana în care a fost tras de intriganţi, precum că ar fi de partea Imperiului Austriac!

Oficinile intrigante din Fanar şi invidiile de moarte din juru-i l-au dus în pragul alungării din fruntea Bisericii Româneşti şi trimiterea la Mănăstirea Sfânta Ecaterina din Sinaiul Egiptului.

Marele Antim n-avea să mai ajungă acolo. Pe drum, a fost omorât şi aruncat în râul Tungia (se zice!) sau chiar poate în lacul Mănăstirii Snagov, de unde, într-o zi, se va arăta nouă, cum s-a aşezat şi în calendar, ca sfânt, de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în 27 septembrie, rugându-l să ne ajute să răzbim în viaţa aceasta "ticăloşită", cum o numea el, aprins de focul dumnezeirii!

Episcopul Gherasim al Râmnicului, cel care prin anii '40 ai secolului trecut restaura la Biserica Sfântului Antim, cotropită de cutremur, de şapte ani, a pus sub oblăduirea Marelui Martir şi Sfânt, oraşul Râmnic, unde şi-a început păstorirea în 1705.

Lui Dumnezeu şi Sfinţilor Săi fie mărirea de-a pururi, iar nouă ajutor zi de zi!

Putem vedea Catedrala Neamului ca pe o datorie a noastră, a tuturor?

Primele făpturi din Istoria Omenirii, Adam şi Eva, precum şi urmaşii lor, o bună bucată de vreme, au fost sub impresia de netăgăduit a bucuriei de a vedea pe Dumnezeu în Grădina Raiului. După drama consumată, prin alungarea din Paradis a primilor oameni, vreme îndelungată au plâns după prezenţa părintească a lui Dumnezeu şi nu vroiau să se mângâie pentru că nu mai vedeau pe Dumnezeu. Aş crede că plânsul pentru prima dată a răsărit din Paradis!

Uşor-uşor, bucuria vederii feţei lui Dumnezeu se vestejea, iar lumea, încet-încet, dar sigur, cădea în uitarea de Dumnezeu. Sigur că aceasta o spunem noi, din judecata pe care o facem uneori privind în istorii. La Dumnezeu însă lucrurile stau cu totul altfel. Dacă citim în Cartea Facerii, din Sfânta Scriptură, vom vedea cum are grijă Dumnezeu de omul pe care l-a creat. Episodul este minunat şi citindu-l vom găsi relatări emoţionante.

Iacob pleacă în Mesopotamia, trimis de tatăl său Isaac pentru a-şi lua soţie. Spre asfinţitul soarelui, ia câteva pietre, le pune sub cap şi-l apucă un somn bun după greul călătoriei: „Şi a visat că era o scară, sprijinită pe pământ, iar cu vârful atingea cerul; iar îngerii lui Dumnezeu se suiau şi se pogorau pe ea. Apoi s-a arătat Domnul în capul scării şi i-a zis: „Eu sunt Domnul Dumnezeul lui Avraam, tatăl tău, şi Dumnezeul lui Isaac. Nu te teme! Pământul pe care dormi ţi-l voi da ţie şi urmaşilor tăi … Iar când s-a deşteptat din somnul său, Iacob a zis: „Domnul este cu adevărat în locul acesta şi eu n-am ştiut!“ Şi, înspăimântându-se Iacob, a zis: Cât de înfricoşător este locul acesta! Aceasta nu este alta fără numai *casa lui Dumnezeu*, aceasta este poarta cerului!“ Apoi s-a sculat Iacob dis-de-dimineaţă, a luat piatra ce şi-o pusese căpătâi, a pus-o stâlp şi a turnat pe vârful ei untdelemn … Iar *piatra aceasta,* pe care am pus-o stâlp, va fi pentru mine *casa lui Dumnezeu* …!“ (Facere 28, 12–22).

Tălmăcind cele de mai sus, vedem desluşit că numirea de *Casa lui Dumnezeu*, este proprie limbajului nostru şi azi după atâta amar de vreme şi că atunci totul era de o simplitate absolută. Locul

de rugăciune şi locul unde se arăta Dumnezeu nu impunea nici limbajul de azi, nici pretenţiile de a se zidi magnific, precum se vede în lume de fiecare dintre noi atunci când mergem să cunoaştem şi să putem face comparaţie cu ceea ce este acasă.

Întorşi din drumeţia de studiu, vom putea spune lucruri mari despre templul din Ierusalim, despre care ne arată Biblia că a consumat forţe uriaşe de muncă, bani gârlă, sacrificii umane, pentru că, imaginaţi-vă ce rulaj de persoane erau pentru această construcţie dacă pentru zidirea Templului au fost selectaţi de către Solomon 30.000 de israeliţi ca să pregătească lemnul în Liban, adăugându-se şi câte 10.000 în fiecare lună iar pentru munci de corvoadă 150.000 de oameni!

Din nefericire, în anul 587 î. Hr., babilonienii au cucerit Ierusalimul, au jefuit odoarele templului şi i-au dat foc! (II Împăraţi 25, 8–17). Se reface de către Zorobabel dimpreună cu Ezdra şi Neemia. A urmat zidirea lui Irod, templu şi mai fastuos decât cele dinainte, demolând totul şi luarea de la capăt. În anul 70 după Hristos, Împăratul roman Tit, cu oştile sale, dărâmă până la pământ Templul dându-i foc, iar poporul israelit silit să plece împrăştiindu-se pe faţa întregului pământ.

Împăratul Justinian a zidit la Constantinopol cea mai măreaţă biserică din lume, care se păstrează şi azi şi care va trebui returnată Ortodoxiei mondiale, biserica Sfânta Sofia! Are o vârstă de aproape 1.600 de ani. De atunci şi până azi s-au înălţat Catedrale uriaşe care au uimit lumea şi pentru care generaţii întregi se bucură.

Sunt catedrale uriaşe care au umplut pământul: Sfântul Isac de la Petrograd, Sfântul Petru de la Roma, Domurile din Germania, Franţa, Italia, Anglia, America, Spania, America de Sud şi în alte locuri.

Bisericile din România şi mai ales catedralele nu au excelat prin dimensiuni uriaşe şi şi-au păstrat măsura! Au îndrăznit ca prin spirit să sfinţească materia! Iar privind în Istoria de arhitectură bisericească din lume se poate vedea că spaţiului românesc îi mai trebuie multe biserici, iar pe deasupra tuturor, o Catedrală în Capitala României se impune cu prisosinţă.

Că va fi lungă, lată, înaltă, nu mai contează, pentru că ani în şir s-a tot vorbit de catedrală pro şi contra. Dar Patriarhul Teoctist n-a ajuns la saturaţie şi nici nu s-a descurajat. Se vede că biruinţa va fi de partea lui, pentru că Miron Patriarhul a preluat ideea de la Calinic Miclescu, Mitropolitul Primat de prin anul 1878, iar ctitoria ei, se vede de la Dumnezeu că este o binecuvântare! Când venea papa Iulius al II-lea şi întreba pe Michelangelo, când este *gata* lucrarea, el răspundea de fiecare dată: *când termin*! Totul este să înceapă!

Cu ce fonduri? De la Dumnezeu!

Sigur că s-au dat fonduri şi se vor mai primi de la Guvernul României, adică de la *contribuabilul român*, căruia îi mulţumim pururi că ne ţine pe toţi în spinare!

Iar despre spaţiul unde trebuie zidită Catedrala, doresc să se ştie că primul loc a fost fixat unde este azi Intercontinentalul. Iar a se pune problema unui *referendum*, dacă este potrivit sau nu locul în Parcul Carol, mi se pare mai mult decât o batjocură, de parcă unii ar da din grădina lui mumă-sa! Să-mi fie cu iertare! Chiar să nu mai fie *măsură* în Ţara asta?

Ştim cu toţii din sfânta noastră istorie că Ştefan cel Mare, după fiecare luptă zidea o biserică imediat, chiar în anul acela. Aşa a fost mereu. În războiul de independenţă din 1877, românii au avut un rol hotărâtor, la chemarea disperată a ţarului Nicolae al Rusiei, când jertfele românilor au fost uriaşe. Pentru bulgari lumânarea aprinsă pentru jertfe se numeşte catedrala Alexandru Nevski din Sofia. Tot atunci, prin 1878 s-a hotărât ca şi românii să-şi ridice lumânarea ca să ardă ca la vecini! Dar la noi se vede că au tot bătut vânturi! Şi bat şi acum când suntem pe cale să ne aşezăm lumânarea întru dăinuirea luminii! Aşadar, nu este un moft eclesiastic ci este o datorie a cinstirii luptei ce s-a consumat pe Altarul Independenţei.

Suntem optimişti! Moaştele celor care s-au jertfit sunt dătătoare de forţă iar sufletele lor se roagă pentru ca Patriarhul Teoctist să le împlinească dorinţa!

Avem aşadar o datorie de împlinit! Ajută-ne, Doamne!

Mai este astăzi dărâmarea bisericilor din epoca ceauşistă un subiect deschis?

Pentru cine nu ştie, este bine ca să ştie, că un Altar nu se aşează la voia întâmplării şi nici nu se mută sau strămută cum îi trăzneşte unuia şi altuia prin cap.

Ce vom spune despre biserica Sfântul Nicolae din Piteşti care a fost prăbuşită şi ştearsă de pe faţa pământului? Să înţelegem, că cine şi-a permis să aşeze chiar în mijlocul oraşului (probabil pentru intimidare!) cea mai draconică închisoare, nu-i era nicidecum greu să distrugă şi altarele? Sau să credem că se poate face o apropiere între distrugerea **omului** şi distrugerea **Altarului**?

Cum să calificăm pe arhitecţii şi edilii Bucureştiului mai ales, când au proiectat bulevardele şi drumurile care treceau tocmai prin biserici şi a se nota, numai prin cele ortodoxe? Adică, victoria socialismului nu putea trece decât prin spulberarea altarelor? Începând cu anii '70-'80 ai secolului trecut „revoluţia" deja începea a-şi da din coate pe bulevardele Bucureştiului.

Într-un dispreţ frate cu inconştienţa şi cu o îndrăzneală lipsită de orice frică de Dumnezeu şi ruşine de oameni, cei care se laudă azi că au aliniat bulevardele cetăţii lui Bucur distrugând în cale Altarele străbune, trebuie să-şi facă cea mai aspră mustrare în public şi să nu arate cu degetul Biserica Ortodoxă acuzând-o că este slabă, că trebuia să facă afront, că Patriarhii n-au înţeles planurile demenţiale şi să se mute cu traista-n spate din Dealul Patriarhiei la închisoarea lui Cuza de la Văcăreşti, ca să-şi facă Ceauşescu mausoleu. Diabolică logică!

Când Patriarhul Iustin i-a spus lui Ceauşescu că ar fi bine ca noul centru civic să fie amplasat între Băneasa şi Otopeni, pentru a se păstra frumuseţea Bucureştiului arhaic, şi că nu este bine să nemulţumească atâta lume, iar cheltuielile ar fi pe jumătate, a primit răspunsul că va ţine cont de părerile sale la timpul potrivit. Când au început lucrările şi s-a pus problema demolărilor de Biserici, cineva care a auzit convorbirea, îndrăzneşte să-i spună demolatorului despre părerea Patriarhului Iustin, ar fi afirmat că este bine ca Patriarhul să-şi vadă de treburile lui.

Cutremurul din martie 1977 a fost începutul nenorocirii şi pentru Biserica Ortodoxă Română. Biserica Enei avariată (după cum spun arhitecţii şi inginerii!) nesemnificativ de cutremur, aşa ca din senin, din pliscul unei macarale cade o grindă de beton tocmai pe bolţile bisericii pentru a se demonstra victoria socialismului.

Patriarhul Justinian, venind de la spital spre Palatul Patriarhal, văzând din maşină bisericile avariate a zis: "Vai, Doamne, bisericile noastre" — el dându-şi duhul de cumplita durere! De la moartea Patriarhului Justinian şi până la alegerea noului patriarh, aproape 4 luni de vacanţă, a fost spaţiul ca agregatele victoriei socialismului să mături deja Biserica Enei şi să înceapă ofensiva de demolări furibunde.

Nimeni şi nici într-un fel nu putea opri gândul celui încurajat de arhitecţi şi ingineri, iar zilele Patriarhului Iustin au început să fie din ce în ce mai primejduite.

Într-una din zilele anilor '80 ai secolului trecut are loc la Mănăstirea Văcăreşti o „întâlnire de lucru" între Patriarhul Iustin şi Ceauşescu. La această întâlnire, după câte îmi amintesc era şi arhitectul Cristian Moisescu. După ce văd ansamblul Mănăstirii Văcăreşti, cotropit de cutremur şi stropşit de vremuri, Ceauşescu îi spune Patriarhului Iustin că va fi ajutat să-şi orânduiască acolo toate activităţile patriarhale. Patriarhul Iustin a respins, după cum era şi de aşteptat, vicleana poftire, ştiind substratul propunerii. Ceauşescu s-a urcat în maşină şi înainte de a închide uşa a zis: Grăbeşte-te, Părinte, până nu este prea târziu. Nimeni nu şi-ar fi putut închipui că Ceauşescu va hotărî dărâmarea celebrei mănăstiri Văcăreşti. Era răzbunarea neputinciosului împotriva unui Patriarh care nu-şi permitea mutarea Altarelor ca piesele pe tabla de şah!

Cu totul aberant, un „arhitect" al cărui nume nici nu trebuie pomenit, a îndrăznit să acuze pe Patriarh de ceea ce tocmai ei făceau, că adică — întunecată stupiditate —, Văcăreştii s-au dărâmat din cauza refuzului hotărât al Patriarhului Iustin.

Adică, este greu să se priceapă cine avea sabia ca să taie şi cine avea mâinile goale? Este uşor călăului să-i ceară victimei legate pe eşafod să se apere înainte de a-i zbura capul!

În ce fel se raportează clericul la viaţa de obşte a cetăţii?

Îmi aduc aminte, se pare acum vreo zece ani şi ceva că făceam anumite referiri la *politică* şi mai ales că foloseam ca argumente înţeleptele cuvinte din cartea *Arta Politică*, scrisă de Petre I. Ghiaţă, carte apărută în perioada interbelică. Mi s-a părut un lucru cu totul deosebit după ce am citit cartea, autorul dovedindu-se în premieră, cu referiri scandaloase la viaţa politică şi mai ales a acelora care făceau politică pe vremea lui. Spunea, spre exemplu, că: „Viaţa politică îşi are — în domeniul caracterelor — o statistică proprie, interesantă prin uniformitatea ei, în *toate timpurile* şi la toate *tipurile sociale* de civilizaţie. Repartiţia se desemnează astfel: 80 % lichele idealiste; 10 % profitori şi lichele; 5 % lichele idealiste şi … 5 % oameni de caracter! Abia 5 % sunt elemente care *cred cu onestitate* în *realitatea binelui obştesc, preţuind corectitudinea, cultivând prietenia, detestând perfidia* şi toate mijloacele peiorative ale *luptei fără scrupul.* Cine a găsit — rara avis — un prieten în zbuciumul plin de surprize al politicii să-l păstreze ca pe un talisman şi să-l sacrifice imperativelor oportuniste. Un *prieten adevărat* valorează în împrejurări dificile mai mult decât toată liota adulatorilor de ocazie. Nu cunosc specie mai detestabilă de indivizi decât cea a oamenilor care, *ratând o carieră*, încearcă să-şi facă una în politică. Oamenii aceştia nu se dau în lături de la nimic spre a le reuşi încercarea“ (pp. 49–50).

Nu ştiu cum stau procentele azi, pentru că, de la Petre I. Ghiaţă, încoace nici un analist politic nu a mai catadicsit să facă o evaluare a spectrului politic, după ştiinţa noastră. S-ar putea să fie!

Oricum, ceea ce am remarcat în textul de mai sus este cu subliniere spus, că politicianul adevărat trebuie să aibă cel puţin un *prieten adevărat*! Sigur, că de îndată s-ar sări, spunând cu vehemenţă: numai un prieten adevărat? Doar atât? Se vede că pe vremea lui Petre I. Ghiaţă, Ţara aceasta era mai săracă în prieteni adevăraţi ai politicienilor. S-ar părea că acum lucrurile să fie, oarecum, puţintel schimbate spre bine. Sper şi eu ca tot omul!

Să-mi fie îngăduit a spune că adevăratul politician (*gospodar* şi *om de omenie*, îi zic eu!) are nevoie în lucrarea lui obştească de ajutorul sincer al celor cu care a pornit la drum în echipă şi să nu fie lăsat cu carul belelelor în drum. Iar prea marea fărâmiţare care se vede pe la noi este semn vădit că ceva nu este în ordine, iar *gâlceava politică* ia proporţii din ce în ce mai mari. Va veni însă o zi când toate acestea vor lua un drum drept. Până atunci, în această *frământătură politică*, clerul de toate gradele a primit *povaţa* şi *porunca* Sfântului Sinod, ca potrivit Soboarelor Ecumenice (Constituţia Bisericii) să nu dorească, să nu lupte şi să: „nu primească *dregătorii* sau *îndeletniciri lumeşti*“ şi că totuşi, pentru a se lăsa libertate, au posibilitatea de *a alege* între *cariera politică* şi *misiunea preoţească*, pentru totdeauna, *fără drept de revenire în cler*“.

Asupra acestei hotărâri nu se mai poate face nici o tălmăcire şi că nu mai este nici o portiţă de ieşire.

Precum spune hotărârea mai departe: „În acelaşi timp, Sfântul Sinod face un călduros apel către liderii partidelor politice din România să nu permită recrutarea de membri din rândurile clerului şi nici folosirea în scopuri politice a persoanelor, spaţiilor, slujbelor şi însemnelor bisericeşti. Sfântul Sinod îi asigură că Biserica — păstrându-şi echidistanţa faţă de partide — va continua să se implice în politica generală a Ţării, contribuind prin mijloace specifice — la apărarea democraţiei, a libertăţii, a credinţei în Dumnezeu, a independenţei şi integrităţii Patriei, respingând orice formă de totalitarism comunist ateu, precum şi orice formă de extremism“.

Ca să fim foarte realişti, clerul ortodox nu s-a prea îmbulzit în politică precum au crezut unii. Dacă s-ar face un calcul, am putea afirma că prezenţa clerului ortodox în *politichia românească* a fost mai mult decât *insignifiantă*. Lucru pentru care merită lăudat şi pe bună dreptate, spunând cu bucurie că, Biserica Românească are un trup sănătos!

Ştiu însă, că un sacerdot, un slujitor al Bisericii, ar putea şi trebuie să fie un *sfetnic*, un *moderator*, *un aluat bun în frământările sociale* şi că nu este cazul să ne uităm de sus sau de jos unii la alţii. Oricine ar fi cu responsabilităţile politice, se impune a fi *om de omenie*, şi noi, Biserica, din care şi politicienii fac parte, sperăm că nu se va întâmpla, precum în sfatul jivinelor, unde oile aşteptau săracele hotărârea dreaptă a … lupilor!

Pentru a nu mai prăpădi vremea, aş dori să se ştie că orice om responsabil, şi deci şi clericul, slujitorul Bisericii, nu poate sta şi nici n-a stat impasibil, în faţa vieţii care se duce în obştea Cetăţii. El trebuie să fie un bun *duhovnic* al *Sfatului Înţelepţilor*, care diriguiesc greul zilei, şi nu numai el, ci

toate categoriile sociale pentru a se păstra cumpăna dreaptă de zi cu zi!

Ce credeți despre interdicția ca preoții să se implice în politică?

Se vor găsi formule potrivite şi persoane delegate de Sfântul Sinod, ca să țină legătura cu legislativul şi Guvernul României, pentru a arăta şi susține interesele Bisericii Strămoşeşti.

Câtă lume mai ştie că Cipru a avut în anii secolului XX, ca preşedinte al Republicii pe Arhiepiscopul Macarios? L-am văzut adeseori la televiziunea de atunci şi era o apariție de-a dreptul interesantă. Dădea o notă aparte spectrului politic mondial! A avut mari greutăți şi câteva atentate din care a scăpat ca prin minune.

Ne amintim şi noi românii cum Patriarhul Miron Cristea, *în vremuri de criză politică*, a fost Regent şi Prim-Ministrul Regatului Român o perioadă de timp. Se pare că de aici i s-a tras şi moartea.

Istoria a înregistrat şi alegerea ca Ministru al Cultelor pe Melchisedec Arhimandritul, mai târziu episcop al Romanului, care a purtat în spinare oprobiul colegilor săi de Sinod până la moarte, fiindu-i pusă în spinare inițiativa lui Cuza cu secularizarea averilor mănăstireşti din 1863/1864, deşi era opera, după cum bine se ştie, a istoricului şi omului politic, Mihail Kogălniceanu. Că a făcut parte din noul Guvern, este de bună seamă, neîndoielnic, dar şi-a asumat un risc deosebit de costisitor în privința liniştii sufleteşti care era mereu tulburată din cauză că domnitorul Cuza, cu guvernul lui, nu şi-au dus la îndeplinire promisiunile făcute pentru a recompensa deposedarea de averile mănăstireşti, care au dus la ruina mănăstirilor şi a monumentelor, paragina întinzându-se până în zilele noastre. Numai la noi, în Eparhia Argeşului şi Muscelului au fost distruse mănăstirile: Vieroşi, Aninoasa, Cotmeana, Glavacioc, Bascovele, Valea Mănăstirii, Tutana, etc. ca să rămânem doar în aria argeşeană şi musceleană, pentru a nu mai înşira dezastrele din întreaga țară. În anumite zone n-au mai putut fi salvate de la distrugere aşezămintele noastre care au avut un mare rol cultural şi duhovnicesc. De 20 de ani ne străduim să împlinim lipsurile.

N-au fost scutiți de amărăciuni şi ponegriri nici unii episcopi ai Argeşului şi amintesc doar câteva nume: Ilarion, Ghenadie al II-lea, Evghenie Humulescu, Emilian Antal, Iosif Gafton, Grigore Leu, subliniind că Ilarion a fost omul de sfat, de taină, al lui Tudor Vladimirescu.

Mă opresc aici cu gândul că cineva se va ocupa în viitor cu *pățaniile* clerului care s-a implicat în viața politică a vremii. Oricum, pot spune şi din pățania personală, ca deputat independent în prima legislatură a Parlamentului democratic.

Sigur că nu mi s-a îngrădit libertatea personală, crezând şi eu că se va putea lucra după rânduiala Constituției din 1923, când erau prezenți *de drept*, mulți ierarhi ai Bisericilor din România. Nu uşor mi-a fost când eram nerecunoscut de Sfântul Sinod, în calitatea de deputat, chiar dacă prestația pentru Biserică a fost destul de binefăcătoare şi putem aminti: introducerea învățământului religios în şcolile de stat, legea monopolului, legea fondului funciar etc., (documentele de arhivă stau mărturie!) Mă apuca mâhnirea atunci când Patriarhul Teoctist îmi spunea că este ocărât, că îngăduie, ca Arhimandritul Simion Tatu şi persoana mea, să fim în Parlamentul României.

Spun aceste lucruri incomode pentru mine ca să se înțeleagă că este o mare greşeală ca cineva să se supere cumva pe hotărârea Sfântului Sinod, în legătură cu *oprirea cu desăvârşire*, de a se mai implica cineva în *sărmana politică*. Are cine face lucrarea politică în România şi nu este uşor ca să poți ține echilibru mai ales atunci când țara este într-o tranziție europeană. A crede unii dintre noi, dacă mai există cineva, că prezența noastră în structurile administrative şi politice ar schimba lucrurile, se înşală amarnic. Iluzii fraților!

Se vor găsi formule potrivite şi persoane delegate de Sfântul Sinod, ca să țină legătura cu legislativul şi Guvernul României, pentru a arăta şi susține interesele Bisericii Strămoşeşti. Problemele se vor pune în alți termeni, în vremurile ce vin peste noi. Clerul Bisericii are ca misiune specială vegherea ca nimic să nu se strâmbe în rânduiala socială a Țării! Cum? Duhul Sfânt inspiră!

Şi doar în cazuri de *criză*, cum a fost şi cu Regența şi Şefia de Guvern a Patriarhului Miron, se

îngăduie, *în mod excepţional*, când o cere Ţara!

Sperăm să nu mai fie cazul!

Şi că nu are nimeni nimic de pierdut ci numai de câştigat, ştiindu-se exact, ce are fiecare de făcut, în dreptul său legitim!

De ce nici un partid nu are ca semn crucea?

Este chiar amuzant să vorbim şi să scriem despre însemnele electorale. Dar pentru că sunt deja peste tot afişate şi nu poţi să ignori astfel de prezenţe, putem spune că oamenii politici, nu numai din ţara noastră, procedează astfel, nu că ar fi ceva cu totul nou.

Ştim, de altfel, că oraşele, castelele, familiile, aveau blazoanele sau însemnele lor particulare care le confereau o identitate. Cine nu-şi aminteşte de inelele domnitorilor, regilor, împăraţilor, prinţilor din toată lumea şi chiar a boierilor mai mici şi mai mari, inele cu sigiliu cu care-şi parafau scrisorile şi hrisoavele iar unii decretele? Cine nu-şi aduce aminte de Chiriţa Bârzoi ot Bârzoieni, cu iz de moftangioaică?

Aşadar, mârţoaga şi blazonul! Dar nu vă descurajaţi!

Cât despre gustul estetic, s-a remarcat o grijă oarecare de a ilustra cât mai bine, prin însemnele electorale, dorinţa de a fi prezentat conţinutul cu o etichetă cât mai comercială şi credibilă politic.

S-au folosit evident, toate regnurile: mineral, vegetal, animal şi uman … precum aţi văzut fiecare: plante, legume, mădulare, unelte albe, chei, geometrie plană şi în spaţiu. Aria este mare şi nu surprinde. M-am bucurat întotdeauna de inventivitatea românului, care s-o spunem sincer, n-a rămas niciodată codaşă, precum n-au rămas sportivii noştri, care au lămurit recent pe cei germani, că nu sunt cei mai buni, în toată trufia lor!

Apropo, de meciuri! Aş vrea să adaug că prin anii ’70 din secolul trecut, prin martie, a avut loc un meci România-Germania. M-am aşezat în genunchi şi m-am rugat să învingă românii. Cu toate abaterile de la regulile jocului corect, România a învins. M-am bucurat şi l-am rugat pe Dumnezeu să mă ierte că am îndrăznit să mă rog pentru meciuri, ca să vezi! Meteahna s-a ţinut de mine. Prin anii ’80, tot ai secolului trecut (ce grozav este să te dai din alt secol!) eram la Caracal la o conferinţă preoţească. Meciul era după masă. Acolo, în casa protopopului, cumsecade de atunci, am vizionat o înfruntare între România şi Irlanda, dacă mi-a aduc bine aminte. Le-am spus-o de la început că românii vor da 5 goluri şi irlandezii nici unul. Ba, am pus şi un pariu pe un butoi de vin. Vă rog, nu vă smintiţi! N-a dat nimeni butoiul nici până azi. A treia oară, acum, cu bătuta nemţilor tot repetam mereu: românii vor învinge! Nu prea eram auzit de cei din jur ocupaţi cu meciul dar eu tot insistam. Meciul era pasionant. Rezultatul îl ştie toată lumea. M-am bucurat enorm. Îmi aduc aminte, plin de emoţie, când am văzut echipa Argeşului, înainte de un meci, mai de mult, cum au năvălit la biserica din Trivale să se roage, ca să-i ajute îngerii să biruie. Este sublim! Şi acum, din nou la însemnele electorale.

Ne aducem aminte de blazoanele sau stemele care le au statele şi chiar Bisericile din lume. Ştim cu toţii că însăşi Patriarhia Română are stema sa, iar fiecare Eparhie, are de asemenea stema distinctă, care defineşte instituţia respectivă.

De ce oare, nici un partid nu are, ca semn electoral, Crucea? Aici s-ar putea da un răspuns mai pe scurt şi plin de limpezime. Eu cred că au procedat foarte corect. De ce? Pentru că se vede o maturitate în cele spirituale! Oamenii politici din România nu se joacă, atunci când este vorba de Crucea lui Hristos! Mă bucur de aşezarea lor într-o ipostază de seriozitate, şi cumsecădenie, aş putea spune.

Aş remarca, încă un aspect. Au înţeles românii, în lucrarea lor politică, să nu amestece sacrul cu profanul! Oricum, merită felicitări!

Cât despre imaginaţia ce aş avea întru înfiinţarea unui partid, aş dori să se ştie, că mai pe vremuri, mi-a tunat şi mie prin cap să mă apuc oleacă de politică. Chiar îmi făceam nişte planuri, de mă invidiam cu multă putere, chiar pe mine însumi, când mă gândeam ce succese aş fi avut, sărac de mine!

Şi dacă tot este vorba de partide, aş dori să se ştie, că nu numărul de partide este cel mai important

ci *principiile politice*! Trecerea de la cantitatea, ca număr, la calitatea sănătoaselor principii, se impune cu precădere, pentru a se spune şi despre noi, că ne-am maturizat politic cu adevărat. Apariţia de noi partide şi partiduţe, precum căpiţele de fân pe câmp, mi se pare o glumă care costă cam mult!

Cât priveşte semnul electoral ce l-aş alege, dacă aş înfiinţa, prin absurd, un partid, aş folosi, după dispoziţia ce aş avea, după audienţele de la Episcopie: Aş alege un leopard, atunci când unii mă scot din sărite, cu insistenţele lor, uneori absurde. Alte ori, când sunt creştini mai de înţeles, aş alege un vultur frumos, cu crucea în plisc!

Iar dacă aş face cu adevărat un partid, aş pune ca însemn un *peşte*, care simbolizează pe Iisus, şi ar avea şi un mare succes, dacă se mai adaugă şi un pahar de vin! Se cuvine după atâta oboseală! Iertaţi!

Ce credeţi despre familia românească de astăzi?

Savantul Blaise Pascal a spus printre altele că omul este ca o trestie, dar nu orice fel de trestie, ci o „trestie gânditoare“. S-au spus, în decursul timpului, lucruri deosebite despre capodopera lumii, *omul* creat de Dumnezeu şi care a primit desăvârşită binecuvântare, precum se arată în Cartea Facerii: „Dumnezeu i-a binecuvântat şi le-a zis după ce a făcut partea bărbătească şi partea femeiască — „Creşteţi şi vă înmulţiţi, *umpleţi pământul* şi supuneţi-l; şi stăpâniţi peste peştii mării, peste păsările cerului, şi peste orice vieţuitoare care se mişcă pe pământ!“ (Facerea 1, 28).

Încă nu putem spune, până astăzi, că pământul ar fi umplut de oameni, în mod egal şi atât cât ar fi posibil. N-aş crede că înmulţirea oamenilor ar îngreuna planeta Pământ şi că ar fi posibil, ca în mersul său prin Univers ar lua-o razna, cumva prin alte Căi Lactee! Ştim acum foarte bine câtă omenire este pe faţa întregului pământ şi că în decursul istoriei, înmulţirea oamenilor a fost într-un dinamism deosebit. Acum sunt peste şase miliarde de fiinţe omeneşti şi peste 50 de ani s-ar putea dubla populaţia Terrei!

La noi în România, populaţia a mers în grafic ascendent, cu excepţia războaielor care au secerat milioane de vieţi omeneşti. Acum, după cum vedem, constatăm diminuări uşoare, aşa cum s-a văzut la recensămintele la diferenţă de zece ani. Am fost plecări definitive din ţară a tineretului, mai ales, naşterile s-au rărit simţitor, din variate motive, obiective şi subiective: dispariţii din viaţă prin boli grave, accidente aviatice, feroviare, maritime, rutiere, şi alte nenorocite întâmplări cum ar fi avalanşele, aluviunile de primăvară, vară şi toamnă, uraganele, furtunile, trăsnetele şi fulgerele! Ce să mai spunem de bombardamentele solare, a undelor magnetice, otrăvirea mediului, stresurile, - boala secolului -, şi alte războaie care încă mai planează în chip monstruos şi criminal asupra omenirii!

Cum să mai scapi din acest iureş furtunos?

Fără să vrei, te apucă o mare jale în suflet şi tânguire în adâncul inimii!

*

N-am putea spune cu precizie care va fi populaţia ţării peste 50 de ani şi nici chiar Preşedintele Ţării nu poate evalua ceea ce va fi peste ani şi sper să nu fie o zicere *profetică*! Sper de asemenea, să nu fie o planificare anume, ca în acest spaţiu european să se subţieze populaţia numeric!

Sigur, că avându-se în vedere mijloacele de distrugere în masă, populaţia lumii chiar, s-ar putea să treacă prin încercări catastrofale.

După cum arătau statisticile din anii trecuţi, asupra *arsenalului atomic*, sunt create premisele ca pământul să fie distrus de câteva ori, dacă cei chemaţi să fie înţelepţi, vor uita de Dumnezeu.

Dar ca să revenim la ale noastre, voi spune cu cea mai mare mâhnire că se strică rosturile Ţării mai ales atunci când este în primejdie *familia*, celula de bază a unei societăţi. Când nu găseşti de lucru în Ţara ta, când *şomajul* ia locul din ce în ce mai mult unei angajări pe termen lung în activitate socială, înseamnă că ceva nu este în regulă.

Mai mult, atunci când vezi familii, mai ales femei, care îşi părăsesc căminul, casa, vatra cea sfântă şi pleacă pe bulevardele Europei sau la căpşuniadă în Spania, este semn că în România, Gură de Rai şi Grădina Maicii Domnului, cum a numit-o Popa Ioan al II-lea, se întâmplă ceva extrem de grav.

Ieri, Arhiepiscopul Pimen al Sucevei şi Rădăuţilor, îmi spunea aproape plângând, că se distruge neamul acesta prin *înfometare* şi prin *îndepărtarea de morala creştină*.

Era de o vehemenţă care m-a pus pe gânduri!

Cei bătrâni povesteau cum pe la începutul secolului XX, deci prin 1900, la noi în ţară veneau locuitori din Italia şi din alte ţări. Se vede că s-a întors roata vieţii. N-aş crede că nu se vor găsi soluţii, ca forţa de muncă românească să nu fie absorbită de propria ţară care are nevoie de fiii ei harnici.

Cred că România are puterea şi posibilitatea ca să stabilească un echilibru social pentru ca familia să-şi împlinească rosturile sale sfinte de a creşte fiii acestei Ţări, vrednici urmaşi ai strămoşilor!

Nu despre împuţinarea românilor este vorba în primul rând, ci mai ales de grija ca toţi să aibă posibilitatea unui trai decent pentru a nu mai fi slugile altora.

Biserica a chemat întotdeauna ca familia să fie în sfântă rânduială! Să nască prunci — darul lui Dumnezeu! Să ne îngrijim să apărăm viaţa noastră cu orice preţ, ajutându-ne unii pe alţii cu dragoste creştină şi omenie românească.

Neamul românesc a fost, este şi sper să fie o *floare* înmiresmată în buchetul popoarelor lumii!

Sper şi să ne rugăm, ca voia lui Dumnezeu să fie pururea în inima noastră românească!

Putem vorbi despre o ispită a înstrăinării la români?

S-ar părea că este semn de bătrâneţe atunci când simţi bucuria de a aşterne pe hârtie crâmpeie din viaţă. Însă văzând emisiuni cu cei care au plecat din ţară şi acum îşi spun în public părerea de rău, îmi îngădui să pomenesc de un episod aparte.

Era prin 1967, când lucram în pastoraţie, în parohia cu trei sate, din Maramureş: Cufoaia, Borcut şi Inău. Venisem din regiunea Cluj, de la Tioltiur, unde se zidise o biserică nouă fără aprobare, cu vrednicii creştini din satul de piatră. Oamenii Securităţii erau pe urmele mele, mai ales după ce spusesem, într-un cerc oarecare, că voi face o răscoală ca la Bobârla, localitate în vecinătatea parohiei încredinţate de evlaviosul ierarh Teofil Herineanu.

M-am gândit atunci să fug din ţară, în America, socotită de români mai ales, Ţara Făgăduinţei. M-am interesat cum aş putea ajunge acolo plecând din Constanţa, ascuns într-un vapor. Dar înainte de plecare am dorit să las totul în ordine şi să-i spun planul meu părintelui Leşe Nicolae, originar din satul Bercut, unde eram preot, el fiind preot în Lucăceştii Maramureşului. Era un om de o mare probitate morală şi aveam mare încredere în el.

Ca să nu ne audă nimeni şi să nu fie cumva înregistrată discuţia, am ales un loc aparte. Ne-am dus la Remetea Chioarului, unde aveam un preot bun prieten, pe nume Ştefan Liviu. L-am rugat să ne permită intrarea în biserica de lemn din parohie. Ne-am urcat în turlă şi i-am spus povestea cu plecatul în America, rugându-l de la început să nu spună nimănui.

Nu i-a plăcut povestea şi m-a ameninţat că mă va spune poliţiei, dacă nu jur în biserică pe Cruce şi Evanghelie că nu voi părăsi ţara. Mi-a spus că este o ruşină să trădez ţara şi că dacă ar face aşa toţi ce-ar mai rămâne din ţara aceasta, stropşindu-se la mine cu toate ocările posibile. Mă gândeam să-i trag o mamă de bătaie ca să mă ţină minte, dar ruşinat, am jurat că nu voi părăsi pământul românesc.

Au trecut anii şi prin 1984, a fost o altă porneală în gând spre America. Numai că de data aceasta, fostul meu profesor de la Neamţu, Vasile Ignătescu, paroh în California, vedea în mine un bun misionar şi pe viitorul arhiepiscop al Americii. Mi se plimbau pe la nas asemenea perspective!! Totul părea să se concretizeze. Actele erau gata. Într-una din zile, însă, vin la Cernica unde eram stareţ, câţiva lucrători de la externe, făcându-mi reproşuri că am deconspirat plecarea mea şi că Vocea Americii a difuzat un material despre sosirea lui Calinic de la Cernica în spaţiul american. Am rămas stupefiat de poveste. Ba, mai mult, m-au ameninţat că au fost trimişi să mă aresteze din porunca lui Pleşiţă. Am socotit-o drept o glumă, atunci auzind pentru prima dată de numele argeşeanului pe care l-am văzut după 1990 şi nu mi s-a părut de loc fioros.

Şi aşa s-a ales praful de cele două tentative de a pleca din ţara unde lumea era strânsă cu uşa şi batjocorită, precum bine se ştie!

Dar acum, în plină *bucurie democratică,* mai are rost să părăsim vatra noastră strămoşească?

*

Îmi aduc aminte de ce-mi povestea prin anul 1992, când am participat la primul Congres al

aromânilor din Albania, un arbănaş, cum se zicea prin vechime despre fraţii noştri din Ţara Vulturilor. Când am văzut o mină de asfalt (cel mai bun asfalt natural din Europa şi poate din lume!), arbănaşul mi-a povestit că ştie el din cele citite şi povestite, că Traian Împăratul, după anul 107, fiind cucerită Dacia Felix (cum a fost numită de însuşi Împăratul Traian!), mulţi moţi din Apuseni, care cunoşteau taina explorărilor, ar fi fost strămutaţi de Împăratul cuceritor tocmai în Albania pentru a sprijini căutările de metale preţioase şi că ar fi descoperit şi acel asfalt.

Sigur că m-a impresionat şi prezenţa unei comunităţi de beduini care sunt şi azi în zona Muntelui Sinai, duşi acolo de pe vremea Împăratului Justinian, deci secolul VI după Hristos, care vorbesc o limbă apropiată de limba noastră românească. Aşa se spune, aşa credem în parte. Cine nu ştie de drumeţia lui Nicolae Milescu, în secolul XVII, tocmai în Chitai (China)?

Cine nu-şi aminteşte de drumeţiile românilor pe toate meridianele lumii? Mai nou, prin secolul XIX ne aducem aminte de Badea Cîrţan care s-a drumuit la Roma şi chiar până în Spania, pe urmele Sfântului Pavel şi a împăratului Traian?

Numai că a pleca în drumeţie istorică, din pură cunoaştere, poate fi o lucrare de inimă şi de a-ţi umple sufletul de bucuria frumuseţilor din lumea văzută. Şi cu totul alta este plecarea pentru a aduna parale mai multe pentru grija zilei de azi şi de mâine!

Am mai pomenit şi cu alt prilej de Căpşuniada spaniolă! Am auzit zilele acestea de faptul că în Spania sunt peste o jumătate de milion de români, bărbaţi şi femei care sunt plecaţi din România pentru a găsi de lucru.

M-a impresionat să văd cum un mare număr de români strânşi în cartierele Madridului, ca într-un fel de *"târg de români"*, de unde patronii vin să aleagă muncitori şi că din 200 de inşi dacă pleacă unul la muncă, după mărturia celor care aşteaptă zile şi nopţi să le surâdă norocul. Adică această stare este un adevărat *dezastru social*!

Se pune acum întrebarea: Cine este vinovat de această stare de lucruri? Adică la noi în România nu poate fi o Căpşuniadă? Prin anii `60 ai secolului trecut, dimpreună cu sătenii mei din Cracăul-Negru, mergeam în munţi să culegem zmeură, mure, fragi, ciuperci! Mergeam la plantaţii de puieţi — împădurеam de zor ceea ce acum se taie în neştire, lăsându-se munţii golaşi!

Mergeam la făcut drumuri, săpam şanţuri, împrăştiam pietriş, mergeam la coasă, la sapă, făceam metri steri în pădure şi multe alte lucrări. Chiar aici la Cerburenii de Argeş erau plantaţii de *căpşuni* care se culegeau şi erau trimise cu avionul în Anglia şi în alte ţări ale Europei! Cum adică? Atunci se putea? De ce nu se mai poate acum? Când avem atâta nevoie de mână de lucru, numai la şoselele din România, de exemplu, cum de nu se găseşte nimeni să folosească această forţă naţională?

Românilor nu le-a plăcut niciodată să fie plătiţi să stea degeaba, aşa cum este şi problema şomajului. Bună şi această protecţie socială, dar ea nu rezolvă gravele probleme ale absorbţiei mâinii de lucru. Acest *artificiu social* nu a creat nici o stabilitate, iar de o *ordine economică echilibrată* nici nu poate fi vorba.

Cu ani în urmă, fostul prim-ministru, Petre Roman, vorbea despre *motivaţia muncii*! Tocmai aici poate fi cheia unei bune desluşiri economice. Putem spune că de muncă n-am dus lipsă niciodată şi românii sunt harnici recunoscuţi şi de o mare capacitate inventivă. Sunt sigur că dacii au făcut lucruri brave în istoria milenară: de la meşteri aurari la construit de drumuri!

Nu voi mai înşira celelalte ruşini ce li se întâmplă bieţilor români şi mai ales românilor care iau drumul lumii sau îşi iau *lumea în cap*, cum se mai spune, din cauza lipsurilor pe care le îndură. Cu greu se înţelege ceea ce se vede, de altfel, tot mai des în jurul nostru, cum unii, peste noapte devin foarte avuţi, iar cei ce sărăcesc văzând cu ochii, trebuie să suporte dispreţul suveran a celor potentaţi.

Este, cred, o mare ruşine pentru o Ţară, care nu poate să-şi gestioneze forţa de muncă şi asistă într-o condamnabilă neputinţă la împrăştierea fiilor ei printre străini. Să fie adevărat, că românii lucrători în străinătate, odată întorşi în România, vor pune umărul la modernizarea României, cum afirma într-o zi, Dumitru Grecu din Curtea de Argeş? Ce mai speranţe abracadebrante! Dar mai ştii?

Credeţi că o dată cu integrarea României în Uniunea Europeană am putea să ne pierdem o parte dintre tradiţii şi obiceiuri?

Cred că o dată cu intrarea României în Uniunea Europeană nu vom pierde nici o tradiție sau obicei legat de anumite sărbători religioase. Cine n-o crede să meargă pe jos prin țările integrate deja de multă vreme, în această mult fericită Uniune Europeană şi se va convinge de la sine că nici englezul, nici francezul, nici germanul, nici grecul şi nici alte neamuri de acolo nu şi-au pierdut tradițiile ci, şi le-au îmbogățit. Oricum, când vorbim de găurile din caşcaval, putem atrage atenția, doar cei înțelepți o ştiu, că cine-i om de treabă, serios, bun creştin şi bun român, va fi un *straşnic european de zile mari*!

Cât priveşte povestea că, după 2007, românii, dacă vor fi europeni binecuvântați, nu-şi vor putea tăia porcul, putem spune că este o glumă de Crăciun. Să fim serioşi domnilor, nici chiar aşa!

Care sunt cauzele ce generează actuala criză a valorilor moral-religioase?

Lumea, în general, de-a lungul veacurilor a pendulat între sacru şi profan gândindu-ne la cele spuse de Mircea Eliade. Citind Biblia mai ales, dar şi alte multe cărți religios-morale, vom vedea desluşit că desacralizarea a fost, este şi va fi un fenomen legat de om în general, indiferent de vârstă. Sigur că tineretul este cel dintâi atins de acest flagel universal care nu are graniță şi care atinge în valuri uriaşe spațiul nostru terestru.

Cauzele sunt multiple. De altfel, există şi tineri mai serioşi, care se apleacă asupra existenței cu o responsabilitate aparte, dar mare parte dintre ei se pierd consumându-şi timpul inutil.

La fiecare pas, anumiți tineri întâlnesc capcane în baruri, reuniuni de tot felul cu cei deja certați cu bunăcuviința.

Petrecerea timpului în mod iresponsabil, adică pierderea timpului fără studiu, citit intens, pregătirea pentru o carieră profesională. Analfabetismul este o stare ce se instalează cu paşi repezi! Este un lucru extrem de grav!

Folosirea televiziunii şi a internetului fără noimă, adică irosirea timpului prin ispitirea de orice fel, reprezintă o altă cauză. Sigur că este un mijloc de a te instrui, de a te educa, însă aceste mijloace conțin şi *apă dulce şi apă amară*, adică lucruri de real folos dar şi lucruri care dărâmă. Butonul stă la îndemâna fiecăruia. Voința trebuie strunită şi lucrurile pot intra pe făgaşul normal.

Tinerimea scumpă să nu uite că odată doar sunt tineri şi că nu se vor mai întâlni cu această ipostază niciodată. Să înceapă zidirea personală acum şi trainic!

Cum comentați mentalitatea renunțării de timpuriu la feciorie, considerată un precept „învechit“?

Cu mii de ani în urmă, Sfinții Părinți şi Scriitorii Bisericeşti spuneau că tinerii trebuie să se căsătorească de timpuriu pentru a se evita rătăcirile de mai târziu, lăudându-se fidelitatea absolută în căsnicie. Se ştie că în țările calde căsătoriile se fac mai din tinerețe spre deosebire de țările cu o climă temperată sau rece.

Renunțarea de timpuriu la feciorie, chiar şi medical este o imprudență, care mai târziu se resimte. Aceasta când se face în afara căsătoriei, este socotită un fel de braconaj. Adulterul este o sechelă socială şi morală, deopotrivă. România însă s-a numărat mereu printre țările fecioare şi cu o respectabilă moralitate. Stricăciunile şi aberațiile sexuale de tot felul ne-au venit de aiurea şi s-au impus ca un flagel peste fața feciorelnică a țării! Că poporul român s-a salvat totdeauna din toate ispitele a fost din darul lui Dumnezeu care nu vrea moartea păcătosului ci să se întoarcă şi să fie viu!

De exemplu, la noi în sat era o lege clară. Tânărul înainte de a se căsători îşi făcea casă, masă, orânduire gospodărească, fântână, poartă, totul pregătit pentru a-şi primi mireasa după nuntă. Nu stăteau nici o clipă împreună nesupravegheați şi nici nu se gândeau la „căsătorie de probă“ sau „căsnicie deschisă“ şi nicidecum la „uniune consensuală“! Căsătoria este o Taină şi este sacră şi nu poate fi tratată ca la tarabă. Se păstra fecioria cu grijă atât de fată cât şi de fecior. În Ardeal am fost impresionat când la cununie, fata de la sine spunea că nu este fecioară. La biserică nu-şi punea voalul pe cap şi nici nu se îmbrăca în alb (care înseamnă curățenie!) spre ştiința tuturor şi spre marea ei ruşine. După cununie, drept pedeapsă era purtată prin sat aşezată pe o grapă ca să le fie de învățătură

şi altor fete.

Ca o familie să fie solidă şi sfântă în lucrarea ei este absolut necesar să se întemeieze pe curăţenie trupească şi sufletească. Faptul că într-o ţară, din nefericire, sunt tot felul de *degeneraţi genetic* şi *cretini desfiguraţi*, este semnul grav că trebuie să luăm aminte cum ne întemeiem familia şi cum ne comportăm şi după aceea!

Care este părerea Prea Sfinţiei Voastre despre legalizarea prostituţiei în România?

S-au scris multe rânduri în presă şi legi asupra acestei probleme pe care o puneţi şi acum. Din vremuri îndepărtate, de când a început a se strica rânduiala în lume, şi precum se vede şi în ţara noastră, *altădată model de moralitate, viaţa curată, cu frică de Dumnezeu şi ruşine de oameni,* au apărut comportamente nu tocmai conforme cu morala creştină şi bunul-simţ.

Pentru a ne dumiri cum se cuvine, vom apela la Sfânta Scriptură, unde vom vedea desluşit că prostituţia era *interzisă* prin Lege, aşa cum citim: „Să nu necinsteşti pe fiica ta, îngăduindu-i să facă desfrânare, ca să nu se desfrâneze pământul şi ca să nu se umple pământul de stricăciune“ (Levitic 19, 29), iar mai departe un verset care te îngrozeşte: „Dacă fiica preotului se va spurca prin desfrânare, ea necinsteşte pe tatăl său, să fie arsă cu foc!“ (Levitic 21, 9).

Cei care sunt cuprinşi de aceste metehne au interdicţia ca să meargă în Casa Domnului precum Moise proorocul zice: „Câştigul de la desfrânată şi preţul de pe câine să nu-l duci în Casa Domnului Dumnezeului tău pentru împlinirea oricărei făgăduinţe, căci şi unul şi altul sunt urâciune înaintea Domnului Dumnezeului tău!“ (Deuteronom 23, 18).

În cartea Profetului Iezechiel, citim cum Dumnezeu se adresează, cu mustrare, către fiica Ierusalimului: „Tu te-ai desfrânat cu Asirienii şi nu te-ai săturat; te-ai desfrânat cu ei, dar nu te-ai mulţumit cu atât. Ci ai înmulţit desfrânările tale din pământul Canaan până în pământul Caldeii, dar nici cu atât nu te-ai mulţumit. Cât de obosită trebuie să fie inima ta, zice Domnul Dumnezeu, după ce ai făcut toate acestea, ca o desfrânată nestăpânită! Când ţi-ai făcut *case de desfrânare* la fiecare răspântie de drum şi ţi-ai făcut locuri înalte în fiecare piaţă, nu erai ca o desfrânată pentru că respingeai darurile, ci ca o femeie adulteră, care în locul bărbatului său, primeşte pe alţii“ (Iezechiel 16, 28–33).

Ca urmare, hotărârea lui Dumnezeu este categorică: „Voi arde casele Tale cu foc şi te vor judeca înaintea multor femei; aşa voi pune capăt desfrânării tale şi nu vei mai face daruri“ (Iezechiel 16, 41).

Dar nu numai profeţii Vechiului Testament s-au confruntat cu astfel de abateri ci şi Apostolii Domnului Iisus, în lumea greco-romană au întâmpinat teribile decăderi a moravurilor, moravuri care s-au perpetuat şi au ajuns până în zilele noastre.

Fiii şi fiicele acestui pământ românesc, nu au avut astfel de ruşini în decursul veacurilor, aşa cum remarcau cei care au studiat moravurile la români. Însă legăturile cu alte neamuri, care au trecut în cele în cele patru vânturi ale lumii, au lăsat şi pe la noi metehne, de care azi suntem uimiţi, mai ales că au devenit obişnuite, nu numai în viaţa unora, dar şi pe ecranele televiziunii, prin presă şi reviste la tot pasul.

Păcatul este o boală! A *legifera* această stare de *scădere,* această *boală* a trupului, dar şi a sufletului, este o inepţie. Cum adică? *Dacă te doare capul* te apuci imediat şi dai o lege? *Legalizezi durerea de cap?* Cine a mai auzit una ca aceasta? Adică, să avem dreptul să ne doară capul? Dacă, unii dintre noi, din nefericire, am avea anumite metehne, trebuie să le legalizăm? De pildă, dacă ar mai da peste noi şi prostia, trebuie negreşit s-o legalizăm? Adică avem dreptul să fim proşti? Astfel, mergând şi mai departe, prin hăţişurile scăderilor noastre, a le legitima şi a le da dreptul să ne cotropească prin Lege, este o curată nebuneală!

Nu este curat şi moral din partea noastră să judecăm pe aproapele. Fiecare va da seama în faţa lui Dumnezeu de scăderile sale. Mai concret, cum spun Sfinţii Părinţi: să bocească fiecare mortul său (purtările sale rele) iar pe ceilalţi să-i lăsăm în grija lui Dumnezeu cea atotiubitoare cu singura grijă de a ne ruga pentru întoarcerea lor la drumul cel bun. Ne stă în ajutor atitudinea lui Iisus, atunci, când liota celor care îşi trâmbiţau sfinţenia, au adus la judecată pe o femeie prostituată. Iisus, Cel care ne ştie pe fiecare, cam câtă sfinţenie avem, *scria pe nisip*, cu degetul divin, păcatele hulitorilor zurbagii.

Unul, câte unul, având totuşi un gram de ruşine, au dispărut din faţa lui Iisus. A rămas doar păcătoasa udând cu lacrimi pământul! Atunci: „Ridicându-se Iisus şi nevăzând pe nimeni decât pe femeie, i-a zis: Femeie, unde sunt pârâşii tăi? Nu te-a osândit nici unul? Iar ea a zis: Nici unul, Doamne. Şi Iisus i-a zis: Nu te osândesc nici Eu. Mergi, de acum să nu mai păcătuieşti!“ (Ioan 8, 10–11).

Biserica Ortodoxă Română nu-şi schimbă punctul de vedere după cum bat vânturile europene, iar uraganele scot mai greu stejarii din rădăcini, din mila Domnului Dumnezeu, Căruia îi mulţumim pentru purtarea Sa de grijă!

Cum vedeţi societatea românească peste o jumătate de secol?

Liberul arbitru fără Dumnezeu este o ecuaţie falsă. *Liberul arbitru* este o fiară sălbatică ce trebuie domesticită mereu pentru a fi pe drumul cel bun. Am putea spune (exagerând puţin) că *liberul arbitru* este ca o bombă în buzunarul fiecăruia, cu mâna pe fitilul gata să pună în starea de explozie bomba! Ea trebuie aruncată înainte de a exploda. Aşa că aberaţiile sexuale, care sunt din păcate, dovedesc încă o dată că suntem în stare de boală. A mai legifera şi această stare maladivă ne duce cu gândul că avem dreptul să facem aceste păcate pentru că sunt legiferate. Gândul şi legiferarea trebuie făcută cum se poate eradica şi acest flagel nefericit ca şi a bietelor fete care stau pe străzi şi bulevardele lumii.

Peste o jumătate de secol, dacă nu ne ia de acum chiar frica de Dumnezeu şi ruşinea de oameni, vom avea de întâmpinat:

1. Măturarea de pe faţa pământului (ca-n Asia şi ei n-au fost mai păcătoşi ca noi!) a unor spaţii locuite ca pe vremea lui Noe. Din cauza înmulţirii răutăţilor oamenilor, lui Dumnezeu i-a părut rău că a zidit pe om, cum spune Scriptura (Facere 6, 6) şi i-a hotărât pierderea: „Sosit-a înaintea feţei Mele *sfârşitul a tot omul*, căci s-a umplut pământul de nedreptăţile lor, *şi iată Eu îi voi pierde de pe pământ*!“ (Facere 6, 13).

Nu ştim câţi au pierit (nu era recensământ pe atunci!) dar ştim că n-au rămas nici măcar zece fiinţe omeneşti. Radicalismul divin a voit să şteargă răul definitiv. S-au înmulţit iarăşi! Răul s-a instaurat ca la el acasă.

2. Vom fi înghiţiţi de pământ ca cei din prăbuşirea Sodomei şi Gomorei cu toate aberaţiile şi imoralităţile care au cotropit lumea de atunci: „Şi cetăţile Sodomei şi Gomorei, osândindu-le la nimicire, le-a prefăcut în cenuşă, *dându-le ca o pildă nelegiuiţilor din viitor*!“ (II Petru 2, 6).

3. Războaiele purtate în lume, milenii şi secole de-a rândul au secerat milioane şi milioane de oameni, precum şi cutremurele, înecările, focul, accidentele, bolile şi alte flagele. Toate acestea pentru a se micşora răul din lume. Răutatea unui om n-ar fi o problemă prea mare, să zicem, dar când se adună 2, 9, 70, 8.000, zece milioane, 5 miliarde? Răul izbeşte ca un asteroid uriaş! Atunci vine pedeapsa meritată de la Dumnezeu.

Sunt într-o stare de înminunare mereu, văzând că Dumnezeu în bogata Sa milă, chiar fără măsură, ne mai îngăduie încă! Sorocul pedepsirii noastre s-a împlinit de vreo sută de ani! Şi iată existăm! Mare minune este şi răbdarea aceasta a lui Dumnezeu!

Am ajuns cam toţi o apă şi-un pământ, dar ne judecăm unii pe alţii întru nepocăită neruşinare: „Pentru aceea, oricine ai fi, o, omule, care judeci, eşti fără cuvânt de răspuns, căci în ceea ce judeci pe altul, pe tine însuţi te osândeşti, căci aceleaşi lucruri faci şi tu care judeci!“ (Romani 2, 1). Iar mai departe: „Şi socoteşti tu, oare, omule, pe cei care fac unele ca acestea, dar le faci şi tu, că tu vei scăpa de judecata lui Dumnezeu? Sau *dispreţuieşti tu bogăţia bunătăţii Lui şi a îngăduinţei şi a îndelungii Lui* răbdări, neştiind că *bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăinţă (îndreptare*!)? (Romani 2, 3–4).

Aceasta este cheia de boltă a existenţei noastre!

Peste cincizeci de ani putem fi vreo 20 de miliarde de păcătoşi pe care-i va căra pământul în spinare şi care pot fi scuturaţi şi comprimaţi la vreo 7 inşi ca pe vremea lui Noe şi Lot, luându-o de la capăt, iar pământul va răsufla uşurat de atâta greutate şi păcătoşenie.

Dar iarăşi: să nu ne băgăm în *găzduşagul* (gospodăria) lui Dumnezeu, cum spune ardeleanul cel cuminte.

Bogăția bunătății lui Dumnezeu, a îngăduinței Lui şi a îndelungii răbdări ne îndeamnă la *îndreptare*, pentru că „*Dumnezeu nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu*!"

Capitolul 5. Desăvârşirea omului întru credință

Cum ne putem lipi de Dumnezeul iubirii?

Auzeam pe acasă, din când în când şi mai ales atunci când mergeam la stânile cu oi, pe unii ciobani sau pe văcarii de la sate, pronunțând un cuvânt care nu-mi bucura auzul. Care este acel cuvânt? Chiar nici acum nu-mi vine să-l pronunț decât cu o oarecare strângere de inimă. Este vorba de *lepădare*!

Era mare tristețe când ciobanul sau gospodarul era pus în situația de a anunța pe proprietarul oilor sau al vitelor, că i-a *lepădat* oaia, vaca, iapa, scroafa sau cloşca a clocit ouă care nu aveau viață. Ştiți foarte bine cei care ați avut o viață pastorală fără reproş. Am văzut uneori, uitându-mă cu mare atenție, cam ce față face cel care aude vestea. Este greu să descrii dezamăgirea în care citeai fără să vrei, nu atât paguba în sine cât faptul în sine. Ceva era anapoda! Se ieşea din firescul natural al lucrurilor. Ceva se stricase în ordinea vieții.

Când eram cam de 7–8 ani, m-a trimis tata la stâna la care aveam şi noi date oile la păşunat. Baciul era un om înalt şi ferm, aş vrea să zic dur ca o stâncă. Se numea Ion Avârvarei şi stătea pe Tisa, un fir de apă ce tăia muntele fără cruțare. Mai târziu mi-am zis, dacă omul acela era dat la carte, ajungea un mare învățat. Era ca un prinț al munților.

M-a primit cu o uitătură aspră de-ți îngheța sângele în vene şi după ce m-a ospătat în ritual ciobănesc, mi-a dat în grijă o droaie de viței să-i duc la păscut. Mi-a pus în spinare un cojoc de oaie care-mi venea până jos la picioare. Afară burnița. M-am dus, aşa mai câineşte (pentru că era şi frig!) la păscut vițeii care se arătau puşi pe joacă nu şagă. O ceață deasă a acoperit totul şi n-am mai văzut nici un vițel. Temându-mă de lupi, m-am urcat într-un fag mare ce avea mai sus o scorbură adâncă. M-am băgat acolo ca într-un cuib de vultur, zic eu acum, ca să mă rotunjesc puțin! Am adormit dus. Nu ştiu când s-a făcut seară, nici noapte şi nici dimineață. M-am trezit în lătrat de câini şi strigăte. Eram strigat pe nume cu mare disperare. Baciul Avârvarei hăulea de răsunau munții Antăleni şi-mi trăgea înjurături, că dacă mă va găsi, mă va omorî pentru că nici vițeii nu mai erau de găsit. Mi-a *lepădat* vițeii, nemernicul, îi auzeam vorbele care mă speriau de moarte.

S-a apropiat de copacul în care eram. L-am auzit zicând: Doamne, de nu l-ar fi mâncat lupii! Ce mă fac, Doamne? Atunci am prins curaj şi am strigat de sus: Sunt aici, baciule, în scorbură! Dă-te jos dragul baciului! Bine că eşti viu, cât despre viței să-i mănânce lupii!

M-am coborât. M-a luat în brațele lui ca de urs şi m-a strâns la piept de bucurie. S-au găsit şi vițeii în pădure. M-a trimis imediat acasă ca să nu mi se întâmple ceva rău. Aşa am auzit de la baciul Avârvarei că i-am *lepădat*, adică i-am *pierdut* vițeii.

Şi aşa, dacă mă gândesc bine, cred că cea mai grea greşeală pe care o facem noi aici pe pământ este atunci când ne *lepădăm*! Acțiunea aceasta de *lepădare* are două sensuri: adică a *te lepăda de lucruri bune* şi a *te lepăda de lucruri rele*.

N-am să mai reamintesc aici de *lepădările* sau *trădările* din istoria omenirii. Este prea odios şi nici nu face bucurie nimănui, să sper! S-ar putea aminti de *lepădări* de țară, de casă, de părinți, de credință, de omenie, de soț şi de soție, de copii, de prieteni, de părinții bolnavi şi neajutorați şi peste toți şi toate, *lepădarea de Dumnezeu*, ca cea mai cumplită stare de pe fața pământului. Căci dacă te-ai *lepădat de Dumnezeu*, cu cine mai rămâi?

Aşa pățim toți de la Adam încoace. Ne *lepădăm* uneori de Dumnezeu şi ne închinăm făpturilor. Sfântul Dorotei ne spune că: „Omul era târât prin silă şi tiranie şi chiar cei care nu vroiau să păcătuiască, păcătuiau de silă, cum zice Apostolul în numele nostru: „Că nu fac binele pe care-l voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl fac!" (Romani 7, 19).

Şi pentru a nu mai fi aşa, Iisus a fost trimis aici la noi şi: „Făcându-Se deci Dumnezeu om pentru noi, a eliberat pe om de tirania vrăjmaşului. Căci a doborât toată puterea lui de a ne împinge la *lepădarea de Dumnezeu,* a zdrobit însăşi tăria lui şi ne-a izbăvit pe noi, ca să nu mai fim supuşi lui, ca să nu mai fim robiți de el, dacă nu vom mai voi nici noi să păcătuim de bună voie. Căci ne-a dat nouă

putere, precum a zis, să călcăm peste şerpi şi peste toată puterea vrăjmaşului (Luca 10, 19), curățindu-ne de tot păcatul prin Sfântul Botez. Căci Sfântul Botez ne iartă şi ne şterge toate păcatele. Şi cunoscând Bunul Dumnezeu slăbiciunea noastră şi ştiind de mai înainte că vom păcătui iarăşi şi după Sfântul Botez, precum s-a scris: „Că se apleacă inima omului cu dinadinsul spre cele rele din tinerețile lui!“ (Facere 8, 21), ne-a dat iarăşi, după bunătatea Lui, sfinte porunci care ne curățesc pe noi, că, dacă vom voi, să putem iarăşi să ne curățim prin păzirea poruncilor nu numai de păcatele noastre, ci şi de patimile înseşi. Căci altceva este patima şi altceva păcatul … Scopul de acum al Stăpânului nostru, Hristos, este, precum am spus, să ne învețe de unde am venit la aceste *păcate de lepădare*, de unde am căzut în toate zilele rele. Deci mai întâi ne-a eliberat pe noi, precum am spus mai înainte, prin Sfântul Botez, dându-ne iertarea păcatelor: şi ne-a dat putere să facem binele, dacă voim; şi să nu mai fim atraşi, cum ar zice cineva, cu sila la rău. Căci cel robit de păcate este împovărat şi tras de ele, precum zice: „Fiecare este legat de lanțul păcatelor sale“ (Proverbe 5, 22). Apoi ne învață prin sfintele sale porunci cum să ne curățim chiar şi de patimi, ca să nu cădem prin acestea iarăşi în aceleaşi păcate. Apoi ne arată pricina de unde vine cineva chiar la dispreţuirea şi neascultarea poruncilor lui Dumnezeu, şi de aici *lepădarea* … Care este deci leacul acesta şi care este pricina dispreţuirii? Auziți ce zice Domnul nostru: „Învățați de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veți afla odihnă sufletelor voastre“ (Matei 11, 28). Iată cum ne-a învățat aici pe scurt, printr-un singur cuvânt, rădăcina şi pricina tuturor relelor şi leacul ei în vederea tuturor bunătăților: *ne-a arătat că mândria este cea care ne- a doborât şi că este cu* neputință să fim miluiți, altfel decât prin ceea ce este contrar ei: *prin smerita cugetare*. Căci mândria naşte *dispreţuirea, lepădarea şi neascultarea pierzătoare,* precum *smerita cugetare naşte ascultarea, lipirea de Dumnezeu şi mântuirea sufletelor*!“ (Filocalia, IX, pag. 481–483).

Cred că ar trebui scris şi un *imn al lepădării de relele*, care ne cotropesc, din nefericire, pe fiecare dintre noi. Dacă la *facerea de bine* este nevoie de *solidaritate*, de într-ajutorare; pentru a birui întru *lepădarea*, *de ceea ce este rău*, trebuie o solidaritate şi mai mare, absolut necesară pentru a birui atâta rău care se strânge în jurul nostru.

Să nu ne lepădăm de răul din noi şi de cel din jurul nostru, iată o nenorocire de noi voită!

Să ne lepădăm de Dumnezeul Iubirii, iată cea mai mare tragedie a veacurilor! Bine că nu se leapădă El de noi!

Nu voi dispera niciodată, aşadar, căci iată ce spune marele Nicolae Steinhardt, evreu convertit la credința ortodoxă: „Cu toții suntem locuiți de Dumnezeu. Dumnezeu în care spui că nu crezi — şi deci te *lepezi* - , crede El în tine! Credința este acest simplu pas către întâlnirea cu Dumnezeu care crede în tine!”

Să ne lepădăm totuşi! De ignoranță, de răutate, de prostie, de păcate, de mândrie, de destrăbălări, de furturi, de mediatizata corupție, de lene, de lucru improvizat, de gâlceava politică, de ponegriri, de înjurături şi alte metehne care îmbolnăvesc viața noastră şi a altora!

Pentru a ne putea lipi de Dumnezeul Iubirii trebuie să ne lepădăm de noi înşine!

Ce este smerita cugetare?

Omul, creatura de culme a lui Dumnezeu, a fost înzestrat, printre alte daruri şi cu *darul cugetării*. Singura zidire de pe fața pământului, - omul -, a primit acest dar de mare preț pentru a-l folosi doar în cele ce zideşte, adică numai în lucruri bune. De aici se desprinde adevărul, şi după cum fiecare ştie, că de atâtea ori avem cugete mai multe *rele* decât *bune*. Cele rele se țin ca scaiul de oaie şi uneori nu ne părăsesc până la marginea mormântului.

Vom vedea, dacă citim cu atenție în istoria anumitor popoare, că în decursul vieții lor, au avut perioade de culme şi perioade de scădere, sau cădere totală. Acestea s-au întâmplat şi se vor întâmpla doar din cauza cugetelor care au fost doar rele. Acolo unde s-a cugetat sănătos şi smerit, adică în chip cu totul cuviincios, Dumnezeu a ocolit pe cei harnici în gândire sănătoasă.

Cugetarea bună, temeinică şi dinamică, nu poate izbuti în lucrarea extrem de anevoioasă de zi cu zi dacă nu are ca temei şi rădăcină — *smerita cugetare!* Adică nu este de ajuns să fie o cugetare, dar ea trebuie să aibă un nimb de sfințenie.

Sfânta Scriptură ne oferă o mare bogăţie de versete în legătură cu *smerita cugetare*. De data aceasta ne vom opri la Sfinţii Părinţi, care au experimentat *pe viu această capodoperă a învingerii de sine*: sfânta cugetare întru smerenie adâncă! Vom aminti, aşadar, în premieră pe Avva Dorotei, mare ascet dimpreună cu Ioan şi Varsanufie precum şi Evagrie Ponticul, toţi contemporani, crini de aur ai pustiei în mijlocul secolului VI al erei lui Iisus!

În cartea sa, care se află în a II — a parte a Filocaliei volumul IX, are un capitol special „*Despre smerita cugetare*“. Iată ce ne spune, fără ocoliş: „Înainte de orice, avem nevoie de *smerita cugetare*, ca să fim gata la tot cuvântul ce-l auzim, să spunem: „Iartă-mă!“ Căci prin *smerită cugetare* se strică toate lucrurile potrivnice. Să cercetăm care este înţelesul cuvântului: Iartă-mă! Pentru ce se spune: „Înainte de orice avem nevoie de smerită cugetare“ şi nu mai degrabă: „Înainte de orice avem nevoie de înfrânare?“ Căci Apostolul zice: „Cel ce se luptă, se înfrânează de la toate“, cum spune dumnezeiescul Apostol Pavel! (II Timotei 2,5).

Am putea înţelege în chip desluşit, că pentru a ajunge la *adevărata smerenie în cuget*, este nevoie nu numai de un anumit timp, mai îndelungat, ci şi de o adevărată luptă. Care ar fi acea luptă? O luptă stăruitoare şi constantă de *perfecţionarea sinelui*, de îndârjită monitorizare a tuturor însuşirilor slobode şi de mult înrădăcinate în biata noastră fiinţă.

Pentru a ne bucura inima şi a ne însenina sufletul trebuie să spunem că noi putem să realizăm această performanţă de a zidi cea mai frumoasă biruinţă asupra noastră, de altfel cea mai anevoioasă, pentru că este cea mai de preţ, aşa cum spune Avva Dorotei: „Cu adevărat mare este smerita cugetare şi fiecare dintre sfinţi a călătorit cu ea şi prin osteneală a scurtat călătoria.“ Căci zice: „Vezi smerenia mea şi osteneala mea şi iartă toate păcatele mele“ (Psalmul 24, 18); şi: „M-am smerit şi m-a mântuit pe mine Domnul“ (Psalmi 114, 6). Căci chiar şi numai *smerenia singură* poate să ne ducă înăuntru, în Împărăţia Cerurilor, cum a spus Avva Ioan. *Să ne smerim deci şi noi puţin şi ne vom mântui*. Şi chiar dacă nu putem să ne ostenim, din pricina neputinţei, să ne sârguim a ne smeri. Şi cred în mila lui Dumnezeu, că pentru acel puţin făcut cu smerenie, ne vom afla şi noi în locul sfinţilor acelora care s-au ostenit şi au slujit mult lui Dumnezeu. Da, suntem slabi şi nu putem să ne ostenim. Dar nu putem să ne smerim?“ (Filocalia IX, p. 498).

De cele mai multe ori mi-am pus în minte şi-n inimă, să nu supăr pe nimeni, ba, mai mult, am fost extrem de înciudat pe mine însumi, că n-am reuşit întotdeauna să-mi păstrez o stare de totală stăpânire de sine şi mânia m-a răzbit şi pe mine dar şi pe cei cu care am avut vre-un schimb de opinii pe varii probleme. De aceea, nu numai că am citit dar şi scris spre ştiinţa mea, mai mult, şi spre ştiinţa celor care citesc, din scrierile marelui Avva Dorotei: „Fericit este, fraţilor, cel ce are smerenie; *mare este smerenia*! Bine a zugrăvit sfântul acela pe cel ce are smerenie adevărată, zicând: „*Smerenia nu se mânie, nici nu mânie pe cineva!*“ Unora li se pare lucrul acesta ca ceva străin. De fapt numai smerenia se împotriveşte slavei deşarte şi păzeşte pe om. Dar se mânie cineva şi pentru bani şi pentru mâncări … *Căci ce este mai rău decât a se mânia şi a mânia pe aproapele*? De aceea, a zis careva că: „este cu totul străin călugărului să se mânie. Dar dacă nu este acoperit cu adevărat de smerenie, vine pe încetul la starea unui drac, tulburându-se şi tulburând. De aceea zice că smerenia nu se mânie şi nu mânie pe cineva!“ (Filocalia, IX, p. 499).

În dialogul nostru interuman, dacă nu ne-am mânia, am trece peste toate asperităţile, folosind purtarea de aur a smereniei peste toate hăurile din noi şi din sufletele altora.

În stare de insuflare dumnezeiască a fost Avva Dorotei atunci când a definit, în chip adevărat, smerita cugetare, zicând că: „Smerenia nu se mânie, nici nu mânie pe cineva!“ Această *ecuaţie duhovnicească*, lăsată nouă nu numai pentru ştiinţa noastră teoretică, ci mai mult, pentru întruparea noastră de zi cu zi, este temelia unei existenţe neameninţate de dezagregare.

Marele Antonie din pustia Egiptului, a văzut toate cursele întinse de diavolul pentru a cădea omul în ele şi atunci el a suspinat către Dumnezeu, întrebându-L cuprins de spaimă: „Cine le va trece pe toate acestea?“ Ce a răspuns Dumnezeu? „*Smerenia* le va trece pe ele“ şi a adăugat şi alt lucru minunat: „Şi nu o va atinge pe ea“. Vezi puterea ei? Vezi harul virtuţii. Cu adevărat, nimic nu este mai tare ca *smerita cugetare.* Nimic nu o biruie. Orice lucru supărător s-ar întâmpla celui smerit, *el porneşte îndată judecată* împotriva sa, se judecă îndată pe sine, nerăbdând să fie învinovăţit cineva, nu

rabdă să fie aruncată vina asupra altuia. Şi aşa trece netulburat, fără supărare, cu toată odihna. De aceea nici nu se mânie, nici nu mânie pe cineva. De aceea bine a zis sfântul: „Că înainte de orice avem nevoie de smerita cugetare".

Mergând mai departe pe firul desluşirii acestei minuni **a smeritei cugetări**, aflăm că există *două mândrii* care înhață pe om din starea lui firească. Cea dintâi mândrie este când cineva *disprețuieşte* pe fratele său, *când îl socoteşte ca nimic şi pe sine mai presus de el*. Iar dacă nu ne vindecăm grabnic, dacă nu scăpăm de ea, de această *primă mândrie,* se păşeşte încet — încet şi la cea de-a doua mândrie, prin care ne *mândrim* chiar împotriva lui Dumnezeu, mai ales atunci când ne punem pe seama noastră isprăvile săvârşite şi nu pe seama lui Dumnezeu, adevăratul Ziditor al tuturor celor văzute şi nevăzute.

Sfântul Dorotei ne-a lăsat un episod cu adevărat cutremurător. Iată ce scrie: „Cu adevărat, frații mei, am văzut odată pe cineva ajungând la această stare jalnică, adică la *a doua mândrie*. La început, dacă cineva dintre frați îi spunea ceva de altul, *disprețuia* pe fiecare şi zicea: „Cine este acela? Nu este altul bun decât Zosima şi cei dimpreună cu el". Apoi a început să-i *disprețuiască* şi pe aceştia şi să zică: „Nu este altul bun decât Macarie". Şi după puțin timp a început să spună: „Cine este Macarie?" Nimeni. „Nu sunt mari decât Grigorie şi Vasile". Apoi, după puțin timp, a început să-i disprețuiască şi pe aceştia, zicând: Cine este Vasile? Şi cine este Grigorie? Nimeni. Numai Petru şi Pavel sunt mari. Şi îi spusei lui: „Cu adevărat, frate, şi pe aceştia îi vei disprețui". Şi, credeți-mă, că după puțină vreme, a început să zică: „Cine este Petru şi cine este Pavel? Nimeni. Numai Sfânta Treime este mare!" Pe urmă *s-a mândrit* şi împotriva lui Dumnezeu Însuşi şi aşa şi-a ieşit din sine. De aceea trebuie să luptăm, frații mei, împotriva celei *dintâi mândrii*, ca să nu cădem pe încetul şi în mândria cea mai deplină!" (Filocalia IX, p. 500).

Episod înfricoşător şi cutremurător!

Iar Părintele Stăniloae, tălmăceşte astfel cele de mai sus: „Este o strânsă legătură între *păcatele* împotriva lui Dumnezeu şi cele împotriva aproapelui. Cel ce se *înalță împotriva aproapelui* se înalță şi *împotriva lui Dumnezeu*; şi viceversa. Suportul faptelor şi purtărilor bune față de aproapele este credința în Dumnezeu. Iubirea sau se întinde în toate părțile, sau nu este deplină şi nu durează, căci arată un suflet care nu este în întregimea lui iubitor".

Este o vorbă românească, mare vorbă izvorâtă din adânc de experiență şi ar trebui să ne aplecăm cu mai multă atenție asupra *ziselor*, sau a maximelor româneşti, *a înțeleptelor proverbe*. Se spune că anumiți oameni nu-s proşti destul dacă nu-s şi fuduli. Este interesantă această apropiere sau înrudire între *prostie* şi *mândrie*, care pe alocuri i se spune fudulie. Când cineva merge cam țanțoş şi cu nasul pe sus şi mai este îmbrăcat şi fistichiu şi cu niscaiva încălțări cu scârț, ca pe vremuri, i se spune din dreapta sau stânga: Bre, da` fudul mai eşti!

Câtă energie, Doamne, se consumă pe aceste stări şi comportamente zilnice şi câtă amestecare de gânduri, vorbe şi aplecări conflictuale, sociale sau de toată mâna!

Va veni examenul cel din urmă, căruia toți ne vom supune, fie că vrem, fie că nu vrem.

Nu vom fi dojeniți că n-am ajuns sfinți, că n-am săvârşit minuni, că n-am adunat stelele de pe cer, dar vom fi întrebați: De ce v-ați mâniat pe frații voştri, zidiți egali, ca şi voi? De ce i-ați disprețuit? De ce i-ați mâniat cu orice preț? *De ce ați distrus dragostea dintre voi?*

Ce vom răspunde atunci?

Ce este mândria?

N-am crezut vreodată să găsesc mai desluşit arătat cum trebuie înțeleasă *smerita cugetare* şi cei doi mari duşmani de moarte care încearcă risipirea acestei stări duhovniceşti!

Sfântul Dorotei, ca şi medicul chirurg, iscusit întru ale sale lucrări, taie fără milă şi face operația fără anestezie, pe viu deci. El spune limpede, că: „Există o mândrie mirenească şi există o mândrie călugărească!" (Filocalia, IX, p. 501). Aşadar, nimeni nu scapă de această pacoste care ne tulbură viața şi se arată în toată hidoşenia sa.

Vom porni la drum, să arătăm cuviincios, cum este mândria mirenească, sau lumească, aşa cum i se mai spune, în limbajul nostru zilnic. Iată ce spune Sfântul Dorotei: „*Mândria mirenească* sau *lumească* se arată atunci când cineva se mândreşte împotriva aproapelui, *ca mai bogat*, sau *ca mai*

frumos decât acela, sau ca mai *bine îmbrăcat* sau ca de *neam mai bun*. Când ne vedem pe noi înşine stăpâniţi de slavă deşartă în aceste privinţe, sau că mănăstirea noastră este mai are, sau mai înstărită, sau că avem mai mulţi fraţi, trebuie să se ştie că suntem stăpâniţi încă de mândria lumească. Se întâmplă însă uneori că cineva suferă de slava deşartă şi pentru unele daruri naturale. De pildă, unul suferă de slavă deşartă pentru că are glasul frumos şi cântă frumos, sau pentru că este blând şi pentru că lucrează sau slujeşte cu curăţie. Acestea sunt mai cuviincioase decât cele dintâi. Dar şi ele ţin de *mândria lumească!*" (Filocalia, IX, p. 501).

Mândria omenească operează şi acolo unde ar trebui să fie mai puţină, sau deloc. Spre exemplu, dacă unii dintre noi am avea trebuinţă de lucrurile necesare vieţii şi dacă cineva ar dori să ne ajute, nu trebuie să respingem sprijinul pe motive de *sfială* sau *orgoliu*, spunând că este lipsit de *demnitate* să fii ajutat. Iată ce spune Evagrie Ponticul: „Dacă eşti lipsit de hrană sau de haine, nu te *ruşina* să primeşti când ţi le vor aduce alţii, căci *ruşinea aceasta* este un fel de *mândrie*!" (Filocalia, I, p. 56).

De aceea, pe drept cuvânt Sfântul Talasie Libianul, ne atrage atenţia, spunând că: „*Mândria* ne face să ne despărţim de ajutorul dumnezeiesc, să ne *încredem în noi înşine* şi să ne înălţăm împotriva oamenilor!" (Filocalia, IV, p. 35).

Este de folos să fim grijulii, că vrăjmaşul diavol are metode iscusite de a ne încâlci cărările pentru a nu ne bucura de pace în sufletul nostru şi în sufletul celor cu care lucrăm. În viaţa duhovnicească, *mândria* a fost numită şi „*căderea în sus*", prin aceasta înţelegându-se că face omul fapte bune, dar se şi mândreşte cu ele. Cel *mândru* are o încredere deplină în sine însuşi, el neştiind că, „*cine se încrede în sine*, se încrede în diavol". Omul robit de mândrie nu recunoaşte, din păcate, nici marile neputinţe personale şi nici bogatele daruri pe care le-a primit, din belşug, de la Bunul Dumnezeu.

Mai mult chiar, nici nu vrea să recunoască dar nici măcar să-l facă pe Dumnezeu părtaş la toate biruinţele sale ci se înalţă întru trufie crezând că totul i se cuvine şi a izbândit prin forţele proprii. Aşa ne înşelăm, din nefericire, fiecare dintre noi atunci când nu punem orice înfăptuire sub ocrotirea ajutorului lui Dumnezeu.

Cât despre *mândria călugărească*, Sfântul Dorotei ne arată: „Iar *mândria călugărească* se arată când cineva suferă de *slava deşartă*, pentru că *priveghează,* sau *posteşte,* sau că *este evlavios,* sau că are o *bună vieţuire,* sau că este sârguincios. *Ba uneori se şi smereşte cineva de dragul slavei.* Acestea ţin de *mândria călugărească.* Dacă nu putem să nu mândrim deloc — vai de capul nostru! — este mai cuvenit să ne mândrim pentru cele călugăreşti, decât pentru cele lumeşti!" (Filocalia, IX, p. 501).

Citind mai cu atenţie pe Sfântul Maxim Mărturisitorul, învăţăm, că: „*Dracul mândriei* este plin de îndoită răutate: căci sau înduplecă pe monah să pună pe seama sa isprăvile, şi nu în a lui Dumnezeu, Care este şi Dătătorul celor bune şi ajutătorul spre izbutirea în ele, sau, neputându-l îndupleca la aceasta, îi insuflă gândul să *dispreţuiască* pe fraţii desăvârşiţi. Iar cel ce primeşte acest gând nu-şi dă seama că şi pe el îl face să se lepede de ajutorul lui Dumnezeu. Căci dacă dispreţuieşte pe aceia ca pe unii ce nu sunt în stare de isprăvile lui, vădit este că se socoteşte pe sine ca unul ce-a înfăptuit asemenea isprăvi din proprie putere. Dar aceasta n-o poate nimenea, căci Însuşi Domnul a zis: Fără de Mine nu puteţi face nimic! (Ioan 15, 5). Fiindcă slăbiciunea noastră, mişcată spre cele bune, nu poate ajunge la ţintă fără Dătătorul celor bune!" (Filocalia, II, p. 75–76).

Este prea departe de noi gândul că am isprăvit de arătat cele ce supără viaţa noastră, *prin mândrie*, această *lepră groaznică* ce distruge de-a valma trup şi suflet!

Voi încheia aici, spunându-mi mie şi celor ce cu drag citesc şi vor să asculte: „…fereşte-te de mândrie şi de *voinţa de a te îndreptăţi* (justifica). Căci acestea împiedică pocăinţa!" cum zic Sfinţii Varsanufie şi Ioan (Filocalia, XI, p. 346).

Ajută-ne, Doamne, să zdrobim mândria din inima, sufletul şi viaţa noastră!"

*

Când merg pelerinii la Ierusalim şi desigur, locul iubit inimilor fiind şi Betleemul, unde S-a născut Iisus Hristos, văd din drum case care au drept blazon sculptat în piatră pe Sfântul Mare Mucenic Gheorghe. Întrebat ghidul a spus că sunt arabii creştini care s-au convertit de la religia musulmană, ei având o evlavie specială pentru acest mare sfânt. Se pare că strămoşii lor, din tată în fiu, au sădit

credinţa creştină şi cu sfinţii care au umplut veacurile. Nu ne putem uita marii martiri, *mărturisitorii de elită* ai creştinismului pururi viu în inimile iubitorilor de Dumnezeu.

Temelia vieţii noastre în general şi a vieţii duhovniceşti în mod special este jertfa lui Iisus Hristos şi *jertfa uimitoare şi uluitoare* a celor care au urmat pe Iisus, cu o credinţă fără margini, de o forţă care a topit ca văpaia focului tot ce era trecător şi fără valoare. Primele veacuri au zguduit istoria omenirii, mai ales dacă ne gândim la *Actele Martirice*, documente din vremea persecuţiilor care ne stau mărturii vii peste veacuri. Aşa de mare era credinţa şi atâta entuziasm era întru mărturisirea lui Iisus Hristos, încât martirizarea era socotită ca cea mai mare bucurie.

Voi aminti doar de Sfântul Gheorghe care a biruit toate caznele cu cea mai mare bucurie încât uimea, atât pe Împăratul Diocleţian cât şi întreaga asistenţă, iar unii pe loc, văzând mărturisirea fără frică a Sfântului Gheorghe, au mărturisit şi ei credinţa în Iisus Hristos! Şi desigur n-am să uit să adaug pe lângă sutele de mii şi milioanele de martiri şi pe Ioan Colov, cel care a fost tăiat de toate mădularele trupului începând cu picioarele şi mâinile sale. Când era întrebat: Crezi în Hristos? El răspundea fără frică şi plin de veselie: Da! Cred în Hristos! Şi atunci îi mai tăia o mână. Şi tot aşa până i-a rămas doar trunchiul şi capul. În cele din urmă i-a tăiat şi capul!

Toate aceste mărturisiri şi jertfe pentru credinţa în Hristos au fost mărturii vii pentru cei care îmbrăţişau o nouă învăţătură şi pe Cel ce S-a jertfit pentru întreaga lume. Aşa au înţeles să răspundă *Jertfei Supreme*, cei mai mari iubitori de Dumnezeu!

Noi trăim în zestrea de jertfă a lui Iisus şi a sfinţilor martiri din toate timpurile. Nouă ne este uşor, suntem fericiţii beneficiari! Alţii au murit ca noi să trăim din iubirea lor jertfitoare. Iar atunci când noi uităm sau ne lenevim să-i pomenim: pe sfinţi în Biserică şi în viaţa noastră, iar pe eroi în rugăciunile noastre, săvârşim păcatul care ne va urmări cu mustrare. Şi nu vom prospera nici în viaţa material-socială şi nici în cea duhovnicească, ci vom primi certarea de Sus, de la Părintele Luminilor, ca unii ce nu merităm binecuvântarea şi mila Domnului.

Fără legătura între Cer şi pământ, nu se poate trăi!

Fără a fi în comuniune cu sfinţii, martirii şi eroii neamului din toate timpurile, vom rătăci pe drumurile pustii, fără apă, fără soare, fără bucurii! Iar atunci când vin prăpădeniile şi pustiirile de tot felul peste noi, ridicăm, tot noi, pumnul ameninţător către Cer!

Atunci când cineva este dispus spre jertfă, înseamnă că în inima lui a lucrat focul dragostei şi al smereniei. Da, *smerenia cea aplicată*, nu *cea vorbită* mereu în atâtea cărţi. Ştim că: „Sfinţii îmbrăcaţi în virtute fug de slava omenească. Iar cei ce poftesc slava sunt asemenea unui om gol, care voieşte pururi să afle un petic mic, sau orice ca să-şi acopere urâţenia lui. Aşa şi cel gol de virtuţi, caută slava oamenilor!“ (Filocalia, IX, p. 503).

Adică, Hristos Se jertfeşte pe Cruce, mărturisitorii lui Hristos sunt hăcuiţi şi daţi la fiare, iar noi, creştinii şi clericii din secolul XXI, căutăm slava oamenilor?

Părerea de sine, cea mai mare îmbrâncire spre prăpastie, se poate vindeca greu şi cu mari eforturi, pe timp îndelungat. Această *părere de sine* nu este doar la mireni, crezându-se că trebuie să-i arate cineva trufaş, cu degetul neîndurării. Ea este, deopotrivă, şi pe capul meu, ca să nu spun despre alţii, deşi n-ar trebui nimeni cruţat, fiind toţi, mai mult sau mai puţin cuprinşi de această lepră numită *părerea de sine.*

Se spune, că odată, un frate a întrebat pe un bătrân zicând: „Ce este smerenia?“ Şi i-a zis bătrânul: „Smerenia este un lucru mare şi dumnezeiesc, iar la *smerenie* se ajunge prin *osteneli trupeşti* întru cunoştinţă şi prin *a se socoti cineva mai prejos de toţi* şi a se *ruga pururi lui Dumnezeu.* Aceasta este calea smereniei. Iar această smerenie este dumnezeiască şi de neînţeles. Dar de ce se spune că ostenelile trupeşti duc sufletul la smerenie? Pentru care motiv ostenelile trupeşti sunt virtuţi ale sufletului? Am spus şi mai sus, că *a se socoti mai prejos de toţi se opune mândriei* celei dintâi. Căci, cum se poate socoti pe sine *mai mare decât fratele său, sau înălţa în ceva, sau defăima, sau dispreţui pe cineva,* cel ce *se socoteşte pe sine mai prejos de toţi?*

La fel rugăciunea neîncetată, este vădit că se împotriveşte celei de a doua mândrii. Căci este vădit că cel smerit, *cel evlavios*, cunoscând că nu poate dobândi nici un bine în suflet, fără ajutorul şi acoperământul lui Dumnezeu, nu încetează să se roage necontenit lui Dumnezeu, ca să-şi facă milă cu el. Şi cel ce se roagă necontenit lui Dumnezeu, de se învredniceşte să izbutească în ceva, ştie de unde

i-a venit ajutorul ca să izbutească şi nu se poate mândri, nici nu-şi pune cele izbândite, *pe seama puterii sale,* ci *le pune pe seama lui Dumnezeu* şi Lui Îi mulţumeşte pururi şi pe El Îl roagă pururi, tremurând să nu cadă de la ajutorul Lui şi să se arate slăbiciunea şi neputinţa lui. Şi aşa, prin *smerenie se roagă şi prin rugăciune se smereşte* şi pe cât se smereşte, pe atâta este ajutat şi înaintează prin *smerita cugetare.*

De ce se spune, deci, că *ostenelile trupeşti rodesc smerita cugetare?* Ce are osteneala trupească cu simţirea sufletească? Vă voi spune vouă, zice Ava Dorotei: „Sufletul căzând de la poruncă prin neascultare, s-a predat, cum zice Sfântul Grigorie, *iubirii de plăcere şi conducerii de sine celei rătăcite, şi a iubit cele trupeşti* şi într-un anumit fel s-a făcut una cu trupul şi s-a făcut omul întreg cu trupul, cum se zice: „Nu va rămâne Duhul Meu în oamenii aceştia, pentru că sunt trupuri" (Facere 6, 1). Şi astfel, *sufletul ticăloşit* pătimeşte şi simte şi el împreună cu cele ce se fac de către trup.

De aceea a spus bătrânul că şi *osteneala trupească* duce la smerenie. Căci în altă simţire se află sufletul celui sănătos şi în alta, al celui bolnav; în alta, al celui flămând; şi în alta, al celui sătul. La fel, alta este simţirea sufletului celui ce şade pe cal şi alta, a celui ce şade pe tron şi alta, a celui ce şade jos. De asemenea, alta este simţirea celui ce poartă haine frumoase, şi alta, a celor ce poartă haine murdare. Deci *osteneala smereşte* trupul, iar trupul smerindu-se, se smereşte împreună cu el şi sufletul.

Aşadar, bine s-a spus că şi *osteneala trupească duce la smerenie.* De aceea, Evagrie, când *a fost ispitit de hulă* — ca unul ce avea cunoştinţă, şi ştia că *hula vine din mândrie,* iar *dacă trupul este supus smereniei se smereşte împreună cu el şi sufletul* — a stat 40 de zile fără să intre sub acoperiş, încât trupul său, cum zice scriitorul, scotea răcnete ca animalele sălbatice. Astfel, n-a săvârşit osteneală pentru hulă, ci pentru smerenie. Bine a zis bătrânul, „*că ostenelile trupeşti duc la smerenie!*" (Filocalia, IX, p. 505–506).

Iată ce simţire era în inima sfinţilor!

De aceea şi rugăciunea sfinţilor pentru noi, este pururi aprinsă de focul dragostei, ei dorindu-ne din toată inima ca: „Bunul Dumnezeu să vă dăruiască vouă smerenie, căci ea scapă pe om de multe rele şi-l apără pe el de multe ispite!" (Filocalia, IX, 506).

Învaţă-ne, Doamne *smerita cugetare* şi alungă de la noi odihnita şi neruşinata *părere de sine*!

Îţi mulţumim, Doamne!

Ce este păcatul?

*D*acă ar fi vorba să dăm o *definiţie* a *păcatului*, apelând doar la Sfânta Scriptură, citim: „Păcatul este fărădelege!" aşa cum ne-a lăsat cuvânt pentru totdeauna Sfântul Ioan (I Ioan 3, 4). Atunci când se pune o interdicţie, automat omul caută un mijloc de a încălca îngrădirea. Este o stare psihologică specială, ca un ricoşeu. Cine dintre noi nu fost în această ipostază şi aceasta ca şi cum ar fi ceva mai mult decât normal. Marele Apostol al Neamurilor, Sfântul Pavel, scriindu-le creştinilor din Roma, referitor la această problemă fundamentală, de altfel, le-a scris: „ … unde nu este *o lege*, acolo nu este nici călcare de lege … păcatul nu este ţinut în seamă cât vreme nu este o lege" (Romani 4, 15; 5, 13).

*A*şadar, păcatul este orice *neascultare* faţă de voia revelată a lui Dumnezeu, marele nostru Legislator. Se ştie că păcatul în viaţa noastră se manifestă sub două moduri: *omitere*, adică marea noastră lipsă de grijă de a face lucrurile poruncite de Dumnezeu şi prin: *comitere*, adică săvârşirea oricărei fapte interzise prin lege: „Deci, cine ştie să facă binele şi nu-l face, păcătuieşte!" (Iacob 4, 17).

*S*e vede lămurit că primitorii scrisorii Sfântului Pavel erau creştini de o înaltă înţelegere pentru că abordarea nu era una obişnuită. Încearcă să-i lămurească: „Suntem noi mai buni? Nicidecum! Fiindcă mai înainte am învinuit pe toţi, fie iudei, fie greci, că sunt sub păcat, după cum este scris: „*Nu este nici un om drept, nici unul măcar.* Nu este nici unul care să aibă pricepere, nu este nici unul care să caute pe Dumnezeu. Toţi s-au abătut şi au ajuns nişte netrebnici. Nu este nici unul care să facă binele, nici unul măcar!" (Romani 3, 9–12).

*P*arcă în disperare de cauză, Sfântul Pavel repetă că, starea în care se aflau cei de la Roma era mai

mult decât dramatică, mai ales că pornind pe drumul *necruțării*, arată cam care era starea de fapt: „Gâtlejul este un mormânt deschis, îşi folosesc limbile ca să înşele, sub buze au venin de viperă. Gura le este plină de blestem şi de amărăciune. Au picioarele grabnice să verse sânge, ruina şi mizeria sunt pe căile lor, nu cunosc calea păcii. Frica de Dumnezeu nu este înaintea ochilor lor. Ştim însă că tot ce spune Legea, spune celor ce sunt sub lege, pentru ca orice gură să fie închisă şi toată lumea să fie sub judecata lui Dumnezeu!“ (Romani 3, 13–19).

*P*rofeții, cu mii de ani înainte, care au înfierat în toate cărțile scrise de ei, sub inspirația Duhului Sfânt, toate păcatele ce erau săvârşite, ca şi azi, de biata omenire îndârjită în răutăți, sunt şi acum şi vor fi mereu de o realitate înfricoşătoare.

*D*acă am avea puterea, de mai multe ori pe lună, să ne cuprindem fața în palmele făcute căuş şi să reflectăm la faptele noastre ruşinoase față de noi înşine, de aproapele, de natură şi de Dumnezeu Însuşi, ne-ar cuprinde o spaimă zdrobitoare. Glasul profetului tună peste secole: „Atunci vă veți aduce aminte de purtarea voastră cea rea şi de faptele voastre, care nu erau bune; *vă va fi scârbă de voi înşivă*, din pricina nelegiuirilor şi urâciunilor voastre… *Ruşinați-vă* şi roşiți de purtarea voastră …!“ (Iezechiel 36, 31).

*C*are este originea păcatului?

*D*in Scripturile Sfinte, *citind cu atenție*, aflăm că păcatul era prezent în Univers, chiar înainte de căderea în păcat a lui Adam şi Eva: „Şarpele era mai şiret (viclean) decât toate fiarele câmpului pe care le făcuse Domnul Dumnezeu!“ (Geneză 3, 1).

*A*şadar, originea păcatului face parte din: „… *taina fărădelegii* care a şi început să lucreze“ (II Tesaloniceni 2, 7) prin strămoşii noştri din Paradisul pământesc: „Şi nu Adam a fost amăgit, ci *femeia*, fiind amăgită, s-a făcut vinovată de călcarea poruncii. Totuşi ea *va fi mântuită* prin *naştere de fii*, dacă *stăruieşte cu smerenie în credință, în dragoste şi în sfințenie*!“ (I Timotei 2, 14–15).

O să spuneți: Ei, poftim, vedeți? Tot femeia este de vină! Spuneți ce vreți şi câte vreți! Dar Femeia, scriu cu inițiala mare şi dacă aş putea aş scrie-o până la tălpile lui Dumnezeu, deci Femeia, această *ființă miraculoasă* este menită să fie *născătoare* de lume, de ființe omeneşti, este menită să se *mântuiască* pentru aceasta, dacă stăruieşte cu smerenie în credință, deci tot Ea şi dacă *are dragoste*, mai multă decât oricine, deci tot Ea, şi dacă stăruie ar rămâne în sfințenie, deci tot Ea!

*D*ar cu noi, bărbații, cum va fi, ar cădea întrebarea fulger? Ş-apoi să nu stăm pe glume că starea bărbatului ar fi mai trandafirie şi că se ştie tot din Scripturi: „Că nu Adam a fost amăgit!“ (I Timotei 2, 14). Auzim glasul lui Dumnezeu întru sentință: „Fiindcă ai ascultat de glasul nevestei tale … *blestemat este acum pământul din pricina ta*. Cu multă trudă să-ți scoți hrana din el în toate zilele vieții tale; spini şi pălămidă să-ți dea, şi să mănânci iarba de pe câmp. În *sudoarea feței tale* să-ți mănânci pâinea, până te vei întoarce în pământ, căci din el ai fost luat; căci țărână eşti, şi în țărână te vei întoarce!“ (Geneză 3, 17–19).

*E*ste absolut necesar să nu ne mai îndoim nici o clipă că scopul urmărit de Vrăjmaş a fost să le inspire primilor oameni o *stare de independență* față de Dumnezeu şi să-i antreneze într-o stare de război blestemat, ca urmare a tendinței de a ajunge, - ca să vezi -, egali cu Dumnezeu! Aşa precum se vede, păcatul lui Adam şi al Evei, arătându-se desluşit într-o întreită dimensiune: intelectual, voluntar şi afectiv.

*C*e a adus păcatul în lume, în viața oamenilor?

*M*ai întâi despărțirea de Dumnezeu! Cât este de dureroasă despărțirea! Nu este sentiment şi stare mai gravă decât înstrăinarea noastră de Dumnezeu precum şi înstrăinarea sau despărțirea de casa noastră, de părinții noştri, de locul unde ne-am născut, de prietenii noştri, de binefăcătorii noştri şi în cele din urmă, ultima înstrăinare, înstrăinarea de noi înşine!

*S*ă auzi glasul lui Dumnezeu aşa cum l-a auzit Adam, sau omul: „Atunci a auzit glasul Domnului Dumnezeu, care umbla prin grădină în răcoarea serii, şi omul (Adam) şi nevasta lui s-au *ascuns* de la fața Domnului Dumnezeu printre pomii din grădină!“ (Geneza 3, 8), şi *să te ascunzi* după cum ați auzit, înseamnă că este semnul vădit al unei vini care pune zid între Dumnezeu şi creatura Sa! Ceva a zguduit temelia încrederii, a dragostei nevinovate. Întreg neamul omenesc, astfel, *s-a pervertit* în *gândire*, în *voință*, în *sentimente*, în *atitudine*, în *conştiință*! Am înțelege că omenirea întreagă este solidară în rău cu primii săi părinți, aşa încât, toată istoria nelegiuirilor şi a tuturor actelor de violență

pe care le-a îndurat omenirea, în toate veacurile, este o absolută mărturie dureroasă în acest sens.

Din adânc de vremi auzi pe Dreptul Iov, zicând: „Omul născut din femeie, are viață scurtă, dar plină de necazuri. Se naşte şi este tăiat ca o floare; fuge şi piere ca o umbră. Şi asupra lui, ai Tu ochiul deschis! Şi pe mine mă tragi la judecată cu Tine! Cum ar putea să iasă dintr-o ființă necurată un om curat? Nu poate să iasă nici unul“ (Iov 14, 1–4).

*L*a un moment dat, peste inima lui Dumnezeu s-a aşternut o mâhnire fără măsură, încât, ne-a lăsat cuvântul său în Scripturi, când s-a zis: „Domnul a văzut că *răutatea omului* era mare pe pământ, şi că toate întocmirile gândurilor din inima lui erau îndreptate în fiecare zi numai spre rău. I-a *părut rău Domnului că a făcut om* pe pământ şi *s-a mâhnit în inima Lui*. Şi Domnul a zis: „Am să şterg de pe fața pământului pe omul pe care l-am făcut, de la om până la vite, până la târâtoare şi până la păsările cerului; că Îmi pare rău că i-am făcut!“ (Geneza 6, 5–7).

*O*mul în stare de cădere nu este capabil să-şi revină, să-şi schimbe drumul vieții prin propria sa putere şi nici nu poate pricepe de la sine lucrurile lui Dumnezeu, pentru că acestea, negreşit, trebuie judecate duhovniceşte, aşa cum ne avertizează Sfântul Apostol Pavel: „Dar omul firesc nu primeşte lucrurile Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt o nebunie; şi nu le poate înțelege, pentru că trebuie judecate duhovniceşte!“ (I Corinteni 2, 14).

*S*tarea disperată în care a ajuns omul impune, negreşit, o intervenție mai presus de puterile lui slabe, pentru că altfel, pedeapsa păcatului nu poate fi anulată fără ajutorul lui Dumnezeu, care urmăreşte mai multe scopuri, printre care vom enumera doar trei, ca să uşurăm oboseala cititorului:

1. *Scopul răscumpărător,* care impune aducerea păcătosului la îndreptare, la pocăință şi credință vie în Dumnezeu;
2. *Scopul pedagogic*, care instruieşte şi disciplinează pe cel credincios;
3. *Scopul preventiv*, care impune oprirea răului şi limitarea distrugerilor pricinuite de păcat.

*Î*ntreaga creație, sau întreaga fire a suferit consecințele păcatului, a căderii omului, munca istovitoare, bolile nemiloase şi întreaga gamă de suferințe, distrugerea florei şi a faunei!

*P*entru *soluționarea problemei păcatului* a fost nevoie de o intervenție absolută a lui Dumnezeu, la „… plinirea vremii“, cum scrie Sfântul Pavel: „Dar când a venit împlinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege, ca să răscumpere pe cei care erau sub Lege, pentru ca să căpătăm *înfierea*!“ (Galateni 4, 4–6).

*M*āreața operă săvârşită de Fiul lui Dumnezeu: naşterea Sa, viața Sa de deplină ascultare de voia Tatălui, moartea Sa pe cruce, învierea dintre cei morți, înălțarea Lui la dreapta lui Dumnezeu, purtarea de grijă asupra istoriei omenirii şi revenirea Sa împărătească — păcatul, despărțirea omenirii de Dumnezeu, a fost definitiv învinsă!

*G*lasul lui Isaia, inspirat de Duhul Sfânt, ne bucură, auzind ce a făcut Iisus: „El suferințele noastre le-a purtat, şi durerile noastre le-a luat asupra Lui, şi noi am crezut că este pedepsit, lovit de Dumnezeu, şi smerit. Dar El era străpuns pentru păcatele noastre, zdrobit pentru fărădelegile noastre. Pedeapsa, care ne dă pacea, a căzut peste El, şi prin rănile Lui suntem tămăduiți. Noi rătăceam cu toții ca nişte oi, fiecare îşi vedea de drumul lui, dar Domnul a făcut să cadă asupra Lui nelegiuirea noastră, a tuturora …Domnul a găsit cu cale să-L zdrobească prin suferință …Dar, după ce îşi va da viața ca jertfă pentru păcat, va vedea o seminție de urmaşi, va trăi multe zile şi lucrarea Domnului va propăşi în mâinile Lui. Va vedea rodul muncii sufletului Lui şi se va înviora. Prin cunoştința Lui, Robul Meu cel Neprihănit va pune pe mulți oameni într-o stare după voia lui Dumnezeu, şi va lua asupra Lui povara nelegiuirilor lor!“ (Isaia 53, 4–6 şi 10–11).

*L*ucru ne mai auzit, stare unică, de-a dreptul cutremurătoare, să *auzi*, să *citeşti*, şi mai mult *să crezi* că: „Hristos *s-a făcut blestem pentru noi* pentru că ne-a *răscumpărat* din blestemul Legii — fiindcă este scris: „*Blestemat* este oricine este atârnat pe lemn; aceasta, pentru ca binecuvântarea lui Avraam să ajungă la neamuri întru Hristos Iisus, aşa încât noi prin credință să primim făgăduința Duhului.“ (Galateni 3, 13–14).

*D*acă nu avem în cuget, în inimă şi în simțiri, adeverirea, ca şi Iov, că *suntem păcătoşi* şi nu vom striga precum orbul din naştere, când trecea Iisus: „Dumnezeule ai milă de mine, *păcătosul*!“ (Luca 18, 38) şi : „Dacă zicem că *n-am păcătuit*, îl facem mincinos şi Cuvântul Lui nu este în noi“ (I Ioan 1, 10), nu vom face *primul* pas spre *divina iertare*!

Iertarea păcatelor, starea la care este chemat să ajungă orice om zidit de Dumnezeu, este cea mai mare bucurie ce ar trebui să cuprindă orice inimă. Să fii iertat! Să ştii şi să simţi, pentru că aceasta în primul rând se simte, că, în sfârşit, Dumnezeu ca un Părinte Iubitor, ne-a dat *suprema iertare*! Este cea mai frumoasă zi! Este a doua zi după naşterea noastră şi prima zi după iertarea noastră!

Iisus, Mielul lui Dumnezeu, a ridicat păcatul lumii! Aşa cum strigă peste veacuri, Sfântul Ioan Evanghelistul, iar Sfântul Pavel, ne dă mărturia, din al treilea Cer, că: „Hristos, după ce s-a adus jertfă o singură dată, ca să ridice păcatele multora, a doua oară, fără de păcat Se va arăta celor ce cu stăruinţă Îl aşteaptă spre mântuire“ (Evrei 9, 28).

*S*untem chemaţi toţi la Prânzul Ceresc, la Cina cea de Taină! Credinţa noastră atotbiruitoare ne va înălţa şi aduce iertarea păcatelor, pentru că: „Toţi proorocii mărturisesc despre El (despre Iisus!) *că oricine crede în El*, capătă prin numele Lui, *iertarea păcatelor!*“ (Faptele Apostolilor 10, 43).

*S*untem chemaţi de Iisus la Sfânta Liturghie şi ne îmbie cu dragostea Sa jertfitoare: „Luaţi mâncaţi, *acesta este Trupul Meu¸* care se frânge spre *iertarea păcatelor*! Şi iarăşi chemarea: „Beţi dintru acesta toţi, acesta este Sângele Meu al Legii celei noi care se varsă pentru voi şi pentru mulţi spre *iertarea păcatelor*!“ (Matei 26, 26–28).

*O*rice participare la Sfânta Liturghie ne face părtaşi bucuriei iertării! De aceea cei care lipsesc de la biserică de la Sfânta Liturghie, sub diferite pretexte, se lipsesc de harul iertării lui Dumnezeu.

*S*povedania păcatelor, arta cea vie, pentru că este o lucrare, aş putea spune, cea mai importantă din viaţa omului! Să te dispui, de bunăvoie să faci o restaurare şi restauraţie a fiinţei tale, o dăltuire, o eliminare a impurităţii şi a te apropia *curat*, în *haină de nuntă*, la Prânzul Ceresc, este cea mai mare bucurie pentru Părintele luminilor!

Să nu întârziem să fim mereu oaspeţi în casa lui Dumnezeu!

El Însuşi ne aşteaptă!

Cum ne putem lepăda de păcat şi să ducem o viaţă sporită în Dumnezeu?

Dacă am aduna toate cărţile din lume în care s-a scris despre istoria neamurilor, filosofia cea veche şi mai nouă, toată creaţia literară: poezie, dramă, comedie, romane, nuvele, proză, proverbe şi maxime, pedagogie şi astronomie, ştiinţele de toată mâna şi orice alte jurnale şi epigrame precum şi toată ingineria, arhitectura şi alte osteneli artistice, vom vedea zbuciumul necurmat al sufletului întru biruirea timpului. Dar despre istoria religiilor, ce vom spune? Cât adânc de încercare întru limpezirea întunericului din sufletul nostru. Cât studiu! Cât zbucium!

Toate la un loc, se adună ca apa într-o cupă uriaşă de smarald, unde bat razele soarelui întru străluminare! Aici se limpezesc cele ale sufletului învolburat de furtunile ce ne bântuie întru neodihnă pacea inimii, pacea sufletului şi bucuria ce ar trebui să nu se mai termine.

De câte ori nu cade bruma toamnei păcatului şi vine îngheţul nesimţirii, ca o carapace uriaşă care ne sufocă viaţa de zi cu zi?

Ştim că cel ce a fost deşteptat din întunericul păcatelor se găseşte acum la mijloc, între păcat şi virtute, între întunericul şi lumina care încearcă să biruie.

Forţa absolută, care biruie întotdeauna, peste puterile noastre slăbănoage, este Harul Duhului Sfânt! Acest Mare Har nu sileşte voinţa şi libertatea noastră dar aduce în sufletul nostru zbuciumat o bucurie negrăită şi simţim o uşurare aşa de mare încât am dori să rămână la noi pentru totdeauna.

Ştim din experienţa noastră, mai multă sau mai puţină, că de cele mai multe ori am văzut cum Harul lui Dumnezeu începe să lucreze cu credinţa şi voinţa omului, deci *din interior*.

Putem părăsi păcatul şi duce o viaţă sporită în Dumnezeu numai dacă dobândim pe Duhul Sfânt şi darurile Sale. Iată ce scrie Sfântul Maxim Mărturisitorul: „*Duhul temerii de Dumnezeu* se arată în *înfrânarea* cu fapte de la păcate; *duhul tăriei*, în pornirea şi mişcarea plină de râvnă, spre lucrarea şi împlinirea poruncilor; *duhul sfatului*, în deprinderea discernământului care ajută să împlinim cu raţiune poruncile dumnezeieşti şi să deosebim cele bune de cele rele; *duhul ştiinţei,* ne face să ştim fără greşeală modurile activităţii virtuoase după care lucrând, nu cădem nicidecum din dreapta judecată a raţiunii; *duhul cunoştinţei,* ne dă putinţa să cuprindem cu mintea raţiunile din porunci, pe care se întemeiază modul de activitate a virtuţilor; *duhul înţelegerii,* este consimţământul afectuos al

sufletului cu modurile şi raţiunile poruncilor, sau mai bine zis, prefacerea lui în acelea, prefacere prin care se produce o fuziune a puterilor noastre naturale şi modurile şi raţiunile poruncilor; *duhul înţelepciunii,* ne face să ne înălţăm la cauza raţiunilor duhovniceşti din porunci şi la unirea cu ea; prin aceasta cunoscând, pe cât este cu putinţă oamenilor, în chip neştiut, raţiunile simple ale lucrurilor, aflătoare în Dumnezeu!" (Filocalia, VIII, pag. 235).

Aşadar, cele şapte daruri ale Duhului Sfânt le putem avea fiecare dintre noi doar după măsura credinţei şi voinţei noastre libere în lucrarea ei. *Darul temerii de Dumnezeu,* se câştigă dacă ne înfrânăm de la rele. Propriu *tăriei,* este să lucreze cele bune. Propriu *sfatului,* este să deosebească între cele contrare. Propriu *ştiinţei,* este să cunoască fără greşeală datoriile. Propriu *cunoaşterii,* este să cuprindă cu fapta raţiunile dumnezeieşti din virtuţi. Propriu *înţelegerii,* este consimţământul sufletului, cu cele cunoscute. În sfârşit, propriu *înţelepciunii,* este unirea neînţeleasă cu Dumnezeu, aşa cum ne tălmăceşte Sfântul Maxim Mărturisitorul.

Iar Sfântul Nichita ne spune, că: „Darurile Duhului Sfânt fiind şapte, Scriptura începând de la cel dintâi le numără de la *înţelepciune* şi coboară spre sfârşit până la frica dumnezeiască a Duhului. Deci zice: Duhul înţelepciunii, duhul înţelegerii, duhul sfatului, duhul puterii, duhul cunoştinţei, duhul evlaviei şi duhul temerii de Dumnezeu (Isaia 11, 2). Noi însă trebuie să începem de la *temerea care curăţeşte*, adică de la *frica de chinuri*, ca prin aceasta, depărtându-ne mai întâi de rău şi curăţindu-ne prin pocăinţă de petele păcatului să ajungem la frica duhului cea curată, mergând pe calea ce duce la ea şi odihnindu-ne în ea de toată lucrarea virtuţii!" (Filocalia, VI, pag. 261).

Dacă s-ar întreba cineva, cum se capătă aceste daruri ale Duhului Sfânt, le vom răspunde că numai prin *rugăciune stăruitoare*! Pentru că aceste daruri sunt absolut necesare pentru viaţa noastră. Oricum, aceste daruri ale Duhului Sfânt noi le avem, dar ele nu sunt în lucrare decât atât cât le îngăduim noi înşine. Avem, din nefericire, această putere de a îngrădi lucrarea darurilor Duhului Sfânt.

Sfântul Calist Patriarhul, în bucurie luminii Duhului Sfânt, ne încurajează zicând: „Dar ştii ce este, ce se revarsă în inimile credincioşilor şi care este semnul revărsării? Este Duhul Sfânt, care se revarsă de la Tatăl prin Fiul şi umple lumea întreagă; care este şi se revarsă în fiecare dintre credincioşi; care se împarte fără pătimire şi se împărtăşeşte fără să poată fi luat în stăpânire. Iar semn al acestei împărtăşiri, sau al revărsării în noi este dorirea Lui întru smerenia sărăciei, lacrima fără durere, pretutindeni curgătoare, iubirea întreagă şi nemincinoasă faţă de Dumnezeu şi de aproapele, bucuria din inimă şi veselia de Dumnezeu, îndelunga răbdare în cele ce suntem datori să le răbdăm, *blândeţea faţă de toţi*, simplu grăind, bunătatea, unirea minţii, vederea şi lumina, puterea fierbinte pretutindeni mişcătoare a rugăciunii şi, ca să spun totul, *negrija de cele trecătoare, prin ţinerea în minte a celor veşnice*!" (Filocalia, VIII, pag. 264).

Am spus şi din nou adaug, că Darurile Duhului Sfânt nu se câştigă decât prin *rugăciune* şi *viaţă curată*. Unii aşteptăm miracole, adică minuni din senin, fără să depunem nici un efort. Aşa ni se pare mai comod. Ba, unii îndrăznesc să creadă că Dumnezeu este dator, pur şi simplu, să ne dea mereu darurile sale că este dator că de aceea este Dumnezeu! Trebuie să ne reamintim că Dumnezeu Însuşi lucrează şi Fiul de asemenea, precum şi Duhul Sfânt. Auzim din Sfânta Evanghelie glasul lui Iisus, zicând: „Tatăl Meu lucrează până acum; şi Eu de asemenea lucrez!" (Ioan 5, 17). Iar Duhul Sfânt va veni, la rugămintea lui Iisus, către Dumnezeu Tatăl ca să ne mângâie în veac, precum citim: „Şi Eu voi ruga pe Tatăl şi alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac, Duhul Adevărului!" (Ioan 14, 16–17).

Sfinţii Varsanufie şi Ioan, ne îndeamnă din adâncul inimii, atunci când zic: „… roagă-te Bunului Dumnezeu ca să ne trimită nouă pe Duhul Sfânt, pe Mângâietorul, şi Acesta ne va învăţa pe noi despre toate. Şi ne va descoperi toate tainele. Cereţi şi fiţi călăuziţi de El. Şi El nu va lăsa în inima noastră nici o rătăcire sau tulburare; nu va lăsa în cugetarea noastră nici o întristare sau suspinare. Va lumina ochii noştri, va sprijini inima noastră, va înălţa mintea noastră. Să ne lipim de El! Să credem Lui! Să-L iubim pe El! Căci El înţelepţeşte pe cel fără de minte, îndulceşte înţelegerea, dă putere, învaţă şi dăruieşte cuvântul, dă bucurie şi dreptate, îndelungă răbdare şi blândeţe, dragoste şi pace!" (Filocalia, XI, p. 228)

Vom vedea cât de cuprinzătoare este rugăciunea pe care o adresăm Duhului Sfânt şi care cred că este făcută de Însuşi Dumnezeu, pentru noi oamenii, din iubirea Lui arzătoare, arătată zidirii: *Împărate*

Ceresc, Mângâietorule, Duhul Adevărului, Carele pretutindeni eşti şi pe toate le plineşti, Vistierul bunătăţilor şi Dătătorule de viaţă, vino şi Te sălăşluieşte întru noi şi ne curăţeşte pe noi de toată întinăciunea şi mântuieşte, Bunule, sufletele noastre!

Rugându-ne, aşa mereu şi ducând o viaţă curată, din zi în zi, vom spori în Dumnezeu!

Cum să ne păzim conştiinţa?

De cele mai multe ori auzeam pe tata, mai ales, spunându-mi: să fii acasă înainte de apusul soarelui! L-am întrebat ce ar însemna această poruncă a sa devenită, deja, o obsesie. Mi-a spus, că atunci când era tânăr, primea astfel de sfaturi şi îndemnuri de la tatăl său, adică bunicul meu, iar bunicul primea poruncile de la străbunicul, care era preot venit din Ardealul zbuciumat şi cotropit de cei fără de legea creştinească.

Să dormi liniştit pe perna ta, suna sentinţa! Adică să n-ai nimic pe suflet, nimic pe inima ta şi nimic rău care să-ţi mustre cugetul, adică cugetarea să nu-ţi fie cu nimic umbrită. Nici un gând rău, nici o faptă rea! Aceasta era, de altfel, porunca grijuliului tată.

Îmi spunea adesea să ţin seama mai ales de două lucruri: să nu fur şi să nu spun minciuni! Şi tălmăcea mai departe cam aşa: atunci când furi, băiete, este o ruşine mare şi lumea nu mai uită una ca aiasta. Ai grijă, nu te mai speli cu toată apa de pe Cracău! Iar cu minciuna să n-ai casă bună, ai înţeles? Este o ruşine şi mai mare! Tu nu vezi cât de ruşinos este că vecinul nostru are porecla de Vasile mincinosul?

De ce să nu dormi cu conştiinţa împăcată? Era pentru prima dată, copil fiind, când auzeam despre aşa poveţe, pe care tata mi le dădea cu dragoste cuprinzătoare.

Iar finalul sfaturilor se încheia arătându-mi un trunchi mare în care era înfiptă o bardă ca o semilună, spunându-mi: dacă nu asculţi, îţi voi tăia capul cu barda de pe buturugă. Şi aşa nu mai uitam multă vreme şi n-am uitat nici azi când scriu aceste rânduri. Iar în şcoală, mai în glumă, mai în serios, colegii îmi spuneau *cavalerul dreptăţii*, de care eram tare bucuros, de ce să nu recunosc!

De aceea, Sfântul Dorotei, ne îndeamnă cu sfântă sfătuire, zicând: Să ne sârguim deci, fraţilor, *să păzim conştiinţa* noastră cât suntem în lumea aceasta, nelăsând-o să ne mustre în privinţa vreunui lucru, necălcând-o nici măcar în lucrul cel mai mic. Căci de la cele mici şi prin fire neînsemnate, ajungem să dispreţuim şi pe cele mari. Pentru că atunci când începe cineva să zică: „Ce este dacă voi spune cuvântul acesta? Ce este de voi mânca această bucată mică? Ce este dacă voi privi acest lucru?“, de la întrebarea: „Ce este aceasta sau ce este aceea“, ia gustul rău şi amar şi începe să dispreţuiască şi pe cele mari şi mai grele şi să calce peste *conştiinţa* sa. Şi înaintând astfel, pe încetul se primejduieşte să cadă în totală nesimţire. De aceea, luaţi seama, fraţilor, să nu nesocotim cele mici, vedeţi să nu le dispreţuim ca pe nişte nimicuri. Căci nu sunt mici, ci sunt un început, pricinuiesc o obişnuinţă rea. Să veghem, să avem grijă de cele uşoare, ca să nu se facă grele. Lucrarea virtuţii şi a păcatului începe de la cele mici şi duce la cele mari, fie bune, fie rele!“ (Filocalia IX, p. 509–510).

Proverbul nostru românesc a ilustrat şi mai pe scurt, grăindu-ne de peste veacuri: Că cine fură azi un ou, mâine va fura un bou!

Să ne păzim conştiinţa, cu mare grijă cât suntem în viaţa aceasta pământească şi să nu uităm că ea este de mai multe feluri, adică să ne păzim *conştiinţa faţă de Dumnezeu, faţă de aproapele şi faţă de lucruri*. „Şi faţă de Dumnezeu o poate păzi cineva, *când nu dispreţuieşte poruncile Lui* … Şi simplu grăind, toate câte se fac întru ascuns pe care nimeni nu le ştie, decât numai Dumnezeu şi conştiinţa noastră, pe toate trebuie să le păzim. *Aceasta este conştiinţa faţă de Dumnezeu!*

„Iar *faţă de aproapele* este să nu facă cineva nimic de *care ştie că necăjeşte sau răneşte pe aproapele*, fie cu lucru, fie cu cuvântul, fie cu înfăţişarea noastră, cum am spus de multe ori. Şi-l poate răni şi privirea. Şi simplu grăind, toate câte ştie omul că pot să dea vreun gând rău aproapelui, prin care se pătează însăşi conştiinţa lui, de care ştie că este în stare să vatăme sau să necăjească. De toate acestea trebuie să se păzească şi să nu le facă. *Aceasta înseamnă a păzi conştiinţa faţă de aproapele.* Iar *păzirea conştiinţei faţă de lucruri* stă în a nu se folosi cineva rău de un lucru, a nu strica vreun lucru, sau a-l arunca, ci chiar de vede vreunul aruncat, să nu treacă cu vederea, fie el cât de

neînsemnat, ci să-l adune şi să-l pună la locul lui!“ (Filocalia IX, p. 511).

Cât de însemnate sunt toate acestea! Cât de important este să păzim curată *conştiinţa faţă de Dumnezeu, faţă de aproapele şi faţă de întreaga zidire!*

În tălmăcirea Părintelui Dumitru Stăniloae, citim astfel: “Pentru creştin toate componentele firii sunt darurile lui Dumnezeu către noi, spre folosul nostru. Prin toate vedem bunătatea şi grija lui Dumnezeu faţă de noi. A le dispreţui şi strica înseamnă a dispreţui grija lui Dumnezeu faţă de noi şi a reduce posibilităţile de vieţuire ale semenilor noştri. Dar pe lângă aceasta, elemente ale creaţiei mai sunt şi obiectele sau bunurile în care s-a imprimat şi munca oamenilor noştri: pâinea, vinul, uneltele, operele de artă. A le dispreţui şi strica înseamnă a dispreţui şi munca semenilor noştri. Stricarea obiectelor pregătite şi căutarea altora, cere muncă înnoită şi omul nu mai are vreme să se ocupe şi de sufletul său. *Faţă de toate acestea avem o răspundere*! Căci prin toate sunt loviţi oamenii şi este dispreţuit Dumnezeu!“

Când cuprindem cu privirea, cu inima şi sufletul, frumuseţea aceasta a lumii văzute, parcă totul se transformă într-un cântec ce nu se mai termină! Citeam undeva, că un om oarecare, pe drumurile acestei vieţi, mergând pe o cărare a văzut o mare de furnici împânzită peste tot încât nu mai avea pe unde călca. N-a voit să strivească nici măcar o furnică. Tot ferindu-le, a călcat în aşa fel încât şi-a rupt piciorul. Aşa da sensibilitate!

Ce vom spune de Sfântul Dimitrie cel Nou, care veghează Bucureştiul? Din nevedere a călcat pe un pui de pasăre şi l-a omorât. Atât de mult l-a mustrat conştiinţa încât s-a pedepsit fără cruţare: piciorul cu care a călcat pasărea n-a mai fost niciodată încălţat!

Ne *mustră conştiinţa* adesea, iar pe unii mereu, până la uşa mormântului. Comportamentul nostru prin grădina Maicii Domnului, în acest spaţiu de o frumuseţe uimitoare, nu este totdeauna ca a unei flori cu bun miros. Ar trebui să încercăm un sentiment de ruşinare faţă de marea grijă a lui Dumnezeu de a avea de toate şi din belşug. Mare durere să încercăm atunci când glasul de mulţumire ne-a amuţit! Dura şi neisprăvita lipsă de insensibilitate ar trebuie eliminată pentru totdeauna din ograda noastră!

Delicateţea, această floare rară, aşteaptă să fie pusă în glastra inimii. *Delicateţea răsare întru recunoştinţă*! Atunci când au fost vindecaţi cei zece leproşi, din mila Domnului, doar unul a venit să mulţumească. Iisus l-a întrebat: „Oare nu zece leproşi s-au vindecat? Ceilalţi nouă unde sunt? Nu s-a găsit să se întoarcă să dea slavă lui Dumnezeu decât numai acesta, care este de alt neam?“ (Luca 17, 18).

Cei nouă leproşi s-au făcut 99, 999, 9999, 9 miliarde, 99 de miliarde şi se tot adaugă!

Câţi suntem printre ei?

Ce este trezirea conştiinţei?

Timpul vindecă rănile, dar rămân urmele şi drept să spun, nu se aşterne nici o uitare după moartea cuiva, din familie, sau din preajma noastră. Un om, o fiinţă aşa de tainică, nu este o cantitate neglijabilă. Ştiu că Dumnezeu nu ne uită pe nici unul dintre noi. Aceasta o spun în sensul că, Dumnezeu nu-i pe post de contabil şi, plin de bucurie, când ne prinde cu ocaua mică. Nu El ne ţine catastiful cu isprăvile noastre bune sau rele. Ne-a dat destulă memorie! Încap şapte lumi în ea.

Noi uităm ce am săvârşit, deseori, pe cărările vieţii noastre şi uităm uşor-uşor răul, dacă l-am făcut, şi, ne amintim cu drag şi plini de duioşie, de cele bune săvârşite. Dar ţinem cu îndârjire la pomelnicul lipsurilor din viaţa celor din jurul nostru. Şi nici nu vreau să-mi aduc aminte de forţa şi timpul, irosite, fără nici o părere de rău. Aşa da împietrire!

Cum să calificăm astfel de stare nefericită? Dacă ne-am gândi mai des, am avea, oarecum, bucuria unui început de îndreptare.

Am să mai fac o subliniere asupra uitării. Că nu putem uita este adevărat. Chiar dacă pe moment, credem că am uitat, aceasta este doar o stare care se doreşte confortabilă. Rămâne însă prezentă în inima noastră, fiinţa dragă plecată dintre noi şi chiar de am vrea, nu se poate uita pentru că avem sădită în inimă scânteia dumnezeiască. Această scânteie luminează întunericul conştiinţei ca să ne deschidem iertarea şi iubirea pentru cei de o seamă cu noi prin această vale a plângerii.

Şi acum, cu îngăduinţa dumneavoastră, câteva cuvinte despre această *taină* aş numi-o, care se cheamă *conştiinţa*. Acest termen îl găsim în sfera gândirii antice greceşti care era mai înclinată spre introspecţie şi derivă din verbul synhorao şi care înseamnă, *a şti împreună cu*, iar în forma reflexivă ar fi, *eu ştiu împreună cu mine însumi,* şi se apropie de substantivul care vrea să zică: *el însuşi care ştie cu sine însuşi.* Deci este vorba de acea *stare specială* prin care noi devenim, -vrem, sau nu vrem -, *conştienţi de noi înşine* şi avem de lucru sau de furcă mai ales cu acel *alt eu* sau cum zice latinul: *alter ego*!

În Noul Testament, găsim folosit cuvântul conştiinţă de către Sfântul Apostol Pavel, pentru prima dată când scrie romanilor: „Ceea ce arată *fapta legii scrisă în inimile lor*, prin mărturia *conştiinţei* lor şi prin judecăţile lor, care îi învinovăţesc sau îi şi apără!“ (Romani 2, 15).

Deci *conştiinţa* este un martor lăuntric, în inima şi sufletul tuturor oamenilor de pe faţa pământului, fie că au sau nu Legea lui Dumnezeu. În textele Sfintei Scripturi găsim referiri la *conştiinţă*. Despre unii se spune că nu au conştiinţă chiar de loc, iar despre alţii că ar avea *conştiinţă*, dar destul *de slabă*, care se *întinează*! (I Corinteni 8, 7). Iată un exemplu şi mai la îndemână: „Dacă cineva dintre necredincioşi vă cheamă pe voi la masă şi voiţi să vă duceţi, mâncaţi orice vă este pus înainte, fără să întrebaţi nimic pentru *conştiinţă*. Dar de vă spune cineva: Aceasta este din jertfa idolilor (sau de este în post, vă zice: ne pare rău că nu avem mâncare decât de frupt!), să nu mâncaţi pentru cel care v-a spus şi pentru *conştiinţă*. Iar *conştiinţa*, zic, nu a ta însuţi, ci a altuia. Căci de ce libertatea mea să fie judecată de o altă *conştiinţă*? … Nu fiţi piatră de poticnire…“ (I Corinteni 10, 27–30 şi 32).

Conştiinţa are la bază *cugetul bun* sau *rău.* După cum ne este *cugetul* aşa ne este şi *conştiinţa. Conştiinţă curată* — cuget curat, stare de culme a vieţii noastre! Aici nu se ajunge decât atunci când ne lăsăm educaţi şi călăuziţi de Cuvântul lui Dumnezeu!

Sfântul Dorotei spune: „Când a făcut Dumnezeu pe om, a sădit în el ceva dumnezeiesc, ca un *gând mai fierbinte şi luminos*, având calitatea unei *scântei care luminează mintea* şi arată acesteia *deosebirea* binelui de rău. Aceasta se numeşte conştiinţă!“ (Filocalia IX, p. 507).

Părintele Dumitru Stăniloae ar tălmăci cam aşa: Conştiinţa este gândul sădit de Dumnezeu în om, ca o scânteie fierbinte şi luminoasă. Conştiinţa luminează deplin mintea şi o obligă să facă deosebirea între bine şi rău. În conştiinţă, omenescul se întâlneşte cu dumnezeiescul. Ea este şi a lui Dumnezeu şi a omului. Ea este gând a lui Dumnezeu, dar „semănat“ în om şi prin aceasta ţine de om. *Prin ea omul vorbeşte cu sine*, dar prin sine vede pe Dumnezeu şi răspunde lui Dumnezeu.

Când vorbim de *filmul vieţii noastre,* trebuie să ne gândim la un aspect anume. Atunci când sufletul se eliberează de greutatea trupului, vedem ca-n oglindă tot filmul vieţii noastre, cu cele bune şi rele, deopotrivă. *Conştiinţa de sine* vibrează la cele mai înalte cote, acum fiind în ipostaza de a ne arăta întru absolută limpezire, înfăptuirile noastre, fără nici un ascunziş. De aceea prin conştiinţă ne vedem propriu-zis faţa noastră, pentru că acum o vedem în lumina lui Dumnezeu.

Atunci, însă, când am înaintat mult în păcate, conştiinţa noastră este acoperită, sau glasul ei nu se mai aude. Şi, de bună seamă, o dată cu aceasta şi glasul lui Dumnezeu. Se mai aude zicându-se, uneori, despre unii şi alţii că au conştiinţa adormită, iar în psihologie se vorbeşte de o conştiinţă laxă, amorţită sau chiar moartă.

Aşadar, conştiinţa, este un dar dumnezeiesc, făcut nouă, tuturor, fără nici o discriminare, fiind un mod salvator al legăturii noastre eterne cu Dumnezeu.

Dacă judecăm bine lucrurile şi atitudinea noastră faţă de fraţii noştri este binecuvântată de Dumnezeu, atunci nu avem să ne reproşăm nimic. Dar cum este foarte greu să nu greşeşti şi mai ales să mulţumeşti pe toată lumea, nu poţi să uiţi pe Sfântul Apostol Pavel, care ne-a lăsat un verset inspirat de Duhul Sfânt, care zice: „Fericit este cel ce *nu se judecă pe sine* în ceea ce aprobă!“ (Romani 14, 22). Atât pentru sine cât şi pentru alţii!

Vine vremea, ca noi să ne *judecăm pe noi înşine,* fără să angajăm pe nimeni la acest lucru care ne priveşte numai pe noi, căci: „Nu este părtinire la Dumnezeu! Ceea ce arată fapta legii scrisă în inimile lor, prin *mărturia conştiinţei* lor şi prin judecăţile lor, care îi învinovăţesc sau îi şi apără!“ (Romani 2, 15).

Filmul vieţii noastre este *conştiinţa* care este mai presus de orice memorie!

Sunt milioane şi miliarde de fiinţe care sunt mustrate fără milă de conştiinţă. Toţi cei care greşim

avem de întâmpinat glasul şi ochiul *conştiinţei* care nu doarme niciodată. Cazuri celebre de mustrare de conştiinţă, există în istoria omenirii. Ce vom spune de amarnica *mustrare de conştiinţă,* încercată de Sfântul Petru, atunci când s-a lepădat de Iisus? Căinţa lui, lacrimile lui, zbuciumul lui, toate i-au adus *tămăduitoare iertare!*

Cine nu ştie de tânguirea lui Iuda, care a vândut pe Iisus? Dar el întru disperare, socotind că păcatul lui este mai mare decât iertare lui Dumnezeu, s-a dus, sfârşindu-şi viaţa întru spânzurare!

Pildă să fie, pentru istoria omenirii, de-a pururi, modelul lui Petru care a primit iertarea prin lacrimi de pocăinţă.

Rămâne, pentru totdeauna, cel mai frumos episod, prin care Iisus, repune în treapta apostoliei pe Petru, cel care căzuse prin *negarea lui Iisus,* aşa cum fac ateii din toate timpurile.

După Înviere, în una din întâlnirile cu ucenicii Săi, Iisus a zis lui Simon Petru: „Simone fiul lui Iona, mă iubeşti tu mai mult decât aceştia? El I-a răspuns: Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc! Şi aceasta de trei ori, pentru a nimici *ispita trădării întreite*!

Aceasta este memoria sfântă!

Să nu ne afundăm în disperare!

Să ne aducem aminte, totdeauna, de iubirea lui Dumnezeu! *Îndurarea, iertarea* şi *iubirea lui Dumnezeu*, atunci când *lacrimi vărsăm* şi *ne oprim de la păcate,* se revarsă în torente iertătoare asupra noastră, cu sfântă îmbelşugare!

Cum să ne pregătim pentru întâlnirea cu Dumnezeu?

Timpul care ni s-a dat în *folosinţă* de către Dumnezeu este aşa de scurt încât din tinereţe ajungem grabnic la bătrâneţe. În viaţa mea din tinereţe şi până spre 50 de ani, nu am prea obişnuit *să mă uit la mine*, în oglindă. Într-o zi observ că m-a năpădit culoarea moşneagului la păr, că inima era tot aşa de tânără ca pe dealurile cu noroi, în drum spre parohia celebră încredinţată spre păstorire. Am rămas locului, *m-am uitat mai bine* la mine şi drept să vă spun, nu m-am mai recunoscut. M-a apucat un râs zdravăn de batjocura vremii asupra neputinţelor noastre trecătoare.

Aş zice, că *nu m-am băgat în seamă*, o mare bucată de vreme! Sentimentul este straniu! Pe negândite m-a apucat grija *bilanţului din urmă*!

De aceea, citind Cuvântul VI sau *treapta* a VI-a a Sfântului Ioan Scărarul, *despre pomenirea morţii*, aflăm că: „Aducerea aminte de moarte este o moarte în fiecare zi. Aducerea aminte de moarte este un suspin de fiecare ceas!“ (Filocalia IX, p. 156).

De câte ori am fost poftit să merg în anumite delegaţii, mai ales când eram deputat în Parlament, refuzam din două motive. Mai întâi n-am vrut să se spună că aleşii poporului risipesc banii pe plimbări, oricât de oficiale ar fi fost şi apoi din cauza unei frici organice. Dacă totuşi am călătorit, pe timpul zborului n-am pierdut nici o secundă fără să mă rog intens, *dar cât de intens*!, pentru toţi cei care călătoresc şi pentru mine, mai la urmă, ce să zic! Cotropit de această stare, mi-am zis mereu, că dacă aş călători într-una cu avionul, n-aş mai avea timp să săvârşesc nici un păcat, oricât de mic.

Iată ce spune Sfântul Părinte Ioan Scărarul: „Frica de moarte este o însuşire a firii, intrată în ea prin neascultare. Iar *tremurarea de moarte* este semnul *păcatelor nepocăite*!“ (Filocalia IX, p. 156).

Grija cea dintâi, de orice vârstă am fi, este grija de a ne pregăti pentru marea întâlnire cu Dumnezeu, la examenul cel mai important din viaţa noastră! Iar toată *viaţa noastră negativă* nu poate fi *tămăduită* decât prin grija de a face cea mai *sinceră căinţă pentru iertarea păcatelor* săvârşite cu lucrul, cu gândul, cu voie, fără voie, cu ştiinţă sau neştiinţă, în zi şi în noapte!

Unii dintre noi, din păcate, spun că se vor căi mai la bătrâneţe, că au timp îndestulat. Alţii spun că pot să greşească pentru că Dumnezeu este bun şi oricum iartă. Iar alţii, mai viteji, spun săracii, că păcătuiesc ca să aibă ce ierta Dumnezeu. Aceasta ar fi culmea nepăsării, ca să nu spun, culmea neruşinării!

Păcatele nu se şterg fără lacrimi! Iată ce spune Sfântul Ioan Scărarul: „Plângând, să nu primeşti niciodată pe câinele (diavolul) acela care îţi strecoară gândul că Dumnezeu este iubitor de oameni. Căci scopul lui este să alunge de la tine *plânsul* şi *frica neînfricată*. Acest gând îţi este bun numai când

te vezi pe tine, târât în *adâncă deznădejde*!“ Iar în tălmăcirea Părintelui Dumitru Stăniloae ar fi: Să nu te bizui pe gândul că Dumnezeu este iubitor de oameni, ca prin el să slăbeşti *pocăința*. El să-ți fie de ajutor numai când eşti în primejdie de a deznădăjdui! (Filocalia IX, p. 158).

Pentru cei care ne-am lenevit până acum, mai mult sau mai puțin, apelând tot la Sfântul Ioan al Scării, arătăm: „Nu voi tăcea să-ți fac cunoscută şi povestirea despre Isichie Horevitul. Acesta petrecea totdeauna într-o *totală lenevie*, neavând nici o grijă de sufletul său. Îmbolnăvindu-se odată cu trupul până la marginea vieții, încât părea că peste un ceas va muri, dar venindu-şi iarăşi în fire, ne rugă să plecăm toți îndată. Zidind apoi uşa chiliei, a rămas înăuntru 12 ani fără să mai iasă vreodată la vreo vorbă cu cineva. Nu mai gusta nimic altceva, decât pâine cu apă. Şedea numai acolo, cu mintea țintă (în extaz) la cele ce le văzuse în această ieşire. Era atât de adunat cu mintea în sine, că nu şi-a mai schimbat niciodată acest fel de viețuire, fiind pururea ieşit din sine şi vărsând lacrimi fierbinți, în tăcere.

Dar când era să se săvârşească, deschizând uşa am intrat înăuntru. Şi rugându-l mult numai atât am auzit de la el: „*Iertați-mă! Nimeni de va avea pomenirea morții, nu va putea să păcătuiască vreodată*“. Iar noi ne-am minunat văzând pe cel odinioară atât de nepăsător, preschimbat atât de repede cu o schimbare şi prefacere fericită. Şi înmormântându-l cu cuvioşie, în cimitirul apropiat al castrului, după un număr de zile, căutând sfintele lui rămăşițe, nu le-am aflat. Domnul a încredințat şi în felul acesta, *despre pocăința lui plină de grijă şi vrednică de laudă, pe toți cei ce voiesc să se îndrepte după o lenevire îndelungată*!“ (Filocalia IX, p. 160–161).

Să nu uităm: *„În tot ce faci adu-ți aminte de sfârşitul tău şi nu vei păcătui niciodată*!“ (Isus Sirah 7, 38).

Care credeți că a fost cea mai mare erezie?

Sunt sigur că cea mai mare *erezie* dintre alte multe erezii a fost erezia hristologică a lui Arie, preot în Alexandria Egiptului, care a susținut: Fiul lui Dumnezeu, Iisus Întrupat, este inferior Tatălui, *fiind o creatură*, de unde respingerea divinității Fiului. Această erezie a dus la convocarea Sinodului I Ecumenic, în anul 325, sub patronajul Sfântului Împărat Constantin cel Mare, la Niceea, unde s-au adunat 318 Părinți arhierei care au decretat Simbolul Credinței (prima parte, iar partea a doua la Sinodul din Constantinopol, în anul 381).

S-a restabilit adevărul de Credință prin articolul 2, care spune: „Şi întru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii. Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut; *Cel de o ființă cu Tatăl,* prin Care toate s-au făcut“.

*

Ereziile au adus întotdeauna cel mai mare rău în viața omului. Aceasta însemnând un rău care a planat nu numai asupra vieții religioase ci şi asupra vieții sociale. Se cunosc prigoanele şi suferințele la care au fost supuşi atât capii eretici cât şi cei care împărtăşeau învățătura greşită.

Aproape o mie de ani Biserica lui Hristos a avut de înfruntat, pe de o parte cele zece prigoane sau persecuții până în anul 313 când Sfântul Împărat Constantin cel Mare a dat acel Edict de toleranță de la Milano, iar pe de altă parte *ereziile* care au dus la dispute secole în şir precum şi la prigoniri de tot felul, aşa cum arată Istoria Bisericească Universală.

Îmi amintesc de felul cum gândea Voltaire despre eretici: „Este un mare rău să fii *eretic*; dar să fie oare un bine atât de mare să sprijini dreapta credință cu ajutorul soldaților şi călăilor? Nu ar fi de dorit ca fiecare să-şi mănânce pâinea la umbra smochinului său?“ aşa cum a făcut de două mii de ani Biserica Ortodoxă a românilor, precum cunoaştem toți!

Iată câteva mărturii din Patericul Atonit: „Deseori, părinții de la muntele Athos spun:

- Dacă ar trebui să rămânem tăcuți, când credința noastră trebuie apărată împotriva ereziilor, care ar fi rostul şederii noastre pe aceste stânci, atât de mulți ani?

- Dogmele nu pot intra în Piața Comună, aşa cum intră bunurile materiale.“ (Patericul Atonit, p. 48).

Şi iarăşi, mai adăugăm: „Înțeleptul frate Calinic (nu-i vorba despre mine!) a fost rugat să-şi spună

părerea despre erezia rusă a „Adorării Numelui“. El a răspuns că: „Au uitat capul şi se închină doar căciulii!“ (Patericul Atonit, p. 48).

Pentru a arăta mai practic modul cum se poate apăra împotriva *ereziilor* adevărul de credinţă, voi arăta, cu voia Domniilor Voastre, un episod tot din Patericul Atonit, în care se zice: „Odată, părintele Bartolomeu s-a dus în sat cu anumite treburi ale mănăstirii. De îndată ce a ajuns, sătenii au venit la el şi l-au rugat insistent să-i ajute să apere credinţa adevărată în faţa unui predicator străin de învăţătura apostolică, defăimându-i pe sfinţi şi pe Maica Domnului. Călugărul era simplu şi s-a simţit stânjenit, iar după ce s-a gândit puţin, amintindu-şi ceea ce a citit despre sfinţi şi vieţilor lor, l-a invitat pe predicator să se întâlnească cu el şi a propus aceasta:

- Lăsaţi-ne să aprindem un foc în mijlocul pieţii din sat. Fiecare va trece prin el şi Dumnezeu va dovedi astfel care dintre noi poartă cu el Adevărul!

În ziua următoare, dimineaţa devreme, sătenii au adunat lemne şi au clădit un rug în mijlocul pieţii. Părintele Bartolomeu a sosit, dar predicatorul, nu. El a fugit cu primul vapor din ziua aceea. Când Părintele Bartolomeu s-a întors la mănăstire, ceilalţi călugări l-au întrebat:

- Erai pregătit să treci prin foc?

- Eram neliniştit, dar nu m-am îndoit de credinţa noastră şi am gândit: Pe pământ eu nu merit nimic, decât să merg în iad. Ar fi mai bine să ard aici, pe pământ, decât să ard veşnic. Deci să intrăm în foc.

Astfel, acel smerit şi simplu călugăr a apărat credinţa aşa cum au apărat-o primii martiri şi părinţii duhovniceşti înaintea lui!“

Dacă ne poate fi milă de eretici?

Să ne amintim că Arie ereticul a murit vărsându-şi maţele, precum se spune în Tradiţie. Să ne amintim de Iuda! O erezie este o trădare pentru că este o despărţire de Adevăr!

Dar pentru a nu rămâne cu întristare sau înverşunare peste măsură, voi da mai jos un episod in Patericul sau apoftegmele Părinţilor din pustiu, pag. 191–192: „Avva Isac Tebanul s-a dus odată la chinovie, *a văzut un frate greşind şi l-a osândit*. Când a plecat în pustie, un înger al Domnului a venit la el, s-a pus în faţa uşii de la chilie şi i-a zis: „Nu te las să intri.“ Bătrânul întreabă: „Ce înseamnă aceasta?“ Îngerul i-a zis: „Dumnezeu m-a trimis să te întreb: unde-mi porunceşti să arunc pe fratele pe care l-ai osândit?“ Bătrânul s-a pocăit îndată şi a zis: „Am greşit, iartă-mă.“ Îngerul i-a zis: „Ridică-te, Dumnezeu te-a iertat. Dar păzeşte-te, de acum înainte, *să nu mai judeci pe cineva înainte de a-l judeca Dumnezeu!“*

Să luăm aminte!

Cum să nu cădem în păcatul idolatriei?

Când noi învăţăm şi cele zece porunci numite şi Decalogul, care s-ar traduce exact: cele zece cuvinte, cele zece porunci date pe Muntele Sinai de Dumnezeu lui Moise pentru a fi învăţate de poporul ales, la porunca a doua citim: „Să nu-ţi faci chip cioplit, nici asemănarea vreunui lucru din cele ce sunt în cer sus, şi din câte sunt pe pământ jos, şi din câte sunt în ape, sub pământ. Să nu te închini acelora şi nici să le slujeşti lor“ (Ieşire XX, 4–5).

Aşadar, porunca opreşte omenirea de a se închina la lucruri făcute de mâini omeneşti, la stelele cerului şi la alte făpturi ale lui Dumnezeu, socotindu-le înzestrate cu puteri dumnezeieşti. Se opreşte, după cum se vede, idolatria, atât de mult răspândită pe vremea când Dumnezeu a dat poporului evreu cele zece porunci.

Desigur, azi creştinii, ca să nu vorbim de alte religii şi confesiuni, nu se mai gândesc la acei zei mincinoşi, adică la idolii făcuţi de mâna omenească, cum ar fi Molohul căruia i se jertfeau fiinţe omeneşti sau boul Apis la egipteni.

Cuvântul *„idol“* a primit în creştinism şi un alt înţeles, după cum scrie Sfântul Pavel creştinilor din Colose, înţeles de *slujire la idoli*, adică *iubirea de argint*, lăcomia la mâncări şi băuturi, căci *dumnezeul lacomului* este *pântecele* (Filipeni III, 19). După cum se vede, banii, mâncarea, hainele şi alte lucruri care l-ar face pe credincios *rob* al lor, pot fi considerate ca şi *idolii* lor.

Îmi aduc aminte, când eram în Transilvania preot, unii săteni, aşa, ca din senin începeau să-şi strice

casa pe care o aveau mai mare în curte, ei stând într-o bucătărie de vară. Când i-am întrebat de ce fac aceasta mi-au răspuns cu nonşalanță: Păi, o stric, domnule părinte, ca s-o fac mai mare, cu etaj, dumneata nu vezi vecinul meu câte etaje a cocoțat spre cer? Ce, eu sunt mai prăpădit ca el? Nu mă las! Când i-am întors vorba spunându-i, că n-are copii şi n-are rost să se ostenească atâta, a zis înciudat: N-are a face, este treaba mea şi nu te amesteca! N-am mai insistat. În fața mândriei nu puteai face nimic. Am văzut că lucrurile nu s-au schimbat de 40 de ani încoace. Se merge pe acelaşi şablon în viața unor oameni, pentru că în general se păstrează o oarecare măsură în zădărniciile şi deşertăciunile acestei lumi în care trăim şi noi zi de zi.

Ne închinăm şi noi la idoli, deci atunci când:

- *muncim* peste măsură, adunând ca bogatul din Evanghelie care a fost numit nebun;
- sau când ne *lenevim*, lăsând pe alții să se zdrobească în fiecare zi, pentru că este bine să ne întrebăm, în Țara aceasta: câți muncim şi câți lenevim?
- sau când ne împodobim trupul şi cele din jur: case, acareturi, moşii şi alte lucrări ce ne istovesc trupul şi sufletul;
- sau când *nu citim nimic*, stând vreme îndelungată *în fața televizorului* şi tot schimbând posturile care ne fură timpul şi, o, dacă am vedea doar lucrurile care zidesc!
- sau când tocăm pacea celor din jur trecându-i prin tăişul limbii, distrugându-le numele întru învrăjbire diavolească!
- sau când ne prăvălim fără ruşine în toate apucăturile pe care nu le mai înşir aici!

De aceea, ca să nu fim învinovățiți de idolatrie, trebuie să iubim pe Dumnezeu, mai presus de orice şi pe aproapele, zidirea lui Dumnezeu, păstrând măsura curată în toată lucrarea noastră!

Ce trebuie să înțelegem din cuvintele Ecclesiastului: „Totul este deşertăciune şi vânare de vânt?“

De câte ori am citit această carte a regelui Solomon, care cuprinde 12 capitole, am rămas pe gânduri şi din entuziasmul meu de a croi şi zidi pe acest pământ nu a mai rămas mare lucru. Adică? Aş dori să se ştie, că nu ți se taie respirația, dar te aşază într-un plan de gândire extrem de serios: ce zideşti, cât zideşti şi ce rămâne din zidirea ta în planul vieții pentru mâine!

Cum să nu te pună pe gânduri: „Deşertăciunea deşertăciunilor, zice Ecclesiastul (pusă sub autoritatea lui Solomon), toate sunt deşertăciuni! Ce folos are omul din toată truda lui cu care se trudeşte sub soare? Un neam trece şi altul vine, doar pământul rămâne totdeauna!“ (cap. 1, 2–4).

Cum să înțelegem cuvintele acestea? Exact cum sunt scrise!

Îmi aduc aminte şi cine nu-şi aduce aminte de uragane şi de acele ciclonuri de prin America ce mătură în câteva minute un oraş întreg? Vin apele şi îneacă totul! Bate o grindină şi distruge totul! Un foc mistuie în câteva ore un sat sau un oraş întreg! Vine un cutremur şi înghite o regiune sau o metropolă fără să mai vezi urmă de viață!

Iată încă o zădărnicie de a noastră în fața lui Dumnezeu, pentru că toate acestea le putem spune şi măsura în raport cu Dumnezeu şi veşnicia la care suntem chemați: „Pentru orice lucru este o clipă prielnică şi vreme pentru orice îndeletnicire de sub cer. Vreme este să te naşti şi vreme să mori; vreme este să sădeşti şi vreme să smulgi ceea ce ai sădit. Vreme să răneşti şi vreme să tămăduieşti; vreme este să dărâmi şi vreme să zideşti. Vreme este să plângi şi vreme să râzi; vreme este să jeleşti şi vreme să dănțuieşti. Vreme este să arunci pietre şi vreme să le strângi; vreme este să îmbrățişezi şi vreme este să fugi de îmbrățişare. Vreme este să agoniseşti şi vreme să prăpădeşti; vreme este să păstrezi şi vreme să arunci!“ (Ecclesiastul 3, 2–6).

Oricine citeşte aceste lucruri rămâne pe deplin lămurit că aşa stau de neclintit de la începuturi şi că nimic nu se poate schimba şi dacă am rămâne numai în ipostaza aceasta şi n-am citi mai departe, pentru a ne împăca sufletele noastre: „Toate le-a făcut Dumnezeu frumoase şi la timpul lor; *El a pus în inima lor veşnicia*, dar fără ca omul să poată înțelege lucrarea pe care o face Dumnezeu, de la început până la sfârşit“ (Ecclesiastul cap. 3, 11).

Din Ecclesiast vom înțelege bine viața dată de Dumnezeu care are în componența ei cele două laturi clare: spirituală şi materială! Iar a pune grijă exagerat pentru cele materiale în detrimentul celor spirituale este o „deşertăciune a deşertăciunilor!" Ce credeți că vrea să ne spună parabola despre bogatul nemilostiv şi săracul Lazăr? Îmbogățire peste noapte! Cu orice preț îmbogățire! Şi auzi glasul nemitarnicului Dumnezeu: „Nebune, în noaptea aceasta se va lua sufletul de la tine şi cele ce le-ai adunat cui vor rămâne?"

Cetăți, oraşe, imperii şi câte alte zidiri au pierit. Le mai citim în istorii! Turnul din Pisa se înclină! Domul din Veneția intră la apă câțiva centimetri pe an, Ierusalimul a fost dărâmat cu templu cu tot! Atlantida nu mai este! Cu cât ne ticăloşim mai mult, cu atât vor dispărea şi alte *osteneli* ale oamenilor ca apoi din nou să ne apucăm de zidit. Tot ce s-a zidit din *silnicie* a pierit! Numai zidirile din dragoste durează până azi!

Doar ce este zidit din iubire de Dumnezeu nu este deşertăciune a deşertăciunilor!

Cartea Ecclesiastul se încheie aşa: „Iată pe scurt; tot ceea ce ai auzit aceasta este: Teme-te de Dumnezeu şi păzeşte poruncile Lui! Acesta este lucru cuvenit fiecărui om. Căci Dumnezeu va judeca toate faptele ascunse, fie bune, fie rele." (cap. 12, 13–14).

Care este rostul rugăciunii?

Dacă m-aş apuca să scriu cum anume să ne rugăm, ar fi o treabă peste măsură de uşoară. De ce m-ați întreba imediat? Iar eu v-aş răspunde, fără să mă ostenesc prea mult, că este mai uşor, chiar cel mai uşor să *scrii* despre rugăciune! Dar ce este mai greu? Mai greu este să-ți pui genunchiul la rugăciune şi să o faci serios şi cu râvnă.

Îmi aduc aminte foarte bine, când eram prin Egipt, un musulman, la ora fixă pentru rugăciune, şi-a întins covoraşul special şi a început să facă mătănii de zor, chiar dacă noi stăteam la stație pentru a face plinul cu benzină la maşină. Până nu şi-a terminat *rugăciunea* nu a trecut la *fapta bună*! Aşadar temelia solidă a faptei bune este *credința în Dumnezeu împletită cu fapta bună*. Mă veți întreba: De ce am amintit de rugăciunea unui musulman? Pentru că m-a marcat, m-a impresionat cum mă impresionează până la lacrimi un credincios din oraşul Curtea de Argeş, care vine la rugăciune, la oră fixă, la Paraclisul unde sunt moaştele Sfintei Filoteia, în fiecare zi, deşi este şchiop de un picior. L-am văzut pornind de acasă, din vreme, şi, cu evlavie şi râvnă, ajutându-se de cârjă, vine pe Bulevardul Basarabilor kilometri întregi dus-întors!

Sunt umilit, definitiv, de acest creştin formidabil al Curții de Argeş! Ce voi spune eu lui Dumnezeu care am picioare sănătoase şi nu merg la Biserică totdeauna, sau cu o *precizie de ceasornic*, ca acest creştin argeşean?

Să lăsăm că sunt prins de lucrări şi drumuri administrative! Ce sunt acestea în fața lui Dumnezeu?

Am văzut, la Catedrala Episcopală, la Paraclis, la bisericile din Piteşti, Câmpulung, Curtea de Argeş, Topoloveni, Costeşti, Mioveni şi în toate satele pe unde am mers, nu mai vorbesc de mănăstiri, o lume extraordinară a lui Dumnezeu, un popor binecuvântat însetat de sfințenie, care nu glumeşte cu credința, cu Biserica, cu evlavia, cu rugăciunea!

De atâtea ori am dorit să fiu în genunchi, cu ei în biserică, în timpul slujbei! Să stau între ei, să mă bucur şi să mă umplu de credința şi rugăciunea lor curată şi sinceră!

Pot spune că am învățat şi învăț să mă rog de la creştinii iubiți ai lui Dumnezeu! Nu trebuie să ne fie ruşine a mărturisi şi în public aceasta pentru că Dumnezeu ştie mai bine ca oricine, gândul nostru şi pornirea inimii, a fiecăruia dintre noi!

Îmi aduc aminte de glorioşii creştini din prima parohie din Transilvania, Tioltiur — Gherla, care atunci când aveam greutăți şi prigoniri pentru că am îndrăznit să încep construirea unei biserici noi fără aprobare (pentru că nici nu se dădea!), au început să facă post negru şi rugăciuni cu psaltiri pe rândul satului, câte zece credincioşi şi creştine pe zi! Când am aflat, desigur, mult mai târziu, am căzut cu fața la pământ şi am plâns cu amar! Unde s-au mai găsit astfel de oameni? Cât de mare este credința lor şi dragul pentru biserică, altarul care se zidea din suferințe? Şi asta era prin anul 1965!

Şi acum când scriu, lacrimile îmi cad în şirag de bucurie şi preţuire pentru acele sfinte fiinţe! Iată, aşadar, cum se *împleteşte rugăciunea* pentru fapta cea bună! Biserica se ridica prin muncă de zi cu zi şi rugăciune pentru păstorul lor!

De câte ori, Doamne, nu am auzit că şi creştinii şi creştinele argeşene şi muscelene şi nu numai de la noi ci din toată Ţara aceasta binecuvântată de Dumnezeu, pun la picioarele Crucii lui Iisus, rugăciunea cea de foc, ce aprinde razele speranţei şi a bucuriei veşnice!

„Rugăciunea este rodul bucuriei şi al mulţumirii. Rugăciunea este *alungarea întristării şi a descurajării!"* Aşa scrie Evagrie Ponticul, pentru cei de atunci şi cei de azi! Dacă s-ar face rugăciuni cu credinţă, tinerii nu şi-ar mai pune ştreangul de gât întru disperările trecătoare!

„Precum pâinea este hrana trupului şi virtutea hrana sufletului, aşa şi *rugăciunea duhovnicească este hrana minţii",* spunea acelaşi Sfânt Părinte Evagrie (Filocalia, vol I, p. 89, 99).

Să nu uităm rugăciunea! Stăruitoarea strigare către Dumnezeu până ne aude! Să nu disperăm niciodată! Să insistăm! Să strigăm până ne aude Dumnezeu! El nu este surd! Inima Lui aude inima noastră!

Cum trebuie să ne rugăm?

Cu stăruinţă şi curaj nebun!

Cu inima curată!

Iertând tuturor toate!

Cu inima înfrântă şi smerită!

Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă!

Aşa a fost auzit David, strigând către Dumnezeu! Aşa ne va auzi şi pe noi! Să încercăm acum! Şi totdeauna! Curaj!

În ce măsură suntem liberi să ne schimbăm hotărârile?

Am ascultat deseori dialoguri între făpturile lui Dumnezeu, povestindu-şi necazurile mai ales şi făcându-se, mai întotdeauna sfârşitul discuţiei cu implacabilul: *asta este!* Gândul m-a dus de îndată la vorba latină: ita est! Ceea ce înseamnă acelaşi lucru: *asta este!* La auzul acestui final, pe dinăuntru m-a apucat o îndârjire şi cu mare greutate am înghiţit astfel de vorbă şi oarecum, stare fatalistă.

Auzi mereu: eşti un fatalist! Adică un om care crezi în puterea absolută a destinului, pentru a fi în atmosfera Dicţionarului care spune: FATALITATE: Forţă supranaturală care ar determina în mod *prestabilit* şi implacabil mersul lucrurilor şi viaţa oamenilor, soartă, destin. Ceea ce este de neînlăturat, inevitabil. Concurs nefericit de împrejurări, care nu poate fi evitat.

Şi când folosim expresia *predestinaţie* se înţelege pentru oricine cam acelaşi lucru: PREDESTINAŢIE sau PREDESTINARE: Ceea ce i-ar fi cuiva dinainte hotărât de divinitate, de soartă: *ursită*, destin, soartă, predestinaţie. Doctrină potrivit căreia fiecare om ar avea fixat de mai înainte destinul său de către divinitate.

Şi dacă deschidem Dicţionarul Enciclopedic, la cuvântul PREDESTINARE, citim: Doctrină teologică potrivit căreia divinitatea ar hotărî dinainte dacă un om va fi *mântuit* sau *osândit*!

S-ar înţelege, aşadar, că Dumnezeu ar fi stabilit mai dinainte destinul temporal şi veşnic al creaturilor sale. *Predestinarea* ar reprezenta scopul urmărit de Dumnezeu, mai înainte, din veşnicie, cu privire la *mântuirea* sau *osândirea* fiecărui individ în parte.

Din capul locului trebuie să facem o netă distincţie între termenii *predestinare* şi *alegere*. După cum bine se ştie Vechiul Testament prezintă esenţialmente *taina alegerii* în Israel, popor pus deoparte, selecţionat, ales pentru a *o chemare specială*. Această alegere se caracterizează printr-o hotărâre liberă a lui Dumnezeu, nefiind un scop în sine ci doar un mijloc prin care Dumnezeu a hotărât realizarea planului Său în vederea întemeierii Împărăţiei Lui. Atunci când Dumnezeu a ales pe Avraam, aceasta nu a fost o măsură arbitrară pentru că *legământul* încheiat cu el şi posteritatea sa viza, bineînţeles, binecuvântarea tuturor familiilor pământului, precum citim, întru limpezire în Cartea Facerii (sau Geneza): „Domnul zisese lui Avraam: Ieşi din Ţara ta, din rudenia ta şi din casa tatălui tău şi vino în

țara pe care ți-o voi arăta. Te voi face să devii un neam mare şi te voi binecuvânta; îți voi face un nume mare şi vei fi o binecuvântare. Voi binecuvânta pe cei care te vor binecuvânta … şi toate *familiile pământului vor fi binecuvântate în Tine!*“ (Geneză 12, 1–3).

Tot astfel s-au petrecut lucrurile şi cu poporul lui Israel: „Şi Moise s-a suit la Dumnezeu. Şi Domnul l-a chemat de pe munte, zicând: Aşa să vorbeşti casei lui Iacov şi să spui fiilor lui Israel: Ați văzut ce am făcut Egiptului şi cum v-am purtat pe aripi de vultur şi v-am adus aici la Mine. Acum, *dacă veți asculta glasul Meu şi dacă veți ține legământul Meu, veți fi ai Mei dintre toate popoarele*, căci tot pământul este al Meu!“ (Exod 19, 3–5).

După cum se vede, aici intervine o condiționare DACĂ *veți asculta „veți fi ai Mei dintre toate popoarele!“*

După cum se ştie, n-au prea ascultat şi drept consecință au fost duşi în robii: egipteană, babiloniană şi împrăştiați pe fața întregului pământ, după cum spun Scripturile!

Se vede ca la lumina zilei că *alegerea* nu este o *predestinare* prin care s-ar *decreta* o stare sau un *destin* pentru fiecare zidire omenească în parte.

Cei care susțin o *predestinare absolută* pretind că se bazează pe anumite scrieri din epistolele Sfântului Apostol Pavel. Desigur, versetele 9 şi 11 ale Epistolei către Romani, *scoase din context*, par la prima vedere să sprijine o doctrină a predestinării: „El are milă de cine vrea şi împietreşte pe cine vrea“ (Romani 9, 14–18).

De ce, ar cădea imediat întrebarea? Tot Apostolul Pavel, ne desluşeşte, după cum citim: „Le mărturisesc că *am râvnă* pentru Dumnezeu, dar nu potrivit cunoştinței, pentru că *necunoscând dreptatea lui Dumnezeu*, au căutat să-şi stabilească o *dreptate a lor înşişi* şi *nu s-au supus astfel dreptății lui Dumnezeu*“ (Romani 10, 2–3).

Cam toți facem la fel, într-o măsură mai mare sau mai mică. Fiecare venim cu *dreptatea noastră*, adică *după capul nostru*, mai bine zis şi atunci dăm vina pe oricine!

De câte ori nu învinuim, fără ruşine, să-mi fie iertată expresia, pe oameni, pe stihiile naturii, pe Dumnezeu Însuşi, pe oricine, numai pe noi nu, în a judeca şi a ne plasa într-o zonă încremenită, spunând: asta este!

Cred că se va înțelege şi mai bine că acel concept, să-i zicem, *predestinarea*, nu stă în picioare, nicidecum, voi ilustra cu ceea ce i s-a întâmplat regelui Ezechia care a primit veste prin proorocul Isaia, trimis de Dumnezeu să-i spună: „Aşa vorbeşte Domnul: Puneți casa în rânduială, căci vei muri şi nu vei trăi!“ (Isaia 38,1).

Ce a spus Iezechia? A spus: Asta este!

S-o creadă naivii! Deşi unii ar spune:

Dar, bine oameni buni, a zis Domnul, este deci o hotărâre a lui, o predestinare!

Aşa ar fi la prima vedere, numai că: „Iezechia s-a întors cu fața la perete, s-a *rugat Domnului*, şi a spus: „Doamne, adu-Ți aminte că am umblat înaintea Ta în adevăr şi cu inimă întreagă şi am făcut ce este bine înaintea Ta“ şi Iezechia *a vărsat multe lacrimi.* Atunci cuvântul Domnului a venit la Isaia, zicând: „Du-te şi spune lui Iezechia: Aşa vorbeşte Domnul, Dumnezeul Tatălui Tău David: Am auzit *rugăciunea ta* şi am văzut *lucrurile tale*. Iată, voi mai adăuga încă cincisprezece ani la zilele tale. Te voi scăpa pe tine şi cetatea aceasta, din mâna împăratului Asiriei; şi voi apăra cetatea aceasta“ (Isaia 38, 2–6).

Ce bucurie imensă a inundat inima bolnavului rege Iezechia? Cu *rugăciunea* şi *lacrimile* lui a *schimbat hotărârea lui Dumnezeu*! Aşa a fost şi cu salvarea cetății Ninive care avea 120.000 de mii de locuitori. Postul şi rugăciunea, îndreptarea de la rele a poporului, căința regelui şi a tuturor ninivitenilor a dus la anularea hotărârii lui Dumnezeu că cetatea va pieri în 40 de zile dacă nu se întorc de la viața păcătoasă dusă zi de zi! Să citim cu osârdie din Biblie şi cartea lui Iona proorocul şi ne vom lecui de vorba: *asta este* şi de mult trâmbițata *predestinare*.

Ar fi bine, de-a dreptul mângâietor, ca oricine intră în *disperare* să citească tot capitolul 38 din Cartea Isaia şi se va lămuri pe de-a întregul în privința lui ASTA ESTE şi împotriva *predestinării!*

Nu ceea ce ni se întâmplă este *înscris în ceruri* ci ceea ce facem noi aici în fiecare zi. Şi apoi nu este nevoie să fie înscris în ceruri pentru că se înscrie în conştiința noastră, a fiecăruia, tot ce săvârşim noi şi atunci, la dreapta judecată, CD-romul, adică cele ce s-au imprimat se vor vădi mai întâi în fața

judecăţii noastre personale şi particulare. Ne vom vedea, în sfârşit, aşa cum suntem, goli-goluţi, cu isprăvile noastre, de care ne va apuca o înfiorătoare ruşine sau o mare bucurie!

Nu întâmplător, unii creştini care pleacă în Ţara de peste veac, în pragul trecerii, au o faţă luminoasă, spun că văd îngeri, că aud cântece cereşti, iar alţii strigă, înjură de Dumnezeu, urlă groaznic, spunând că văd draci şi alte priviri înfricoşătoare.

Jacques fatalistul s-a înşelat când a afirmat că nouă ni se întâmplă ce este scris în ceruri, adică precum mai spun unii români, şi nu numai, *ce ţi-e scris în frunte-ţi este pus*!

Aşa încât, avem libertatea (liberul arbitru!) să schimbăm orice hotărâre din viaţa noastră de toate zilele! Mai mult, putem, după cum aţi citit mai sus, din câteva exemple, *să schimbăm Însăşi hotărârea lui Dumnezeu,* atunci când stă ca şi sabia lui Damocles, gata să cadă peste grumazul nostru!

Dorul de îndreptare şi *silinţa de a nu mai greşi* este drumul drept şi fără surprize care ne duce cu gândul şi inima la cuvintele care nu se vor schimba niciodată: „Duceţi-vă şi învăţaţi ce înseamnă: Milă voiesc, iar nu jertfă!" Căci n-am venit să chem la pocăinţă *pe cei drepţi*, *ci pe cei păcătoşi*!", cuvinte cu care Iisus a mustrat pe fariseii din veacul său, ca să înveţe şi cei din veacul nostru! Amin!

Aţi întâlnit vreodată pe cineva care să rabde cu artă?

Prin anii '50 ai secolului trecut, venea în inspecţie la şcoala noastră nemţeană Inspectorul General al Patriarhiei Române în persoana distinsului Preot Zaharia Mântulescu! Ce nume şi prenume monumentale! Dar purtătorul acestora? N-am văzut în viaţa mea un om mai elegant la propriu dar şi la figurat. Doar părintele Benedict Ghiuş de la Cernica îl întrecea.

Vorba, gesturile, ţinuta, abordările în clasă, toate-toate te duceau într-o lume de vis, ireală! M-am gândit mereu să-l iau drept model, dar parcă atâta aşezare şi delicateţe mă făceau să am mare voie bună şi să zburd fără grijă. Totul era în regulă, iar oamenii erau prea buni ca să fie cumva rău. Ce vremi de superioară delicateţe! Mă înfioară cele de acum şi nici că sunt speranţe de delicateţea de care avem nevoie fiecare ca şi de aerul curat!

De ce am împovăra pe cei de aproape şi de departe, cu lipsa noastră de *delicateţe?* De ce să fie şi acum actuală, de atâtea secole: „Dar nici unul din ei nu a aflat calea ca să se învinovăţească pe sine, ci fiecare împovăra pe fratele său? Iată, de aceea nu putem spori, de aceea nu izbutim să ne folosim vreodată de ceva, şi rămânem tot timpul nostru *otrăviţi de gândurile* ce le avem unii împotriva celorlalţi, *măcinându-ne unii pe alţii*. Fiindcă fiecare *îşi dă dreptate sieşi,* fiecare se lasă pe sine, cum am spus, nepăzind nimic şi cere de la aproapele păzirea poruncilor. De aceea, nici nu ne obişnuim cu binele. Căci chiar dacă dobândim puţină lumină, îndată o cerem aceea de la aproapele, învinovăţindu-l pe el şi zicând că era dator să facă aceasta şi de ce n-a făcut aceasta? De ce nu cerem de la noi, mai degrabă, împlinirea poruncilor şi nu ne învinovăţim pe noi înşine, ca pe unii ce nu le păzim? Unde este bătrânul acela, care, întrebat fiind: „Ce ai aflat mai bun pe calea aceasta, părinte?", a răspuns şi a zis: „Să mă învinovăţesc în toate pe mine însumi". Aceasta a lăudat-o şi cel ce a întrebat. De aceea a zis: „Altă cale afară de aceasta nu este". Sfântul Teofil a spus: „A pune totdeauna vina pe tine însuţi înseamnă a nu mai vedea răul nicăieri în altă parte, ci numai în tine şi prin aceasta a-l vindeca cu adevărat. Căci *nu poţi vindeca pe alţii cu sila,* dar te poţi îndrepta pe tine, cu voia ta. Sau poţi opri mereu *apariţia răului în tine* şi poţi opri curgerea lui de la tine şi te poţi face izvor al unui curent neîncetat de bine. Este singura metodă de a opri creşterea răului, de a lucra la covârşirea lui de către bine. Iar Sfântul Pimen, adaugă zicând: „*Răul se opreşte numai dacă nu răspunzi la răul altuia cu răul din tine*, prin faptul că-l învinovăţeşti. *Răul de la altul se îneacă în oceanul iertării tale.* Propriu-zis, este topit înainte de a ajunge la tine, prin faptul că nu-l vezi. Răul este într-un anumit fel şi produsul unei închipuiri, o nălucire. Originea răului este o închipuire a răului. *Îi dăm puterea de a exista* şi de a ne chinui prin închipuirea că el există. Aceasta este inconsistenţa şi existenţa lui. Prin aceasta putem susţine răul inconsistent în eternitate (iadul).

A învăţa *virtutea delicateţii* este cel mai greu lucru de pe pământ. Chiar dacă aşa s-ar părea la prima vedere, au fost fiinţe ale lui Dumnezeu, care au dat dovadă de absolută delicateţe. Pentru a

ilustra cele de mai sus, voi reda mai jos, următorul episod: „Aşa a făcut acel sfânt bătrân, căruia, fiind bolnav, i-a pus fratele în mâncare, în loc de miere, ulei de rapiță, care era foarte vătămător. Şi totuşi bătrânul n-a zis nimic şi a mâncat în tăcere o bucată de legumă şi a doua, cât era de trebuință, neînvinovățind pe fratele în sine însuşi, zicându-şi cumva că l-a dispreţuit. Şi nu numai că nu a spus aceasta, dar nici măcar cu un cuvânt nu l-a supărat. Iar când a aflat fratele ce a făcut, a început să se necăjească, zicând: „Te-am omorât, Ava, şi ai pus păcatul asupra mea pentru că ai tăcut". Iar bătrânul i-a răspuns cu blândețe (delicatețe!), zicând: „Nu te necăji, fiule! Dacă Dumnezeu ar fi voit ca eu să mănânc miere, mi-ar fi pus miere. Deci îndată a pus lucrul pe seama lui Dumnezeu!"

Iar în tălmăcirea Părintelui Stăniloae: „Este un mare optimism afirmat aici. Să te bucuri chiar de necazuri, ca aducătoare ale milei lui Dumnezeu. Iar felul acesta nimic nu-ți mai produce suferință şi tristețe!"

Ca să rabzi totul, cu o seninătate îngerească, înseamnă că ai ajuns la suprema delicatețe, care este, de bună seamă răbdarea despre care spune Iisus: „Întru răbdarea voastră vă veți dobândi sufletele voastre" (Luca 21, 19) şi, mai mult: „Cine va răbda până la sfârşit acela se va mântui!" (Matei 10, 22).

Ş-apoi, nu se merită să fim delicaţi?

Delicatețe, înseamnă Bunătate!

Bunătate, înseamnă Dragoste!

Iar Dragostea, înseamnă Dumnezeu!

Cine rezistă acestei ecuații, s-a mântuit!

Cum ne putem tămădui de rău?

Dacă s-ar face o statistică mondială şi tot n-am şti exact cât de mulți oameni sunt posedați de diavol! În amarul meu de viață, am întâlnit de mai multe ori bărbaţi şi femei şi uneori şi copii cuprinşi de muncirea demonilor. Însă numărul cel mai mare este de parte feminină. Nu se prea ştie să fie un număr mare de bărbați. Se întreba cineva mai de mult: De ce sunt pe lumea asta mai multe femei posedate? N-a trebuit să stea în urechi întrebarea prea mult, pentru că o femeie bătrână, încărcată de ani, buni şi sănătoşi, a răspuns din prea plinul inimii: Deh, fetelor, unele dintre noi femeile am făcut ucideri prin multele avorturi, în viața noastră. Ş-apoi am făcut şi alte stricăciuni, de care îmi este ruşine să vorbesc!

Fără să vrem, trebuie să recunoaştem, că nu putem să evităm de a vorbi despre antropologia omului căzut. Trebuie mereu să ne reamintim despre căderea primilor oameni în păcat, urmările lui şi eliberarea din această cădere pentru a se restabili ordinea în viața noastră şi cu aceasta, ordinea în Univers!

Omul, înainte de cădere, fiind aproape de Dumnezeu, contempla ce era spiritual în el fiind într-o bucurie şi o desfătare nematerială şi cerească el primind de la Dumnezeu o fire bună şi fiind înzestrat cu toate darurile spirituale şi materiale. Aşadar, omul a devenit stăpânitor al celor văzute şi: „nici focul nu putea ceva împotriva lui, nici apa să-l înece, nici fiara nu-l vătăma, nici otrava nu-şi producea efectul asupra lui. Dar, odată ce s-a supus amăgirii, a predat stăpânirea amăgitorului!", aşa cum scrie Sfântul Simion Metafrast, în Filocalia V, p. 294.

De atunci, am putea spune, că într-un fel oarecare s-a ajuns la o posesiune a celui rău şi viclean, asupra omului.

La propunerea răuvoitoare a diavolului, care şi-a luat un nou veşmânt, cel al şarpelui, ca astfel să nu fie dibuit, Adam şi Eva au fost duşi în starea de a tinde spre o îndumnezeire falsă şi să ajungă fără nici un efort la asemănarea cu Dumnezeu, fără ajutorul lui Dumnezeu. Ba, mai mult, chiar clevetindu-l pe Dumnezeu, călcând voia liberă şi astfel pierzând bucuria Raiului din cauza *mândriei*, a *neascultării*, a *lăcomiei* şi a *nerecunoştinței*, cele patru patimi care ne bântuie şi pe noi astăzi, într-o măsură mai mare sau mai mică.

Putem sublinia că, cei ce suntem cuprinşi de *duhul mândriei, duhul neascultării, duhul lăcomiei, duhul desfrânării, duhul leneviei, duhul clevetirii, duhul gândurilor spurcate, duhul urii* şi alte duhuri cumplite, uşor-uşor, intrăm în câmpul de posedare al diavolilor, care nu ne cruță viața, transformând-o într-un iad chiar aici pe pământ.

N-am putea spune, desigur, că noi cei de azi am fi rezistat ispitirilor şi tentaţiilor, găsind acum scuze şi acuzând pe strămoşii noştri de păcătuire. Toţi vedem, în fiecare minut şi oră, că în jurul nostru răsar atâtea suferinţe de tot felul în urma păcatelor pe care le săvârşim şi deşi cunoaştem şi din experienţa noastră întreaga gamă de amărăciuni şi golul imens din sufletul nostru, noi săvârşim în continuare păcate peste păcate.

Nu în mod întâmplător, şirul păcatelor de moarte începe cu *mândria*. Cel rău, vicleanul diavol lucrează tocmai cu această stare şi biruie folosind *poarta mândriei* pe care o deschide cel neînţelept şi plin de sine, diavolul intrând cu voia noastră. El, o dată intrat cotropeşte totul şi face praf: inima, sufletul, pacea noastră cu oamenii şi cu Dumnezeu! De aceea Sfântul Dorotei ne face atenţi, atunci când ne scrie: „Căci de unde au venit la noi toate necazurile acestea? De ce am căzut în toată starea aceasta vrednică de plâns? Nu din pricina *mândriei noastre*? Nu pentru neînţelepciunea noastră? Nu pentru că ţinem la voia noastră cea rea? Nu pentru că stăpâneşte în noi amărăciunea voii noastre? Dar de unde? Nu a fost zidit omul în toată desfătarea, întru toată bucuria, întru toată odihna, întru toată slava? Nu era în Rai? I s-a poruncit: Să nu faci aceasta! Şi a făcut. *Vezi mândria*? Vezi tăria cerbiciei? Vezi nesupunerea? De aceea, Dumnezeu văzând această neruşinare, zice: Acesta este nebun, acesta nu ştie să se bucure! De nu va cunoaşte zilele rele, va pieri cu desăvârşire. Căci de nu va învăţa ce este necazul, nu va afla ce este odihna. Atunci i s-au dat lui cele vrednice de el şi l-a scos din Rai. S-a predat, deci, *iubirii de sine* şi *voilor sale*, ca să-şi zdrobească oasele sale, ca să înveţe *să nu se bizuie pe sine,* ci să asculte de porunca lui Dumnezeu, ca aceste urmări nenorocite ale neascultării lui să-l înveţe odihna ascultării, cum zice prin proorocul: *Te va învăţa pe tine, neascultarea ta*! (Ieremia 2, 19, Filocalia IX, pag. 484).

După ce criterii îşi alege diavolul victimele? Cred că s-au înţeles criteriile, arătând *duhurile rele* ce ne bântuie! Căci de ceea ce suntem stăpâniţi, adică *de ce rele ne-am biruit pe noi înşine*, de acel diavol suntem biruiţi. De pildă, dacă ne-a biruit duhul cel rău al mândriei, atunci *diavolul mândriei* a pus gheara pe noi cum înhaţă uliul pe bietul puişor nepăzit!

Dacă ne-am biruit de *duhul desfrânării*, atunci *diavolul desfrânării* face din noi o căzătură desfigurată şi de tot plânsul! Dacă, *duhul urii* a pus stăpânire pe noi, atunci *diavolul urii*, desăvârşeşte opera lui, ne prăbuşeşte de pe acum în starea de iad, chiar aici pe pământ. Îi auzi pe unii dintre noi spunând: Aici este iadul!

Am putea spune că este aşa, chiar dacă starea aceasta nenorocită a ajuns ca un fel de obişnuinţă, în care noi, nefericiţii, ne ducem zilele, ca vai de capul nostru.

N-am să uit a sublinia, că *posedarea* sau cotropirea de către diavol se doreşte a fi peste tot şi peste toate, pentru că, iată ce spune Sfântul Apostol Petru: „Fiţi treji! Privegheaţi! Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită. Căruia staţi împotrivă, *tari în credinţă*, ştiind că aceleaşi suferinţe îndură şi fraţii voştri din lume!“ (I Petru 5, 8–10).

Nu ştiu dacă preoţii ar trebui să fie cei dintâi vizaţi sau nu şi dacă au cele mai grele lupte. Ceea ce este însă foarte important în această privinţă de ştiut, este *chemarea specială* a bietului preot. Clericul lucrează într-o dimensiune sacră. Misiunea lui este de a aduna în Împărăţia lui Dumnezeu sufletele încredinţate spre păstorire. În această ipostază fiind, pe drumul pastoral întâmpină *lovituri* asupra persoanei sale, asupra lucrării sale şi asupra obştii încredinţate.

Şi acolo unde lucrarea este mai mare şi importantă şi loviturile sunt mai înverşunate. Să nu uităm, aşadar, după cum citim în Sfânta Scriptură: „Izvorul înţelepciunii este *cuvântul* lui Dumnezeu întru cele înalte, şi căile ei sunt porunci veşnice. Fiule! Când vrei să te apropii să slujeşti Domnului Dumnezeu, *găteşte-ţi sufletul tău spre ispită*! Încordează-ţi inima ta şi fii tare şi să nu te tulburi în timpul încercării!“ (Înţelepciunea lui Isus Sirah, 1,5 şi 2, 1–2).

După cum ni se întâmplă, uneori, să ne cuprindă un fum de pucioasă şi nu putem respira, şi dacă nu fugim riscăm să ne asfixiem, tot aşa, răul păcatului, când cuprinde obştea şi păstorul, laolaltă, doar cu mari şi susţinute eforturi şi mai ales cu ajutorul lui Dumnezeu se poate scăpa. Există, aşadar, soluţia! Iat-o: „*Lipeşte-te de Domnul* şi nu te depărta, ca să fii înălţat la sfârşitul vieţii! Tot ce ţi se va întâmpla, primeşte cu plăcere şi în necazurile tale fii îndelung răbdător. Căci în foc se lămureşte aurul, iar oamenii cei plăcuţi Domnului, în *cuptorul smereniei*! Crede în El şi îţi va ajuta ţie, îndreptează căile tale şi nădăjduieşte în El!“ (Înţelepciunea lui Isus Sirah 2, 3–6).

Starea mondială de îndiavolire nu se poate tămădui decât cu o *credinţă fermă şi curată în Dumnezeu*, prin *rugăciune susţinută de fapte bună* şi un *post negru*, ca al ninivitenilor celebri, care au biruit hotărârea lui Dumnezeu de a-i pierde!

Iisus Domnul, ne zice nouă azi şi mereu, că acest neam de demoni, — care ne bântuie -, cu nimic nu pot ieşi, decât numai cu rugăciune şi cu post!" (Marcu 9, 29).

Să lovim, aşadar, în stârpitura de diavol, cu rugăciune de foc şi post negru, după putere!

Ce înseamnă ura?

Nu este nimic mai periculos în viaţa pe care o ducem noi aici pe pământ decât să ştii, că în jurul tău, sau în casa ta, chiar şi în mijlocul celor de care te bucuri să-i vezi la locul de muncă sau în orice drumeţii, sunt oameni *răi, egoişti* şi care *urăsc* tot ce le cade în faţa ochilor.

Auzim, deseori, în discuţiile cu alţii, spunându-se că cineva anume, este *negru în cerul gurii*. Adică un om rău! Dar nu este acelaşi lucru când vezi un câine că este negru în cerul gurii. Atunci spui că este un câine de soi.

Ne întrebăm, deseori, şi mai ales atunci când dăm peste un *om rău*, de ce se găsesc pe lume şi astfel de oameni? Cineva mi-a spus într-o zi, că este normal să fie şi astfel de specimene, pentru a fi colorată viaţa. O fi colorată şi frumoasă viaţa cu oameni *răi*, dar nu este mai potrivită oare o lume plină de culorile florilor şi cântecul păsărilor?

Victor Hugo, sătul şi el până'n gât de tot felul de răutăţi, a ajuns la concluzia că: „Cei *răi* invidiază şi urăsc; este felul lor de a admira!" Dacă în lume ar lipsi *răutatea* şi inima noastră ar fi cuprinsă mai ales de bucurie, Doamne!, ce tămăduit ar fi omul şi nu s-ar mai îndurera de nimic! Răutatea macină fără cruţare pacea inimii, aşa cum o ştim toţi.

Ştim că în noi zace, în primul rând *răutatea* şi mai ales acea *răutate împodobită cu dulci zâmbete!*

Îmi aduc aminte, că mai de mult, când am promovat pe un oarecare ins, am primit o scrisoare fără semnătură în care eram avertizat, oarecum, că cel care a fost băgat în seamă, nu merita atenţia şi că este bine să mă feresc de el pentru că: „are cuvinte dulci ca mierea pe buze, iar în inimă venin!" N-am crezut acelui anonim care mi-a scris şi nici azi nu cred. Dar, în focul evenimentelor din 1989, în perioada Crăciunului, am răspuns la un telefon şi am auzit un glas catifelat de femeie, care m-a întrebat graţios: N-aţi murit încă? Vă imaginaţi ce *bucurie* m-a cuprins! Era soţia acelui ins pe care l-am ajutat să ajungă *domn* şi *om,* cum ar spune ardeleanul.

M-a cotropit, nu atât vorba criminală, ci mai ales candoarea cu care am fost întrebat şi mai ales de o femeie, care are menirea de a da viaţă. Atunci am înţeles ce este *răutatea* şi unde poate duce ura, care nu are graniţă, religie, stare socială, vârstă, culoare sau ceva cultură! Şi degrabă i-am dat dreptate tot lui V. Hugo, atunci când a scris, că: „Răutatea începe acolo unde sfârşeşte omenia!"

M-am întrebat adesea, ca şi Domnia Voastră, de ce n-ar putea fi şi altfel? Şi tot din răul lumii a ieşit şi proverbul care va muri odată cu ultimul om: „Pe cine nu laşi să moară, nu te lasă să trăieşti!" Fără să mă laud, cu ajutorul lui Dumnezeu, au fost ajutaţi mulţi oameni şi mai rar au fost cei care să-ţi spună cel mult: bună ziua! Am aşteptat cel puţin să nu batjocorească.

Izvorul răutăţii este *ura!*

Este penibil să vorbeşti şi mai penibil să scrii despre aceste urâciuni cu iz de pucioasă. Însă ura este un păcat împotriva Duhului Sfânt! În loc să iubeşti zidirea lui Dumnezeu, îndrăzneşti să urăşti! Înţelepţii spun că: „Mintea, ca şi natura, urăşte golul. În gol, natura pune iubirea. Mintea, adeseori, pune ura! Vremea trece pe neobservate şi ne trezim din zbuciumul zilei tocmai la adânci bătrâneţe, dacă le mai prindem şi pe acelea.

Parcă este un făcut, omul silindu-se din copilărie să se îndârjească împotriva răului şi a urii. *Ura este iarna inimii*! Să-ţi fie mereu frig! Să zgribuli, căutând căldura altor răi şi a răutăţii, iată starea cea mai jalnică! Am pomenit de o *îndârjire împotriva răului* şi aş mai adăuga şi o indignare a inimilor puternice şi viguroase şi n-ar fi de nebăgat în seamă nici dispreţul militant al celor pe care-i necăjesc *mediocritatea* şi *prostia*, aceste stări ruşinoase şi nătânge, cum ar spune şi Emil Zola, atins şi el, probabil, de aceste metehne ale veacului în care i-a fost dat să trăiască.

Răutatea şi ura au distrus civilizaţiile omenirii veacuri de-a rândul. Ce au însemnat războaiele în decursul timpului? Să auzi de un război de 30 de ani sau de 100 de ani, din lumea în care se zice că trebuie să intrăm şi noi, de parcă am fi în Katanga. Mă gândesc deseori la *războaiele defensive, de apărare* ale Sfântului Ştefan cel Mare, pe care poporul l-a numit mai întâi Mare şi apoi Sfânt! Mare ca Dumnezeu, în înţelesul plăieşului şi a ţăranului moldovean şi care poate fi şi sfânt cu aşa isprăvi, care au uimit Europa timpurilor când Renaşterea era în floare. El a căsăpit răutatea şi ura celor dinlăuntru şi a celor dinafară, deopotrivă, şi asta timp de o jumătate de veac. Aşa era el, Ştefan Vodă, aşa era Vodă Ţepeş Vlad, aşa era Iancu de Hunedoara, ca să amintesc doar de troiţa de voievozi care trăgeau ca fulgerul în rădăcina tuturor răutăţilor şi urilor care bântuiau ţara şi viaţa bieţilor români în plin veac al cincisprezecelea.

Câte răutăţi făceau cele peste 50 de milioane de locuitori ai Europei, din timpul lui Ştefan cel Mare şi Sfânt? Au trecut milioanele acelea, au mai trecut şi alte miliarde, cu *răutatea* lor cu tot … cu *ura* lor cu tot … şi a rămas doar binele şi binecuvântarea lui Dumnezeu, mereu acelaşi bine şi binecuvântare care nu trebuie să piară niciodată. Ce bine cuprindea în gândirea şi inima lui, Al. Vlahuţă, starea de care şi el era îmbrâncit, al *urii* de peste tot pe unde umblă oamenii.

Parcă îl auzim şi acum zicând: „Ce larg ar fi pământul dacă nu l-ar strâmta *ura!*“ A ştiut şi Vlahuţă, a ştiut şi Ştefan cel Mare, au ştiut toţi cei care au locuit aceste spaţii, de Dumnezeu aşa de frumos zidite, şi mai ştim şi noi, desigur, că: „Oricine *urăşte* pe fratele său este ucigaş de oameni şi ştiţi că orice ucigaş de oameni nu are viaţă veşnică, dăinuitoare în El. În aceasta au cunoscut iubirea: că El şi-a pus sufletul Său pentru noi, şi noi datori suntem să ne punem sufletele pentru fraţi!“ (Ioan 3, 15–). Aşa ne vorbeşte Domnul prin Scripturi, şi ne îndeamnă la *iubire*, pentru a nimici *ura, răul cel mai mare,* pentru că încearcă să ucidă *iubirea* din inimile bieţilor oameni!

Cum să te fereşti de *răutate* şi *ură*, dacă se mai adaugă şi amărâta de *invidie?* Am mai spus-o, uneori, şi să mă iertaţi, dacă unii m-aţi receptat altcum, că doar un singur păcat ştiu că nu-l am cu adevărat, cel al *invidiei.* M-am tot cercetat să mă văd mai bine. M-am convins că ar fi aşa, dar totuşi am o oarecare teamă. Însă, mă încurajez mai departe şi nu vreau decât să spun că nu-i isprava mea acesta, Doamne fereşte, ci este lucrarea lui Dumnezeu Cel Milostiv!

Dacă-mi duc bine aminte, când eram elev la şcoala elementară, la Cracăul Negru, preafrumosul meu sat, tata îmi făcuse un ghiozdan în care îmi duceam cărţile la şcoală. Cânt m-au văzut colegii, că, Dragă Doamne, aş fi mai altfel, şi am ieşit din tradiţia trăistii, m-au înconjurat, m-au bătut bine şi mi-au făcut praf ghiozdanul. Mi-am adunat cărţile şi caietele rupte şi împrăştiate pe jos şi cu ele subţioară m-am dus acasă. Atunci am gustat pe viu ce înseamnă *răutatea, ura* şi *invidia.*

De atunci, însă, am avut şi am oroare de cele trei metehne care răsar una din alta şi toate la un loc din inima omului, chinuit de duhurile cele rele. Dacă am mai citi şi n-am uita, am afla ce ne sfătuiesc înţelepţii veacurilor. Iată ce citim în opera lui Epicur: „Să nu invidiem pe nimeni; căci cei buni nu merită invidie, iar cei răi, cu cât prosperă mai mult, cu atât îşi grăbesc ruina!“, iar Democrit zice: „Invidiosul se pedepseşte singur ca pe un duşman“, *invidia fiind o amară suferinţă*, care biciuie şi hăcuie inima şi pacea sufletului. Mai deunăzi, am auzit pe cineva spunând, că *invidiosul îşi sapă sieşi groapă*! Proverbul acesta românesc este mai scurt şi mai bine zis, chiar şi decât cele spuse de Democrit.

Am dorit să spun câte ceva despre *întreita neputinţă,* care uneori, sau deseori, apasă asupra vieţii noastre şi aşa îndestul de zbuciumată!

Răutatea, ura şi *invidia,* acest *întreit pericol* care ne pândeşte a ruină şi distrugere, nu se poate tămădui fără *credinţă în Dumnezeu* şi iubirea atotputernică ce învinge toată *nătângia* adunată prin Valea Plângerii!

Îţi strigăm: Doamne, tămăduieşte-ne de aceste nenorociri care se ţin de noi ca scaiul de oaie!

Ce ne puteţi arăta despre bunătate, dragoste şi generozitate?

Parcă îţi vine inima la loc, când auzi şi despre o întreită bucurie! Adică să faci un popas, scurt de altfel, şi să stai în lumina *dragostei* din care răsare *bunătatea* şi *generozitatea*. Ce troiţă fericită! Aşa

da! Mai ai curaj şi drag de viața aceasta semănată de Dumnezeu pe pământ!

Omul bun m-a fascinat întotdeauna! Este o adevărată minune să întâlneşti un *om bun cu adevărat*. Spun om bun pentru că este o mare jale să nu găseşti în drumurile tale un *om bun*, adică un om cumsecade.

Îmi trec prin minte o sumedenie de întâmplări cu oameni buni şi mai puțin buni. De data aceasta mă voi opri la un episod din Germania, din oraşul Freiburg, unde am mers să cercetăm un român, internat în spital, dimpreună cu Arhimandritul Irineu Cheorbeja.

Înainte de plecare l-am văzut făcând o listă, pe curat, cu toate comisioanele de dus la diverse cunoştințe, dar şi o listă lungă, cam de un metru şi ceva, cu zeci şi sute de cumpărături, mai ales de medicamente pentru bolnavii din România.

Era prin anul 1984, când ne-am înhămat la o treabă care pe mine mă cam supăra. Era prea multă zdroabă, iar bani nu aveam să împlinim întreaga listă. Prin Europa, m-am convins că trebuie să pun la bătaie toată bruma de parale şi să nu-mi îngădui nici o cumpărătură. Mi-am restrâns meniul la pâine şi câteva prune pe zi pentru a face economii.

Irineu Cheorbeja era şi medic şi unul din cei mari şi serioşi. El nu ştia decât lista de un metru, unde tot bifa ce se cumpăra. Când a terminat banii lui, a început a striga la mine, să-i dau tot ce am strâns pentru ca să cumpere medicamente. N-am avut încotro! Pe ascuns mă bucuram de înverşunarea cu care voia să ajute pe cei bolnavi. Seara se tot uita pe listă şi-l apucau nişte strigăte şi mai mari când vedea că nu poate acoperi întreaga listă. Până la urmă a încheiat lunga listă şi l-am văzut liniştit şi bucuros că a îndeplinit lucrarea. Era fericit! Iar eu rămăsesem lefter, dar bucuros de acest episod european.

Rar mi-a fost dat să văd atâta îndârjire de a face bine cu orice preț şi orice risc! Era la el o virtute din a face bine. De atunci, am spus cu bucurie, că am găsit încă un om cuprins de bunătate. Eram şi eu fericit de fericirea lui! Acum, el doarme sub brazdă la Mănăstirea Neamț, aşteptând învierea şi bucuria binecuvântării lui Dumnezeu.

Aşa a înțeles *dragostea,* din care răsare *bunătatea* şi *generozitatea.* Îmi trec prin minte domnitori care au fost buni şi aşa au intrat în memoria istoriei: Alexandru cel Bun al Moldovei, Pătraşcu cel Bun al Munteniei şi alții. La noi, în Sfântul Sinod, este ierarhul Eftimie Luca al Romanului, căruia, noi ceilalți îi spunem, Eftimie cel Bun! Ba, odată, i-am pus pe uşa unde sălăşluia la Palatul Patriarhal, o etichetă pe care am scris Eftimie cel Bun. Şi a rămas acolo, fără s-o dea cineva jos. Aceasta m-a bucurat până la lacrimi. Cât bine să fi făcut, domni, ierarhi şi mulți alții, ca să li se spună aşa de frumos şi mângâietor peste veacuri?

Când eram elev la Seminarul din Mănăstirea Neamț, vatra de spirit a Europei de Mijloc, de Apus şi Răsărit, am citit printre alte cărți şi Mizerabilii lui V. Hugo şi din întâmplare revăd extrasele de prin anul 1962. Iată câteva crâmpeie despre iubire, socotindu-l, oarecum, un fel de patriarh al iubirii. Pentru el, a iubi, înseamnă a nu cunoaşte orgoliu şi ura, iar atunci când iubeşti ai lumină în ochi şi auzi o muzică divină iar în suflet trăieşte o stare sublimă.

Natura şi întreaga zidire are nevoie de dragostea noastră. Atât de mare şi puternică trebuie să fie ca ea să încarce întreaga natură cu forța ei fără margini. Se vede că V. Hugo a înțeles taina dragostei când scrie: „Dragostea este chiar parte din suflet. Este de aceeaşi natură. Dragostea este o scânteie divină ca şi sufletul, şi tot ca el este incoruptibilă, indivizibilă, nemuritoare. Este un punct de foc în noi, nemuritor şi infinit, pe care nimic nu-l poate mărgini. Îl simțim arzând până în măduva oaselor şi-l vezi strălucind până în adâncurile cerului!“ El merge şi mai departe spunând, că: „Dragostei nu-i ajunge nimic. Dacă are fericirea, vrea raiul. Dacă are raiul, vrea cerul!“ Iată cel mai nobil dinamism cunoscut vreodată în lume! Iată scara pe care să urcăm, de-a pururi, ca cetele îngereşti din frescele celebre ale Suceviței.

Eram fericit să găsesc în opera lui Hugo asemuiri dogmatice, biblice şi morale. El credea cu tărie, că: Iubirea adevărată poate să sufere dar nu să moară şi că dragostea, divino-uman înseamnă să fii doi şi să nu fii decât unul: un bărbat şi o femeie care *se contopesc într-un înger*! Dragostea este cerul!

Ne aducem aminte, de bună seamă, de îndemnurile pe care le făcea stăruitor Sfântul Apostol Pavel, creştinilor din Efes, Galatia, Roma, Filipi, Atena, Corint şi alte locuri viețuite cu creştini, ca să facă rugăciuni dese pentru el şi lucrarea la care a fost chemat de Dumnezeul Îndurărilor! Iată textul: „Căci

nu voim, fraților, ca voi să nu ştiți de necazul nostru, care ni s-a făcut în Asia, că peste măsură, peste puteri, am fost îngreuiați, încât nu mai nădăjduiam să scăpăm cu viață. Căci noi, în noi înşine ne-am socotit ca osândiți la moarte, ca să nu ne punem încrederea în noi, ci în Dumnezeu, Cel ce înviază pe cei morți. Care ne-a izbăvit pe noi dintr-o moarte ca aceasta şi ne izbăveşte şi în Care nădăjduim că încă ne va mai izbăvi. *Ajutându-ne şi voi cu rugăciunile pentru noi, aşa încât, darul acesta făcut nouă, prin rugăciunile multora, să ne fie prilej de mulțumire adusă de către mulți pentru noi!" (*II Corinteni 8, 11).

Tălmăcind, oarecum, în gândirea lui V. Hugo, ar suna cam aşa: „Nu se mai văzuseră de ani şi ani, dar în adâncul sufletului lor nu se despărțiseră niciodată prin rugăciune fierbinte; se recunoscuseră numaidecât, ca şi când abia cu o zi înainte şi-ar fi luat rămas bun!"

Şi tot el, ca unul ce ar fi stat la picioarele lui Iisus, ne spune, că: „Scopul principal pentru care a fost creat omul, menirea sa, este să iubească!" Cu totul a fost cuprins de iubirea lui Dumnezeu, când cu înfiorare a scris: „Un cuvânt poate umple abisul. Un singur cuvânt ajunge pentru ca soarele să urce la orizont, şi acest cuvânt este iubirea pecetluită de eternitate!" Iar pentru această bucurie fără de sfârşit, spune mai departe: „Trebuie să trăieşti şi să surâzi, trebuie să-ți pui această *haină de azur* numită fericire!" Şi că: *„A pierde iubirea, este uneori la fel de grav ca a-ți pierde sufletul!"* Leagă cerul de pământ, cel ce a înțeles puterea iubirii. Atunci când iubirea ne luminează sufletul nostru, soarele surâde din înaltul cerului albastru, iar când alungăm iubirea din inimă, nu mai rămâne nimic. Când pleacă Iisus din inima, viața şi familia noastră, totul rămâne pustiu şi este cea dintâi zi de doliu, cu adevărat, din viața noastră.

Am să reamintesc aici câteva cuvinte din *Jurnalul unui poet*, scris de Alfred de Vigny (1797–1863), şi el cătrănit peste măsură de relele ce bântuiau pe vremea lui: „În ziua în care nu vor mai exista pe lume nici iubire, nici entuziasm, nici adorație, nici devotament, să săpăm pământul până în centrul lui, să aşezăm acolo cinci sute de miliarde de butoaie de pulbere şi să-l facem să explodeze ca o bombă în mijlocul firmamentului!" El nici nu visa, sărmanul, că acum nu mai este nevoie decât să ne săpăm singuri groapă, că-s de ajuns câteva bombe atomice pentru isprava la care s-a gândit. Se vede ce mare disperare l-a cuprins scriind aceste rânduri înfricoşătoare!

Când deschid Sfânta Scriptură şi mă opresc cu citirea la profetul Ieremia, la al treizeci şi unu-lea capitol, viersul trei, rămân, nu numai întru uimire dar şi simt şi văd pe Dumnezeu, cum îmi zice şi cum ne zice tuturor, copiilor Săi: „Cu iubire veşnică te-am iubit şi de aceea Mi-am întins spre tine bunăvoința!"

Să auzi de la Însuşi Dumnezeu, din gura Lui, acest Cuvânt, care umple Universul întreg şi nu mai rămâne nici un gol, este bucuria veşnică pe care nimeni n-o mai poate prăda din inima noastră!

Cum este inima voastră, ne întreabă Dumnezeu, Care ştie totul? Cam goală, Doamne, răspundem noi, cu jumătate de gură!

Deschideți-vă inima, frații Mei, strigă Iisus! Acum torn iubirea Mea în inima voastră!

Ce altă schimbare la față mai mare decât IUBIREA!

Ce înseamnă frica de Dumnezeu?

Românii au, cred, cele mai frumoase proverbe din lume! Cu câteva zeci de ani în urmă, în Transilvania, când eram preot paroh citeam cu nesaț un volum destul de mare ce cuprinde *proverbe româneşti* şi se intitula tot aşa. Văzând bogăția proverbelor şi substanța lor biblică, m-am gândit şi am şi început să fac un paralelism între *Biblie* şi *Proverbele româneşti*!

Până la urmă am constatat, spre surprinderea mea, că nu putea fi vorba de un paralelism neapărat, ci chiar apropierea exactă între textele biblice şi proverbele atât de frumoase ale românilor.

Recent a apărut pe piață, adunate de Iuliu A. Zane: *Proverbele românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria şi Macedonia*, ediție îngrijită de George Constantin Păunescu şi Mugur Vasiliu în redactarea harnicului Rafael Udrişte. Editura *Scara* şi Asociația română pentru Cultură şi Ortodoxie, a făcut o lucrare monumentală care va rămâne de-a pururi, cât vom fi în această arie europeană. Rămâi uimit de bogăția şi varietatea lucrului care ne mângâie inima şi înnobilează sufletul.

Deseori auzim, în dialogul obişnuit dintre oameni, un verset biblic, extraordinar de valoros, am putea spune a fi cel mai important pentru viața noastră de zi cu zi. Când cineva ajunge, la finalul convorbirii şi spune: *N-are frică de Dumnezeu şi ruşine de oameni*, înseamnă că este extrem de grav. Aici nu mai încape nici o speranță. Frica de Dumnezeu include şi ruşinea de oameni în chip organic, am putea spune.

În Sfânta Scriptură găsim multe versete care ne arată desluşit ce înseamnă *frica de Dumnezeu*. Vom face referire acum la *Pildele* sau *Proverbele* lui Solomon, înțeleptul lumii. Iată, chiar la începutul Cărții se spune: *Frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii;* cel fără minte dispreţuieşte înţelepciunea şi stăpânirea de sine!" (Pilde 1, 7).

Iar în Cartea *Înțelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah*, chiar de la început, cu primul verset, se arată că: „Toată înțelepciunea este de la Domnul şi cu El este în veac. Înainte de toate s-a zidit înțelepciunea şi înțelegerea minții este din veac. Izvorul înțelepciunii este cuvântul lui Dumnezeu întru cele înalte şi căile ei sunt porunci veşnice" (cap. 1, 1–4).

Când spunem cuiva că este *înțelept*, atunci cuprindem esențialul întregului comportament şi ne bucurăm să întâlnim asemenea ființe care poartă echilibrul şi bucuria viețuirii.

Proorocul David, inspirat de Duhul Sfânt, zice: „Temeți-vă de Domnul, toți sfinții Lui!" (Psalm 33, 10). Deci, dacă şi sfinții, care iubesc aşa de mult pe Dumnezeu, se tem de El, cum zice Sfântul Ioan Evanghelistul: „Dragostea desăvârşită scoate afară frica?" (I Ioan 4, 18).

Sfântul Dorotei ne arată că Sfântul voieşte să ne arate că sunt *două frici*. Una *începătoare* şi una *desăvârşită* ... De pildă: cineva face voia lui Dumnezeu din *frică de chinuri*. Acesta, cum am spus, este încă începător. El nu face încă *binele pentru el însuşi*, ci de frica bătăilor. Altul face voia lui Dumnezeu, iubindu-l pe Dumnezeu însuşi, dorind în chip deosebit să-I placă lui Dumnezeu. Acesta ştie ce este binele însuşi, acesta a cunoscut ce înseamnă a fi cu Dumnezeu. Acesta este cel ce are iubirea adevărată pe care sfântul o numeşte desăvârşită. Şi această iubire îl duce pe el la frica desăvârşită.

Unul ca acesta nu se mai teme şi păzeşte voia lui Dumnezeu, nu pentru bătăi, nu pentru a nu fi pedepsit, ci, cum am spus, pentru că a gustat din dulceața de a fi împreună cu Dumnezeu. *Îi este frică să nu cadă din ea, îi este frică să nu fie lipsit de ea*. Aceasta este *frica desăvârşită*, care se naşte din iubirea aceasta. Aceasta scoate afară *frica începătoare*. De aceea zice, că: „dragostea desăvârşită scoate afară frica!" Dar, este cu neputință a ajunge la *frica desăvârşită*, altfel decât prin cea începătoare" (Filocalia IX, p. 513).

Părintele D. Stăniloae tălmăceşte astfel: „În iubirea unei persoane nu poți face deosebire între iubirea de tine şi iubirea față de ea. Totul este dat la un loc. Tu eşti fericit când eşti cu cealaltă persoană. Dar numai cu Dumnezeu poți fi veşnic şi numai cu El poți fi şi cu celelalte persoane veşnic, rămânând şi tu veşnic prin iubirea lor şi prin iubirea ta fără sfârşit față de ei!

Orice osteneală de pe fața pământului trebuie să ducă într-o anumită direcție. Nu ne este îngăduit să mărşăluim fără nici o noimă, adică fără nici un rost sau bună rânduială. Cel mai important lucru, sau *lucrare*, mai bine zis, pentru viața noastră este de a ne împăca pentru totdeauna cu Dumnezeu. Atunci când ne vom afla în fața scaunului de judecată, cum spune Sfântul Pavel: „Pentru că noi toți trebuie să ne înfățişăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău. Cunoscând *frica de Dumnezeu*, *căutăm să înduplecăm pe oameni,* dar lui Dumnezeu, îi suntem *bine cunoscuți*!" (II Corinteni 5, 10–11). Suntem *binecunoscuți lui Dumnezeu,* de bună seamă, şi cum s-ar putea altfel, ştiind din Biblie, că nici un păr nu se mişcă din capul nostru fără voia lui Dumnezeu!

Ne bucurăm să ştim că suntem *binecunoscuți de Dumnezeu* şi vai!, cât de bine! Dar aceasta este numai *lucrarea* lui Dumnezeu. Aici este necesar să aducem, întru împletire şi lucrarea noastră. Adică la *bine cunoscuți* să venim cu *bine crescuți*!

Fenomenul acesta, unic şi tainic, al *creşterii fizice* dar şi al *creşterii în Duhul Sfânt*, în sfințenie, în bună lucrare şi bună conviețuire cu oamenii, întru iubirea neapusă a Dumnezeului Celui viu.

Nu mai aşa avem un sens! Sens unic, doar spre ceruri, la Părintele Luminilor. *Frica de Dumnezeu se transformă* în *iubire de Dumnezeu,* mai ales după ce Îl cunoaştem cât de cât şi îi simțim inima cea mare şi încăpătoare de Părinte.

Atunci, *ruşinea de oameni* este o coordonată firească şi obrazul nostru pe dinafară şi pe dinăuntru se face străveziu şi curat ca lumina!

Cum sunt salvați cei posedați?

O exorcizare se face cu multă credință în Dumnezeu şi cu tragere de inimă! Ştim din experiența marilor duhovnici că este un lucru anevoios să faci o rugăciune însoțită de o postire ostenitoare. Deci, mari duhovnici au pornit la drumul acesta cu o pregătire serioasă, cu dăruire, cu inima plină de o iubire fără margini pentru cei care vin şi cer rugăciuni spornice. Am cunoscut o întreagă pleiadă de preoți de mir şi slujitori în mănăstirile româneşti.

Îmi aduc aminte de multe episoade cu exorcizări mai ales pe la mănăstiri. La o mănăstire se făceau exorcizări şi venea lume felurită, de la creştinii practicanți până la cei care doreau să vadă cu totul ceva deosebit. S-a remarcat, că un mare procent care vine la exorcizări este de parte feminină. Se mai găsesc cazuri când, atât preotul exorcizator cât şi cei pentru care se face slujba, cad în capcana vrăjmaşului batjocoritor de oameni. Mai anii trecuți, la o mănăstire era venită o tânără de 18 ani, care, aşa ca din senin, o luase drăcimea în primire, credea ea. Ba, se şi lăuda cu asta şi aştepta parcă, aşa, cu multă bucurie să vină răutatea asupra ei.

Călugărițele aşteptau ora de exorcizare şi se pregăteau să audă niscaiva draci cum strigă din burta fetei cu sunete şuierătoare prin gâtlej. Când preotul striga din răsputeri, să iasă jivina necurată, fata răspundea că nu iese!

A continuat aşa câteva minute un dialog răstit între preot şi îndiavolită. Mare mi-a fost mirarea şi uimirea când am auzit într-o zi, într-un spațiu cum se făceau repetiții de către două fete cum să dea răspuns, potrivnic, ca de la diavolul, rugăciunilor preotului, care şi el credea că face o bună ispravă, atunci când citea şi se credea şi el izgonitor spornic de drăcime!

M-am gândit atunci, cu câtă măiestrie a pus *diavolul înşelăciunii* gheara şi pe împrefăcuta muncită de diavolul nălucirii, şi, de bună seamă, şi pe ispravnicul viteaz întru ale exorcizării crezând că alungă demoni adevărați!

Cu ani în urmă, circulau casete audio de prin Moldova, unde se auzeau tot felul de grohăituri şi urlete, iar cel ce le purta făcea o propagandă harnică. N-am crezut nici o clipă că a fi adevărat, spre dezamăgirea colportorului căruia i-am spus să înceteze cu astfel de lucruri mai ales că se auzea şi vocea lui în regia respectivă. Să zicem că ar fi fost şi adevărat, Dumnezeu ştie cel mai bine, însă a insista pe această temă şi sub forma aceasta, mi s-a părut un fel de *caraghioslâc* de dus în eroare pe cei cuprinşi de naivitatea sau evlavia numai bine de speculat.

Pe parcursul vieții mele, fiind în ascultări în diferite spații ale țării, am văzut cum se desfăşurau lucrările duhovniceşti cu aceeaşi putere de exorcizare la Mănăstirea Rohia, Nicula, Moisei, Râmeț, Sâmbăta de Sus, Toplița şi-n alte locuri transilvane. În cele ale Moldovei şi Bucovinei: Putna, Sihăstria, Horaița, Bistrița, Runcu, Agapia, Văratic, Sihastru şi în multe schituri ascunse prin munți precum şi cele din Oltenia şi Țara Românească: Frăsinei, Tismana, Dintr-un Lemn, Clocociov, Brâncoveni, Călui, Cotmeana, Slănic, Sfânta Maria — Techirghiol, Cocoş, Vladimireşti, Poiana Mărului, Brazi, Antim, Cernica şi multe altele.

Pe parcursul a nouă ani cât am viețuit la Cernica, între ape, am văzut la rugăciuni creştini veniți din întreaga Țară la ajutorul lui Dumnezeu şi al Sfântului Calinic.

Personal am auzit cum o creştină din Satul Mare s-a rugat Sfântului Calinic pentru că i s-a spus de cineva că vindecă bolile. Mai mult, la stăruința ei în rugăciune, Sfântul Calinic i s-a arătat în vis şi i s-a spus cum ajunge la Cernica indicându-i-se drumul şi cu ce se poate ajunge. În clipa în care i-a văzut chipul l-a recunoscut ca fiind cel din vis. Bucuria ei nu mai avea margini, iar noi mulțumeam lui Dumnezeu pentru aceste mărturii aşa de valoroase.

Printre mulți bolnavi care veneau din întreaga Țară, era şi unul care era posedat cu adevărat de diavol şi nu în chip prefăcut. Am văzut cum a căzut la pământ şi timp de zeci de minute era trântit la pământ, ridicându-l cam 30 de centimetri şi izbindu-l din nou cu sunete metalice. Am rămas îngrozit. M-am apropiat să-l țin lipit de pământ şi mi-a trecut prin minte ca un fulger: Doamne izbăveşte-l pe el

şi pedepseşte-mă pe mine! După vreo două ore de stare întru încremenire, a început să-şi revină. S-a sculat şi şi-a cerut iertare. M-a apucat plânsul cu adevărat văzându-i starea jalnică.

Am văzut demonizaţi vindecaţi! Sfântul Maslu, Spovedania şi rugăciunile stăruitoare ale preoţilor precum şi credinţa de foc a tuturor celor în rugăciune şi cu ajutorul sfinţilor, Dumnezeu dă dezlegarea şi vindecarea de toate neputinţele. Cred că va veni cumva timpul ca să scriu despre toate minunile văzute cu ochii mei, minuni făcute de Dumnezeu în văzul lumii.

Exorcizarea este un lucru foarte serios. Dacă te încumeţi la această osteneală şi risc mai ales, impune o credinţă puternică, post susţinut, cunoştinţe serioase de psihologie precum şi experienţă pentru a deosebi duhurile de unde vin. A răcni în rugăciune către diavoli să iasă, mai ales când îţi pui şi microfon sub nas ca şi cântăreţii pentru a se auzi strigătele prin boxele care răsună bubuind în aer, dă aspect de panaramă cu epitrahil. Să nu se creadă că cei care vin la rugăciune sunt nişte brute înapoiate şi nu pot face deosebirea dintr-o rugăciune autentică, şi una de spectacol în faţa lumii.

Atunci când vezi şi auzi expresii de dispreţ la adresa unor creştini este pentru că ai de-a face cu un simulacru de rugăciune, de paradă şi care se simte dintru început de creştinii care trec prin tot felul de neputinţe.

Rugăciunea este o Taină! Sfântul Maslu este o Taină! Credinţa este o Taină! Cu ele vom învinge pentru că: „Dumnezeul păcii va zdrobi în curând pe Satana sub picioarele noastre!“ (Romani 16, 20).

Ajută-ne, Doamne, să ne izbăvim de înşelăciunea celui Viclean şi să biruim în numele Dumnezeului celui viu!

Care este tâlcul vieţii lui Iov?

Prin anii ’60 ai secolului XX, care s-a topit în moara timpului, fiind preot în Transilvania, mergeam des pe la librăriile din Cluj sau Gherla de unde cumpăram noile apariţii editoriale. A apărut printre alte cărţi şi una mai suplă ca pagini şi costa doar 3 lei, cu coperţi galbene şi cu un titlu neobişnuit. Cartea se numea *Viaţa şi opiniile lui Zacharias Lichter* de Matei Călinescu. Am citit-o mergând pe jos de la Gherla spre Tioltiur unde eram preot, pentru că nu mă lua nimeni la ocazie şi nici alte mijloace nu erau. Nici n-am observat când am isprăvit de citit. M-a impresionat atât de tare încât am luat calea întoarsă şi am cumpărat vrea 200 de exemplare. Librarul a rămas şocat şi a început imediat să răsfoiască supla carte, după care se uită mirat la mine, întrebându-mă direct: De ce cumpăraţi atâtea exemplare? Ce faceţi cu ele? I-am spus: Pentru a le face cadou la preoţi, colegii mei. Este o carte de inimă. N-a mai apărut aşa ceva până acum!

Am plecat tot pe jos cu povara „opiniilor lui Zacharias Lichter“, un convertit la Dumnezeu din *negura opiniilor omeneşti*! Eram fericit când ofeream un exemplar şi mai fericit atunci când era citit şi puteam să schimbăm şi noi *opiniile noastre*.

Ceea ce m-a impresionat cel mai mult a fost capitolul cu Iov, capitol pe care l-am citit de mai multe ori. Iov devenea pentru mine din ce în ce mai mult un personaj straniu, dar şi autorul, Matei Călinescu, cel care a avut curajul să abordeze şi mai ales să scrie astfel de stări.

Fără doar şi poate, Matei Călinescu a venit pe piaţa românească, în acei ani sterili cultural şi mai ales mistic, cu o carte şoc. Am dorit să văd şi să aud pe omul care a scris şi care mi se pare că el însuşi a fost un convertit ca şi Pascal, Giovani Papini, Ioan Alexandru, ca să nu mă opresc din întâmplare doar la câţiva din cei prea mulţi şi neştiuţi de nimeni decât sporadic.

Vom încerca să ne apropiem de cartea Iov, de unde aflăm că adevăratul motiv al încercării lui Iov se află în provocarea pe care Satana o face lui Dumnezeu Însuşi şi care Îl atinge mai mult pe Dumnezeu decât pe Iov, care nu este, în cazul de faţă decât un instrument al proniei dumnezeieşti. Domnul i-a zis Satanei: „Luat-a cugetul tău în seamă şi pe robul meu Iov?, că dintre pământeni nu-i nici un om ca el, neprihănit, cinstitor de Dumnezeu, ferindu-se de tot lucrul rău?“ Iar Diavolul, răspunzând în faţa Domnului, a zis: „Oare pe degeaba îl cinsteşte Iov pe Dumnezeu? Oare n-ai făcut tu gard ocrotitor împrejurul curţii lui şi împrejurul casei lui şi împrejurul a tot întinsul bunurilor lui? Oare nu Tu ai binecuvântat lucrul mâinilor lui şi-ai făcut ca turmele lui să umple pământul? Dar ia întinde-ţi mâna şi atinge-te de tot ce are, şi să vedem dacă nu cumva o să te blagoslovească drept în faţă …“ Atunci Domnul a zis Diavolului: „Iată, toată avuţia lui o dau pe mâna ta; numai de el să nu te

atingi. Iar Diavolul a plecat din fața Domnului!“ (Iov 1, 8–12).

Diavolul şi-a început „lucrarea“ lui distrugând totul. Doar Iov a rămas, care în copleşitoare durere şi-a sfâşiat hainele, şi-a tuns părul capului, şi-a presărat țărână pe cap, a căzut cu fața la pământ şi s-a închinat, zicând: „Gol am ieşit din pântecele maicii mele, gol mă voi întoarce în matca mea; Domnul a dat, Domnul a luat; cum I-a plăcut Domnului, aşa s-a făcut; fie numele Domnului binecuvântat! Şi întru toate acestea, Iov nu a păcătuit şi nu a rostit nici un cuvânt de hulă împotriva lui Dumnezeu!“ (Iov 1, 21–22).

Cu o rapiditate uluitoare am putea spune, drama s-a transformat în tragedie, pentru că lucrurile n-au rămas aici. După isprăvile diavoleşti s-a prezentat din nou în fața lui Dumnezeu, încercând de data aceasta, Diavolul, plin de vicleşug să-I spună: „Ia întinde-ți mâna şi atinge-te de osul şi carnea lui, şi vezi dacă nu te va blagoslovi în obraz! … Domnul i-a zis Diavolului: „Iată, ți-l dau ție pe mână; numai de viața lui să nu te atingi!“ Diavolul a plecat dinaintea lui Dumnezeu şi l-a lovit pe Iov cu bubă rea din tălpi până-n creştet. Şi a luat Iov un ciob ca să-şi radă puroaiele şi s-a aşezat pe gunoi, în afara cetății. Şi dacă a trecut o vreme şi încă o vreme, zis-a către el femeia lui: „Până când oare te vei mai răbda, zicând — Iată, încă puțin să mai aştept întru *nădejdea mântuirii mele!?* … Că iată, amintirea ta s-a şters de pe pământ, şi chiar aceea a feciorilor tăi şi a fiicelor tale, pe care-n dureri şi chinuri i-am purtat în pântece şi pentru care în zadar cu osteneli m-am nevoit. Iar tu, tu zaci aici în putregaiul viermilor, nemişcat în cerul deschis, în timp ce eu rătăcesc ca o slujnică şi umblu din loc în loc şi din casă în casă, aşteptând să scapete soarele ca să mă odihnesc de ostenelile şi de durerile ce mă cuprind acum … Ci zi ceva, o vorbă către Domnul, şi *mori*!“ (Iov 2, 5–9).

Oricât ar fi de greu de îndurat nenorocirea care s-a abătut asupra lui Iov, nici chiar la suspinele de negrăit şi de nesuportat ale soției, Iov a rămas neclintit: „Iar el, uitându-se lung la ea, a grăit: „De ce vorbeşti tu ca o *femeie fără minte*? Dacă noi am primit din mâna Domnului pe cele bune, oare nu le vom răbda şi pe cele rele? …“ Şi în toate aceste întâmplări ce s-au petrecut asupră-i, *nimic n-a greşit Iov* cu buzele sale-n fața lui Dumnezeu!“ (Iov 2, 10).

Dreptul Iov, am putea spune chiar Sfântul Iov, care se pomeneşte la 6 mai, a arătat lumii că credința în Dumnezeu este cea mai mare forță dată omului de a învinge toate obstacolele din viață. Aşa cum se spune în Viețile Sfinților: „Învățătura Cărții Iov este că omul trebuie, necontenit să se supună lui Dumnezeu, chiar când mintea lui rămâne deplin neîmpăcată. Tainele lui Dumnezeu sunt prea mari, ca să le putem cuprinde, cum zice Proorocul: „Gândurile Mele nu sunt ca gândurile voastre şi căile Mele ca ale voastre!“ (Isaia 55, 8). Iov a înțeles acest lucru şi s-a smerit cunoscându-şi îndrăzneala sa: „Am vorbit fără să înțeleg, zice el, de lucruri prea minunate pentru mine şi nu ştiam!“ (Iov 42, 3).

Cartea se încheie cu iertarea lui Iov, căruia Dumnezeu i-a întors încă o dată din toate câte i s-au luat, iar el a mai trăit încă o sută şaptezeci de ani: „Şi Iov a murit bătrân şi încărcat de zile. Şi este scris că iarăşi se va ridica împreună cu aceia pe care Domnul îi va învia!“ (Iov 42, 17).

Au fost comentatori în decursul timpului care au calificat diferit această *probă de foc* prin care l-a trecut Dumnezeu pe Iov. Iar la întrebarea, dacă vor mai fi existând „Iovi“ în ziua de astăzi, putem răspunde afirmativ, numai că ar trebui să păstrăm măsura când este vorba de tainele lui Dumnezeu. Fiecare este un mic sau un mărişor Iov, Iov însemnând în traducere: *temător de Dumnezeu*! Toți cei care ne *temem de Dumnezeu cu adevărat*, nu numai doar în mod *declarativ*, vom putea birui ca şi Iov, cu credință tare în Dumnezeu toate ispitele şi primejdiile de la oameni şi de la diavoli, deopotrivă! Iov a răbdat! Sfântul Iacob, întreabă: „Ați auzit de răbdarea lui Iov? Şi ați văzut sfârşitul hărăzit lui de Domnul? Că mult milostiv este Domnul şi îndurător!“ (Iacob 5, 11).

Dacă mai uităm unele lucruri, pe acesta să nu-l uităm!

Cum ne alegem duhovnicul?

Fiecare dintre noi, în orice responsabilitate am fi pe acest pământ, pe parcursul vieții şi mai ales după amiaza vârstei, avem dorul ascuns al inimii de a ne osteni pentru *desăvârşire*. De altfel, scopul nostru este acesta: de a ne pregăti cu grijă pentru Marea Întâlnire cu Dumnezeul Vieții, Părintele

Luminilor! Nu putem să ne ascundem mereu după deget! Trebuie să ieşim odată în faţă şi *să ne luăm la luptă cu noi înşine.* S-o rupem hotărât cu trecutul nostru întunecat. A venit vremea să luăm totul sub controlul nostru, cu deosebită atenţie şi fără cruţare. Dar nu numai atât! Trebuie să căutăm un mare *doctor al sufletului*, precum avem obiceiul — şi este foarte bun — de a căuta pentru tămăduirea trupului pe cel mai bun doctor sau chirurg. Nu este aşa?

Aşadar, pentru tămăduirea sufletului nostru este absolut necesar ca să avem ales, din primăvara vieţii, pe cel mai bun duhovnic. Sigur că este de aşteptat ca toţi preoţii să fie cei mai buni duhovnici, cei mai iscusiţi părinţi, cei mai mari psihologi cu bogate cunoştinţe de biologie, sociologie, teologie şi canoane, o întreagă înţelepciune biblică şi cunoaştere a Sfinţilor Părinţi. Ce să mai spunem despre darul *deosebirii duhurilor* şi *dreapta socotinţă*, adică o *măsură cuminte* în toată această sensibilă lucrare ca fiind cea mai anevoioasă pentru că se lucrează cu sufletul omului, aşa cum, dealtfel se ştie cu prisosinţă aproape de fiecare dintre noi!

De ce trebuie să avem un duhovnic, fiecare în parohie, monahii şi monahiile în mănăstire, preoţii şi arhiereii? Nu este de ajuns de a spune, că noi ne ţinem în frâu şi nu mai este nici o primejdie de păcătuire, ci trebuie să avem disponibilitatea sufletească de a ne lua un duhovnic să ne supravegheze, să ne controleze în toate pornirile noastre, adică necesitatea absolută de a ne verifica în ce stadiu suntem cu starea noastră sufletească. Noi avem, uneori sau deseori pornirea de a ne judeca, într-un fel, cu prea mare înţelegere şi bunăvoinţă. Aşadar, n-am putea singuri şti, despre noi înşine stadiul sau urcuşul pe scara îndreptării.

Atunci când noi ne ascundem păcatele noastre înseamnă că suntem de acord cu săvârşirea lor şi este mult mai greu să ne debarasăm de ele. Cel care ne poate ajuta şi este chemat la această terapie duhovnicească este preotul sau arhiereul, duhovnici prin excelenţă.

Când vorbim despre criteriile alegerii duhovnicului ne gândim imediat la *bunătate*! Ne aducem aminte, desigur, unii dintre noi de Părintele Paisie, despre care Mitropolitul Antonie al Ardealului, spunea întru-un medalion: „Generaţii întregi de călugări şi călugăriţe s-au bucurat de îndrumările lui duhovniceşti. Era înţelept, *bun* şi *iertător*! Era plin de har, de o imensă iubire de oameni şi de o *căldură a inimii* prin care răzbate ca un izvor lin *sfinţenia* şi *înţelegerea* pentru toate slăbiciunile omeneşti, pe care le *ierta* asumându-şi-le şi exprimându-le el, prin post, canon de rugăciune şi nevoinţă jertfitoare … Părintele Paisie chema şi biruia prin *bunătate,* prin certitudinea pe care o insufla tuturor că îi întâlneşte cu Dumnezeu cel bun şi iubitor. Aşa le înmuia inimile oamenilor şi îi întorcea la Dumnezeu. În ultimii ani parcă rămăsese din el numai sufletul. Se împuţinase la trup, stătea pe marginea patului cu epitrahilul pe piept şi cu o cruce de lemn în mână, şi penitenţii treceau prin faţa lui cu răbdare, unii aşteptându-şi rândul zile şi nopţi întregi. Credincioşii de pe tot cuprinsul ţării, călugări, maici, stareţi, stareţe, episcopi şi mitropoliţi. Dar *răbdarea* cea mai mare o avea el … Aşadar, după îndeplinirea ritualului cărţii, şi după ce epuiza curăţirea sufletului până în cele mai ascunse cotloane ale lui, începea o lungă litanie pe care îmi pare rău că nu i-a înregistrat-o cineva… Voi reproduce numai câteva din cuvintele începutului, pe care le-am auzit şi eu, cuprins de emoţii şi zdrobit de bunătatea celui ce le rostea:

„Domnul să te ierte. Domnul să te audă. Domnul să te vadă. Domnul să te iubească. Domnul să te însoţească. Domnul să te apere. Domnul să te călăuzească. Domnul să te mângâie. Domnul să te ajute. Domnul să te apere de vrăjmaşi. Domnul să te îmblânzească. Domnul să-ţi moaie inima. Domnul să te facă să nu ţii minte răul. Domnul să te ajute să nu faci rău. Domnul să te ajute să faci binele. Domnul să te facă milostiv. Domnul să-ţi dea putere să ierţi. Domnul să-ţi lumineze mintea ca să înţelegi bunătatea Lui. Domnul să-ţi îndrume paşii pe căile Lui. Domnul să-ţi dea duhul răbdării. Domnul să te ajute să te smereşti. Domnul să te ajute să vezi în alţii partea cea bună. Domnul să te ferească de gândul răzbunării. Domnul să te apere de invidie …

Acestea le ştiu de la mulţi care au trecut pe sub epitrahilul dragostei şi înţelepciunii Părintelui Paisie, omul lui Dumnezeu.“ (Cuvinte duhovniceşti, Sibiu, 2000, p. 262–264).

Am avut marea bucurie, din mila lui Dumnezeu, să stau sub epitrahilul acestui celebru duhovnic, la Schitul Sihla şi să ascult la finalul Spovedaniei, această rugăciune care te umplea de o curată veselie duhovnicească. Te simţeai uşor ca un fulg şi parcă zburai peste munţi. M-aş bucura să mă aştepte la uşa Raiului şi pe mine!

Cred că acestea sunt criteriile după care să ne alegem duhovnicul, Părintele sufletelor noastre!

În țara noastră există mulți duhovnici. Cei mai mulți sunt în parohiile de țară şi oraş unde-şi fac lucrarea duhovnicească. Episcopul Iosif al Râmnicului şi Argeşului obişnuia ca să nu facă rugăciunea de hirotesie *întru duhovnic* preoților tineri. Trebuia să treacă nişte ani pentru a se căpăta experiență. Orice preot, tânăr sau mai în vârstă are puterea duhovnicească de a spovedi, ierta şi povățui după putere. Eram preot tânăr în Transilvania şi atunci când eram chemat să spovedesc bolnavii pe acasă, mă apuca, aşa din senin, un fel de spaimă care se potolea, încet-încet, o dată cu rugăciunile citite la capul bolnavului. Odată am fost chemat de urgență la o femeie bătrână care era pe moarte. Când am ajuns deja era prea târziu; dădea slabe semne că ar mai putea fi spovedită. Cu toate acestea am început rânduiala Spovedaniei şi am citit toate rugăciunile pentru vindecare. Când m-am uitat sub epitrahil să văd dacă mai este vreun semn de viață, am văzut două lacrimi mari, ca două boabe de mărgăritar, rostogolindu-se pe obrajii galbeni ca ceara! Uşor, aproape imperceptibil, mi-a şoptit: Mai citeşte-mi odată rugăciunile! Şi-a revenit şi a rămas în viață şi după plecarea mea din parohie.

Un adevărat pelerinaj, ca să vină credincioşi din cele patru puncte cardinale, la anumiți duhovnici, a fost în decursul istoriei Bisericii noastre strămoşeşti. Se cunosc duhovnicii Ilie Cleopa, Paisie Olaru, Arsenie Boca, Paulin Lecca, Sofian Boghiu, Nicodim Măndiță, Toma Chiricuță, Florea Mureşanu, Iachint Unciuleac, Constantin Galeriu, Visarion de la Clocociov, Ioanichie Maroi şi alți mulți pe întreg cuprinsul Țării!

Când am enumerat câteva nume de duhovnici mai cu *renume* să zicem aşa, asta nu înseamnă că Țara aceasta nu are duhovnici şi de mai mare renume, dar care stau în taina obştii unde sunt puşi de ascultare pentru a tămădui rănile sufletului. Acolo, în mijlocul credincioşilor creştini, în bucuria rugăciunii şi a sfatului de inimă. Cred că ar fi potrivită o carte cu marii duhovnici de taină care n-au ieşit din vatra obştii, ei ținând într-o dreaptă smerenie lumina aprinsă pe cât ia ținut puterile.

M-a bucurat totdeauna *sfânta discreție*, taina, cuminţenia şi măsura. Aş crede că tocmai de aceea nu avem duhovnici oficioşi cu carul, cu vagonul, ca să ne batem în piept, lăudându-ne în fața altora de pe aici şi de pe mai departe!

Aud şi citesc în presă despre tot mai desele sinucideri din spațiul românesc. Sunt cutremurat şi încerc o mare durere. Mai de mult am citit că pe aici pe la noi ar fi cam 12.000 (doisprezece mii) de inşi cu probleme psihice mai serioase. Cred că ar fi bine să ne îndreptăm cu atenție asupra lor prin diferite mijloace. Mai mare durerea este când unii tineri ajung la o astfel de stare gravă de a-şi curma firul vieții. Este o stare extrem de gravă şi alarmantă care trebuie să ne pună pe gânduri în modul cel mai serios.

Chemăm pe toți creştinii şi pe toți preoții să-şi îndrepte cu atenție, grijă şi delicatețe paşii spre a rezolva după cât le stă cu putință şi această mare alunecare de la credința în Dumnezeu. Sunt sigur că la baza dezechilibrului sufletesc stă mai ales lipsa de credință sau slaba credință în Dumnezeu. Cred că se suferă şi de neînțelegere şi lipsă de iubire. Este vorba, după câte înțeleg şi de o înstrăinare. Când te simți *singur* în casa ta, în colectivul din care faci parte, în societate, când vezi că cei din jurul tău te părăsesc, te ignoră, sau mai mult te batjocoresc, ți se întunecă zarea şi intri în neagra deznădejde.

Înainte şi poate chiar atunci, pe loc, să intervenim, când vedem posomorârea sau tristețea cuiva şi că-l scoatem din tulburare. Este uşor de cunoscut dacă suntem puțin atenți la ceea ce se întâmplă în jurul nostru. De câte ori sunt tulburat de ceva şi asta deseori, este cineva care-mi spune să-mi schimb imaginea feței şi a privirii şi să zâmbesc că tare mai arăt urât când mă supăr. Ş-atunci mă apucă hazul de vorba spusă şi-mi alungă norii întunecoşi.

O vorbă bună, o încurajare, un ajutor, o speranță, un sfat de inimă, acestea sunt bucuriile de care trebuie să ne împărtăşim cu toții!

Stăruitor îndemn fac şi pe această cale, ca cei care doresc să aibă o bucurie duhovnicească statornică, să-şi facă drum grabnic spre scaunul Spovedaniei din Biserica slavei Sale unde omul se întâlneşte la sfat cu Dumnezeu. Aşa vom avea inimă curată şi vom auzi, glasul Domnului: „Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu!“ (Matei 5,8).